

# Viestnik Hrvatskoga arkeologiškoga društva: godina VII

---

## Other document types / Ostale vrste dokumenata

Publication year / Godina izdavanja: **1885**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:300:669400>

<https://doi.org/https://doi.org/10.52064/vamz>

Rights / Prava: [Public Domain Mark 1.0/Javno dobro](#). Autorsko pravo je isteklo.

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-05**



Repository / Repozitorij:

[AMZdepo - Repository of the Archaeological Museum in Zagreb](#)

# VIESTNIK

HRVATSKOGA

## ARKEOLOGIČKOGA DRUŽTVA.

### Oris dosadašnjega uspjeha

u iztraživanju spomenika iz kamene dobe u Dalmaciji, i nov prinos.

(Tabla I.)

Mi smo u *Popisu predmeta iz predhistoričke dobe u nar. zem. muzeju*, tiskanu u Zagrebu početkom god. 1876 opisali prve spomenike iz kamene dobe u Dalmaciji našaste, naime jedan **klin** iz okolice spljetske (str. 3 br. 2.), i *tri oble stiene za trvenje*, jedna nadjena u Starom Gradu a dvie na Gorici blizu Vrbnika (str. 5 br. 1—3). Iste godine Dr. J. Woldrich izkopa u špilji iznad izvora Cetine blizu Vrlike **jedan kameniti trunc** (*Mittheil. der Anthr. Gesell. in Wien VI. 45*). Sljedeće god. 1877 englezki konsul u Trstu veleuč. g. F. Rich. Burton u svom sastavku: *Scoperte antropol. in Ossero*, opisujući Bolmarčićevu sbirku ondje izkopanu, spominje i **uno scalpello di pietra**. Jedna **sjekirica**, god. 1878 otkrita u Potravlju blizu Sinja, darom pok. gimn. ravnatelja Ante Matasa prodje u c. kr. muzej u Spljetu (*Bullettino di archeol. e stor. Dalm. 1878 str. 144*). Godinu kašnje 1879 podje nam za rukom pribaviti si **tri kremenita nožića**, koja nadje Luka Sansović seljak iz Dola na briegu Purčin-Kuk blizu Starog grada na Hvaru (*Bullettino ecc. 1879 br. 9 i Viestnik 1881 str. 6*). **Dva ili tri kremenita nožića**, nadjena kod sela Ugljana na otoku istoga imena, prodjoše darom O. Bonaventure Soholića, franjev. čuvara u Zadru, u Italiju na viečni ukop (*Narod List 1880 br. 83 i 84*) Prof. Fr. Bulić, koj nam to pripovjeda, veli još, da je onom lane opazio viseći o vratu njekoga seljanina Sinjskoga kotara kao zapis proti strieli jedan **predmet** iz kamene dobe Na pomenutom otoku Ugljanu, u mjestu Kukuljica zvanu, nadjeno je malo kašnje još **osam nožića**, ali srećno prodjoše u ruke rodoljubne naime prof. Fr. Bulića, koj dva pokloni

našemu nar. muzeju, dva onomu u Spljetu, jedan Zadarskomu, dva dvorskomu kabinetu starina u Beču, a jedan pridrža za svoju sbirku. Sve ovo osam komada mi smo za prvi put opisali u Viestniku 1881 br. 2., gdje smo isto tako za prvi put na svietlo iznili **jedan kladivac**, koj se čuva u prirodosl. sbirki c. kr. gimnazije u Zadru; takodjer **jednu sjekiricu i odlomak druge**, našastih god. 1875 u Kučišću iznad Omisa, tada u sbirki prof. Fr. Bulića; te **jednu sjekiru** iz gjadeita tako savršene radnje, da joj jedva ima para u svjetu, otkritu od Luke Vitezića u njevoj pećini blizu Vrbnika na otoku Krku, i darovanu veledušno od njegova brata Dra Dinka Vitezića nar. muzeju u Zagrebu, gdje se sada čuva. Na hvarskom otoku nastavi iztraživanja gosp. I. A. Botteri, načelnik onda i odvjentnik u Starom Gradu, te u *Bullettino di arch. e stor. Dalm.* 1882 str. 73 javi, da je našao god. 1880 u onoj okolini, i pri sebi drži **komad čekića** s rupicom za držak, **komad tesle**, **komad** isto tako s rupicom za držak ali s jedne strane na način *sjekirice* a s druge *čekića*, **komad žrvnja** i nekoliko **krugljica** za praću, a te iste godine 1882 **cielu teslu**, dva ručna **dljeta**, i njeku vrst **blanje**, sve to na jednom kupu. Prof. Fr. Bulić priobći u Viestniku 1883 str. 49 dva nova predmeta iz kamene dobe, naime **kladivac** našast u Bielov Glavici Sibičke Drage nedaleko od Ražanca občine Ninske od učitelja Skarpe, kod koga se i danas čuva, i **kladivac** otkrit u Brstilovoj špilji uz riek u Cetinu kod sela Kučišće Omiske občine, sada u rukoh istoga Bulića, a dodaje da je **jednu sjekiricu** vidio u prirodoslovnoj sbirki, koju je učitelj Franjo Novak sakupio na otoku Hvaru (Vrbanj). Viestnik g. 1884 str. 31 javi, da je naš nar. muzej primio od vrlog g. M. J. Granića župnika u Gornj. Muću **dva glodala** ondje otkrita na brežuljku, koj se diže medju župničkom crkvom i grobljem, koja se sada u istom zavodu čuvaju; a na str. 63 istoga Viestnika g. 1886 spominje se još jedno **treće glodalo**, ondje našasto, koje nabavi isti nar. muzej u istoga g. Granića.

Ali gradivo dalmatinsko iz kamene dobe veoma se pomnožalo iztraživanji špilja na otoku Hvaru po g. Gerguru Bučiću Hvaraninu. O tom *Bullettino di arch. e stor. Dalm.* br. 3 g. 1 85 donese Bučićevu razpravicu, u kojoj se potanko opisuju svi pronadjeni predmeti u onih špiljah, naime **makljač** (strugač) veći i manji, ovaj oštračem s oboje strane; **dva nožića**, jedan uvit, a drugi s jedne strane pravan a s druge uvit do polovice; te još dva odlomka uvitih **noževa**; jedna **trunka**; jedan debeo **piljak** na dvoje razstavljen; dva

kao **kalupa**, valjda za ogreb i struganje; jedna **stiena** s jedne strane veoma gladka i dvie druge izradjene. Spominju se jošte i **tri šiljka** od koplja u ondješnjoj okolici otkrita, sada u njegovoj sbirki, te više komada *andesita* i *osidiane*; i dodaje se, da je neki seljak ondješnji četrdeset godina nazad ondje na blizu grada u dubu jedne hridi našao ogromnu hrpu kremenih **nožiča** uvitih i na dva brida. Osim toga isti iztražilac izkopao je u onih špiljah, a to za prvi put u Dalmaciji, sjaset izradjenih predmeta od kosti, kao **šila**, **bočka**, **dlietašca**, **hrbina od posuda** kadkada možda naravno pokostjenih, jednu kao **žlicu** od pečenice itd. Nov prinos sve znatniji priobćuje u gori pomenutih *Mittheilungen XV Bd. s. 108*. Napokon u Viestniku 1886 str. 123 g. Vid Vuletić Vukasović javi, da je prošlog svibnja našao na ostrviću Kamenjaku blizu Korčule u p ociepu probušen **čekić**.

Iz svega ovoga sledi jasno, da se je i u Dalmaciji za ovo malo godina, odkada se započelo u obće iztraživati na polju predhistoričke znanosti, ne samo našlo sviestnih i učenih radnika, nego i prilično uspjelo i u samom iztraživanju spomenika iz kamene dobe, te najdavnije prošlosti one zemlje; a sve nam kaže, da ćemo u tom radu sve to bolje napredovati. Već nam novine javljaju, da je vriedni učitelj u Razancih Pavao Ronca sakupio po onoj okolici do 15 komada iz kamene dobe; a i sam nam piše 27 rujna i nudi nam te predmete na odkup za nar. muzej; a po Narodnom Listu br. 82 znamo, da su ti komadi našasti na mjestu *Opatija* zvanu blizu Ražanca, i da su to: četiri **klina**, jedno cielo **dlieto** i od drugoga komad, jedan **nož**, pet celih **kolotura**, i jedna kao **teslica**.

K ovim predmetom dodajemo još dvanaest komada iz kamene dobe, naime **sjekirica**, **dlieta**, **klinova** i **glodala** do sada nepoznatih, našastih na otoku Krku, nalazećih se sada u rukuh gosp. Nikole Butkovića Krčanina, svećenika i učitelja u Kastvu. Prilažemo na Tabli I i njihove slike. O pravom mjestu, gdje su nadjeni bili, izviesti naš vriedni Bašćanin g. Petar Bonifačić kandidat profesorski u Zagrebu, koj nam i nacрте izradio i na njih veličinu označio:

Br. 1. Našast pred osam godina u Resiki, u mjestu Vela Vran, na blizu Vrbnika, od Mate Martinčića iz Resike. Ondje je baš jedna pećina.

Br. 2. Našast na Rasopasnom blizu Dobrinja pred dvie godine od druge ruke, a nabavljen u Ivana Jakominića Masurinčića.

Br. 3. Kao br. 1.

Br. 4. Kao br. 1.



Br. 5. Našast kod sv. Ivana blizu Dobrinja pred tri godine od Mate Perića.

Br. 6. Našast sedam godina prije za kopanja u okolici *Kreminjaki* občine Vrbničke jedan metar duboko od Ive Brusića.

Br. 7. Našast na Rasopasnom pred četiri godine od Ive Grdinića.

Br. 8. Našast pred četiri godine u Gostinjcici blizu Vrbnika od Ive Žutića.

Br. 9. Našast u okolici Dobrinja od Mike Pavačića Sartorića.

Br. 10. Našast na Rasopasnom pred četiri godine od Ive Jakominića Musurinčića.

Br. 11. Našast u Vrbniku pred devet godina od Andre Vitezića.

Br. 12. Našast pred tri godine kod sv. Ivana blizu Dobrinja od Mate Perića.

S. Lj.

## Nešto o slogu u gradjevinah i ornatih starih Hrvata.

(Tabla II.)

Dali su Hrvati imali kakav osobiti slog *stilum* u gradjevinah, koji bi se mogao narodnim nazivati? do danas nije se osudio nitko utvrditi; jer kako su se preko vjekova susljedno nasljedovale nad državom bujice i zlogodine političkih prevrtaja, tako su one sa zemljom srazile sve spomenike naroda i veličanstvene zadužbine naših kralja, kako danas brž neimamo nijednoga spomenika onih doba.

Gdje naš stolni Biograd na moru, gdje li Bijać kraljsko ras-košje, izmedju Trogira i Solina? Gdje bogate opatije u Solinu, za krunitbu i pokopanje kralja? Gdje prestolnice hrvatskih biskupa u Ninu i Kninu? Gdje gradovi bana, župana i velmoža? Sve danas leži zatrpano u niemih grudinah ogoriela kamenja, u tamnih ruševinah trnjem zaraslih gromi a!

Dalmacija. koljevka Hrvata, sčepana s mora od Mletaka, zar da izbrišu svaku narodnu uspomenu; razkopaše do temelja bedeme i sgrade Biograda, Nina i Šibenika, te ih zamieniše svojimi, na koje nasadiše krilatoga lava, da do danas zieva sa ostanaka njihovih sgrada i tvrđava. S kopna poharaše Turci i razkopaše Bribir, Bieline, Karin i ostale gradove po Bukovici i Kotaru, kao što su prvo razrušili one izmedju rieke Cetine do Krke; zapalili stolne

crkve Knina i Skradina, biskupske i kanoničke dvorove, plemićke palače i sve što bilo divno i uzorno, te po svom nazoru zamieniše džamijama i munari, visokini tančicama, čardaci i oblicami, od kojih nam na sve strane preostaju žalosne uspomene.

Od starih dakle hrvatskih gradjevina, bilo u crkvah bilo u drugih sgradah, uzalud bi tražili da upoznamo oblik i slog onoga vremena, izvan u jedinom Zadru. Samostan duvna benediktinka sv. Marije, načinjen od Čike sestre Velikoga kralja Petra Krešimira i kćeri joj Vekonege; ali nebi se smilo tvrditi, da bi i ono bilo što izključivo hrvatsko, jer u gradu napućenu ponajviše latinskim življem, i ako hrvatskim novcem, pravljeno je latinskim slogom.

Neki misle, da divna velika vrata na pročelju stolne trogirske crkve, u vanrednom slogu, drugovačijemu od ostale gradjevine, mogla su jedino biti ondje donešena iz Bijaća, gdje su resila kraljev dvor; ali to se do sad nije ničim dokazalo.

U Ninu i Šibeniku, gdje su naši kralji stanovali, sabore držali i povlastice dielili, neima nikakve uspomene o sgradah i kakvom osobitom narodnom slogu.

No nemožemo nade gubiti, da što se dosle nije pronašlo i dokazalo, a da se to odsle nebi iznielo na svietlo i dokazalo, a da to vrieme nije daleko, možda će djelo pokazati.

Do sada vrlo smo se bavili rimskimi starinama i za njih ulagali dosta truda i novca, te se i dalje turismo u predhistorička doba kamena i bakrena; a što poduzesmo ili bar pokušašmo za naša narodna? Eno će nas kninske izkopine od sna razbuditi i gorskim ukorom opomenuti, da se što bolje sjećamo naših narodnih starina, proučavamo nieme spomenike i proslavimo našu otačbinu.

O kninskih narodnih spomenicah progovorio je naš Viestnik god. 1883 br. 2. str. 52, pa i ove godine br. 3. str. 78. Iza toga vremena pokušane su nekoje izkopine u Biskupiji i odgovoriše ne očekivanim velikim uspjehom, po čemu može se već danas tvrditi pa i dokazati, da su Hrvati imali neki svoj osobiti pravo narodni slog u narisu i nakitu na gradjevinah, koji se sličan i jednak vidi u Kninu, Solinu i po kotarih; što će strukovnjaci bolje proučiti i ocieniti.

Pruga nove željeznice od Drniša do Knina udariti će pravo po sred razvala starinskoga *kaptola*, koga zajedno sa biskupijom utemelji na polovici XI. vieka naš kralj P. Krešimir.

Sgrade ovoga kaptola leže na odignutom humku s južne strane grada Knina, i od istoka juga zapadu obkoljuje ga rieka Krka, gdje u nju utječe riečica Kosovčica.

Sgrade su bile opasane jakim zidom, koji jedin još postoji sa istočno sjeverne i zapadne strane. U nutri bijahu dvorovi kanonika i na sriedi sborna crkva Sv. Bartula. Kroz ove sgrade zemljom sražene prodrieti će pomenuta pruga željeznice, te će razmetnuti zadnje ostauke one narodne zadužbine; ali će u isti mah naći drevne spomenike, koji će potvrditi dalje iztaknuto mnenje, o osobitom slogu i *ornatu* gradjevina.

Zemljište je svojina Franovačkoga samostana u Kninu, te je utvrdio pogodbu, da svi arkeologički i starinski predmeti budu predani Franovcem, koji jamče za njihovo uzdržanje.

Sad sliedi radnja sa dvaju krajeva, a do koji dan udarit će pravo u pomenute stare sgrade. Do sada unišli su na dosta popričnih zidova i grobova, što bi potvrdjivalo mnenje, da stari veliki varoš Knin, u kom o polovici XV. vieka bijaše do stotine plemićkih obitola, nije mogao stati pod klisuram tvrđave, uz obalu rieke, gdje se je sadanji varoš sgrurio, nego se je ravnim poljem krilio k iztoku Biskupiji i k jugu *Kaptolu*.

Do sada je nadjeno ungarskih novaca, ključa i kojekakvih kovnih predmeta, ali na žalost neima tko ih sabira i nadgleda, nego nevidno prolaze u tudjinske ruke; samo kamenja dolaze u samostan! Izmedju kamenja ima nekoliko komada rimskoga sloga, pa i koji nadpis vrlo oglodan. Prilažem jednoga na br. 10 svom pomnjom prepisan, ali meni ne razuman<sup>1</sup>.

Po prilici rimska kamenja biti će donešena u staro doba iz Tepljuha (*Promon*) i uložena u one hrvatske sgrade, jer se ondje ne može znati, da bi bila koja latinska naselbina.

U Biskupiji do pet kilometara uprav od grada u istok, gdje bijaše stolna crkva Sv. Marija Obla i biskupski dvorovi, uzanju stajaje prostrano grobište i u sred njega crkva sv. Luke. Ovo katoličko grobište i danas postoji sa velikimi mašeti i znakovi, ali je crkva sa zemljom davno sražena. Sadanji župnik Knina Fra Luiz

<sup>1</sup> Sasvim jasan ako ga sravnite sa nadpisi nadjenimi u Vrliki i u Danilu (C. I. L. III. str. 361—365). Vlastita imena na *icus, oculus, ecus* dolaze često i u istarskih nadpisih, te o njih veli Mommsen: *nomenclatura haec, quam proprie Illyricam dicere licebit* (l. c. V. I. p. 44.).

Marun sa pripomoći puka želio je ono grobište zaokružiti, da živina po njem ne hoda, što je dielom i ovršio i bio nasadio pitome gore na ures mjesta, te istodobno stao čistiti ruševine crkve, odlukom, da bi ju popravio i povratio službi božjoj. Kroz malo dana srdčenoga rada, trud mu se obilato naplatio; izvadiše iz ruševina do petdeset komada finoga kamena narisana i liepo navezena, ter sve donesoše u dvor kninskoga samostana, gdje ga može svak razgledati. Dok se je župnik i ostali katolici tješili liepom nadom i divnim uspjehom, na jedan mah, kao grom iz vedra neba, zadesi ih velika nesreća!

Sljedbenici grčke vjere, zar boječ se, da će iz onih tamnih grobova izaći pokopani Hrvati i njih potjerati sa svojih baština. razmetnuše cgradu, sasjekoše vočke posadjene, i pod okriljem suvjernika občinskoga upraviteljstva zaustaviše radnju, i sudbeno zapravdaše katoličkoga župnika i njegove pučane, da su tobože povriedili vlasništvo seoskoga pašnjaka! Tim još jednom pokazaše bratstvo, nepristranost, slobodnjačtvo i snosljivost, kojimi se hvasta njihov *srbski list*; ali o tom nećemo dalje, dokle pravda ne svrši; jedino možemo žaliti, što je tim prkosom obustavljeno liepo poduzetće, koje da bude posliedilo, danas bi učenjake vrlo zanimalo.

Pomenute ploče u Biskupiji našaste u ruševini crkve Sv. Luke i donešene u dvor kninskih Franovaca, neke su vrste bieloga mramora nalik *cipollino*, kakva se u Solinu dosta vidi u stubovih, sarkofagih i drugih radnjah. One su rešile unutrenji koji dio crkve, kao zidni podstavi *rimessi, rivestimenti*, ko što su mramornimi pločami talijauske bažilike. Sve su jednake debeline od 10 do 12 centimetara, široke 20, 30 do 40 cent., kako je na njima koji slog u risanju donosio; dugačke do jednoga metra.

Sve su razmjerno dubljene, kako su željeznimi kukami jedna s drugom bile spojene. Riedko je koji komad cio, ali kad se nastavi kopanje, nadati se je, da će se naći komadi i slog dobro sastaviti. Ove su ploče sve narisane i izradjene neobičnim osobitim slogom. Ja sam pokušao nekoje veće komade naslikati jediuo za primjer, pošto niti sam toga učio, niti se risanjem bavio, kako očituje moj pokušaj; jer dokle su one slike pravilne i u pravom razmjeru, moje su krive i nepravilne, što će vještaci lasno popraviti<sup>1</sup>.

<sup>1</sup> Dotičnu Tab. II, pravilno nam izradio po Zlatovićevih nacrtih g. Martin Pilar, komu na tom daru najtoplija hvala. Ured.

Narisi i slike sve su u *bassorelievo*, samo udubljene, bez vele izrazita ili iznosita. Neke pokazuju ptice *Br. 1.*; neke prepletene kolobare na uzle i zavojke *Br. 2.* Na jednih su škuljke i svodovi sa granami i listovi *Br. 3.*; na drugih su zavojci i navezi sa cvietovi *Br. 4.*<sup>1</sup> Neki su pravilnimi brazdami *Cornici* i zavojci *Br. 6.*; a neki sa jednako prepletenimi kolači i u njima cvietovi *Br. 7.*; ili same grane sa lišćem *Br. 8.* *Br. 9.* valja da bijaše posuda svete vode uzidana. Naliči stupi (*mortajo*); visoka i u promjeru široka 47 cent. One strane, što bijahu uzidane, nisu narisane, a sprednju, pokaziva slika.

Na ploćah, gdje je završio cieti ures, naokolo bijahu pismena latinskih i gotičkih slova; ali na ono malo komada još se nemože sastaviti smisao nadpisa. Vidi na *Br. 1.*

Ako se je ovoliko ovakih narisa nalazilo u grobnoj crkvi možda okolo groba koga velmože, zar se nemožemo nadati, da će ga biti čudo veće u ruševinah stolne Sv. Marije Oble i sborne Sv. Bartula u Kapitolu? Od ove zadnje u davnija vremena uloženo je nekoliko komada u sgradu franovačkoga samostana u Kninu, jednakim narisom.

Itto zašto cieniimo, da je to osobiti narodni slog nakita i narisa starih Hrvata, što potvrđuju jednake ploće isto onako naslikane i urezane, što se nahode u krštenici Sv. Ivana u gradu Spljetu, ondje donešene iz zadužbina hrvatskih kralja u Solinu. Na jednoj od njih izmedju narisa urezan je kralj; sjedi krunom na glavi, i do njega doglavnik drži mač, a pred nogama ničice jedan leži, kao da prosi koju milort. Jedan učenjak u toj slici upoznao hrvatskoga kralja, a naš veleučeni starina Iv. Kukuljević po istoj slici opisao i naslikao krunu hrvatskih kralja. Zar da taj spomenik nebi mogao prikazivati velikoga kralja P. Krešimira, koji je u Kninu i Solinu zadužbine temeljio, ter od istih graditelja i risatelja, istim slogom rešio hrvatske crkve u Kninu i Solinu? To će dalja iztraživanja dokazati.

Sličnih narisa hrvatskih doba vidjesmo na komadiah u Bribiru, na ploćah u Sonkoviću kod Sv. Marka i još gdje na grobovih.

<sup>1</sup> Ovakovi zavojci i na Branimirovom spomeniku od g. 888 (Rad XXII. Slika.), gdje i nješto slična donjemu nakitu kropionice (br. 9).

Uzdamo se dakle, da će se u samom Kninu dosta toga naći, da se može označiti ova narodna umjetnost, a druga će mjesto posvjedočiti i potvrditi, osobito kada se poduzmu iztraživanja u Ninu, Biogradu i drugih mjestih; ali bi se htjelo mara i rada, a osobito dobre uprave, navlastito zaslužnoga ravnatelja muzeja i arheološkoga društva, komu posvećujemo ovu uspomenu; te ćemo moći ponosom pokazati drugim narodom, da su i Hrvati imali svoj osobiti izvoran narodni slog u rezbariji i narisu onih vremena, kada nit drugi narodi u tom nebijahu napredniji.

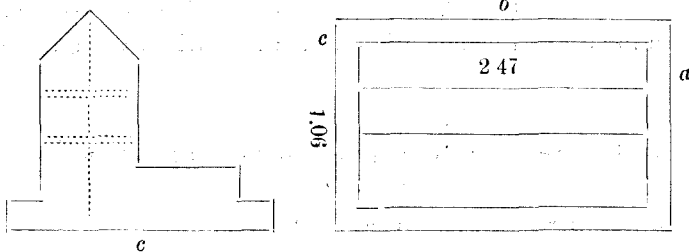
Cijenimo da ovaj predmet zanimati će hrvatsko arheološko društvo, ter da će se i muz. ravnateljstvo odvažno zauzeti, da u Kninu preporučí, da se naše starine ne raznose po tudjini, nego da se nabavljaju za narodni muzej, i da će se isto pobrinuti, da koji strukovnjak prouči nadjene predmete, i o njima točno izvesti.

Fr. Stip. Zlatović.

## Starobosanski nadpisi u Bosni i Hercegovini.

(Vidi str. 115).

II.



a. Istočna strana.

1. ВЪ НМС ОЦА И СНИ(А) И С

b. Sjeverna strana

2. ВЕТОГА (ДЪХ)А АСЕ АСЖИ ГРЪБАУА ВОС(ВО)ДС  
МНОТОША ПОУТЕНА И Ж Т

## c. Zapadna strana.

3. ОМЪ ДЄ Ъ Н ОНЪ

4. К(А)МЪ НАПНЕ ПОМ(Ъ).

Čita se:

a) U ime oca i sin a) i s

b) vetoga (duh)a ase leži Grubača voe(vo)de Mitoša počtena  
i u t

c) om de je i on

d) k(a)m napne tom.

Spomenik je u obliku *sarkofaga*, te je skupa ukresan (od jednoga komada) sa stepenom i postavkom (Unterplatte). Spomenik je dug m. 2·47; šir. m. 1·52; visok m. 1·68. — Ovgdje nam je na ruci spomenik vojvode istoga *plemena*, kao što je onaj na stećku u *Ladjevini*.

Ovaj ti je stećak u *Seljanima* (selu — na putu od Višegrada), te je daleko sahat hoda od Rogatice. — Pokraj istoga je spomenika jedan manji. Na njemu je osoba, te stoji na polumjesecu (V. Slov. 1884 br. 21. str. 334), a s druge je strane, gotovo preko cieloga spomenika, krst.

I ovaj je nadpis iz zbirke veleučenoga g. Dr. *Moriza Hoernes*a, te je pod br. 4. — *Zeleni — Polje*. O njemu je natuknuto u djelu istoga gospodina<sup>1</sup>: »*Alterthümer der Hercegovina (II) und der Südlichen Theile Bosniens etc. — Aus dem Jahrgange 1881 der Sitzungsberichte der phil.-hist. Classe der Kais. Akademie der Wissenschaften (XCIX. Bd., II. Heft, S. 799) besonders abgedruckt*«. — U spomenutome djelu nadpis nije protumačen niti naveden u *fac-similu*.

## III.

»

1. Най вѣѣи баѣтини за цара Сулимана око паликур о(л)и  
ошкуну а н ово                      u sv. кy.
2. неъ ѡеъ                              u svezi n.
3. † ду ииѣъ                          u svezi нъ
4. онди лежи Пингелосо Помеу не влскрѣд.

Čita se: Naj voei baštini za cara Sulimana ovo *Napivir* o(l)i  
*Otikčač* a i ovo

ie cej

† Dji pišu

<sup>1</sup> S. (859) — 63 — Ann. 1.

Oidi leži Tngeloso Tomeč is Klekcid.

Ustaviti se je na *cej* mješte *ceh* (zecca), te je ustanoviti, da je i prvi oblik star kao i drugi. *Otikčuč* ili *Otičuč* isto je kao moderno *Otočuč*. *Tngeloso* = *Tangeloso* je prezime Talijanca. a Tomeč mu je ime. *Klekcid* je naopako ukresano ili prepisano, a po svoj prilici imalo bi biti *Bnedcih* ili *Mlecih*, odkle su često dolazili zanatlije u Bosnu. U našem su narodu poznate i male puške *Venedici*, a tako i druge rukotvorine iz *Mlitaku*.

Poznato mi je nekoliko nadpisa *sa datom za cara Sulimana*, biva *čestitoga* (il *magnifico*), te idju prvoj polovini XVI v. (1520 do 1566).

Po ovom se nadpisu može točno da opredijeli mjesto jednoga *ceha* u Bosni. — Nadpis mi je velikodušno ustupio naš starinar g. prof. Sime Ljubić<sup>1</sup>, te me je tijekom u velike pomilovao.

#### IV.

† АСЕИ ПОУИИ□А

СМЕРЕНИ РАБЪ

БЖИ КНЕЗЪ РАДНУЪ

ПИПОРЪ ХРАМА СЕГО

Čita se: † Asei počiva

smereni rab

b(o)ži knez Radič

titor hrama sego

Ploča je pred samijem vratima crkve Sv. Vrača Kuzme i Damjana u selu Dračevu (u Popovu), te leži razi ostale kadrme (patosa) pred crkvom, pa joj se nemože izmjeriti visina. Ploča je obična, te nema na njoj nikakva simboličkog znaka niti uresa. — Narod priča, da je ondje ukopan *knez Radašin*, pa se eto slaže donekle s nadpisom.

*Radič* je ime, a ne prezime, biva *Radoje*, te su u Hercegovini u stara doba poznata sljedeća imena: Radoslav, Ratko, Radača (ženska) itd — Na *Krstu* na *Nckuku* (kod Stôca) spominje se, da je pisao (*bilig*) *Radič Radosalič* g. 1048. I ovaj bi spomenik spadao XI. ili XII. v<sup>2</sup> I ovaj mi je spomenik narisao, te darovao vrlo

<sup>1</sup> Primili smo ovaj nadpis od prečast. gosp. O. Jer. Vladića vjeroučitelja na c. k. vel. gimnaziji u Sarajevu, priposlan mu od jednog kapelana iz Derventskog kotara, te ustupili g. V. Vuletiću, koj se ovoj nauci osobito posvetio.

Uredništvo.

<sup>2</sup> Slovinci su od pamtivijeka štovali *Sv. Kuzmu i Damjana*, te jih zvali *Sveti Vrači*. Poviše *Trstenoga* (kod Dubrovnika) je *Vračevo* ili *Bračevo* brdo.



iguman sa Zavale, pr. g. Hristifor Mihajlović. Ovakijeh nam se hoće požrtvovnijeh rodoljuba!

## V.

† АСЕ ЛЕЖИ ВЛАТКО БРАНЬКОВИТЬ  
СТАНОРО□А И СЕЧЕ СИНОМЪ Г(РЪБАЦЬ)И ОДЪ МЕДА  
ИЪ ПОСТА□ИШЕ К □ЛАТКУ  
ДОДЕ.

Čita se: † Ase leži Vlatko Branković  
Stanorova i seče sinom g(rubac)ji odje meda  
n postaviše k Vlatku  
dode

Daleko pô sata od *Gornjega Rasnoga* je starobosansko greblje na *Lastvi* (na Konjskom), ali je tu malo spomenika (*V. Viest. 1885 str. 86*), te je i ovaj vap. stećak. Svršuje se u trostran ležeći bridnjak sa osnovicama nagnutiem unutra, te je naslonjen na podstavku. Naokolo je u vrhu zarubljen. Ovaj spomenik izradjen je arhitektonički, t. j. na sprednjemu i stražnjemu lieu ima u bassorilievu po tri ravno skopčana stupa, a na glavi i na nogama po jedan. Stećak je dug m. 1'66; vis. do brida m. 1'10; u bridnoj je crti m. 0'30; a preko njega je od zemlje do zemlje m. 3. Spomenuti je nadpis sa sjeverne strane.

Ustaviti se je na sliedeće rieči: **СТАНОРО□А**, biva iz mjesta Stanorova; **МЕДАИЪ** mješte *međan* ili *mejdan* (*luogo di tenzone*), te je s toga baš i zlamenit nadpis. Ostale su rieči po sebi jasne.

U župi *gučanskoj* (u Bosni) selo je *Brajkovići*, selo *Oprašići* (u rogatičkom kotaru), pa selo *Brankovići* itd., a to su sve *baštine* spomenute vlastele, te rek bi, da *Vlatko* nije na *svojoj baštini*, nego da ga je smrt zadesila ondje na *Lastvi*. Ovaj mi je spomenik narisao i darovao poznati skupljač starina gosp. Hristifor Mihajlović, iguman na Zavali. Hvala mu!

## VI.

Sa sjeverne strane:

СЕКА · ВЪКАДИ  
ИЪ · ДИЪКЪ

Na čelu sa zapadne strane:

АСЕ ЛЕЖИ ДРАГ  
ОЕ · ЈУНОТИТЬ

Čita se:

= Seka Vukadi  
n dijak

Ase leži Drag  
oe · Junotić

ИПЪКОВИЋ  
 ПА·Є·МЕНИ·МИ  
 СВ·"К·ЪИ·НУА  
 НИИЪ

Тупковић  
 plemeniti  
 Svibnića  
 nin

Sa južne strane:

А ПО·СПАРИ СТА БИАНГЪ  
 В·С НАМ·И ЛОБРАТЪ·И ПРИ  
 БИЛО А ТЪКО ЋЕ СИ БИАН  
 ГЪ·ПО·ГЪБИТИ ПОГЪБИГА  
 БЪ·:

a postavi s(e) ta bilig  
 v s nami Lobrat i Pri  
 bilo, a tko će si bili  
 g pogubiti, pogubi ga  
 B(og):.

Ovaj je nadpis na starobosanskom *mramoru* (stećku) kod *Pe-ljavskeg groblja*, biva u Kotaru Zvorničkomu, a okružju doljno-Tuzlanskomu (vidji dopis na str. 27). Spomenik je poput sanduka na sva četiri kraja na *čošeta*. Spomenik je od *pržinjusa*, te je dug m. 1,60; debeo m. 0,60; šir. 0,80. Ovaj mi je nadpis marljivo prepisao vrli gosp. Tomo Dragičević, te ga dostavio za naš Viestnik. Hvala mu.

## VII.

na glavi:

† АСЕ ЛЕЖИ РАДИВОЄ

† Ase leži Radivoє

s donje strane:

ЈАДРАШИЊЕЪ ДОБРИ ЈОНАКЪ  
 БИХЪ ЄДНОЋ ЄВ

Jadrašić dobri junak  
 bih jednoć ev

na nogama:

ГАЪЛИ МИ М

gradjai ti m

druga crta s glave:

И МЕ ВИЂЕ МЕ КИЪ

i te vidje te bi

druga crta s donje strane:

МИ КАКО ЈА А ЈА МОРА  
 БИТИ КАК

ti kako ja, a ja mora  
 biti kak

druga crta na nogama:

О И СИ

o i si

Stećak je u nekropoli Podgradinju u Gornjemu Rusnomu, poviše Popova polja (V. Viestnik 1885. str. 85.), a kod crkve sv. Jovana. Stećak je od vapnenjaka, te je naokolo porubljen i naslonjen na podstavak. Svršuje se u trostran ležeći bridnjak sa osnovicama nagnutim unutra. S južne mu je strane čovjek na konju okrenut put zapada. Na sjevernoj strani stećka nema pisma u ti

simboličkijeh znakova. Stećak je po prilici, dug m. 1,70, vis. (bez postavka) m. 0,84, s postavkom m. 1,10., a odnosno je i širok. Ovaj se nadpis donekle može usporediti sa nadpisom u Viestniku god. III. u br. 4. na str. 96. Još se nadpis može možda prispodobiti sa onom kršćanskom *ispod smrti*:

»O tu che guardi insù,  
Io fui come sei tu,  
Tu verrai come son io,  
Pensa a questo, e va con Dio!«

Vid Vuletić-Vnkasović.

## Dva nova miljokaza iz okolice Sirmiuma.

### 1.

1 IMP · CAES · M · AVREL  
ANTONINVS AVG  
TRIB POTEST XV COS III E p. C. 161.  
IMP CAES · L · AVRELIVS  
5 VERVS AVG  
TRIB · POTEST · COS · II ·  
DIVI · ANTONINI FILI  
DIVI · HADRIANI NEPOTES  
DIVI · TRAIAN<sup>I</sup> · PARTHICI  
10 PRONEPOTES  
DIVI · NERVAE · ABNEPOTES  
SIRMI  
13 · M · P III

Okrugli stup (valjak) visok 2·10 m., sa kockastim podstavkom visokim 65 cm. Promjer stupa 59 cm. Veoma liepo urezan i sačuvan. Mal ne isti stup našast je kod Krškoga (Gurkfeld) u gornjoj Panoniji (V. C. I. L. III. p. 573 n. 4620).



Nadpis je ovaj razbijen na tri komada. Na gornjem komadu ostalo pet prvih redaka (1—5); na drugom zadnji odlomak šestoga redka, još sedam (7—13) i gornja polovica četarnaestoga; a na trećem dolnja polovica četarnaestoga i ostalo jedanaest redaka (15—25). Medju 5 i 6 redkom, te medju 13 i 14 odbilo se od kamena i smrvilo nekoliko komadića pisanih, kojih sada nema. Ovaj je stup, nepravilno izradjen, visok 1.72 m., sa kockastim podstavkom visokim 40 cm. Promjer stupa od 48—56 cm., a širina podstavka 60 cm. Gosp. Jung na naš upit odvrati: da u redku 8 mjesto H stoji N; da u redku 10 mjesto A ima B; da u redku 12 pred zadnjim S nema mjesta za T, ali ovo T moglo bi spojeno biti sa P ovako P; da je redak 17 imao »visoka slova, ali su sva izklesana«, akoprem medju Adrianom i Trajanom nema mjesta za drugoga cara (te tu valjda koja klesarova pogriješka izbrisana); da se u redku 19 vidi jasno AB A NE AD; da je veći dio redka 20 izklesan, gdje je po našem mnienju imalo biti P · SEPT · GETAE CAES · (Sr. Corp. Inscr. Lat. III. 3732, 3745, 4654); i napokon, da se mjesto onog drugoga G u redku 22 nalazi jasno slovo O dakako rezbarovom pogrješkom.

Gosp. Ignjat Jung učitelj u Mitrovici i revni povjerenik nar. zem. Muzeja i hrv. ark. Društva za onaj kotar, dne 8 stud. 86 javi nam: »Prije dva tri dana kopahu u polju van Mitrovice nazvanom Crepovac, kanal, to su tom prigodom nadjeva dva miljokaza (poput onoga u Ladjarku), jedan sa (kako se čini) potpunim a drugi sa manjkavim nadpisom. Oba su namještena po magistratu na mitrovačkom (Filipovićevom) šetalištu; što točniji prepis istih poslat ću za koji dan. Dosad nije ništa više nadjeno, ali mi reče gradski mjernik gosp. Popović, da će još kopati. Ovoliko za danas«.

Već šesti dan po tom dobismo i prepise nadpisa i dalnje obaviesti. Evo što nam pisao naš vrli prijatelj: »Na Rumskoj strani našeg polja vodi od t. z. Čavić-vodenice u Savu jedan kanal, koji dieli polje Meterice od Crepovca. Iz tog kanala kopan je god 1883 na desno prema Rumi nov jedan pokrajni kanal, te su radnici već tada naišli na kamen, na kog se njesu pak dalje obazirali. Ove godine prije nekoliko dana čišćen je taj kanal, te je tom prigodom gradski mjernik g. Popović naišao u njem na kameniti brežuljčić, na što zapoviedi, da se isti ima odstraniti; sad nadjoše radnici dva rimska miljokaza, jedan do drugoga, svaki preko dva metra dugačak. Jedan je neoštećen, a drugi slomljen na tri komada. Sve to

je, kako sam Vam, veleučeni gospodine, pisao, namješteno na Filipovićevom šetalištu osim jednog komada, koji je danas jošte u polju, ali će se naskoro takodjer unieti u grad. Mjesto nalazišta udaljeno je od Mitrovice za  $3\frac{1}{4}$  ure hoda (a po nadpisu, od Sirmiuma za tri rimske milje). — Hvale je vrijedno spomenuti, da se gradski senator g. J. Pavlović i mjernik Popović za ovdješnje starine veoma interesiraju. te revno nastoje, da se sakupe i sačuvaju; tako su ista gospoda i meni velikom prijaznošću svaku željenu ubaviest dali <sup>1</sup>«.

Buduć da prepisi ovih nadpisa bjahu donekle manjkavi, navelistito onaj od drugoga na tri komada slomljena, te i ta tri ne sva na istom mjestu i još zemljom zaprljena, toga radi zamolismo g. Junga, neka jih u nekih točkah iznova i oštrije razvidi, a vrli se prijatelj umah i rado i tomu trudu podvrže, te nas još 25 i. m. obširno i točno o svem obaviesti. Na temelju dakle tih novih izvida i pomoću drugih ovim veoma sličnih nadpisa u trećoj knjizi Momsenova *Corp. Inscr. Latin.* ustanovismo njihovo čitanje, kako se gori nalazi.

Isti naš prijatelj ovom prigodom dvoji o tom, da je prva stacija rimska od Sirmiuma u Bassianis, nazvana *Fossis*, mogla ležati u Jarku, te misli, da se prije ima tražiti u Šašincih. »Čudno je, veli on što su ta dva nova miljokaza nadjena *lievo* od ceste u Rumu a ne desno. Svakako je pored njih vodila rimska cesta; da je ova išla u Jarak, morala bi desno poći, jer neima smisla da u ravnici obilazi. A bilo bi u tom slučaju do *Fossis*-a koliko više nego 9 rimskih milja (toliko ima biti po Hierosolimitanskom putopisu). I kad bi ravno u Jarak išla, bilo bi više. Ako pak uzmemo, da je *Fossis* bio u Šašincih, onda bi ta cesta za čudo ravno u Bassianis išla, kao što u ravnici i treba i može ići. Daljina Šašinaca od Mitrovice jest 11·8 kilom., dakle odgovara podpuno 9 rim. miljam. Od Jarka do Mitrovice ima pako ravnim putem 13·8 klm., dakle više. Nadalje je nalazište miljokaza od Mitrovice upravo  $3\frac{1}{4}$  puta od Mitrovice do Šašinaca. Miljokazi udaljeni od Sirmiuma 3, a od *Fossis* 9 rimskih milja«.

Iznašašće ovih miljokaza potvrđuje jamačno, da je rimska cesta polazila upravno kroz Šašince u Bassianis (Solnok), te da se na ovoj prugi ima tražiti i rimska stacija *Fossis*. Ova stacija stavljala

<sup>1</sup> Slava jim i hvala i od naše strane.

e je do sada gdje je Jarak, pošto ovdje na Savi počima Jarčina, veliko rimsko djelo, i jer se tu našao jedan rimski nadpis i više drugih rimskih starina. Ovu staciju spominju samo dva stara izvora, *Itinerarium Hierosolymitanum* i *Ravennatis anonymi Cosmographia*. Prvi poredjuje ovako:

Sirmium  
Mutatio Fossis mil VIII  
Civitas Bassianis mil X.

Ravennas ima pako:

Bassianis  
Fossis  
Sirmium.

Ime *Fossis* moguće da je postalo od Jarčine, a moglo je postati i ako nije umah uz nju ta stacija ležala. Antoninski putopis i Pentingerska tabla ne spominju *Fossis*, ali kažu složno, da je od Sirmiuma do Bassianis bilo 18 rimskih milja. Hierom. putopis i on se mal ne slaže s njimi, bilježeć 19 milja, dakle samo za jednu milju više. Ta je razlika neznatna, a mogla je poteći s toga, što je ovaj zadnji počeo brojiti od stanovita mjesta u gradu Sirmiumu, koj se na daleko širio, a ona dva od gradskih bedema. Nego Hieros. putopis kaže nam i to, da Stacija *Fossis* bjaše daleko od Sirmiuma 9 milja a od Bassianis 10, te tako da se nalazila mal ne na polu puta. Uzmemo li najbolji sadašnji zemljovid, naći ćemo, da Šašinci, kao što mal ne i Jarak, leže jedva na treći dio puta od Sirmiuma do Bassianis (Soluok), te da se *Fossis* ima tražiti ponešto dalje od Sirmiuma nego su Šašinci (dotično i Jarak) po prilici gdje sada stoji Kovačićev mlin uz potok Kudoš.

Glede samih nadpisa, pošto su pravilno izradjeni, te se i lasno čitati mogu ništa ne dodajemo osim toga, da je *Tib. Cl. Claudianus*, onda, kad je ovaj drugi miljokaz postavljen, *Legatus Augustorum propretor* u doljnoj Panoniji (g. 198), već poznat bio iz drugih nadpisa naših i tuđjih. On dolazi kao *legatus Augusti* u jednom dackom nadpisu od god. 195 po Is., posvećenu istomu caru *L. Sept. Sever.*, u što je tom pokrajinom upravljao kao *leg. Aug. pr. pr.* carev brat Geta (C. I. L. III. 905); takodjer u drugom nadpisu našastu u Erdu (Hausabeg), dakle u doljnoj Panoniji, sada u peštanskom muzeju sa naslovom: *leg. Aug. pr. pr.* (I. e. br. 3387); i u trećem (miljokazu) od g. 198 nadjenu u Vörösvaru a sada u Pešti, gdje se isto označuje kao u našem: *curante Tib. Cl. Claudiano leg. Aug*

pr. pr. (l. c. br. 3745). U ostalom spominju ga i dva afrikanška nadpisa, gdje se i njegova žena napominje, naime *Rusicadensis* (Renier n. 2165) u kom se čita „[P]omponiae Germanillae cl(aris-simae) feminae, coniugi Cl(audii) Claudiani co(n)s(ularis) duarum Pan-noniarum“ — i *Kalimensis* (Renier n. 2750), u kom stoji: [Ti.] Cl. T. [i. fl.] Claudi[ano] c. v., cos., [a]u[g., leg.] Augg. [p]ro pr. [duarum] Pan. etc. — Cohen u drugom izdanju carskih novčić (T. IV. 1.) piše, da si je L. Sept. Severus stoprv g. 200 po Is. uzeo naslov *Pius* a izostavio naslov *Pertinax*, i da „aucune ne lui donne ces deux qualifications réunies“. Naš nadpis drugi kaže jasno, da to nestoji. S. Ljubić.

## Kritika.

Dr. B. Dudik i D. Frano prof. Bulić o freskama iz života Svetih Apostola Ćirila i Metoda u podzemnoj bazilici Sv. Klimenta u Rimu.

Dudik je već godine 1869 u „*Mittheilungen der k. k. Central-Commission zur Erf. u. Erh. der Baud.*“ (Svezak Januar — Februar) objelodanio razpravu „*Neu entdeckte Fresken aus dem Leben der heil. Apostel Cyrill und Method in Rom*“. Ta je razprava i napose otjesnuta. Razprava Vinohradškoga i R. v. Eitelbergera o i-tom predmetu dadoše Dudiku povoda, da god. 1867 na licu mjesta izpita slike u fresko, i da o njima izvjesti u rečenom časopisu.

Bulić je u „*Katol. Dalmaciji*“ 1881 god., prigodom sveslavenskog hodočašća u Rim, štampao u podlistku razpravu „*Bazilika Sv. Klimenta u Rimu. — Poviestno-arkeološki crtice*“. I ta je razprava pečatana iste godine u posebnoj brošuri od 68 str. u osm.

Dudikovo razpravi priključena su tri drvoreza i dvie tablice, koje u velike razjašnjuju tekst i pomažu nam, da razabereino, koji je od dvojice bolje iztumačio ono šestero fresko-slika. Bulić se nebavi samo tim slikama, već opisuje cielu baziliku i druge slike, koje se u njoj nalaze.

Bulić, koji je 12 god. iza Dudika napisao svoju razpravu, inao se je na nju osvrtni i naročito iztaknuti ono u čem se s njim neslaže i zašto. Pošto on toga nije učinio, mislim, da ću uraditi nešto u hatar znatnosti, uznastojim li u sljedećim crtama da prikazem razlike između Dudikovih i Bulićevih nazora, a između njih da pročistim trag pravoj istini.

Bulić je god. 1881 kao slavenski hodočastnik samo *pohodio* baziliku Sv. Klimenta, dočim je Dudikovo ime, rek bi, uzko spojeno s početkom izkopavanja i iztraživanja podzemne te bazilike. On je već g. 1852 u konobama irskih Dominikanaca prvi razumio, da se sadašnja bazilika podiže na ostancima druge, puno starije, i otkrio je prekrasan mramoran stup. O tome je iznašaću javio slavnomu de Rossi-u, i objelodanio ga je u svojem „*Iter Romanum*“ u Beču god. 1855.



Dudik pripovjeda, da se god. 1859 prigodom popravljanja *crkve* naišlo na ostanke prastara zida u nekadašnjem predvorju. Bulić veli, da se to dogodilo god. 1857 i to pri popravljanju *samostana*. Što se tiče mjesta volim vjerovati Buliću, a to po onoj Dudikovoj tvrdnji, da je u konobama manastiera i sam prije toga nazrievao ostanke stare bazilike; ali o dobi popravljanja komu da vjerujem? Cienim, da je vjerodostojnije Dudikovo svjedočanstvo, koji je već god., 1867, dakle nakon samih 8 godina, navlaš putovao do Rima, da izpita gori rečene slike, i kojega je bazilika imala jače zanimati nego li našega Bulića, s razloga, što sam ga gori iztaknuo. Nije dakle, kako piše Bulić, O. Josip Mullooly, *prvi* izrekao mnenje, da je zid, izkopan 1859 god., pripadao staroj bazilici, već je to učinio vit. de Rossi, nakon izkapanja poduzetih po Dudikovu potaknuću, koji je još 1852 god. pomislio, da su u onim podzemnim prostorijama ostaneci stare bazilike.

Po Dudikovu kazivanju rek bi, da su se podzemna izkapanja u bazilici sv. Klimenta izvela većim dielom po moravskoj velikodušnosti i moravskim novcem u više puta stavljenim na raspoloženje vit. de Rossi, a ne samo „*novcem tadašnjeg Pape Pija IX.*“, kako piše Bulić.

Dudik izričito veli, da je starinska bazilika bila razdijeljena u *pet* brodova; a po Bulićevu izvješću, treba pomisliti, da je bila samo na *tri* broda, jer na str. 20 veli: „Srednji brod bazilike odaljen je od dvaju pobočnih“ itd.; na str. 39: „I srednji brod podzemne bazilike odijeljen od svojih pobočnih brodova sa 16 liepih stupova“ itd.; a na str. 47: „U lievom brodu bazilike“ itd., te malo niže: „I u desnom brodu bazilike“. Ni tu neznam komu, da vjerujem. U Rimu se je od Konstantinovih doba i prva dva tri vieka iza njega uzdržalo mnogo erkava u obliku bazilike; ali su od tih neke bile na pet, a neke na tri broda. Da mi je pri ruci de Rossi-ev „Bulletino di Archeologia cristiana“ (God. 1863 Br. 4 ili onaj od god. 1870), ili Mittheilungen der k. k. Central-Commission“ god. 1860 str. 199, gdje je po navodu dra Carla Schnaase-a<sup>1</sup> Lübke izvjestio o početku izkopina Sv. Klimenta, mislim da bi lahko doznao pri komu je istina. U toj mi oskudici n je druge, već da nagadjam. Po Bulićevim riečima: „*medju stupovim podzemne, mjesto nagomilana gradiva izvadjena, bjehu sagradjeni zidovi, koji uzdrže gornju nadzemnu bazitiku, da se ne sruši*“, i po René Menardu<sup>2</sup>, koji veli, da „*gornja bazilika na'iči u obliku dolnjoj, sasvim da u manjim protegama, osobito u širini*“, te po istom Buliću, koji u svojoj monografiji veli, da je gornja bazilika tješnja od dolnje, lašnje mi je vjerovati, da je stara bazilika bila na pet brodova, jer ako su zidovi gornje bazilike sagradjeni nad drugim pobočnim redom stupova dolnje, onda su izvanka tih stupova bila druga dva vanjska pobočna broda, zakolja bi mjesta bilo u većoj širini dolnje bazilike.

Dvakrat u svojoj brošuri zove g. Bulić starinske *ambones* bazilike Sv. Klimenta, *propovjedaonicama*: na str. 11 i 17. Ambones, kako i sam

<sup>1</sup> Geschichte der bildenden Künste sv. III. str. 59.

<sup>2</sup> Histoire des beaux, arts. Moyen age str. 97 Paris Delagrave, 1882.

g. Bulić tumači, nijesu u prvim vijekovima kršćanstva bile propovjedaonice, jer je biskup propovjedi govorio iz *sanctuarium-a*, i to sa svoje katedre; a kasnije su tek ambonas postale i propovjedaonicama.

Pri opisivanju mozaičnih slika u konki apside zaboravio je Bulić napomenuti, da su medju gradovima Jeruzolimom i Betlemom unaokolo svekolike apside, na visini friza, naslikani, u simboličnom obliku janjaca, Apostoli koji izhode iz jednoga i drugoga grada, po šest sa svake strane, te smjeraju k Jaganju Božjemu, koji je po sriedi sa koturom svetinje oko glave. Očevidno je ta predstava prenešena iz slična divna starinskog mozaika na konki Sv. Kuzme i Damjana tak djer u Rimu<sup>1</sup>.

U opisu fresko-slike, koja predstavlja prenos tiela Sv. Ćirila iz Vatikana u baziliku Sv. Klimenta, eto u čem se dva izvjestitelja neslažu. Bulić veli, da je „*tielo nekog biskupa nošeno*“ „*od četiri valjda diakona*“, a Dudik, da je nošeno od četiri mladića; Bulić da „*dva akolita kude kadionicim tielo sv. biskupa*“, dočim su Dudiku to dva diakona. Tu cijenim, da se je Bulić više približio istini, jer četiri nosioca, kako je razumjeti po slici, jesu crkvene sluge, ali bez biljega posvećenja, dakle *diakoni*, a ostala dva sa kadionicama su postrizena, te su po svoj prilici akoliti. Bulić nagadja o četvrtom nosiocu, da je to osoba „*koja dizujući ruke u vis, rek bi da plače i više; po dugoj kosi uzeo bi ju za žensku glavu*“, te nastavlja: „*De Rossi ne vidi u njoj žensku glavu nego četvrtog nosioca, što po našem skromnom mnienju nemože biti, jer je ona podaleko od nosila, ruke joj ne uzdrže ništa, kao u ostalih nosilaca, dupače se vide podignute u vis*“. Ni Dudik neopaža ništa o tom četvrtom nosiocu. On ima kao i ostala tri mladjahno i mladenačko lice, ima njihovu veličinu, jednako prignuta koljena pod teretom i dugu kosu, ali samo do ramena, a ne u dugačke pletenice. Što taj četvrti nosioc drži ruke na više od ostalih to dolazi od perspektivnog položaja nosila, na kojima se lieva strana na slici ukazuje na više, jer su vidjena odozgor; ali se ipak vidi da on zbilja drži četvrti stup nosila lievom rukom, a desnom da jih podupire. Naravski, da je na slici perspektiva ovog nosioca pogrješena, jer je naslikan odviše nizko, pa je s toga slikar bio usilovan, da mu prikaže i odveć podignute ruke. Uz to svoje krivo mnenje nadovezuje Bulić drugo, da bi to, naime, mogla biti mati svetih Ćirila i Metoda. Protiv toga stoji mladjahno lice prepone osobe. Da je slikar hotio predstaviti majku naših Svetaca, bio bi joj zaisto znao napraviti postarije lice i drugčiju kosu. U ostalom, kad to nebi bio nosioc, gdje bi onda bio četvrti nosioc, kad i sam Bulić veli, da četvorica nose tielo sv. biskupa? U slici neima nikakve druge osobe u blizini nosila, o kojoj bi se moglo pomisliti, da je četvrti nosioc.

Bulić veli, da je za nosilima papa sa „*tiara*“ iliti *regnum* u najstarijem nam poznatom obliku“, dočim Dudik, da ima mjesto *regnum* ili tiare starinsku šiljastu ka, u, *pileus*. Tiara je uvedena tek početkom XIV. vieka, a *mitra turbinata cum corona* veli Dudik, da je već upo-

<sup>1</sup> Wilhelm Lübke, Grundriss der Kunstgeschichte. sv. I. str. 271 i Schnaase op. cit. sv. III. str. 200—201.

trebljena bila pri krunjenju pape Adrijana IV god. 1054, pa mu to da pače služi dokazom, da je slika napravljena prije toga doba, a ne kako dokazuje Bulić pri svršetku XI ili početkom XII vieka. Nije dakle papi na glavi *tiara*, ni regnum, već *pileus*, to jest kapa bez krune. Bulić nastavlja opis ovako: „*Pred papom djakon nosi križ nasadjen na dugom štapu, za njim drugi nosi mu štap*“. Dudik veli ništa o tome, ali se na slici vidi, da djakon nenosi križ *pred* papom, već *iza* njega. U redu s papom jesu, kako i sam Bulić piše, „*dva svećenika ili biskupa bradata*“. Oni su tako blizu pape, da niko nemože da bude među njima, a tako neima nikoga ni pred njima, jer oni dolaze odmah iza nosila. Među ramenima pape i lievoga biskupa vidjeti je glavu i komad grudi djakona, koji nosi križ; on je dakle zaisto *iza* njih. Po Bulićevu kazivanju rek bi, da je i drugi djakon izpred pape, što nije. Drugi djakon nosi biskupski štap (*pedum episcopale*), ali to nije papin, jer je na slici još i treći djakon, koji nosi drugi pedum drugog biskupa Bulić nije zar opazio tog drugog štapa, pa ga i nespominje, kao što nespominje ni tri *labara*: papin, nošen među dva biskupska štapa, a dva biskupova iza njega.

Bulić piše, da povorku čeka papa na oltaru, a Dudik, da je to Sv. Kliment, kojim da slikar označuje crkvu Sv. Klimenta, dočim je s druge strane papom označio Vatikan. Ja rado pristajem uz Dudikovo mnjenje, a tim radje, što mi se začudno čini, da bi umjetnik na istoj predstavi slikao bez potrebe istoga papu na dva različita posla.

U nadpisu pod tom slikom izostavlja Bulić rieč DIVINIS, a dodaje istu u čitanju nadpisa, dočim je ta rieč na slici napisana bez pokraćenja; ali je lahko da to zavisi od tiska.

Ako je slika, kako dokazuje Dudik, postala prije god. 1054. onda slikar pišući pod njom, da je tielo svečevo prenešeno za pape Nikole I mješte Adrijana II., nije u toj pogreški sliedio povjestničare iz XII vieka. kako piše Bulić, već se tomu anakronizmu netreba čuditi, kao stvari običnoj u legendama, kao što opaža Dudik.

Još je Bulić u tom opisu zaboravio kazati, da ona dva akolita sa kadionicima nose još, prednji u lievoj a stražnji u desnoj ruci, knjigu Jevangjelja.

Drugi nadpis izpod te slike nije odmah izpod prvoga, kako bi se moglo misliti po Bulićevim riečima: „*Pod nadpisom gorinavedenim*“ itd., već je među obadva nadpisa, kako i Dudik veli, dobro stilizovan ures sa cviećem.

Bulić veli, da bi *Maria Macellaria*, koja je dala napraviti tu sliku, imala biti suvremena Mariji ženi *Bena de Rapiza*, koji je učinio napraviti drugu sliku, o kojoj će niže biti govora. To svoje mnjenje podupire na razloge, da su na obima slikama slova istog oblika, da jim zavjetni nadpisi svršuju istim slovima i da su istog stila, ako ne i istog slikara. Niesam vidio slika u izvorniku, te nemogu odrješito da sudim o slogu samo na temelju Dudikovih ilustracija. Vidim ipak, da je na Benovoj slici otar u tačnijoj perspektivi naran nego li su nosila na slici Marije Macellaria, a opet su na Benovoj uz glavne osobe napisana dotična imena, i ime grada, gdje se čin sbiva, da nebude sumnje u tumačenju, dočim neima toga na

Marijinoj. Otud mi se poradja sumnja, dali su slike zbilja jednog te istog vremena; pa i sve da jesu od jednog te istog slikara, kako Dudik veli da jesu, onda bi slika prenosa Sv. Ćirila bila iz slikarevih mladjih, a Benova, kao savršenija, iz starijih mu godina. I to dolazi dakle u prilog Dudikovu mišljenju, da je slika prenosa Sv. Ćirila od prije 1054 godine. Neznam pak, kako to Bulić može misliti, da je ona od konca XI ili od početka XII vieka, kad je Robert Wiskard do temelja porušio staru baziliku još god. 1084. — Dudik piše još, da je Maria Macellarija ista Benova žena Marija, nije dakle druga njezina suvremenica. Kad bi to dokazano bilo, moglo bi se pomisliti, da je Marija dala napraviti sliku o prenosu još prije nego li se udala za Bena, pošto u njoj neima o njemu spomena, a to bi dolazilo u prilog mojem gori izrečenom mnenju.

U mnenju o prvoj slici na desnu groba našastoj u presbyteriumu podzemne bazilike sasvim se razilaze Bulić i Dudik. Bulić veli da je tu *biskup* „gdje krsti čovjeka“. dočim Dudik veli, da je *nadbiskup*, jer da ima *nadbiskupski pallium*. Slažući se sa De Rossiem Bulić piše, da je to „*S. Ćiril, koji krsti Slavene*“, dočim Dudik nahodi u njemu Sv. Metoda. Dudik veli još, da je taj *nadbiskup* kalugjerski postrizen, a to se vidi i na njegovoj ilustraciji. Zna se, da je Metod bio kalugjer Olimpijskog i Polihronskog manastiera, a Ćiril nije, pa je tim dovoljno dokazano, da je na slici ne Sv. Ćiril već S. Metod. Iza toga piše Bulić, da je to mnenje „*potvrđeno drugom slikom istoga stila, koja pokraj prve bi našasta*“. „Ona“ da „*predstavlja nekog velikaša kneza ili kralja, koji pruženom rukom daje zapovjedi jednoj ili više osobam stojećim pred njim nu nogam, i koje su na žalost malne sasviem uništene*“. Ova druga slika istog sloga potvrđuje mnenje, da se radi o našoj svetoj braći, a ne o drugim svecima, ali ne da je na prvoj Sv. Ćiril. Bulić nagadja, da bi taj kralj ili knez mogao biti Rastislav knez moravski, ili Mihail kralj bugarski, ili sam car Mihajl; dočim Dudik, po prijestolju i velikom ornatu, bez oklievanja kaže, da je car Mihajl, čemu i je lašnje povjerovati. Dudik veli, a tako se razumi i po slici, da je jedna osoba pred carem *klečeća*, a za njom dvie, da su na nogama, kao da idu; niesu dakle sve na nogama, kako piše Bulić, niti jim je broj neopredieljen, već se vidi, da su *tri*. Oko glave klečeće osobe razabire se kotur svetinje, a na njoj da je svečano oblačena, česa Bulić nenapominje kao Dudik. Iza sveca okomito napisana razabiru se slova  $\Omega$  CIRILL, to jest *Agios Cirillos*, Sveti Ćiril. I Dudik priznaje, da je slika veoma oštećena. Navodeć taj nadpis Bulić je izostavio drugo L. On nenapominje ni tri slova A L M. što se nahode izpod te slike, a Dudik jih navodi.

Fr. Radić.

(Sliedi konac).

## D o p i s i.

1. Otočac, dne 10 srpnja 1886. — Veleučeni gospodine! Uslied Vašega cijenjenoga lista od 26. svibnja t. g. podao sam se na izkapanje starina u Prozoru i to prigodom molbenih dana dne 31. svibnja i 1. i 2. lipnja

1. g. Dao sam kopati sporazumno s udovom Markovičkom na njenom zemljištu, dakle na istom komadu, na kojem je kopao pokojni Marko i to na južnom okrajku.

Poslie pako, i to dne 15. 16. i 17. ist. mj. dakako u dogovoru samnom, kopala je sama udova, samo što bih ja po poldne poslie škole tamo otišao i izkopane stvari popisao i primio. Dulje od ovo šest dana kopati nisam htjeo, pošto sam na licu mjesta biti nemogu, i tako izkapanje nadgledavati. Uspjeh izkapanja za to vrijeme bio je sljedeći:

Prvi dan nadjosmo mnogo grobova, nu većinom bez predmeta; samo u dva groba nadjeno je nekoliko, koje Vam šaljem u zamotu pod A. Kostiju dakako bilo je mnogo, nu većinom zdrobljenih.

Drugi dan nadjosmo na dupao grob i to u dubljini do 2 metra. Jedan je grob bio nad drugim; nu je okostnica gornjega bila okrenuta glavom pram istoku, a donjega pram zapadu. Predmeti, koje u oba groba nadjosmo, jednaki su, pa zato ih i zamotah skupa. Prozračno zrnje, što ga u tih grobovih bi rek na vratu nadjosmo, bilo je u zemlji skoro sa svim mehko, te je kašnje na zraku otvrdlo. Na gornjem grobu bilo je kamenje jako krupno, dočim na donjem mnogo sitnije. Medju oba pako bio je do 0.2 mtr. visok sloj ilovače. Kostii su u oba bile sasna iztrunule, i samo su zubi nadjeni zdravi, od kojih Vam nekoliko na uvid šaljem. Predmeti tuj nadjeni, nalaze se u zamotu pod B.

Treći dan nadjosmo opet na više grobova, nu sa malo nakita, jer su tuj valjda s malom razlikom sve sami mužkarci zakopani bili. Jednu lubanju nadjenu taj dan, šaljem Vam prem oštećenu, jer je na njoj bilo mnogo kamenja. Ostali predmeti, koji su taj dan nadjeni, nalaze se u zamotu pod C.

Četvrti dan — i ostale — kopala je udova Markovička bez mene. Taj dan nadjoše takodjer dva groba, a u jednom veliku brončanu spoju, i to kazaše mi kazaše na trbuhu. A pošto se na njoj vide komadi kože, bi rek, da je ta spoja bila na pojasu.

Nadjen je tuj takodjer na desnu stran i brončani kotačić, nalik na prsten. U drugom grobu nadjoše samo dvie mjedene i jednu prebijenu željeznu spoju, a osim ovoga više ništa, prem su kopali do blizu 3 metra duboko. Predmeti nadjeni taj dan, nalaze se u zamotu pod D.

Peti dan bio je mnogo sretniji, jer taj dan nadjoše tri groba, a u njim, osim navadnoga nakita, tri sasna nova predmeta, koja se do sada u Vitlu ne nadjoše, i to sva tri više glave do 1 decimetar daleko. U jednom grobu nadjoše ptičicu, sasna dobro sačuvatu, u drugom ribicu, a u trećem guštericu ili psića, nu žalibože oba potonja predmeta nešto oštećena. Svi ti predmeti, a od svakoga groba napose, nalaze se u zamotu pod E.

Šesti dan nadjeno je raznih, nu običnih stvari, koje se nalaze u zamotu pod F. i netrebaju točnijeg opisa.

Kroz sve to vrijeme ne nadjosmo niti sgarišta, niti žara; zemlja je obična ilovača i što niže, to mnogo tvrdja. Izvanredna dakle ne nadjosmo ništa, osim na jednom grobu 3 do 4 cm. debeo sloj crnice, na kojoj je bilo utisnuto sijaset brončani kotačića. Po svoj prilici biti će to sagnjila diska, kao pokrov od groba. U jednom zamotku naći ćete komadić toga i mnogo tih kotačića.

Konačno eto u posebnom zamotu i predmeta, što mi ih je uručio major Ditz, valjda uslied naloga kot. oblasti, da ih odpremim narodnom muzeju. Prem neznam, jesu li to predmeti sbilja iz Vitla ili ne, ja Vam ih dostavljam, kako sam ih i od njega primio. Valjane predmete zadržao je rečeni gospodin u svoje svrhe.

Napokon dostavljam Vam 1 komad sreberni i 3 komada bakrena novaca, što ih je našao neki seljak u Vitlu.

Matija Kolak, grad. učitelj, muz. povjerenik.

U Korčuli, dne 5. studenoga 1886. <sup>1</sup> Veleučeni Gospodine! Na Golubincu <sup>2</sup> je (daleko sat hoda od Zavale, a put istoka) *Ravno greblje* ili *Mili*. Tu je sljedeći spomenik:

1. Stećak. U vrhu je širi, a naokolo je zarubljen granjem. Na nogama su stećka dvije životinje, te su u položaju, baš kao da idje jedna za drugom. S prednje je strane kolo od desetoro čeljadi, t. j. od sedam muškijeh i tri ženske. Na glavi je stećka jelen, te je okrenut put zapada.

S gornje se strane nevide simbolički znakovi, kaonuti što je spomenik prevaljen. Navrh spomenika je štit, a za štitom mač. Tu je još na štećku životinja zavrčana repa, a okrenuta put sjevera. Ostalo se nepozna, kaonuti što je lišaj pokvario štećak.

Stećak je u obće slabo ukresan. Ovdje je na *Ravnomu Greblju* u sve desetak spomenika, ali su svi bez znakova i slabo izradjeni, a na jednomu je samo udaren krstić. — Tu je predhistorička gomila, a na njoj je navaljena ploča. Niže greblja je još jedna, ali malena predhistorička gomila.

Iz *Golubinca* do *Belenića* je više od sata hoda, a tu je kod samoga sela *Ilijno brdo*, te je na njemu crkva i starobosansko greblje.

<sup>1</sup> Pročitao sam opazke našega veleučenoga gosp. Dr. Ivana Črncića o *zavalskomu pečatu*, (V. *Viestnik* 1886 br. 2. str. 36 i br. 4. str. 114), te sam u velike zahvalan vrlomu Dr. Ivanu, da se je dostojao, da me u stvari naputi, kaonuti, što je on na daleko poznat za vještaka u tumačenju našijeh listina itd. — *Opetu mu* u velike blagodarim, a u isto doba ga molim, da mi i unaprijeda bude ua ruci u ovome mučnome poslu, biva svjetom i djelom!

Ovom se sgodom usudjujem, a da umiljato napomenem, da još nijesam nikada našao na starobosanskijem spomenicima (stećcima) u Herceg-Bosni **т**, nego vazda **т**, a češće sam nalazio, da svršuje rieč i bez *tan-koga* (dakako, to je pogreška) i *veloga jer*; pa sam baš s toga (ako i pogrešno) ono uzeo za *želo* (ѣ).

Što se tiče genitiva u one tri skraćenice **ИР(ТСКЛ)Т(И)ИТ У(ИИСКЛ)?** **Б(ОГОРО)Д(И)ЦА**, ono bi nas navelo, a da se posumlja, da je *zavalski pečat* kašnje patvorenje kaonuti što su starobosanski spomenici u Herceg-Bosni pisani čistijem jezikom, baš bez pritruhe. Riječ **МОНАСТИРА** mogla bi se možda pročitati **МОНАСТИРА**, kaonuti što je ono **н** svezano u svrhu sa vokalom, te se dobro nerazaznaje jeli **о** ili **а**; a u Herceg-Bosni običnija je riječ **МОНАСТОРЬ**.

<sup>2</sup> V. *Viestnik* 1886 str. 121.

Počimljem, a da opišem spomenutu nekropolu s istočne strane:

1. Krst. Bio je oklačen, te se znakovi nerazaznavaju.
2. Ploča. Zarubljena je velikijem granjem. U vrh ploče je jabuka, pa pet ovelikijeh ruža, biva jedna navrh ploče, druga u srijedi, treća niže nje, pa tako četvrta i peta, biva jedna izpod druge. — Uz ploču je, s lijeve strane, kao vuk, te nasrće na čovjeka, a čovjek zadio strielu za tetivu, pa gadja (put zapada) na onu zvijer. Tu je i medjed, te je raširio ralje, pa hoće, da izmrevari onoga čovjeka, al uz to iza zvijeri pomolilo se muško čeljade, te će toljagom na medjeda. — Na nogama se je spomenika ložila vatra uz ploču, te se ništa nerazaznaje od čadje. S gornje strane ploča zavaljena u zemlju, a tako i na glavi, te se nemogu vidjeti simbolički znakovi.
3. Stećak poput ploče, a na njemu krst †
4. Stećak. S gornje mu je strane kolo od sedmero čeljadi, t. j. četiri muška i tri ženske. Ostale su strane zavaljene, a stećak je uz to zarasô u lišaju, te se nista nerazpoznaje.
5. Ploča. Na njoj je mithička životinja duga, zavinu'a repa, te je razjazila žvalo kao vuk. Okrenuta je put juga, a ispod nje, s naopaka, koprcaju se dvije životinje, te su poput ptica.
6. Ploča. Na njoj su dva čovjeka jedan prama drugomu, a to baš kao, da će jedan drugomu dati šaku ruke. Onaj se je s lijeve strane podbočio.
7. Ploča. Ogromna je, a na njoj je velik krst ✕.
8. Stećak poput ploče. Na plohi je sve liepo urešeno velikijem granjem, a naokolo je krasno lišće djeteline. Na vrhu mu je velika ruža, a ispod nje dobar vijenac. S lijeve je strane četveronožna životinja, a poviše nje druga napršena. — Ostalo se neraznaje od lišaja.
9. Stećak. Zarubljen je naokolo granjem.
10. Stećak. Na njemu je krst ✕, a ispod njega kupa. Slabo je ukresan.
11. Stećak. Na njemu je nadpis, biva to je spomenik *Vida Čurčića* od god. 7183 = 1675. Stećak je bez znakova, te se ni sva pisnena nepoznadu, kaonuti što je lišaj na kamenu.

U ovomu je greblju u sve, po prilici, do trideset spomenika.

*Ilijna crkva* je sgradjena velikijem babanima, te rek bi, da su u nju navaljivani isti stećci s onoga greblja. Na jednomu je sljedeći krst (gotovo poput *dekusis-a*). ✕ Pod *Kijevijem Dolom* (selom) su na Rudini do dvije starobosanske ploče bez znakova, te su navaljene na predhistoričku gomilu.

Kod *Kijevdola* su dvije predhist. gomile, a jedna na gori *Gracu*. Kažuju seljaci, da se vidja na gori *Gracu* ukržaka posudja.

Ove sam godine primio nekoliko listova iz Herceg-Bosne od prijatelja, a uz to i starobosanskih nadpisa s dotičnijem opisom stećka, te i drugih spomenika što se nalaze na tome mjestu. Po mogućnosti ću sve te nadpise po redu objelodaniti, a kazat ću zahvalno ime sabirača, te do dati i njegov opis, pa sve što se tiče spomenika.

Od najmarljivijeh prijatelja mi u Bosni slobodno je g. *Tomo Dragičević* iz Zabrdja kod Bjeline, vrlo član našega društva. Od njega sam primio nekoliko dopisa, pa ću eto crpiti što je za našu stvar, a i nad-

pise ću lagano priobćiti. Evo dopisa g. Tome Dragičevića: — „Nalazi se jedan starobosanski spomenik kod *Peljarskog groblja* (Peljane spadaju pod javtu Pribojsku) na jednom brdu, na medji *Tobutskoj* i *Peljarskoj*, a to je kotar *Zvornički*, okružje doljno-Tuzlansko. — Spomenik izgleda poput sanduka sa sva četiri kraja, te je otesat ravno na *ćošeta*. Dug je m. 1,60; debeo m. 0,60; šir. m. 0,80. Nadpis je oko stećka, biva sa sjevera je u dvije crte, do zapada, na čelu, u pet crta, na strani, do juga, u pet crta. Na čelu se počimlje čitati od sjevera k jugu, a do juga, na strani, uzduž, biva od zapada k istoku<sup>1</sup>. Spomenik je od pužnjaša. Narod priča o tomu groblju i spomenicima, da su se tu prije sastali svatovi, pa se *izboli* radi djevojke, te se okamenili, a od toga i selo nosi ime *Priboj*. Drugi opeta vele, da su to **neke biljege** od zakopatijeh novaca, te da su tu u blizini više puta vidjeli vatru gdje gori, pa svijet i kopa i traži tijeh prokletijeh para, al samo pod spomenikom nalazi ostanaka kostijū, te po njima sudi, da su to prije bili nekakvi izvanredno golemi ljudi. Kaže Stefo Bijelić Tobučanin (osamdeset mu je godina): ta kako bi tako golem kamen danas ćoek dovukao na tako brdo? A oni ga prije uzmi pod *pazuho* i nosi. — Opisani spomenik leži dužinom od istoka k zapadu, baš nasred puta. Od istoka je njiva Boje Stjepanovića iz Peljava, a na zapadu njiva Stanoje Simanića. Put juga je odaljeno za koje ćetrdeset koraka ploća, a na njoj je sa zapadne strane krst. K sjeveru, šest koraka odaljeno, leži jedan spomenik, a k jugu dva koraka drugi spomenik, te su obadva istoga oblika i po prilici velićine, al na njima nema nadpisa. K sjeveru na sedamdeset i pet koraka je šest *mramorova* (tako u Bosni zove narod stećke), biva tri leže u obliku sanduka, a tri stoje isto u obliku sanduka, t. j. otesati su na četiri *ćoška*. Na jednomu je nadpis<sup>2</sup>, pa evo mu opisa: Spomenik leži dužinom od istoka k zapadu. Samo mu se vidjelo jedno *ćošje*, a kad ga se odkopalo, izgleda poput sanduka. Ona strana, na kojoj leži, ozdo je napisana, ona do juga, a to onaj kraj do istoka, pa je po tomu suditi, da je kamen stao uzpravce, te se je prevalio ka istoku. Dug je m. 2,30, debeo m. 0,40, širok m. 0,60, a u zapadnjemu je kraju malo uži. Spomenik je od *ljutca* (vodenićkog kamena). Od ovoga spomenika k zapadu na pet koraka je drugi spomenik, a šest koraka k sjevero-zapadu isto spomenik uzpravo usadjen i otesan na četiri *ćošje*. K jugu zapadu su na šest koraka tri spomenika bez nadpisa, al jih se prije spomenulo. K sjevero-istoku na sto koraka je sadašnje Peljavsko groblje. Ovuda ima na mjestima po sto spomenika „*mramorova*“ na jednomu mjestu, al na njima nema nadpisa. Njeki je seljak iz Tutujevea otišao, da kopa izpod jedne ploće, te je oko nje bilo i cigala. Tu je iskopao bakren krstić, a na njemu pet slika, te je po svojoj prilici to starobosansko djelo. Krstić je unutra šupalj, te je bio slobodno za nešto prikopćan, kaonuti što ima ušice sa dvije rupice uvrh krsta i podno krsta. Do sgodi će ga se i urezati, a na ogled uće-

<sup>1</sup> Ovo je spomenik (mramor) *Dragoja Junotića Tupkovića plemenitoga Seibnićanina*

<sup>2</sup> Ovdje leži *Brat Mijo Branković Bolerudo unuk*.



njacima, al za sada mi je spomenuti, da je Isukrst u dolami“. — G. Tomo Dragičević nadodaje u drugomu pismu i ovo: „Nek Vam je i to na znanje, da u ovijem krajevima ima većijem brojem takijeh spomenika (t. j. starobosanskih, kao što jih je opisao g. Dragičević), te jih ima i pisanijeh, al se pismena nemogu no dielom čitati, kaonuti što jih je lišaj pokvario, al ima jih što se mogu i sasvijem pročitati. Na nekomu je zvijezda, polumjesec, posjeklica, krst itd.“ Evo sam za sada ovo erpio iz dopisa gosp. Tome Dragičevića, te mi je nadodati: Mnogi se ugledali u njegovu marljivost! — Preporučam Vam i ove ertice, jer se kaže: Sama ruka, mrtvoj drugu! — Vaš osobiti štovatelj  
 Vid Vuletić-Vukasović.

## Razne viesti.

**Vis. kr. zem. Vlada** (odjel za bogoštovje i nastavu) svojim štov. dopisom od 16 rujna 1886 br. 5738 blagoizvolila je milostivo ustupiti bezplatno hrv. arkeol. Društvu 160 otisaka znanstvenoga muzealnoga kataloga, što ga o zemaljskom trošku izdaje ravnateljstvo arkeol. odjela nar. muzeja, u tu svrhu, da timi otisci nadieli inostrana društva, s kojimi stoji u svezi putem zamjene, zatim svoje počastne i utemeljiteljne društvene članove. Na toli veledušnom i znamenitom daru Visoke Vlade hrvatsko arkeologičko Društvo najtoplije i najpokornije se zahvaljuje.

**Kamenita teža oblata sa željeznim uhom.** *Groblje od žara.* — Slična guskinu jajetu, dosta ugladjena teža, i sa željeznom ušicom na jednom vrhu. Takovih ima dosta po n.ših briegovih navlastito u Zagorju, ali bez ušice, te potiču iz kamene dobe. Vjerojatno, da je i ova iz one dobe, no kašnje ušicom providjena. Ovo je dar velečast. g. Fr. Papića župnika u Samarici, koj nam o nje otkriću piše ovako: Dne 24 srpnja t. g. orala su braća Mato i Vido Vugrić iz Samarice na svojoj oranici *Vapnenica* zvanj, udaljenoj  $\frac{1}{4}$  ure od sela, te su odorala težu, koju vam po g. Andr. Smalcelju filosofu prepošiljam. Kada je i kako ta teža tamo dospjela, nije moći nagadjati . . . Na polju *Tišćani*, koje se već ponešto u Garjevici nalazi, odorali su ljudi prije nego sam ja ovamo došao, više raznih posuda, ali je sve propalo, jer nije bilo nikoga, koji bi se za te starine pobrinuo“.

**Nalazak predmeta iz bronzene dobe.** — Obaviešćuje nas gosp. Jakov Bobinac, učitelj u Cigleniku (Oriovac), da je pred dvie godine neki težak, kopajuć u vinogradu g. Stjep. Batinića mlinara na Orljavi uz Ciglenik naišao na hrpu bronzanih predmeta, „ali da je situnije stvari porazbacao i pogubio. „G. Bobincu podje za rukom spasiti tu ne davno tri narukvice i jednu otku, sve odkupljeno od istoga težaka. Jednu od tih narukvica pokloni on g. Jurincu gimn. prof. u Varaždinu, a ostale dvie i otku veledušno pokloni nar. arkeol. muzeju. Gosp. Jurinac, koj nam pokaza onu narukvicu, obeća, da će ju do mala istomu muzeju u dar pri-

kazati Gosp. Bobinac primećuje i to: „Ovim dvim narukvicam bili su krajevi sastavljeni, ali ih je taj težak, nabijajući na ornice raztegao. Na ornical ih je već dvie godine držao“. *Beata simplicitas.*

**Predhist. mogila iznad Ozlja.** — God. 1884 dočim je muz. ravnatelj kopao u Trešćeroveu na imanju g. Jordana nedaleko Karlova predhist. groblje od žara (V. Viestnik 1885 str. 66) doču od radnika, da se isto takovo groblje nalazi iznad Ozlja na zemlji, koju obradjuje g. Jalić umir. nadšumar u gradu Ozlju. G. Jalić ne samo stavi na raspolaganje ravnatelja svoje zemljište, dali mu veledušno pruži svu moguću pripomoć, da iztraživanje što točnije i brže obavi, na čem mu najtoplija hvala. Izkapanjem, koje se proš. rujna obavilo, i u kom je viešto i marljivo sudjelovao Jalićev sin vrli pomorski inžinir u Poli, tada na dopustu u Ozlju, dokazalo se je, da se nije radilo o groblju od žara, nego o ogromnoj predhist. mogili, koja je sadržavala mnogoljetno grobište jedne ondje naokolo u ono doba nastanjene zadruge ili koljena. Mogila bila se vremenom malo po malo odvalila i snížila, pošto je ležala na povisokoj kosi medju dvie doline, a skroz nju se kašnje i prokrčio bio put za prolaz iz jedne u drugu dolinu. Toga radi mal ne svi grobovi nalazahu se već davno raztreseni, izrovani ili razneseni. U naokrug po prilici od 50 kvadratnih metara, što je mogila zauzimala, našlo se je sjaset zemljenih posuda (lonaca i zdjela raznog oblika) na mjestu, no sve u komade, ili na pola, ili tako zgnječeno, da se nije moglo uz svu pomnju ni jedne ciele izkopati i spasiti. Ali dočim se u Trešćeroveu njeke spasile a nikakav drugi predmet pomolio, da nam točno opredieli doba onoga grobišta; ovdje su se na suproč uz nestašicu cielih posuda pomolili predmeti, koji nam jasno pokazuju doba ove mogile. Našlo se naime iz bakra: — rukobran od debele žice, sada od devet zavojenih okruga te komadi od drugih osam, tako da srednji je najdeblji, a okrajni su najtanji, s promjenom od 6 centim.; — fibula na krugiće stremenom i jeglom odbitim, na poluokrug. duga 6 centim.; — kapica, po sriedi iznutra sa ušicom a izvana sa bočkom, kakovih se mnogo našlo u Prozoru; — okrugić, na kom tri bočine na trokut, vjerojatno glava kosne bodače; — nekoliko kolobarića od veružice; — tri odlomka uzliebite žice; — dvie žice sa glavicom na kraju, valjda kosne bodače; — jedna uvijena pantljika; — tanka žica sa komadom okisanog željeza; — dva odlomka narukvice iz željeza jako okisana; — četiri okrugića od staklene tvari, dva žuta, jedan zelen a jedan modar, vjerojatno od niza; — osam agršaka (fusajuoli) zemljenih, od kojih tri na dvostruki čunj, a pet s jedne strane oblihl a s druge plosnatih i izdubenih, svi pako probušeni; — te napokon više komada raznovrstnih lonaca. Ovo bi nam kazalo, da mogila Ozaljska spada na prvo željezno doba.

**Odkriće zlatnih novaca.** — Evica Matijašević, djevojka od 15 godina, pašuč 2 srpnja 1885 svoje stado u šumi *Jarki* blizu Maloga Pogarka obćine *Sokolovac*, slučajno razbi grljanak kamenite štuće, koj je van virio izpod jednog bukvića, te opazi zlatne novce, koji su iz štuće padali. Nevjerujući svojim očima, stade prizivati sviet. Na njezin glas doleti namah Joso Popović, koj je tu u blizini svoje stado pasao, izvadi štucu, pobia novce, nješto ustupi Evici, a prisvojivši si ostalo, ode. Ko'iko

je zl. novaca u štuci bilo, nije moguće točno opredjeliti. Po izvještaju Kopriv. podžupanije valjda jih bjaše na hiljade. U koliko se zna, deset dana kašnje Simo Lazarović kupio je u Jose Popovića 100 komada po tri for. (javna i očita prevara), a u isto doba isti Joso pokazivao je još 10 kom.; Evica Matijašević prodavala je igumanu Tihonu Dzebiću 10 kom., a pokazivala još druga dva, a njezin otac Stevo još jedan; dočim u Zagrebu bjaše tada na prodaju u trgovca Weisa hrpa od preko 100 kom., a malo kašnje kupovao je nar. muzej u Pešti 100 kom. od istoga nalazka. Tada se i po Zagrebu glasalo, da su se u Križevcih i u Koprivnici s prva javno prodavali i po nekoliko novčića, a iz služ. izvještaja zna se za stalno, da su se u Sokolovcu javno i slobodno prodavali, i da jih bilo u sama ondješnjeg načelnika ne malo. Svi su dukati zlatni ugarski. Vidili smo samo tri, jedan kralja Sigismunda i dva kralja Matijaša raznoga kova. Zemljište, na kom su nadjeni oti novci vlastništvo je porezue občine *Botinovec*, kojoj je po zakonu pripadala polovica cieloga blaga. Zadnja vladina naredba od 25 stud. 1880 br. 3302, koja se nalazi tiskana na uvjku broja 1 Viestnika od g. 1881, razaslana na sve podžupanije te dotične občine i grads. poglavarstva, nalaže jim izrično „*da u buduće strogo nad tim bdiju, da se nadjene starine na kupu držje i nerazdadu, prodadu ili unište prije, nego stigne naredba kr. zemaljske Vlade na izvještje, koje se ima u takovom slučaju odmah ovamo podnijeti*“. A što su u ovom poslu učinile občina u Sokolovcu i sama podžupanija? Vidi se to najbolje, da što je težje premučamo, već iz gori opisanoga. I ovo nije prvi slučaj, gdje je nehajnost podčinjenih organa osujetila najplemenitije vladine namjere!

**Odkriće srebrnih novaca iz novijeg doba.** — Matija Mesic iz Podsuseda, nadcestar, dne 27 lipnja t g. polazeć iz Podsuseda u Bistru, primi od Jura Lackovića težaka iz Ivanca tri novca srebrna, koje ovaj nadje malo prije na občinskom pašnjak Ivanca blizu ceste (kod kilom.  $17\frac{1}{5}$  — 18). Mesic, sluteć na blago, dade umah kopati, gdje bjahu oni novci nadjeni. i na kratko eto na vidjelo trule tikvice sa 816 komada malenih srebrnih novaca. Sve to on preda zagrebačkoj podžupaniji, da se prosudi i nagrada odmjeri. Težina iznosi ukupno 514 gram. Smješa je veoma loša, a numismatička vrijednost skoro nikakova. Novci stoje ovako: od Matije II. kao ugar. kralja, 40 kom. — od Ferdinanda II. kao ugar. kralja, 13 kom. — od Ferdinanda III. kao rim. cara 1 kom., a kao ugar. kralja, 4 kom. — od Leopolda I. kao rim. cara, 36 kom., a kao ugar. kralja, 412 kom. — od Josipa I. kao rim. cara, 28 kom., a kao ugar. kralja, 23 kom. — od Karla VI. kao rim. cara, 7 kom., a kao ugar. kralja, 4 kom. — od Ferd. Karla Tirol. Kneza, 1 kom. — od šlezkog vojvode, 3 kom. — od Roberta biskupa Solnogradskoga, 1 kom. — od Karla Olmuckoga biskupa, 1 kom. — od Sigmunda III Poljskoga kralja, 9 kom. — dubrovačkih slabo otiskanih, 212 kom. — nečitljivih nemačkih, 18 kom. — Svi ti novci spadaju dakle na XVII i XVIII stoljeće, a najmladji je od g. 1718 (poltura ugarska Karla VI).

**Pečat s Otoka Hvara (Dalmacija).** CONGREGATIONIS \* DALMATIAE.  
Pečat je šir. m. 0 0045; vis. m. 0,0055.

Oko pečata je krasan vienc, a nadpis je naokolo. U polju je bradat biskup (sprieda) u sveštenučkijem haljinama, biva u plaštu i pod mitrom. U desnici mu je biskupska palica, a u lijevoj crkva s turnjem. — Sad je pečat u g. Martina Majica u Spljetu (bivšega žandarškoga stražm-stra na Korčuli, te ga je nabavio u *Sučurcu* (na Hvaru), a ondje su ga našli (kako mi on kaza) u nekakvijem zidinama. V. V. V.

**Sredovječni pečat grada Korčule.** — + SIGILVM COMVNIS  
QVRZVIA ▲ v v v Čita se: + *Sigilum Comunis Curcule.*

Ovaj je pečat (promj. m. 0,051; deb. m. 0,006; tež. 91 gr.) dobro sačuvan kod g. Vice Dimitri na Korčuli. Urezan je na krupnoj ploči žute mjeđi. Nadpis je naokolo, a na pečatu su (u polju) gracki *bedeni*, za *bedenima* do tri kule, a na svakoj su kuli po tri oštra obruba kruništem (*merlatura*). Kula je po sriedi viša, a ispod nje su gracka vrata. Na vratima je u *stolci* (sjedalci) gracki barjaktar (gonfalonijer) Sv. Marko, a na glavi mu je ka istočna *tiara*, te je digao ruke u vis, po slovinskomu *adetu*, a da blagosivlje, moli u Boga pomoć, jali zahvaljuje na milosti. Osobitu je pozornost svrnuti na ovo uzdignuće ru' u, kaonuti što se to vidja osobito na našijem spomenicima. Sv. je Marko obrnut sprieda, a ispod *stoliče* (bez naslona) su dvije kruglje. Ispod *bedena*, a tako s desne i s lijeve strane, primičene su po dvije grančice poput *grafe*. Na *bedenima* je naznačeno i kamenje, al sasvijem prosto. S druge je strane ploče urezač pokušao, da ureže isti pečat, pa ga je, napola urezana, obatalio. Mogao bi biti sbrisani pečat, prvobitni, a onaj što postoji, onda bi bio kašnja imitacija; al ovo samo kažem, a da budem veoma strog u sudu. Pečat zasjeca u najstariju povjest, te nam spominje, kad se grad (*Korčula*) po sebi vladao.

Djelo je po sebi dosta slabo, te se može usporediti s drugijem slovinskijem spomenicima ili s vizantinskijem i mletačkijem novcima dobi propadanja, a samo su pismena i ona tri lilijana (krina) na ovome pečatu prilično dobro urezana, te su ponešto bolja, nego na rečenijem spomenicima.

Ovaj bi pečat mogao spadati svršetk: XII. ili početku XIII. v., a to svakako prije dolaska mlečića *Marsilija Georgij* za korčulan, kneza. V. V. V.

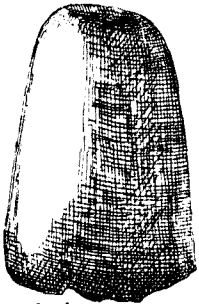
**Inscriptiones que in c. r. museo archeologico salonitano Spalati asservantur. Descripsit prof. Fr. Bulić director eiusdem musei. Spalati 1886.** — Ovaj dragocieni sastavak slavnopoznatoga našega rodoljuba F. Bulića ravnatelja c. k. velike gimnazije i c. kr. solinsko-spljetskoga muzeja u Spljetu, ugledao je bieli svie: donkle u ovogodšnjem programu vel. gimnazije spljetske; ostalo će biti tiskano u istom programu za dođuću godinu, te će bez dvojbe otiskan biti i naposeb, pošto mu važnost daleko premašuje granice ovakove publikacije. U kratkom predgovoru označuje pisac stazu, kojom je udario u razredjenju onih nadpisa, i naslove raznih grana cieloga sastavka, naime: I. *Tituli Sacri* — II. *Domus Imperatoriae* — III. *Legatorum Aug. pr. pr. et Praesidum prov Dalm-tite* — IV. *Militares* — V. *Municipales* — VI. *De artibus et opificiis* — VII. *Sepulcrales* — VIII. *Varii* — IX. *Graeci* — X. *Christiani* — XI. *Inscriptiones, que in tegulis, lateribus etc. impressae vel*

*insculptae inveniuntur* — *Indices*. Od ovih diełova za sada je tiskano samo ono prvu šest. O ovom znamenitom djelu prošborit ćemo obširnije, kad bude sasvim gotovo.

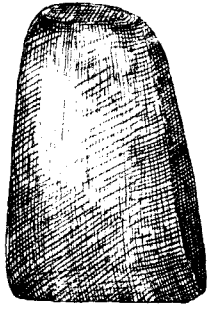
**Breviario ad uso della chiesa di Spalato già Salonitana. Venezia 1886.** — Dobro poznati iztražitelj mletačkih starina i čuvar grads. muzeja Koreroval u Mletcih g. Ant. Bartoldi opisuje u ovom svezku jedan veoma znameniti i velecieni časoslov na pergamini rabljen g. 1291 u prvostolnoj crkvi u Spljetu, i koj se sada čuva u pomenutom muzeju. Osobito se iztiče radi načina, kako je ustrojen, po jasnoći ako i drobnoga gotičkoga pisma, po dobrom sačuvanju i po miniaturah. koje ga obilno krase. Ovo su rjedkosti prve vrsti, tako da i u samih Mletcih ima jedva jedan samo dio časoslova iz XIII vieka, i taj lošiji od našega. Datum je nedvojbjen, pošto je slovima označen. U listu 33 odzada, gdje se tumači „*Tabula lune et pasce*“, pisano je „*anno millesimo dagesesimo nonogesimo primo*“. Nosio se o pojasu viseć. Ima sada 41 list, ali jih 5 manjka, a svaki je pregiban na 4 j dnake strane. G. Bertoldi priložio je snimak od jednoga lista i od tri kipa u eliotipiji i kalendar, kojim se služila onda spljetka crkva. Ono pako, što cijenj. pisac kaže na koncu u jednoj bilježki, da je dužd Petar Orseol II, u što je 28 svib. 998 odplovio u Dalmaciju na pomoć Dalmatinaea, i dobio naslov *Dux Dalmatiae*, puka je izmišljotina, te kao mrlja na krasnoj slici.

**La necropoli di s. Lucia presso Tolmino del Dr. Carlo Marchesetti. Scavi del 1884. Con 10 tavole litografiche. Trieste 1886.** — U ovom svezku od 73 strane opisuje pisac obširno i znanstveno svoja predhist. izkapanja kod Sv. Lucije na Goričkom sustavno izvedena g. 1884. Ovo je djelce tako majstorski udešeno, da mu jedva para u ovoj struki. Predstavivši živu sliku položaja i svog rada, navadja nadjene predmete, koje oštroumno prosudjuje i sravniva sa sličnimi našastimi inudje, i u njih traži dokaze za narod, koj je onda obitavao one krajeve, a to su mu Venei, pleme ilirsko, koje je u grobištih oko Este, u Jurini i sve naokolo ostavilo plemenitih spomenika svoga bivanja, ovim sličnih.

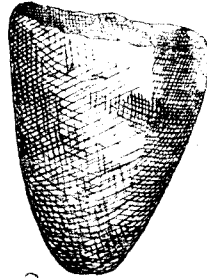
**Verzeichniss der Gegenstände, welche am 16. und darauffolgenden Tagen des Monates August I. J. aus der Schatzkammer der Agramer Metropolitan-Kirche in Agram, Kapitelplatz Nr. 4. I. Stock, um 9 Uhr — und 3 Uhr Nachmittag gegen Baarzahlung im Versteigerungswege verkauft werden.** — Pod ovim naslovom slavni kaptol zagrebački obavjestio je obćinstvo, da će 16 kolovoza razprodavati javno na dražbi njeke predmete, koji potiču iz blagajnice zagrebačke prvostolne crkve. O toj razprodaji obavješćen bi ravnatelj arkeol. odjela nar. muzeja stoprv 14 kolov. i to privatnim putem u Berlinu, gdje se tada bavio proučavanjem onih muzeja, te se u nemoćnosti nalazio, da svoju pozornost obrati na ono, što se je 16 kolovoza imalo izvesti u Zagrebu. Prečast. kaptol nenadje za shodno, da u vrijeme obavjesti upravu arkeol. muzeja o toj prodaji, nebi li se našlo medju timi starinama i takovih, koje bi dobro došle njegovim sbirkam iz srednjega doba. Mal ne sve otišlo u tudjinu. Isto se tako dogodilo, kad su se onomlane i starine sv. Marka razprodale Dosta žalostno!



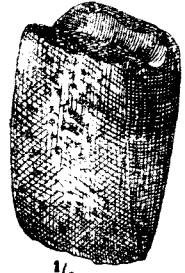
1  $\frac{1}{2}$



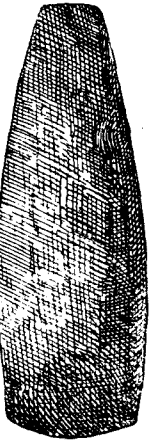
2  $\frac{1}{2}$



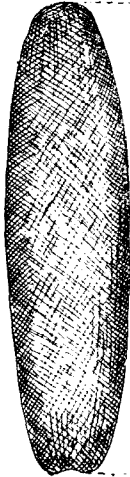
3  $\frac{1}{3}$



4  $\frac{1}{2}$



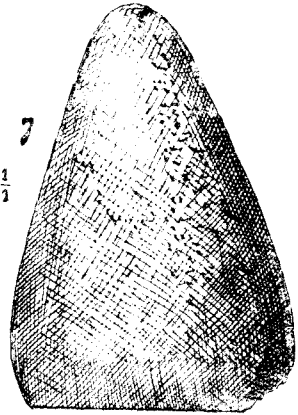
5  $\frac{1}{1}$



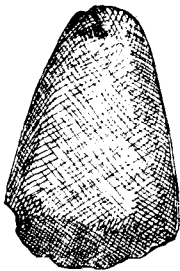
6  $\frac{1}{1}$



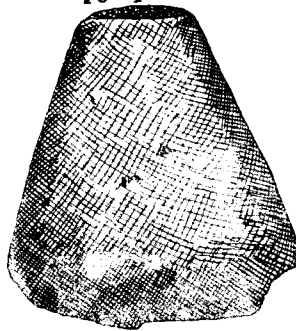
7  $\frac{1}{1}$



10  $\frac{1}{1}$

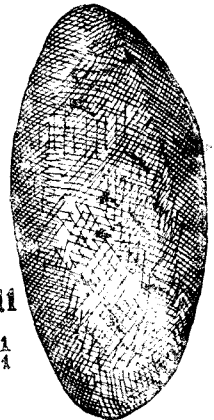


9  $\frac{1}{1}$



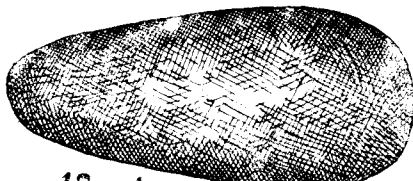
8  $\frac{1}{1}$

$\frac{1}{1}$



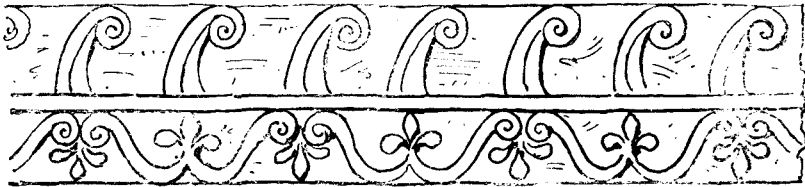
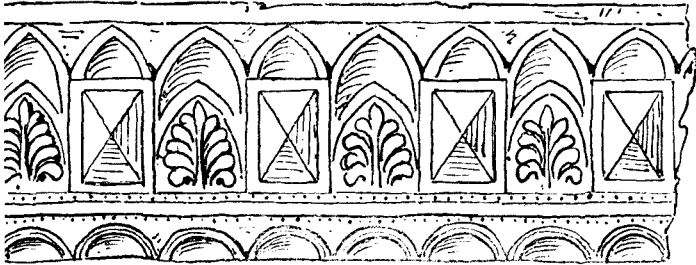
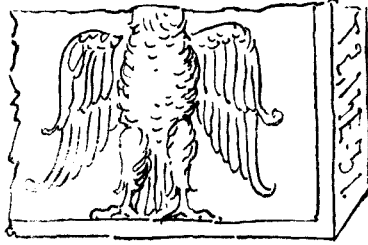
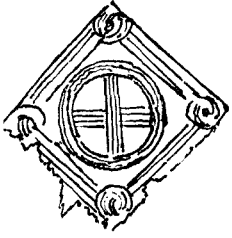
11  $\frac{1}{1}$

$\frac{1}{1}$

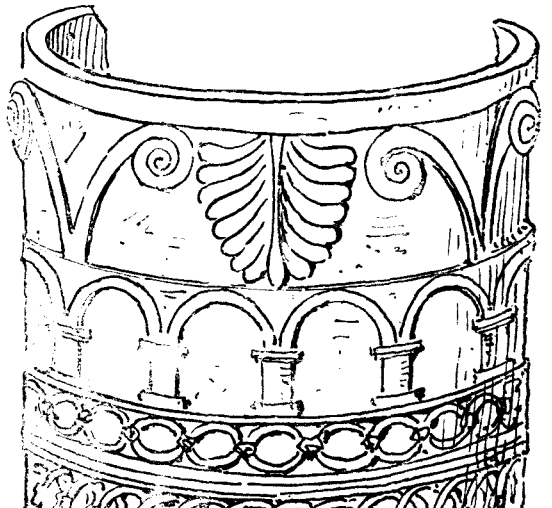


12  $\frac{1}{1}$





ORCLE CA  
DAP INE  
COR CLECO &  
SCAR FELICI







# VIESTNIK

HRVATSKOGA

ARKEOLOGIČKOGA DRUŽTVA.

## Harpocrates.

(V. sliku III.)

U starih piscih rodoslovlje ovoga egipatskoga boga prikazuje se veoma zamršeno. Većinom kažu, da je Osiris (Serapis, grčki *Dionysos*, sa symbolom Apisa) dobio od Iside (grčki *Demeter* ili argivska *Io*, sa symbolom krave) sina Horusa, a da se od ovoga rodio Harpokrates. Drugi pako pišu, da su Horus i Harpokrat sinovi Osirisa i Iside, ali da se Horus rodio, dok je Osiris bio na ovom svijetu, a Harpokrat pokle je on sašao u donji svijet. Herodot spominje Horusa, Harpokrata pako ne, jer njegovo bogoslužje kao domaće obavljalo se je još onda samo u gornjem Egiptu (*Jablonski. Panth. I. 244.*) Prvi, koj ga spomenuo, bio je Eratosthenes, oko god. 280 pr. Is. kujižničar u Aleksandriji egipatskoga kralja Ptolemäusa Evergetesa, i to u popisu egipatskih kraljeva, koji su stolovali u Thebi, kao dvadesetšesti (*Syncell. str. 109.*). Voss tvrdi, da je ime Harpocrates egipatskoga izvora, akoprem kašnje poznato, dočim drugi o tom dvoje (*Mythol. III. 48.*) Po E. Curtius (*Nuove Memorie dell' Instituto Arch. di Roma p. 373*) Egipčani bili bi ga zvali *Harpe-croti* (*V. Bunsen v' Egypte, I. 505.*). Ova rječ po Hugu značila bi: *genij primirja*, a po Lepsius: *horos dečko*.

Egipčani još sprva prikazivali su ga kao dečka nedorasla, koj još slabo govori i hoda, te su ga smatrali kao boga svetlosti ali još slabačne, naime kao zimskoga sunca, dočim jim je Horus bio kao lietno sunce. Isto tako predstavljali su ga kao rođena s prstom na ustih ili naprama ustim, naime kao boga šućenja, te mu pripisivali smisao mirne naravi i tajstvenosti. Ovaj znak, pošto se Harpokrat obično nalazio u društvu svojih roditelja Iside i Serapisa, odnosno na ove bio bi znamenovao i ovo: *ut homines eos fuisse, tace-*

retur (S. Augustinus de C. D. XVIII. S. Nymphodor. apud Clem. Al. Strom. 1. p. 383 P).

Bogoslužje Iside, Osirisa (Serapisa), Horusa i Harpokrata već za prvih Ptolemäusa kroz Feniciju i Malu Asiju dodje u Grčku, koja ga oberučke primi i podomaći, buduć se osnivalo na otajstvih, ondje toliko omljubljenih (*Preller. Berichte der K. Sächs. Gesell. der Wis. 1851.196*). Iz Grčke prodje na otok Maltu, iz Malte u Siciliju, odatle se uvuče u južnu Italiju i prodje do Rima. Već za Sule nalazilo se je u Rimu Serapisevo društvo *collegium Pastophorum Serapidis*. Ali se do mala sama rimska vlada krepko latila, da ga utamani. God. 58 pr. Is. za prvi put budu srušeni žtvenici podignuti na Kapitoliju Serapidu, Isidi, Harpokratu i Anubisu usprkos oprieki demokratičke stranke (*Varro apud Tertull. ad Nat. I. 10., Apol. 6, Arnob. II. 73*).<sup>1</sup> Za Cesara, obožatelja Kleopatre, to progjanjanje presta. Ovaj sam god. 42 pr. Is. sagradi hram Isidi i Serapidu. August pako zabrani njihovo bogoslužje u gradskom obrovu, ali jim sam ipak jedan žrtvenik posveti (*Dio LIII. 2. LIV. 6*). Tiberius god. 19 po Is. iznova ga progna, ali za njegovih naliednika Isidevo bogoslužje smatralo se je kao stvar ukusa (*Suet. Otho 12 etc.*). Za vladanja careva Flavijeve obitelji sve se više širilo, a za Antonina s prva snoseno, hje kašnje osobito ljubljeno (*Tacit. Hist. III. 74 etc.*), dočim mu napokon Karakala više hramova posveti (Spartianus. Carac. 9 etc.).

Plinius piše (Natur. Hist. XXXIII. 12), da u njegovo vrijeme *Harpocratem statuasque Aegyptiorum numinum in digitis vtri quoque portare incipiebant*. I sbilja izkopalo se je sjaset kipova tih egipatskih bogova, ali mal ne svi maleni. Slavni C. Cavedoni, opisujuć u *Bullettino dell' Inst. Arch. di Roma 1855 X.* jedanaest kipića raznih bogova skupa nadjenih, medju kojimi bjaše i Harpokratov 8 cm. visok ali s hrelima, zračnom glavom, cvietom lotosa na glavi, kaži-

<sup>1</sup>) Mommsen. C. I. L. I. p. 225 n. 1034 donosi jedan nadpis iz republikanske dobe, u kom dolazi jedan *sacerdos Isidis Capitoli*, te veli: „Capitolina Isis praeterea non memoratur, nisi quod notum est extrema liberae rei publicae aetate, hoc est ea, qua inscriptio haec facta est, sacella Isiaca intra muros et maxime in Capitolio constituta senatus auctoritate disiecta esse (Tertull. apolog. 6: *Serapidem et Isidem et Harpocratem cum suo cynocephalo Capitolio prohibitos inferri — Piso et Gabinius consules — eversis etiam aris eorum abdicaverunt*. Preller *röm. Myth.* p. 727.)“

prstom desnice na gornja ustna i obilnicom u lievici, dodaje, da su se kipovi Harpokratovi silno množili za rimskoga carstva, i da jih u muzejih ima mnogo (*V. Zannoni. Gal. di Fir. Ser. IV. tav. 47.*). Tako i K. O. Müller u djelu *Handbuch der Archaeologie der Kunst* piše: *Die Horus oder Harpokrates-knaben, mit dem Zeigefinger auf dem Munde, dem Füllhorn im Arme, meist kleine Bronzen, Amulette, te u bilježki navadja izvore.*

I Rimljani smatrali su Harpokrata kao boga šućenja, *qui premit vocem digitoque silentia svadet* (*Ovid. Met. 9, 692*). Držali su ga i za domaćeg boga (*Dii Penates*). *A. Pellegrini* u opisu vrtova *Asinia Polliona*, veli, da na ulazku u *Lorarium*, naime u moljnicu njegove kuće, *si vede dipinto a sinistra della porta il dio Arpocrate. Egli ha in testa il fiore di loto, tiene l' indice della mano destra alla bocca come dio del silenzio, e con la sinistra regge il corno dell' abbondanza. I Romai ponevano l' imagine di questo dio all' entrata dei templi e dei luoghi sacri, per significare, secondo Plutarco, che si debbano onorare gli dei col silenzio, e che gli uomini, avendone un' imperfetta cognizione, non debbano parlarne che con rispetto* (*Bullettino dell' Inst. Arch. di Roma 1867. p. 109*). Dopitivali su mu i više simboličkih znakova, a medju njimi najobičniji bjahu: privjesak na prsih (zapis, bula) proti vračarijam (*Ann. dell' Inst. Arch. 1839. p. 126*), cviet od lotosa na glavi (lotos posvećen suncu, te kad se sunce pomoli, otvara se, a kad sadje, zatvori se. — *Dioscorid. IV. 114. Plin. XIII. 17. 18*); obilnica u lievici (obična u predstavah *Heliosa* ili sunca (*Bullettino 1852 p. 187*), itd. *W. Helbig* u razpravi *Bronzi del sig. Castellani a Napoli* spominje više tih znakova na jednom kipu (7 cm. vis.) predstavljajućem sinkronizam Harpokrata i *Amora*: *ha nella sinistra una cornukopia, e l' indice della mano destra sulla bocca . . . Sulla sua fronte si scorge il loto, sul petto la bulla, sul dorso la clamide sulla spalla sinistra* (*Bullettino dell' Inst. Arch. 1864 p. 217*).

Da se je bogoslužje gori spomenutih bogova egipatskih postupno razširilo iz Italije kroz cijeli rimski svjet, tomu su jasan dokaz navlastito rimski nadpisi istim bogovom posvećeni a ondje našasti. U koliko se tiče ovih naših strana poznat nam je jedan takav nadpis izkopan u Zadru a sada u Veronezkom muzeju, posvećen *Isidi* i *Serapidu* (*C. I. L. III. 2903*), — jedan u *Sisku* posvećen *Isidi* (*l. c. 3994*), — četiri u *Ptuju*, od kojih tri posvećeni *Isidi* a jedan *Serapidu* (*l. c. 4015. 4016. 4017 i 4044*), — jedan

u Ljubljani posvećen Serapidu (l. c. 3842), — jedan u Savariji (Stein am Ager) posvećen Isidi (l. c. 4156), jedan u Budimu posvećen Serapidu (l. c. 3637), — dva u Beču i više njih u Daciji, ali nam nije poznat nikakav nadpis posvećen Harpokratu<sup>1)</sup>, niti da su se Harpokratovi kipići ma gdje ovamo našli<sup>2)</sup>.

Tim veće nas iznenadio veledušni dar bronzenoga kipa, izkopana u okolici Broda na Savi prigodom popravjanja ondješnje obale, učinjen tu ne davno našem nar. muzeju posriedovanjem velenčen. prof. Ad. E. Jurinca u Varaždinu od uzorite gosp. *Kristine Feričeve*. Ovaj kip egipatskoga boga Harpokrata polazi iz rimske dobe, te je prava riedkost i kao umjetnina a osobito radi njegove veličine, koja dosiže 23 1/2 cm. Predstavlja pako dečka snažnoga ustroja i puna lica, sasvim gola, s glavom nježno nagnutom desno, kamo i ostala uda nagiblju. Na glavi zada diže se listak lotosa, a pred njim s preda stoji jedarka istoga crieta. Gusta kosa valovito slazi po ramenih. Desnica se giblje prama licu tako, da kožiprst upire o podbradak; lijevica pako, nagnuta vani mal ne na pravi kut, uosila je bez dvojbe obični njegov znak obilnicu, ali ruka i obilnica opale su, te jih nema. Lieva se noga van pruža, a desna zaostaje, kao da se kip u hodu nalazi. Čilost i skladnost, a u isto doba mekanost i nježnost likova u svih djelovih ovoga kipa upravo je čudnovata. Prilažemo sliku, ako i slabo izradjenu.

<sup>1)</sup> Jedan nadpis, koj spominje Harpokrata, sada u Padovi, priobćen je kod Orelliusa (Henzena) na br. 1875: — ISIDI || SIGNVM HARPOCRATIS || C · DIDIVS || ACVTIANVS || DON · DED · — Poznato je pako, da su Mletčani orobili Dalmaciju i u pogledu starina, te je lasno, da i ovaj nadpis Padovanski kao i onaj Veronezki potiče iz Dalmacije.

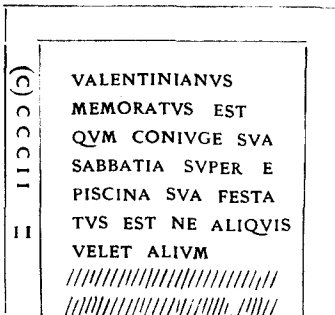
<sup>2)</sup> Mi smo u našoj razpravi *Faria Città Vecchia e non Lesina, Zagrabia* 1873. str. 10 spomenuli, da medju starinama izkopanimi u Starom Gradu, sačuvanimi u sbirki slavno poznatoga Petra Nisetića Starogradjanina, nalazio se je jedan kamenčić sa Ibisom i još jedan sa Jupitrom Amonom, te da i ondje egipatsko bogoslužje valjda i prije Rimljana bjaše iz Grčke prodrlo.

S. Ljubić.



## Staro-kršćanski nadpis

sa otočića Vrnika blizu sela Lumbarde na otoku Korčuli.



Čita se: Valentinianus  
 memoratus est  
 cum conjuge sua  
 Sabbatia super h(anc)  
 piscina(m) sua(m) festa-  
 tus est ne aliquis  
 velet alium  
 . . . . . III . . . . .  
 . . . . . (1)

Ploča od zrnata siva mramora sa crnkastim prutcima, široka 39 cm., visoka 30 cm., debela 12·5 cm. Ploča je sjegurno bila četvorinasta, jer u debljini, iza abakus-a debela 5 cm., prelazi u neprestan toskanski ekinus, a za njim u valjasto deblo, tako da bi se moglo slobodno pomisliti, da je ploča služila za toskansku nadstupinu. Po tomu se može suditi, da je okrnjen komad visok 9 cm. Pošto je rub okolo naokolo nadpisa širok od prilike 4·5 cm, to će od nadpisa manjkati dvie brazde, ako se uzme da se slova zadnje brazde dotiču ruba kao u prvoj, inače jedna.

Slova su nejednake veličine, baš nespretno i krivo urezana, očito bez dlieta i ravnala kojekakvim klinastim orudjem. Kraci svakoga L čine tup kut. a vodoravan krak je nagnut dolje. Nijedno

(1) Tiskamo ovaj nadpis, kako ga primismo. Istina dobili smo i otisak, ali o ovom kaže i sam naš dopisnik u popratnici: „Istom Vam poštom šaljem otisak nadpisa na hartiji bugačici. Otisak nije posve dobar, jer su slova plitka i tupo urezana, ali ćete po njemu ipak imati pojma o ploči i razumjeti, dali sam je dobro spisao i raztumačio nadpis.“ Na takovom otisku to je nemoguće. Opaziti ćemo samo, da rječ *Piscina* dolazi još u jednom solinskom nadpisu u smislu rake (V. Mommsen. C. I. L. III. 2279). *Piscina*, osim mjesto gdje se ribe lovile, zvalo se je i korito za kupelj, i velika drvena žara za vodu (Plin 34, 12, 32), a ovoj su slične bile i mrtvačke rake. Ono *festatus* izraz je neobičan, te jedva ga ima *Fabius Pict. ap. Gell. 10,15* u smislu *ad festum paratus*, ali se i tu dvoji, da li je to prava lekcija. U sredovječnih spomenicima imamo *festare* u smislu samo *svetkovati*. I ono je neobično: *ne aliquis velet alium* sc. corpus imponere etc. miesto *si quis* etc. U ostalom nam se čini, da na koncu zadnjegu redka ostaju dosta očiti tragovi rječi *corpus*.

Uredništvo.

A neima u sredini popriečna poteza. T od *velet* pisano je poput grčkoga Γ.

Na kraj četvrte brazde je E zaista mjesto H, pokratice od *Hanc*, kao što se često H nalazi na mjesto E. *Sabbatia* je liturgično ime staro-kršćansko. U br. 7, VIII. god. »Bull. di arch. e. st. dalm.« str. 100 izdan je nadpis nadjen na J. solinsk. bazilike: † ARCA SABBATIAE. U br. 12, VII. tečaja istog »Bullettino« izdao je g. Bulić nadpis sa ploče okrugla oblika našašte u Solinu. Slova veli da su „*rozzissime*“, i da su V. vieka, a da se smisao jedva može da razumije. Na toj ploči je rieč PISCINA dvakrat spomenuta. U br. 12, VIII. tečaja str. 206 ist. »Bullettino« slavni G. B. de Rossi u svojim opazkama na neke nadpise nadjene u Solinu i priobćene u »Bull.«, veli da mu se čini nova rieč PISCINA za grobnu raku. Nastavlja pak da ima u Rimu kojigod epitafij urezan na okrugloj ploči, t. j. na pločama crkvenog patosa, koje se zvalu *rotae*.

Lako da i Vrnička ploča bude jedna takova *rota*. Niz lievi rub ploče slabo su urezani neki biljezi kao CCC II, a niže ≡ kao ostanci od E izlizana. Izpred prvoga C okrunjen je ugao, u kojem bi bilo dosta mjesta za četvrto C. Možda je odviše smjelo, ali bi se ja usudio tumačiti te biljege kao godinu iz koje je nadpis, dakle 402 — za vremena careva Arkadija i Honorija. Svakako pak, po nespretnim slovima, po imenu SABBATIA, po rieči PISCINA, po izostavljanju dočetka M u acc. *Piscinam Suam*, kako i na spom. ploči izdanoj u »Bull.«, sudim, da je i ova ploča *staro-kršćanska*, i to iz V. vieka. U ovom je nadpisu nov dokaz, da se rieč PISCINA upotrebljavala u tom vieku mjesto ARCA ili MONVMENTVM.

Ploča je nadjena baš uz sjevero-zapadnu obalu otočića, između stare crkvice Pohodjenja Gospina i mora, nešto 0.5 m. nad uravnjem morskim, prigodom kopanja zemlje za bunar početkom prosinca mjeseca 1886 god. Meni ju je ustupio kamenar Spasoje Foretić uvjetom, da mu priobćim sadržaj nadpisa i da ploča ostane u korč. gradskom muzeju starina, koji bi se imao otvoriti do skora. Sjegurno je, da se na Vrniku kamenje sieče od najstarijih vremena. Domaći povjestničari drže, da su tu već stari grčki i rimski doseljenici radili. Ova ploča potvrđuje donekle tu predmnjevu. Uz mjesto, gdje je ona nadjena, obstoje tragovi židova; ko zna, da bi se kopanjem još štogod našlo!

U Korčuli o S. Vlahu 1887.

Franjo Radić.

## Starobosanski nadpisi u Bosni i Hercegovini.

(Vidi str. 9).

### VIII.

Sa zapadne strane:

<b>(ACE) ACEKE B(O)C(KO)DA</b>	(Ase) leže v(o)e(voda)
<b>ГОЛОБ. ОРИМ</b>	Golob. ovim-
<b>Є СЕКО НА СКО</b>	e seoko na svo-
<b>АН: ЗЕМАН ПА</b>	ai: zemli pl-
<b>ЕМЕНИТО А П</b>	emenito(i) a p-

Na južnoj strani:

<b>ОСТАВИ НЕГОВИЪ СЕДАМЪ</b>	ostavi njegovi sedam
<b>СИНОВЪ. КАМИЪ КИЛИГЪ</b>	sinov. kami bilig.

Mramor (stećak) je u *Sježnici* (muhamedanskomu selu), biva u *Teočakjasti* u Zvorničkomu kotaru, a u okružju Donjo-Tuzlanskomu), te je na raskršću blizu kuće *Ibre Hođžića*.

Spomenik je od vodeničnoga kamena (što se žrvni krešu), te je dug m. 1,20<sup>1/2</sup>; šir. m. 0,50<sup>1/2</sup>; visok m. 0,60. — Ovaj je stećak poput sanduka, biva sa strana je ravno iskresan, a *odzgo* mu je šljeme svedeno poput krova na kući (t. j. svršuje se u trostran ležeći bridnjak sa osnovicama nagnutiem unutra). Pri dnu je stećka vienac (ostavljeno šire t. j. podstavak), te je taj vienac m. 0,20 širi od gornjega diela stećka, a debeo je m. 0,20. Kad bi prevrnuo stećak, pa mu odzdo izmjerio širinu i dubljinu, onda bi bio dug m. 1,60<sup>1/2</sup>, širok m. 0,9<sup>1/2</sup>, a isto visok. Ovaj je spomenik položen duljinom od istoka u zapad.

Opaziti je, da je u nadpisu **ACEKE**, a ne **ACEKI** kao obično, te je rieč **КОСВОДА** pokraćena. Svrnuti je pozornost na rieči **ОРИМЕ СЕКО**, te je to kao *seoce*, a u rieči **СКОАН** ono bi **А** moglo biti **Б**. Rieč **КИЛИГЪ** upisana je sa **К**, al se to slovo češće zamjenjuje u bosanskiem nadpisama sa **К**. — Ovaj mi je nadpis, uz točne podatke, poklonio vrlo prijatelj g. Tome Dragičević, te mu na njemu hvala, a pred narodom pohvala.

Dalje opaža naš vrlo T. *Dragičević*: »Ništa nijesam mogao, da obznam što narod priča o rečenome stećku. Kad sam nacrt prepisivao, k meni će stranac muhamedanac (biće mu oko osamdeset ljeta), pa će mi ovako: — »Sto si ti *švabo*, ovamo doša'? Valjda,



da tražiš po tim pećinama svoga šukundjeda! — »Drugo mi nećede kazati, no samo to toliko: — »To ti je *madžarsko* mramorje.«

G. T. Dragičević ovako mi je opisao i ostale stečke u toj okolici: »K sjeveru je, od opisanoga stečka, koje šest koraka *mezau* (tursko greblje), te je u njemu još šest *mramorova* istoga oblika, ali bez nadpisa. Kaže se, da je još tute stečaka bilo, al da ih se upotrebilo za razne gradnje . . . — Oko *Teočaka* je na više mjesta od *trideset* do *sto mramorova*, ali na njima nema nikakvih nacрта (crtarija). To ti sve leži u *drazi*, te se baš nezna, gdje je kopano to *mramorje*. — Oko *Teočaka* je dosta kamenja, a što ga ljudi sada upotrebljuju za *vodenično*, te je moguće, da je tu bio majdan toga (*starobosanskoga*) *mramorja*.«

## IX.

S donje strane:

АСЕ ЛЕЖИ Б	Ase leži B-
РАТЬ. МИО	rat. Mijo
БРАИКОВИ	Braikovi-
ТЬ БОЛЕРАД	ć Bolederad-
ОВЪ ЗИЗЪКЪ	ov unuk
НА СВОЈИ ЗЕ	na svojoj ze-
МЪЛН ПЛЕМ	mli plem-
СИНТОИ НА	enitoi na
** АКО ВИ	** ako vi <sup>1</sup>
ТЬКО ЋЕ СИ	tko će si
БИЛ(И)Г ПОГУБИ(И)	bil(i)g pogubi(i)-
ТИ ПОГУБИ	ti pogubi
(Г)А БОГ	(g)a Bog

S južne strane:

А ПОСТА	A posta-
ВИ ПИСМ	vi pism-
О СИНЬ(И)Е	o sin (n)e
ГОВ НА	gov, na-
ИМЛАДИ	imladi-
И ВРАТО	i. Vrato-
А СВОЕ	l svoe-
МУ ОТ	mu ot-
ИЦЪ И	cu n-
А О(ВАИ) Г(РУБАЦЪ)	a o(vai) g(rubac)

<sup>1</sup> Sbrisana su dva slova, jali možda jedno, te bi se moglo čitati **АНКОВИ**.

Ovo je *Peljavski* (u Bosni) *mramor* (*V. Viestnik 1887. str. 27. bilj. 2.*). Spomenik leži duljinom od istoka k zapadu. Dug je m. 2,30; deo m. 0,40; širok m. 0,60, a u zapadnjemu je kraju malo uži. Spomenik je od *ljutca* (vodeničkoga kamena). I ovaj je nadpis nacrtao naš g. T. Dragičević. Hvala mu!

## X.

О(ВО) И(Е)С ГР(Е)Б	O(vo) i(e)s gr(e)b
(К)ИЕЗА И(А)ШЕГА	(k)neza n(ašega)
(А)РАЋИЕ	(A)ragjie
ВАСОЕ	Vasoe-
ВИЦА	vića
(П)ОУТЕ(И)	(p)očte(n)
ВИТЕ	vite-
З ВДНИ	z v dni
(С)АНДА	(S)anda
ИА	ia

Ovaj je nadpis sabrao veleučeni g. Dr. *Moriz Hoernes*, te ga naveo u *fac-similu* u djelu: »*Alterthümer der Hercegovina (II.) und der Südlichen Theile Bosniens etc. Wien 1881.*

Zasjeca u naše pitanje, a da se navede do rieči obrazloženje g. Dra. *Moriza Hoernesa* na s. 39—40 spomenutoga djela: »Ein interessantes Denkmal (fig. 7 und 8) besitzt der Ort Bujakovina im angrenzenden Džemaat Mrežica, nordwestlich von der nur aus 7 Häusern bestehenden gegenwärtigen Ansiedlung. Die Figuren an der Rückseite und den bei den Seitenflächen dieser Inschriftstele tragen unverkenubar die sogenannte *Fustanella*, welche heute nur mehr in Südalbanien zu Hause ist; die Einzelfigur rechts schcint sich dieses Kleidungsstück oder besser einen ausgezackten Gürtel eben umzulegen; die Einzelfigur rückwärts hat ausserdem eine verschürte Weste.

Die Haltung der Arme ist wie sonst bei Tänzern und von dem klagenden oder adorirenden Gestus vieler anderer Figuren auf solchen Steinen verschieden. Die Inschrift der Vorderseite kann ich nur theilweise transscribiren:

Zeile 1 lautete vermuthlich: Ovo je grob (»dies ist das grab«); zeile 2 ist: Knjeza (»des Fürsten«) ziemlich sicher; zeile 3 enthielt den Vornamen: (račije?); zeile 4, 5, den Stammnamen: Vasojevića; zeile 6—10 sind mir räthselhaft. Die Vasojevići sitzen jezt bekanntlich südlich von Kolašin, dies wäre also das Denkmal eines Anführers jenes tapferen Stammes, der, vordem an der Drina sesshaft,

durch den Einbruch der Türken in die Gebirge Montenegros zurück gedrängt wurde. Die wilde Tara, einer der beiden Drina-Quellflüsse, der bei Kolašin entspringt, dürfte den Weg seines zurückweichens bezeichnen.“

Opaziti je, da je na rečenome spomeniku udareno nekoliko slova latinicom, biva u rieči **Н(С)С** na svršetku je slovo latinsko **S**; takodjer **S** je latinsko u prezimenu (plemenskomu) **ВАСОСЕРИЊА**, a tako u prezimenu **САНДАНА** sva su tri **А** udarena poput latinskoga **A**. U rieči **Н(С)С** ono je **Н** udareno u smislu kao, da je **†**; u rieči **ГР(С)К** ono je **Г** ukresano kao da je **А**; u rieči **(К)НЕЗА** ono je **Н** nepravilno ukresano kao **Н**; u rieči **ВИТЕЗ** glasnik je **Н** ukresan kao **Н**, a **З** kao u matematici ( $\infty$ ); u rieči **ДН(Н)** ono je **Н** kao **Н**. Ono finalno **Н** nigdje nije udareno u ovomu nadpisu. — Ovo bi bilo o formalnomu sastavu nadpisa, a što se tiče imena bilo bi mi pomučno, da pristanem uz ono *račije*, kaonuti što je mučno, da od *Ratko* postane *Raćija*, pa bi bilo bolje, da se za spomenuto ime uzporedi „Rječnik Hrvatskoga ili Srpskoga Jezika (Jugosl. Akadem.) Dio I sv. 1 « na str. 99, a u rieči *Aràndjija* i dr. Svakako u onome nadpisu nije ni pomisliti, da je ime žensko, ali je takijeh dosta i muškoga spola, pa je lako, da je i to postalo od *'Aràndjeo*.

Vuk Stef. Karadžić u „Srpskomu Rječniku“ (1852) na str. 55 spominje *Vasojeviće* i *zemlju Vasojevu*, te navadja ova dva stiha:

»Gdje se povi jedan pramen magle  
Od proklete zemlje *Vasojeve* —“

Pa će ovako dalje:

»*Vasojevići*, koji su preko planina k Crnoj Gori oni se drže s Crnogorcima, i Turcima ne plaćaju ništa, a ostali, koji su preko planina k *Limu*, oni su pod pašom Skadarskim i t. d.« Ona je data dosta zlamenita **В ДНН САНДАНА**, biva to bi mogao biti po svojoj prilici, onaj *Sandaj Hranić*, te je početkom XV v. pustio Dubrovčanima dobar dio Konavala, a ono jim ostalo *Radostav Pavlović*.

## XI.

- 1) СС ПНСАЪ ДНТЬКЪ НЪБОЕ ЮСЪВННТЬ
- 2) ПОПОВНТЬ ДАН МИ БОЖЕ КРЪСТИНЪНСКОЕ МНЛОСТ Н
- 3) СВОЮ

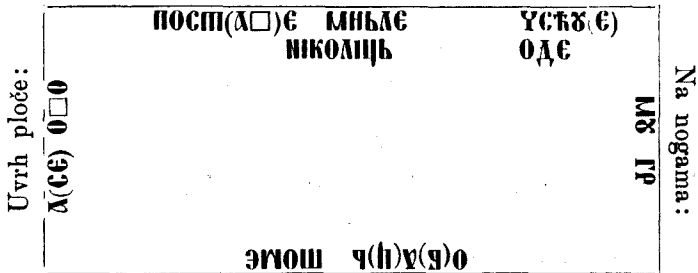
Čita se: Se pisau, dijak Njaboe Jueunić (Junić) Popović, dai mi Bože krsćansku milos, i svoju.

U selu je *Potovićima*, naspram sela i štacije *Danića* (preko rieke Bosne) starobosansko greblje, a tu je odlomak, te je na njemu udaren spomenuti nadpis.

Ovaj je nadpis iz shirke preosv. g. mitr. Save Kosanovića. U nj se mnogi ugledali!

## XII.

S desne strane:



S lijeve strane:

Čita se: A(se) ovo posta(v)e Mile Nikolic usjeđ(e) o(v)de mu gro(b)a(c) Tome (Nikolic). Ploča vapn. (bez ikakva obilježja) duga je m. 1,76; šir. m. 1,01; deb. m. 0,28. U prezimenu *Nikolic* je N u svezi sa *i* (+), a tako *l* sa *i* (+). Na svršetku je prezimena *c*, a valjalo bi da bude *ć*, kaonuti što je prezime *Nikolić*. Slova su dosta slabo ukresana, a je nadpis tako udaren unaokolo, da ona dva krstna imena ostaju prama prezimenu, te držim, da ga valja opetovati do dva puta, biva po tom su *Mile* i *Tome* u svojbini. Jezik je nepravilan.

Ovaj je spomenik na *Brotnicama* (u Konavlima) kod Svetoga Luke (V. Viestnik 1887. str. 25).

## XIII.

S lijeve strane:

(† АСЕ ЛЕЖИ КЪ)

(† Ase leži Ću

na glavi:

РЦЦЦ (u svezi Ц) □ЦД

rcic Vid

ЗРМГ

1183 (1675).

Stećak je dug m. 1,65; šir. preko stećka m. 1,74; debeo m. 0,41. Spomenik je na *Ilijnu brdu*, uz crkvu (V. Viestnik 1887. str. 26.) kod sela *Belenića*. Prezime je slabo napisano, biva jer je i dan današnji poznato pleme *Ćurčija* (u istijem *Belenićima*) te i *Ćurčić*. Za spomenuto prezime uspor. »Rječnik Hrv. ili Srpsk. jezika

(Jug. Akademije) svezak 5—1 drugoga dijela« na str. 155 pod *Čurčić — Čurčija* i dr. — Slova su s lijeve strane sasviem pokvarena, te jih se gotovo i nepozna.

Vidi Vuletić — Vukasović.

## Rimski novci carski zem. muzeja u Zagrebu,

kojih nema u Cohenu ili se u čem od njegovih razlikuju.

(Nastavak. V. Viestnik 1883. br. 3, str. 83.)

### Cajus Valerius Diocletianus.

(God. 284—305).

1. **IMP·C·VAL·DIOCLETIANV·(sic)P·F·AVG.** — Njegovo zračno poprsje sa plaštom n. d.  
**CONCORDIA MILITUM.** — Dioklecijan u vojničkoj odori stoji n. d., držeć u lijevoj ruci parazonium, a desnicom prihvaća kruglju sa Viktorijom iz ruku Jupitra, koji se upire o žezlo.  
 Maleni bronz. Sravni Coh. V, 395, 143.
2. **IMP·C·DIOCLETIANVS P·F·AVG.** — Njegova lovorvjenčana glava n. d.  
**GENIO POPVLI ROMANI.** — Genius stoji n. l. držeć pliticu (patera) i rog obilnosti.  
 Srednji bronz. Sravni Coh. V. 399, 182.
3. **D·N·DIOCLETIANO BEAT·SEN·AVG.** — Poprsje lovorvjenčano n. d. sa carskim plaštom, drži kitu maslinovu i knjigu (mappa).  
**PROVIDENTIA DEORVM.** — Žena stojeći n. d. diže ruku desnu; nasuprot njoj božica providnosti stojeća, drži uzdignutu kitu i naslanja se na žezlo. U polju **RP.**, a u okrajku **ALE.**  
 Sred. bronz. Coh. neima ovog aversa; sravni Coh. V., 417, 307.
4. **IMP·DIOCLETIANVS P·F·AVG.** — Poprsje zračno n. d. sa plaštom.  
**VOT·XX·** i slovo **H** u lovorvjencu.  
 Mal. br. Sravni Coh. V, 424, 366.
5. **IMP·DIOCLETIANVS AVG.** — Poprsje zračno n. d. sa plaštom.  
**VOT·XX.** i slovo **Δ** u lovorvjencu.  
 Mali bronz. Sravni Coh. V, 424, 367.

## Marcus Aurelius Valerius Maximianus Hercules.

(God. 286—305).

1. **IMP · C · M · A · MAXIMIANVS P · F · AVG.** — Poprsje zračno desno sa plaštom.  
**CONCORDIA MILITVM.** — Maximianus stojeći lievo u odjeći vojnoj i Jupiter stojeći desno, gol, sa haljinom na lievom ramenu, podržavaju obadva kruglju, na kojoj je božica pobjede. Maximianus drži kratko žezlo a Jupiter dugo. Izpod točka; u polju **K4**.  
 Srednji br. Sravnj Coh. V, 460, 161.
2. **IMP · C · M · A · MAXIMIANVS · P · F · AVG.** — Glava lovorvjenčana n. d.  
**GENIO POPVLI ROMANI.** — Genij sa modiom stoji lievo, drži pateru i rog obilnosti. Doli **SIS**.  
 Mali br. Sravnj Coh. V, 470, 237.
3. **D · N · MAXIMIANO · FELICIS.** — Poprsje lovorvjenčano n. d. sa carskim plaštom, drži kitu lovora i omot knjige (mappa).  
**PROVIDENTIA DEORVM.** — Božica providnosti stojeći desno napram ženi stojećoj, koja drži uzdignutu grančicu i žezlo; izpod **ALE**.  
 Mal. br. Sr. Coh. V, 486, 365.
4. **DIVO MAXIMIANO SEN · FORT · IMP.** — Glava lovorvjenčana i koprenom pokrivena n. d.  
**REQVIES OPTIMORVM MERITORVM.** — Maksimian sjedeći n. l. na kurulskoj stolici diže desnu ruku i drži žezlo. U podkrajku **SIS**.  
 Mal. br. Quinar. Sr. Coh. V, 488, 375.
5. Isto takav, ali maleni bronz, a ne quinar.  
 Sr. Coh. V., 488, 375.
6. **IMP · C · MAXIMIANVS P · F · AVG.** — Glava lovorvjenčana n. d.  
**SACR · MONET · AVGG · ET · CAESS · NOSTR.** — Moneta stoji n. l., držeć tezulju i rog obilnosti.  
 Srednji br. Sr. Coh. V, 488, 379.
7. **IMP · MAXIMIANVS P · F · AVG.** — Lovorvjenčana glava n. d.  
**VIRTVS · AVGG.** — Hercules stoji upravno, gleda n. d. nagnut na buzdovan, držeć u lievoj luk i noseć kožu od lava.  
 Mal. br. Quinar. Sr. Coh. V., 497, 418. — Sbirka Maddalena iz Zadra.

8. **IMP · C · MAXIMIANVS P · F · AVG.** — Poprsje zračno sa *oklo-  
pom* n. d.  
**VIRTVTI AVGG.** — Herkul, stojeći n. d. guši lava; iza  
njega batina.  
Mal. br. Sr. Coh V, 497. 444. — Nadjen u Banovcih.
9. **IMP · C · M · A · MAXIMIANVS P · F · AVG.** — Glava lovorvjen-  
čana n. d.  
**GENIO POPVLI ROMANI.** — Genij sa nadpisom stojeći n. l.  
drži pateru i rog obilnosti.  
M. br. Sravni Coh. VII, 354, 24. — 4 kom.
10. Isto takav, samo u aversu neima **P · S.**  
Sr. Coh. VII., 354, 24. S. L.

## K r i t i k a.

Dr. B. Dudik i D. Frano prof. Bulić o freskama iz života Svetih Apostola  
Ćirila i Metoda u podzemnoj bazilici Sv. Klimenta u Rimu.

(Konac V. str. 19.)

Slika o čudu sv. Klimenta na sina udovice. To je po Bulića druga slika u *narteksu* podzemne bazilike, koju već napomenuh. Ni tu se podpuno neslažu dva izvjestitelja, a Bulićev je opis uz to i dosta oskudan. On nespominje na otaru zavjesa, koje spominje Dudik, i koje se dobro vide na slici; nespominje rieči **PVER** napisanu izpod dječaka po dno otara, a nespominje ni utaraka poduljeg nadpisa, što ga je vidjeti nad slikom, od kojega se ovo razabire:

TN . . . . SV · TR<sup>Q</sup> · TVMVLVPARATANGISTVM

kojega kraj Dudik čita: „*tumulum parat angelis istum*“. Nadpis pod slikom nije onim redom, kojim ga navadja Bulić, to jest „*(Inte)ger ecce jacet que(m) repetit praevia mater*“, već stoji ovako:

. . GER ECCE IACET. REPETIT QVE PREVIA MATER.

Dudik ga čita ovako: „*Puer ecce jacet, repetit quem praevia mater*“

Sudeć po okrajenu prostoru izpred nadpisa, koji ostavlja mjesta samo za dva slova, cienim, da je točnije Dudikovo čitanje **PVER** nego li Bulićevo **INTEGER**.

Po Bulićevu opisu nezna se, gdje baš stoji zavjetni nadpis ove slike, a ne bi se ni po Dudikovu znalo, da tu nepomaže ilustracija. Pod sad navedenim nadpisom stoji preko svekolike širine slike ures sa lišćem i pticama, a pod uresom slika Benove obitelji. U lievom kraju, u svoj visini te doljne slike, stoji zavjetan nadpis. linearno ovako:

† IN NOMI	a ne kako ga Bulić navodi:
NE DNI	† IN NOMINE DNI EGO BENO DE PARIZA P(ro)
EGO BENO	AMORE BEATI CLEMENTIS ET REDEMPTIONE ANI
DERAPIZA	ME ME EPINGERE FECIT ( <i>sic</i> ).
PAMORE	
BEATI CLE	
MENTIS	
ET REDEMP	
TIONE ANI	
ME EPIN	
GERE FE	
CIT.	

Bulić piše: „Ova slika (o sv. Klementovu čudu) odijeljena je od druge izpod nje, okruglog oblika, u kojoj se vidi poprsje sv. Klimenta, a izpod nje ovaj leoninski stih: *Me prece quaerentes, estote nociva caventes. Na desnu i lievu vidi se obitelj Bene* itd. Tu bi se moglo pomisliti, da slika „okruglog oblika“ zauzimalje sv. Klimenta i svu Benovu obitelj; dočim je na Dudikovoj ilustraciji vidjeti, da je po sriedi, izpod gornje slike a preko uresa i do polovice donje slike medaljon sa poprsjem sv. Klimenta. Izpod medaljona je u posebnu okviru stih: „Me“ itd., sve do dna, a desno i lievo medaljona je Benova obitelj. O rasporedjenju obitelji Bulić neveli drugo ništa već nastavlja: „*naiime on, diete, žena mu, druga žena, koja nosi djetetešce u naručju, svi noseći svieću a uzu nje imena: Beno, Maria, Puerulus Clcmens, Altilia, Ge . . .*“ Dudik opisuje točnije način kako su osobe rasporedjene. Desno Beno sa sviećom zavjetnicom u ruci, gori tanjom a doli debljom, a iza njega neka žena, ne-nosi „u naručju“, već vodi mu kći Altiliu. Altiliji je u ruci smotana svjećica, a ne svieća; lievo Puerulus Clemens sa sviećom kao i otac, a za njim majka, uz koju je napisano DOMNA MARIA to jest *Domina Maria*, kako i Dudik čita, a ne samo MARIA. Marija nosi takodjer smotanu, a ne upravnu svieću, razlika koju Bulić nije opazio. O slici, koja se odnosi na čudo sv. Klimenta, rekao je Bulić, da je od konca XI. ili od početka XII. vieka. Osim navedena razloga, da je bazilika porušena 1084. god., iztiče Dudik i to, da na otaru neima razpeća, jer da nije bilo upotrebjeno na otarima prije XII. vieka.

U velike se Bulićevo tumačenje odalečuje od Dudikova u zavjetnoj slici Svetih Apostola Ćirila i Metoda. Bulić veli, da se ta slika nalazi u nartexu, dočim Dudik iztiče, da je god. 1864. otkrivena na apsidi. Može biti da su ju iz apsida prenili u nartex ovih zadnjih godina, ali nebi znao zašto, tim više, što to nije lask posao prenašati slike na liepu! Bulić piše: „*U sredini je Spasitelj držeci u lievoj knjigu Evangjelja, dočim desnom blagosivlje po iztočnu, naiime srednjim pritisnutim o palcu, a ostalim otvorenim.*“ Prije Bulića, mislim, da nije nikad nitko pisao, da se tako blagosivlje po iztočnu. Ja sam vidio dosta staro- i novo-grčkih Spasiteljevih slika i na izvoru i na ilustracijama po knjigama o povjesti umjetnosti, ali sam vazda opazio, da Spasitelj, božja ruka, ili kojigod svetac



blagosivlju po iztočnu *prstencem pritisnutim o palcu*, a ne srednjim prstom. Tako je vidjeti i na slici o kojoj je govor. ilustriranoj u Dudikovoj razpravi, pa je tu Bulić bez dvojbe pogriješio. Neznam zašto ono Bulić uz to primećuje: „*Mimogred budi opaženo, da Spasitelj ovako naslikan blagosivljuć, nenalazi se nigdje medju slikam u celom Rimu.*“ Bulić ne spominje ništa o latinskom izgledjanom nadpisu u pet brazda uz tu sliku, iz kojega se to toliko razabire, da je slika napravljena „*na uspomenu živućih.*“ O tom nas obavještuje Dudik. Bulić nastavlja: „*Do nogu Spasitelja kleče Sv. Ćiril i Metod, u crno odjeveni, od kojih jedan drži knjigu drugi kalež; prvi pod zaštitom Arhangjela Gabriela a drugi Mihajla, koji rek bi, predstavljaju Spasitelju Sv. Apostole. Do njih su Sv. Kliment Papa, u biskupskom odielu, i sv. Andrija u tunici apostolskoj. Ne samo način, kojim Spasitelj blagosivlje, nego predmet, sastavljenje, riečju ciela slika odaje karakter bizantinski. U njoj se jasno vidi dojam bizantinskog do rimskog slikarstva još u XI. i XII., vieku iz koga su ove slike. Primjetiti je, da je Arhangjel Mihajl uzeo ovdje pod svoju zaštitu Metoda valjda stoga, što ovaj pokrstioši bugarskog kralja Bogoris, nadio mu je ime Mihajil.*“ Ćudim se što Bulić na prosto, bez primjetbe nazivlje *Svetim Ćirilom i Metodom* ona dva klečeca sveštenika, kad neimaju oko glave koture svetinja, kako ga na istoj slici imaju Arhangjeli, ona druga dva svetca a Spasitelj po bizantinsku sa križem. Oni nijesu tu još biskupi, ni svetei, te je lako pristati uz Dudika, koji tvrdi, naslonjen još na spomenut nadpis, da je ta zavjetna slika učinjena za života Apostola, okolo god. 869., prije nego li bjehu redjeni za biskupe. Nije dakle slika iz XI ni iz XII vieka, kako Bulić veli, već iz IX-ga, i ima, kako primjećuje Dudik, po nas Slavene još i tu veliku znamenitost, da nam prikazuje prave pravcate slike naših Svetih Apostola, kakvi su za života bili.

Nije, kako piše Bulić, da Ćiril, u toj slici, drži knjigu a Metod kalež. Iz života Svetih Apostola znamo, da je Metod bio kalugjer i stariji brat. Tako je i na slici stariji svetac u brkovima i bradi sa kalugjerskom kokulom, a mlađji golobrad i sa malom kaukom svjetovnog sveštenika, Metodu je dakle u rukama knjiga a ne Ćiril, a Ćiril nedrži u rukama kalež, već gori krugljastu a doli čunjastu posudu poput malašne amfore bez držala sa malim otvorom gori. Kaleži niesu nikad imali takova oblika. Oni su vazda imali doli poširje podnožje, a *cuppa* jim bješe široko otvorena, kakve su od najstarijih vremena bile posude za piće, a u ono doba bijahu još i snabdjeveni sa dvie ručiče, kako je vidjeti na otaru spomenu te slike o čudu Sv. Klimenta na sina udovice. Posuda u Ćirilovim rukama nemože dakle da bude kalež. Dudik je tu posudu prisposobio sa njekom starinskom miniaturom i razumio je, da je tapanj (*calamaio*), o kojemu veli, da se je divno i pristojao Ćirilu, kao filozofu. Pošto je slika iz IXa, a ne iz XIa ni XIIa vieka, pada ona Bulićeva primjetba, kojom tvrdi, da se u slici vidi *dojam bizantinskog do rimskog slikarstva*, koju je u ostalom teško i razumjeti. Kad je slika iz IX vieka, ona je skroz bizantinska, i to baš iz sred briede drugog doba čisto bizantiskog slikarstva. Pada i ona, da je Arhangjel Mihovil uzeo u zaštitu Metoda, jer je

na slici upravo Ćiril pod zaštitom Arh. Mihajila a Metod pod onom Arh. Gabriela. Što se tiče pokrštenja Borisa kralja, cienim, da su prisutna bila oba brata, na putu u Panoniju, a da je čin pokrštenja izvršio upravo Ćiril, a ne Metod. Nespominjem se gdje sam čitao, da je Ćiril naslikao Bogorisu tako strašnu sliku, cienim o paklenim mukama, da se je ovaj od straha pokrstio. Dudik o tim zaštitnicima veli, da su Sveti Andrija i Kliment, te Arhangjeli Mihajil i Gabriel vazda bili osobito štovani sveci u iztočnoj crkvi, a Sv. je Andrija uz Sv. Nikolu i dan danas zaštitnik vasciele ruske države. Nemogu ovdje zatajati misao što mi se nameće, da bi sam Sv. Ćiril mogao bit naslikao tu sliku.

Dvie slike, što sam jih već spomenuo, Benova i Marijana, te još i treća, o kojoj će sada biti rieč, veli Dudik, da su od jednog te istog vremena, i da su u *Porticus*, ili kako ga Bulić nazivlje u užem smislu *nartex*, dočim Bulić broji ovu među tolike druge, koje opisuje po stubocima u srednjem brodu bazilike, te neznam kojemu od dvojice da vjerujem. Predmet je treće slike S. Kliment i osliepljeni Sisinius. Dudik napominje, da je predmet erpljen iz *Legenda aurea* od Jakobus a Voragine, koje nespominje Bulic. Na njoj su tri vodoravna odjela. Gornji i dolnji su nuzgređni. Slika predstavlja crkvu: tako Dudik. Bulić veli, da je kuća, „*po svoj prilici oratorium Sv. Klimenta*“, dočim on isti malo na niže kaže: *vidi se u slici kako ga (Sisinius) vojnici vuku iz crkve.*“ Bulić veli, da su „*uz knjigu ove rieči: Dominus vobiscum pax semper vobiscum*“, dočim se po Dudikovoj ilustraciji razabire, da su rieči napisane ne *uz* knjigu, već *na* knjizi, koja leži otvorena na otaru, te su na jednoj strani rieči: DOMINVS VOBISCVM, a na drugoj to PAX jest: *Pax domini sit semper vobiscum*. Knjiga je otvorena preko otara, DNI a naslikana je tako da pokriva čest tiela Sv. Klimenta, koji *pred* SIT SE otarom stoji raztvorenim rukama, Bulić veli, da je Sv. Kliment PVO B na oltaru „*uz druga dva biskupa*“, dočim se Dudik izrazuje ovako: CVM „*Na njegovoj desnoj stoji mu asistencija, koja sastoji od četiri popa, od kojih dvojica nose po pedum, a jedan kadionicu i posudu sa tamjanom*“. Nestoje dakle ob desnu Sv. Klimenta samo dva biskupa, već izpred njih i druga dva sveštenika. Bulić veli, da Beno i žena mu prikazuju *zavjetnih svieća*, dočim Dudik i ovdje naglašuje, a tako je i po slici vidjeti, da drže smotane a ne upravne svieće.

Oni su malašni naslikani prama ostalim osobama, a to, kako i Dudik dodaje s poniznosti. U nadpisu i ovdje Bulić čita RAPIZZA, dočim je na slici čitati RAPIZA. *Uxore* nije cjelovito, već ovako pokraćeno VXOR. P AMORE DI, Bulić čita *pro amore Domini*, dočim je Dudikovo čitanje DEI, a tako je i vjerojatnije, jer i na drugoj slici Marije Macellarije stoji cjelovito P AMORE DEI a ne Domini. O Sisiniusu, koji stoji na lievoj strani slike, Bulić veli, da se vidi „*kako ga vojnici vuku iz crkve.*“ Dudik po spomenutoj *Legenda aurea* tumači, da su to njegove vlastite slugе, kojima Teodora, Sisiniusova žena, dovikuje: „*ite modo et perducite dominum vestrum ad domum.*“

U donjem odjelu slike Bulić veli, da Sisinius nekijim viče *fili-de-le-pute*, dočim je na slici vidjeti . . . . . FILI

			DELE
			P
			V
			P
			A
Nadpise :			TE
D		S	
V		A	
R		X	
I	i	A	
TIAM COR		TRAERE	TRAI ,
DIS		MERVI	
V		S	
RIS		TI	

Bulić čita: „*trai-saxa-traere-meruistis duritiam cordis-vestris (sic)*“ a Dudik: „*Ob duritiam cordis vestri, saxa trahere meruistis.*“ Dudik veli, da je na toj slici vidjeti, gdje tri sluge *vuku* konopom stup, dočim Bulić u obće veli, da „*dižu stup*“. U slici se zbilja vidi, da dvojica vuku stup konopom, a treći straga podiže ga polugom, kako je razumjeti po nadpisu iza njega:

FALITEDERETO  
COLOPALO

što Bulić čita: „(fa ti là dereto colo palo)“ to jest *vladaj se ti tamo straga polugom*. Toga nadpisa nespominje Dudik. O gornjem odjelu slike Bulić veli: „*predstavlja nam Sv. Petra, koji postavlja sv. Klimenta na papinsku stolicu, uz sv. Lina, Kleta, dva druga svećenika i dva vojnika u odjelu onog vremena.*“ Dudik veli o njem samo, da je razabrali jedino doluje česti sedmero lica, među kojima, po priloženim nadpisima četiri prva papa: Petra, Lina, Kleta i Klimenta. Po slici se vidi, da je istina što veli Dudik, da je razabrali dolnje česti sedmero lica, ali to *glavnih* lica, jer se na krajevima osjem tih sedam razabiru i ona dva vojnika koje napominje Bulić, i koji su možda sluge a ne vojnici. Bulić nije razabrao još jednog glavnog lica. Na desnoj strani uz Lina razpoznati je po dugoj stoli nekog biskupa a na lievoj iza Kleta sveštenika, pa onda drugog biskupa sa jednakom stolom. Sam sv. Kliment, po sriedi, nosi *pallium*. Sv. Petar je u položaju, kao da stupa s desne strane prama sv. Klimentu, te je sva prilika da je Bulić pogodio sadržaj slike.

Po Dudikovoj ilustraciji meni se nečini, da ova slika zaslužuje svu onu obilnu hvalu kojom ju obasiplje Bulić. Bolje su od nje one druge dvie slike, po Dudiku od istog umjetnika.

U Korčuli, o Maloj Gospi 1886.

Frano Radić.

## D o p i s i.

1. U Korčuli dne 5. studenoga 1886. — Velenčeni Gospodine! Uz opisivanje starobosanskih spomenika, do dužnosti mi je, da lagano istaknem, i za povjest istoga predmeta, vas prijašnji rad na tome polju, te, u koliko mi bude moguće neću zatajiti ni najskromnijega radnika, biva ko je i cigli jedan nadpis odkrio, te objelodanio. Do sada, žalibože, nije bilo strukovnoga lista, pa su se ti nadpisi štampavali u podlisteima novina ili u kakvijem posebnijem knjižicama, s toga je gotovo nemoguće, da mi sve ojednom pane pod ruke. Ovom mi je zgodom zamoliti u ime iste stvari, naše dične radnike i cijenitelje starina, da mi priobće svoj rad ili drugih sabiratelja, a da bi sve to bilo na paloku u obćemu „*Corpusu*“. Do sada se odazvalo, Bogu hvala, dosta radnika, te me to tješi, da smo barem složni u znanosti, pa se tu negledaju barem naslovi. Najbolji je prinesak doprinio za starobosanske spomenike *O. Martin Nedić*, a to godine 1857. u *Arhivu za povjestnicu Jugoslavensku. Knjiga IV.* (Starine bosanske str. 142—159).“ Plemenito je započeo *O. Martin Nedić*, al je svaki početak mučan, pa i njemu nije otišlo za rukom, da točno pročita navedene spomenike. Svakako on je učinio golen korak u starobosanskoj epigraphici, pa je to od velike časti slavnomu redu Bosanskih Fratara, za koje ja gojim osobito štovanje, kaonuti za muževe daleko izabražene i zaslužne u obće za svaki napredak. — Po uklopljenijem *fac-si-milu*, kušaću, a da bi pročitao, u koliko mi bude moguće, rečene spomenike :

1. Ѡ□дне лежн ми радн □вучено □ићъ на с□ѠѠн · бацитни. за цара сулмана	Ovdje leži Mi- radi Vučeno- vić Na svooi, baštini. za cara Sulimana.
---	---

Spomenik jest u Derbentskoj nahiji (okružju) u selu katoličkom Mišinci na drumu tešansko-derbentskom sahat deleko od Voče sela.

2. анд(рнн) добоу(ани)н минс-т(ер) про(□ници)е босан(ске) о□(и)ми билг Ста□и матери с□онон †(ели?) кћ(е)ри хауне и стипана маргаритица а жени илне шипрачица на у.хпд	
---	--

Čita se: *Andrija Doboč(ani)n minster*  
*pro(vinci)e bosan(ske) ov(i)mi bilig*  
*stavi materi svoioi*  
*J(eli) kć(e)ri hadžie (? hadž)j*  
*Stipana Margaritića a*  
*ženi Ilie Šipračića*  
*na 1-684.*

Spomenik takodjer u okružju Derbentskom na katoličkom greblju zvanom Danica ne daleko od Save u župi Kovatskoj blizu sada turskog sela Dubočac ima kamen grobni dug osam, širok dvije, a debeo nad zemljom pô drugu stopu, na čelu kamena križ izrezan, uz duljinu pako sa strane pismo i t. d.“

3. † асе лежи спѣхнмѣ  
 сннѣ на с□он зем(ан) н(а)  
 (племе)нн . т . (о) † а поста(□н)ше си б(илн)г  
 с(□он)ѣмѣ . снновѣ(м) браѣѣ  
 нѣмѣ

Čita se: † Ase leži Spahimje\*  
 sin, na svoji zem(li) n(a)  
 (pleme)nit(o)j a posta(vi)še si b(ilig)  
 s(voi)m, sinovo(m) brać-  
 iom.

Spomenik u okružju Barčanskom pram selim Štrepci na greblju katoličkom, gdi imade dosti starinskih grobnih kamenova, a mnogi su porazbijani i na zgrade utrošeni . . . . . I ovaj je stećak prebijen.

4. (а)се лежи гр(ег)вѣшъ	Čita se: (A)se leži G(reguš),
ѣ на с□он . .	i na svoi . . .
(о)вон на пле(ме)	(о)вои на пле(ме)
ннтои дв(бра)н	nitoi Du(bravi)
а тѣ(о) рода с т сна	a t(o) roda si zna
име гр(ег)вѣжа хнны	ime Gr(eg)uža Hini
ѣ права м(и) поро(дица)	é, prava m(i) poro(dica).

Spomenik niže špomenutog greblja (v. c.) — Ima nekoliko velikih mnogo starijih kamenina, i ljudi mi казаše: ovo je staro još *grčko greblje*. Tude dakle ima jedan kamen, koga su privalili tražeći novce; kamen nije tvrdi žestac nego je muljikast i zato mnogo je od smrzli, kiše i sunca pokvaren.

Dakako, da se čuje ime *Greguš*, a u posljednje doba i prezime. Dolazi od *Grgur*, te je poznato i *Grgurić*.

5. асе лежи пет	Ase leži Pet
арѣ жѣ † џетнѣ	ar, Žujcetić
жн□ ошбр(а) м(ѣсто)	živ otbra (odabra) m(jesto)
пнм	tim (t. j. biligom).

„Spomenik u okružju travanskom u selu Gučjoj-gori na greblju katoličkom bilo je primnogo starih odveć velikih kamenova . . . Jedan još na brežuljku ima stećak na čelu ploče usadjen ovaki: s ledja na njem ima polumjesec, a sprieda stoji pismo.“ — Joštera je na strani 155 tu-

\* Poznata je u Herceg.-Bosni riječ *Spahija*, a naslov je Spahi, n. p. Spahi-Jovo (*dominus praedii*).

mačenje nadpisa *Radivoja Ilića* (V. Viest. 1886. str. 38), te je tu naveden kao, da je sasvijem dobro uzdržan. Po *fac-similu dr. M. Hoernes* neka su slova okrnuta, a i rieč (κ)ωκλ(γ)επολα-(α)νην nije rastavljena.

U izvješću O. Martina Nedića navedeno je nekoliko opisa starobosankijeh spomenika, te su iztaknute simboličke crtarije, a sve je to popraćeno velikom tablom (*Bosanske starine*) sa *fac-similom*, a u njoj je nekoliko i rimskijeh starina.

U spomenutome arkvu još je prinosaka za staroslovinšku epigraphiku (*starine Macedonske*) od *Stjepana Vrkovića* i od čuvenoga povjestničara Ivana Kukuljevića-Sakcinskog, biva: „Izvjese o putovanju kroz Dalmaciju u Napulj i Rim s osobitim obzirom na slavensku književnost, umjetnost i starine. Ovom mi je zgodom napomenuti i djelo čuvenoga *R. Eitelbergera von Edelberga: Die Mittelalterlichen Kunstdenkmale Dalmatiens in Arbe, Zara Nova, Sebenico, Traù Spalato und Ragusa, etc. Wien, 1884.*“ Spomenuti učenjak navadja i neke staroslovenske nadpise, biva kratak nadpis na str. 165 iz Zadra (glagoličijem pismenima), a po čitanju našega starinara g. F. Bulića, pa dva iz Nina (str. 173—174.) starijem ćiriliskijem pismenima. — *Andrija Ciccareli* u djelu (sada dosta rietku): „*Osservazioni sull' Isola Brazza ecc. Venezia, MDCCCII.*“ na strani 34 (*Convento di Povglie*) napominje, da se nalazi starobosanski nadpis, te ga eto ovako doslovce donša latinicom: „Çrikvi jest grob Joanna kneza s' Braça, postavise uzeti Brazdu, i da bude stovaoç gnie i da zemglie ogniu u svetu çarkvu i Opatu Otçu.“ — Bilo bi od velike znamenitosti, da se navedeni spomenik iznadje, te objelodani strogo, u *fac-similu*, u našem Viestniku, a do nade mi je, da će to koliko prije izvršiti daleko poznati rodoljubi gg. *Didolići*.

Kratak je prostor našega Viestnika, a dosta ruku, pa završujem, al mi je još jednom ponoviti molbu, da bi se dostojali naši rodoljubi i starinari dostaviti mi dosad štampane starobosanske nadpise ili opise dotičnijeh spomenika, a da bi to bila gradja za naš „*Corpus.*“ — A Vas, veleučeni gospodine uredniče, molim, da budete i unaprijeda velikodušni prama mojoj skromnoj osobi, te da me i odsada upućujete u ovome mučnome djelu, za koje se hoće silna požrtvovanja i goleme ustrajnosti. — Vaš osobiti štovatelj

Vid Vuletić-Vukasović.

2. U Belovaru, 19 studenoga 1886. — Vrlo cienjeni gospodine! Izmedju stvari, koje sam izkopao (kod Kloštra), bila je i jednog lava, tako užuvana, da bi se nuždna mjerenja obaviti mogla. Tu glavu sam evo do ovih dana sušio, da se sav piesak iz i od nje strusi. I to je razlog, zašto Vam stvari još poslao nisam. I kako je glava već spremna bila, da Vam pripošaljem, primi ju neki gospodin objema rukama tako neoprezno, da se je razdrobila u hiljadu komada, koje nije moguće više sliepiti. I tako Vam i opet ne mogu poslati valjane glave. Da nije osoba tako visoka, bio bi se srdio; ovako sam samo žalio. Al ima još nešta, što vrlo žalim, da muzej tako malo novaca ima. Ja sam cijeli onaj kraj propitao, i saznao, da bi tamo još puno posla bilo. Ista ova čisla, isti komadići criepa i posudja naći je još ća preko Sesveta. Tamo ih više ne ima u piesku već u zemlji. Oso-

bito da je neko mjesto, zvano Crljenika. Tamo je jedan muž izorao još lani jedan lonac, a u njemu ova dva velika kamena, koja Vam evo šaljem, Čini se, kao da je žrvanj, za ručno žrvnanje, jer je jedna strana sasvim izlizana a i oblik je vrlo spretan. Isto tako našli su ljudi i na drugih mjestih lonce, u kojih da je bio pepeo i kosti, pa su to bacili. Ja sam se vrlo trudio, da što slična nadjem, ali mi ne podje za rukom. Ja sam se ovih dana razgovarao sa veleč. gosp. župnikom u Sesvetah, pa mi on reče, neka samo dodjem, da će on i ljude i sva potrebna priskrbiti, da tu Crljeniku izpitamo.

Kako sam u kolovozu došao na pieske kraj kloštra, dobio sam kod občine odma radnike, te sam cijelu okolicu oko onoga mjesta, gdje ste i Vi kopali, pretražio. Dao sam izkopati 98 velikih i dubokih jama, ali čim dalje sam pošao od onoga mjesta, tim manje sam našao grobova, dočim su se množili komadi posudja i okamenjene grančice i grane. Jedno 10 minuta od toga prema jugu naišao sam na dva 10 met. duga, 15 cm. ši-roka a 1 met. razdaleka sasvim ravna crna traka, a oko njezih vrlo mnogo komadića posudja, vrlo čudnoga sastava. Tu sam velikom uztrajnošću kopao na sve strane, ali ne nadjoh nigdje ni većega komada criepa, niti sam našao išta, što bi mi ta dva crna traka protumačilo. Što sam našao, šaljem Vam evo u ovoj škrinji. Nova ćete naći, bogati uries iz jednoga groba, kojega sam vrlo pozorno iz groba okolo glave izvadio, i svaki komad po položaju zabilježio, te sam uries onako sastavio, kako sam ga u grobu našao. Oko vrata bila je debela trostruka spletena bronzena karika, pod njom djerdan od staklenoga, nekom smolom obliepljenoga pa onda pozlaćenoga ili posrebreneoga biserja, a izmjenice bili su nanizani bakreni praporci i neki bronzeni uriesi, lievani sa likom sličnim glavi goluba a drugi opet glavom sove. S obje strane po dva vrlo ukusna mindjuša, a na prstima dva prstena, od kojih ima jedan nekakav zeleni mekani kamen, koji je valjda staklo. Poblize to nisam izpitao. Cielu taj uries naći ćete u škrinji u posebnih zamotcih. Onda ima još nešto nova, na ime vrlo ukusna, liepo patinizirana pribodača i jedan željezni šilj jedne strielice, koju sam našao duboko u piesku u rebu jedne liešine. Izim toga Vam šaljem mnogo mindjuša i vrlo različitih prstena od razne kovine. Nadajuć se, da ste s tim uspjehom zadovoljni, žalim opetovano, da radi pomanjkanja novaca nisam mogao izkapanja nastaviti. Vaš štovatelj Prof. G. Fleischer.

3. Arad 31. siečnja 1887. — Veleučeni gospodine ravnatelju! Poštom šaljem Vam pošiljku i to većim djelom predhistoričkih predmeta bakrene i mjedene dobe. Zlatne starine poslao sam Vam pred 2 godine. Ovom prilikom treba mi koju prozboriti o bakrenoj i mjedenoj dobi (Kupfer u. Erz-Zeit) u Banatu i u obće u ugarskih zemljah.

Obično se drži, da u Jevropi nije obstojala bakrena doba kao što u sievernoj Jamorici. A kad uzmemo na um, da skoro sve predhistoričke starine, što se nalaze u sjevero-jevropejskih i sriednjo-jevropejskih muzejih najdene bud u jezerih i vodah bud na gorah, da pripadaju najvećim dielom kamenitoj ili mjedenoj dobi, to se i ne može utvrditi, da je ikada po cijeloj Jevropi bakrene dobe bilo.

Niekoji pisci tvrde, da je s toga razloga nekakav izobraženiji narod azijski, koji je već smiesu (Legiranje) mjeda (9 djeli bakra 1 dio kositra) poznavao i time dobro oboružan bio, da je na prastanovnike jevropske kamenite dobe navalio, te je većinom utamario ili podvrgo. Prastanovnici jevropski stanovali su bud u pećinah bud na koljnih zgradah (Pfalbauten), na jezerih i vodah. Porušivši jim i popalivši jim onaj narod koljno-zgradje, da se je i taj naselio na kolju nuz ruševine prastanovnika kamene dobe.

S toga razloga opažaju se na jezerih dvojake koljne gradje, jedne iz tanjkoga kolja, što su pripadale prastanovnikom kamenite dobe i druge koje su stanovnici mjedene dobe ugradili sa svojim boljim orudjem iz krupnijega kolja. Tim načinom da je kamenitoj dobi odna mjedena sledila.

Ja držim da je tomu taj razlog, što je sriednjo- i sjeverojevropski prastanovnik u sv. jih pećinah i neprodrtljivih šumah i vodah u kamenitoj dobi toliko vrijeme čamio, dok ga nije narod mjedene dobe probudio, a da bakrena doba, koja je u južnoj Jevropi obstojala, da nije nikad do sievernjaka ni doprla.

Od kad se je u ugarskih zemljah na briegovitim miestih nuz rieke i na gorah množina bakrenoga oružja i orudja, uresa i posudja našlo, kako se svatko osviedočiti može u peštanskomu arkeologičkomu muzeju (a u našem ne? Ur.); otdad neima više sumnje, da je u starodakijskih zemljah, Paunoniji i u Moesiji zbilja postojala bakrena doba.

Da je čovjek prije poznavao bakrovinu nego smiesu mu sa kositerom živa je istina. Lahko je bakrovine bilo naći na površju gora kao što se u staro doba nalazila i u Banatu, Misiru i sjevernoj Jamorici, ali odakle jim kositar?

S toga su bakrene predhistoričke starine mnogo drevnije nego mjedene.

U Banatu ima bakrenih ruda od najdrevnijih vremena, koje su kasnije i Grei i Rimljani kopali. U Moldovi na Dunavu (naprama Golubeu u Srbiji) kopao se bakar od prastarih vremena, isto tako u Saski i Oravici.

I u oblizini Rešice, gdje se sada na veliko gvoždjene rude kopaju, bile su Grkom poznate rude bakra, te se je pred nekoliko godina tamo našlo mjedelih grčkih kipaca (Akila s oklopom i kacigom itd.). Bakar što su prastanovnici na briegovih nalazili, niesu znali iztaliti, već pošto je mekane žice, su ga kovali. S toga su i bakrene starine izkovane a mjedene, pošto se miedo laglje iztaliti dade, izliveno. Bakrovinu niesu ni znali ni mogli iztopiti sa onako primitivnimi jim spravi i slabom vatrom. Bakrovinu možeš samo u zidanih pećih sa živom vatrom od 1090 stupanja topline iztaliti, što prastanovnici bakrene dobe niesu umieli proizvesti.

Bakreno orudje i oružje ima skoro isti oblik orudja i oružja kamenite dobe. Prispodobi kamene sjekire, strielice, sulice itd. sa bakrenimi, te ćeš se osviedočiti, da se je bakrena doba postupno iz kamenite razvila.

Uzmi na um sjekire, te premda misliš početkom da nije to ista stvar; ipak je jedna od druge proizašla.

To ti je lahko protumačiti naunom uporabe: dok ti je pračovjek kamenite dobe svoju sjekiru ili tanjim krajem u šaku primio te tako čitavom rukom mahao i njom o drvo udarao ili ju kremenom šiljastim probušio te



na nju držalo nataknuo; primieti i čovjek bakrene dobe svojoj sjekiri držalo, nu tako da je ovaj držalo na debelom kraju provrtao i unj svoju bakrenu sjekiru uturao i privezao.

Nu ovim načinom uporabe držala osviedočio se bakrenjak, da mu se držalo svaki put razciepilo, kad bi ponješto krupnije o drvo udarao.

Mjedenjak bio je zato pametniji, te si je on dao svoju sjekiru sa gornjom šupljinom izlijeti i prstencem sa strane, da može ne samo granato držalo u gornju šupljinu uturiti, već i svoju sjekiru o onaj prstenac i držalo privezati. Tako nataknutih sjekira našlo se na dnu niekojih švajcarskih jezera, koje još potiču od stanovnika koljnih zgradja.

Svakako je čudnovato, da nije mjedenjak svojoj sjekiri uho napravio (izlio) kako ga je kamenjak šiljastim kremenom provrtati znao. Ota razlika govori u prilog mnienju, da nije kamenitoj dobi mjedena sliedila; inače bi mjedenjak svoju sjekiru po obliku kamenite dobe sa uhom, kako ga i naše sjekire imadu, izlio bio.

Silna množina bakrenih starina, što se je u ugarskih zemljah izkopala, sviedoči da je tuj zbilja obstojala bakrena doba. Ova doba nam predstavlja originalni karakter i niekoji stupanj čovječje civilizacije i viešte umieće u kovanju kovova. Tipus je azijatski.

Ote starine pripisuju se Keltom. Keltičkih starina ima ne samo iz bakrovine i mjedovine već zlatnih i srebrnih. Zlato su nalazili na gorah i riekah sedmogradskih, karpatskih (Štavnica), nuz Dunav, u Dakiji (mons aureus), a srebro u Kremenicah itd. Iz bakra i zlata kovali su osobite kolobare i prstenje, koji su se dali u čitave verige nakopčati, bo su s jedne strane prstenci i kolobari otvoreni bili. Verige i kolobare su rabili uresom, a pojedino prstenje miesto novca. Ovo prstenje bilo je poznato u pradrevnih vriemenih prometnim obćilom u trgovini prije nego se je novac poznavao. Najstariji novac dopire do 600 god. prije Krsta, kao što Darinsov novac — Darikovci (520), novac staroga grada Possidonije u Lukaniji (500 pr. Kr.) kasnije Paestum, Kaulonije u Abrucih do 400 pr. Kr.), a zlatno prstenje spominje se već u Mojsijevih knjigah, znak da je u ono doba zlatno prstenje obćim prometlom bilo. Kolobari i prstenje mienjalo se sa potrebnimi čovjeku stvari (Tauschhandel). Napokon su Kelti u ovih zemljah i srebrnenovce kovali, te se mnije po obliku novaca, da su to za Filipa Macedonca započeli, jerbo su mu novac dekadrahme, ako i vrlo lošo, oponašali. Da su Kelti i u Galiji i Spaniji keltiberske novce kovali je poznato.

Umjetnost, bakar sa kositerom u mjedo spajati (legirati) pripisuje se Puncem (Feničanom). Punci su svoju najprvu civilizaciju po svoj prilici u Misiru poprimili; oni su tamošnju okretnost, promet umjetnosti i trgovinu naučili. Nadošli su u Misir kao hrabri i ratoborni pastiri, sjeverni Misir podvrgli, i tamo 15stu i 16stu dinastiju ustanovili (Puna Hyksos 2100 pr. Kr. Manethos). Punci su niekoliko stoleća tamo vladali ali napokon su bili iz Misira protjerani, te su se na trgovinu i promet dali. Isto su se tako Punci u svojoj staroj postojbini na puničkih obalah trgovinom bavili, čitavim ondašnjim svijetom obćili, svoje umjetnosti širili, i naselbine uremeljivali. Strabo kaže, da su Punci oko 1200 god. pr. Kr. kositer iz Kadiksa iz Spanjolske jim naselbine Gadesa dovažali. Oni su poznavali i spanjolske i englezke (sadašnji

Kornvellis) kositerne rude a bakrovinu poznavali su i dovažali iz Misira, te napokon mjedeno oružje i orudje po svietu razturivali. Ja držim, da su im i bakrene rude na otoku Kipru poznate bile.

Grčki pisci tvrde, da je punac Kadmus god. 1594. pr. Kr. najprvi stao bakrovite rude u trakijjskih gorah kopati, i da je znao bakrovinu iz ruda proizvesti. To držim sasma vjerojatnim, te je on bio kao obretan punac pioniro m rudarstva u Grčkoj, a time je presadio rudarstvo iz Afrike i Azije u južnu Jevropu. Na otoku Kipru, odakle bakrovini i naziv latinski *aes cypricum* *κυπρον cuprum*) kopala se bakrovina od starodavnih vremena, a tuj su i Greci i Rimljani svoju potrebu nalazili. Poznato je, da su Rimljani i u Moldovi na Dunavu bakrovite rude kopali, te su jamačno istim bakrom novčane kovine u Viminaciji (kod sadašnjega Kostolca u Srbiji) a možebit i u Srmiji oskrbljivali. Oni su bo radi potežkoća prevažanja kovi tamo svoje kovnice smiešćivali, gdje su u oblizini bakrenih ili srebrnih ruda kopali. U staru Sisciju su bakar po svoj prilici iz Bosne vukli.

I u Misiraca možeš bakrenu i mjedenu dobu lučiti: najstariji kumiri (Osirisa i Isise) i oružje jim je iz bakrovine, jerbo se je bakrovina u prastaro doba u Misiru na površju zemlje nalazila. Kumiri, oružje i orudje kasnije dobe su jim iz mjedovine izlivani, a to su jih opet Punci naučili. Plutarh piše, da je Osiris uveo u svojem kraljevstvu poljodjelstvo i zakonc, a poljodjelstva bez ikoje kovi ne možeš ni pomisliti. Zemlja pusta i tvrda neda se kopati ni orati bez oštne i tvrde kovi a druge kovi na veliko nije moglo biti, osim bakrovine. Poznato je, da je u Misiru od pradrevnih vremena bakrenih ruda bilo, i da su i Punci i stari Jevreji svoju potrebu bakrovine iz Misira dovažali. Iz slikarija i klesarija misirskih, što se i dan danas vidjeti mogu u hramovih i grobovih, vidi se, da su Misirci orali ralom i volovina. Konja nisu poznavali. Ralo bilo je naliko onomu, što se rabi i dan danas na naših otocih i primorju. Ralo imalo jim je dvoje držala (vrganj), te se držalo jedno desnom a drugo lievom rukom, a lemeš (Pflugeisen) bio u prastaro doba iz bakra, kasnje iz mjedovine, a napokon iz gvoždja. Pisac „Manethon“ prve ptolomejske dobe tvrdi, da su Osiris i Iris u najprvu dinastiju pripadali, a osim Osirisa nabraja 7—8 najdivnijih vladara misirskih; u drugoj broji do 12, a trećoj do 30 poludivnih kraljeva. Manethon kaže, da je vladavina svih triuh kraljevskih porodica trajala 12 sotičkih („Sothis“) perioda. Lepsius (*Chronologie Aegypten Berlin 1844. und Königsbuch der alten Aegypten 1858.*) proračuna, da sotirička perioda nije drugo no Sirius-ovo razdohje, koje traje 1460 godina ili drugom rieči da toliko godina prolazi, dok se zviezda „Sirius“ našoj zemlji ne približi i opunoliči i osvieće kao malo sunce. Uzmeš li sada 12 krat po 1460 godina iza kako je Osiris poljodjelstvo u svoje kraljevstvo uveo, to si izračunao 17,520 god. Kralja Menesa postavlja na godinu 3892 pr. K., a medju prvima tiema porodicama i Menesa, da je prošlo 350 godina. Po tom računu bilo je već uvedeno poljodjelstvo u Misiru pred 21,762 prije K.

Plato tvrdi, da ima slikarija i klesarija u Misiru što su za njegova vremena imala do 10.000 godina drevnosti. Leonardo Horner dao je u Nilskoj nižini na više miesta tamošnju naplavinu do 60 nogu dubljine

bušiti, a da joj do dna nije mogao doprieti, te je u onoj naplavini rieke sve do najdubljih slojeva uvijek tragove čovječjega rada nalazio, kao što komade opeka, kojekakvih criepova; a jednom je našao u dubljini i bakreni nož. Francuzki mjerači proračunaše, da rieka Nil čitavim jednim viekom samo pet palaca naplavine navlači, nu Horner uzimlje na jedan viek dapače šest palaca naplavine, te ipak mu račun iznosi, da je 12.000 godina prošlo, iza kako su se tamo oni najdublji slojevi slegli sa opekami, criepovi i bakrenim nožem. Poznato je, da su bakrovinu od najdavnijih vremena i na gori Sinajskoj kopali. I dan danas postoji krasnih klesarija na kamenu o stienah u hramovih i grobovih, što su samo kovnimi dlieti izklesane, te potiču već od četvrte dinastije.

Time sam htio razjasniti, da poviest nezna početka bakrenoj dobi a kamo li kamenitoj, i da se ove obie gube u mraku predhistoričkoga čovječjega bistvovanja.

Sad pretresimo malko i gvoždjenu dobu. U davnih davninah nalazilo se i gvoždja na zemaljskoj površini, ali sporije i po manje, jerbo gvoždje laliko zahrdjavi i u hrđu se preobrati. Težkom mukom i žestokom vatrom dade se gvoždje iz svojih ruda iztjerati, te ipak ga je već i Hesiod 900 pr. Kr. poznavao (Πολυμητος σιδηρος κρυφος); te već on tvrdi, da su ljudi gvoždje kašnje pronašli nego bakar i kositar, a da su se stari ljudi pred njim služili mjedom a ne gvoždjem. U Trojanskom ratu rabili su jošte većim djelom mjedeno oružje; nu bilo ga je već i gvoždjenoga (αθόμυξ ocel,nado). Trojanski rat spada dakle u prelazno doba među mjedenom i gvoždjenom dobom, ili bolje da reknemo, počimlje gvoždjena doba sa trojanskim ratom. Isto tako spominje se mjedo u prvih četirih Mojsijevih knjigah 83 krat., a gvoždje samo četiri puta.

To vam budi izvješćem i rezultat u kratko svoga dugotrajnoga iztraživanja i mozganja pri sabiranju predhistoričkih starina u ovdašnjih zemljah; a vruća je moja želja, da se ota nauka i u našoj miloj domovini što više razprostrani, i da se starine što više štede i pod vaše okrilje sabiru, jerbo su starine mukli sviedoci čoviečjega razvitka, umovanja, koji ipak istinu govore, ali jih ne razumije svatko! S veleštovanjem

Pisano u Aradu dne 14. siečnja 1887.

Dr. Nikola Gržetić.

4. U Zemunu, 13 veljače 1887. — Veleučeni gospodine! Valjda ste čitao u „Semliner Wochenblatt“, da su ovdje u Zemunu prigodom kapanja zemlje za učvršćenje odnosno uredjenje dunavske obale nadjeni različiti starinski predmeti iz rimske dobe. Ako niste ništa o tom saznao, onda se častim Vam, Veleučeni gospodine, priobčiti, da su prigodom spomenutoga posla zaista nadjeni starinske stvari, (glinene posude, željezne stvari, novci itd. ukupno do sada oko 30 komadah). Svi predmeti pohranjeni su kod građevne uprave obalo — utvrde u svrhu, kad se bude veći broj istih sakupio, da se isti predadu arkeologičkomu muzeju u Zagrebu.

Smjerno potpisani, koj je sada za neko vrieme predstojnik spomenute građevne uprave, i koj već odavno nije imao prilike, koristiti arke-

ologičkomu društvu, nada se, da će se sada dužnosti člana toga društva bolje odazvati. — Veleštovanjem Veleučeniosti Vaše najponizniji sluga  
V. Lapaine, kr. inžinir.

5. U Sinju, 25 veljače 1887. — Veleučni gospodine profesore! Mjeseca rujna podranim da obadjem staro-hrvatsko „Rogovo“, te ću Vam u kratkih crtah opisati položaj toga u našoj poviesti znamenitog mjesta.

Na klisurno-strmoj litici, visokoj 101 m., na istočnom rubu uzvisite kose, teke još vide se, znaje strovaljenog grada. *Rogovo* bilo je tvrdo mjesto položajem i utvrdom. Nije to bio grad silnih utvrda, nego prosti „*castrum*“; ali koga nebi zauzeti mogle ciele armade, kad bi bio obskrbljen hranom. Na viso-ravni, na istočnom kraju duge kose stajao je, Odavle vidik siže do Velebitskih i Dinarskih gora, do Mosora, Trtra. Sve što je brda niklo iz ravni preko Bukovice i Kotara; što je ravnice na jug, sjever i iztok, sve se lepo vidi. Gradu se nije moglo prestupiti, već preko mosta, jer je prosiečena laza živom liticom, cielom širinom duboka puno, a široka kakovih 4—5 metara. Sa sjevera okomito pada litica 101 m. visine u korito Krke rieke, s istočne strane izsiećenimi naravnimi stepenicami strmina se spušta do Krke, s juga oborita i položita bočina spušta se kroz žalo do Malog zatona, gdje su ladje stajale. Na zapad je ravan sama, stičuća se sa ljutom ravnicom Bukovice, tamo sižuća sve do kule „Zečeva“, a zvana „Lašikovic.“ Do dva kilom. ravnica je sama — duga kosa izmedju vodopada „Rožnog slapa“ i sela Rupa, Sva ova kosa tamo amo puna je starih zidoderina i suhozidina. Dosta je vidljiv trag starog kolnog puta, koji je vodio iz grada Martinušićeva do Zečeva. Moj pratilac Periša znao mi je svega pomalo kazati, kakov je tuda put hodio, kada su se vozila hrvatska gospoda u Zečevo, Bilinu, Bribir i dalje u Kotare. Grad Rogovo sam je srušen i vas u klačardi i komadima opeka. Vidi se puno komadića crljenog i smedjeg mramora, iz čega se može zaključiti, da su hrvatski velikaši imali ovdje liep stan. Našao sam komada porazbijenih staklenih posuda i železnih orudja. Širina je grada medju mirinami 24 metra, a duljina 33; zidovi su debeli 2 m. Dalje malo izpod litice, što se uronila u malu Vlaku s južne strane, vidi se razvalina. Moj drug kazao mi je, da su tute bili grofovski perivoji. Uprav od Rogova prama iztoku daleko do 3 kilom. diže se iz vode ko kita cvieća otočić Visovac sa samostanom Franovaca Redodžave Presv. Odkupitelja. Isti spominje se kao svojina hrvatskog velmože grofa Budislava Ugrinića od kolina bana bibrirskih Šubića (g. 1345.) gospodara Rogova. Krasna pogleda, moj gosp., reče mi drug, baš srdce reste! O, da je sada čitav grad Rogovo sreće naše! Ja neumidoh što mu odvratiti, nego što sam želio rekoh mu, da mi povieda, što je čuo i znade o Rogovu. Ali mi neznade drugo reći, nego: „Gosp. vele, da je izumrlo kolino grofova rogovskih, nego ostala sama jedna starica svega imanja gospodarica; otdada se zove grad Rogovo „*Babin-grad*.“ S Rogova se vidi uz Krku na oboritoj visokoj litici grad Utišinovića „*Kamičak*.“ Ja sam preporučio težacim, ako nadju iš a da meni dadu. Donesoše mi jednu babku mletačku od srebra pozlačenu. Drugom prigodnom povesti ću čovjeka, da razkopa sried razvaljenih zdanja; ako iznese sreća, da nadjem

što zasieća u posebnu il obću poviest našu, eto me k vami, da Vas obavestim. Još se vide u živih liticah gvozdeni obrući, kroz koje se dizala na čekrk voda iz Krke. O. Petar Krst. Bačić.

## Razne viesti.

**Izkapanje u Kninu.** — U članku, koj je na str. 4. našega Viestnika od 1. siečnja t. g. na svietlo izišao pod naslovom: *Nješto o slogu u gradjevinah i ornatih starih Hrvata*, veli naš dopisnik doslove: „uzdamo se dakle, da će se u samom Kninu dosta toga naći, da se može označiti ova narodna umjetnost; a druga će mjesta posvedočiti i potvrditi, osobito kada se poduzmu iztraživanja u Ninu, Biogradu i drugih mjestih; ali bi se htjelo *mara i ruda, a osobito dobre uprave*, navlastito zaslužnoga ravnatelja muzeja i arkeologičkoga društva (naime zagrebačkoga), komu posvećujemo ovu uspomenu“ i t. d.

Gosp. Fr. Bulić urednik *Bullettina* i ravnatelj drž. muzeja u Spljetu, uzevši krivo, da je ona kuršivna izreka naperena proti njemu i njegovu radu u Kninu, u prvom broju ovogodišnjega *Bullettina* str. 16. jako se srdi i ljuti i na dopisnika i na urednika Viestnika, veleć napokon, da su njihovi priekori o njegovu nemaru i neradu u Kninu bez ikakvoga temelja. I pravo bi imao, da je onako kako on misli.

Dopisnikov članak polazi iz one dobe, kad još nebijaše ništa određeno od ma koje strane (ako se i na to mislilo) o izkapanju starina u Kninu, dapače ni ob onom što je na svoju ruku već izveo bio sam župnik kninski na grobištu sv. Luke u Biskupiji u sasvim drugu nego znantvenu svrhu; kad g. Bulić još neutječaše u taj posao, jer i nepadao u njegov djelokrug. Tomu je jasan dokaz i to, što dopisnikove vjesti neidu dalje od onog, što sam g. Bulić pripovieda u svom izvještaju *starinske izkopine u Biskupiji* tiskanu ožujka prošle godine u *Bullettino*; što u dopisu nema još ni spomena o ma kojoj radnji na željezničkoj prugi u onom predjelu (na Kaptolu<sup>1</sup>) a kamo li o namještenom odboru, koj bi pazio na izkapanje i starine pobirao. Dopisnik je dobro znao, da su ondje bili nadzornik Glavinčić i ravnatelj Bulić, da pregledaju izkopine na groblju sv. Luke, koje je na svoju ruku i trošak izvadjaio kninski župnik Fra Luiz Marun zato da ondje sagradi crkvicu, jer to kaže izrično u svom dopisu od 22. ožujka t. j. malo dana prije poslanu uredničtvu Viestnika (V. br. 3. str. 79.), u kom daleko hvali nastojanje i Glavinčića i Bulića u stvari, a navlastito požrtvovnat Fra Luiza; te s toga se ni pomisliti neda, da je mogao biti malo dana kašnje misli sasvim protivne. Napisao je pako svoj članak, pošto se sam o stvari osvjedočio bio na licu mjesta. Uredničtvo nije moglo namah onaj članak izdati, jer uz članak bijaše i jedna tabla, koju je trebalo ovdje prerisati i poslati u Beč za cinkografiranje.

<sup>1</sup>) Znamo iz dopisa Nar. Lista br. 2. 1887. da je radnja na želj. prugi započela na Kaptolu stoprv ožujka i to neznatnimi sredstvi.

U ostalom tko hoće da pravo čita, uvidit će lasno i to, da se u onom stavku radi samo o spomenicima hrvatske dobe, i to jedino ob onih, koji bi mogli označiti staro-hrvatku umjetnost, kojom se dopisnik u članku izključivo bavio, a ne o izkopinama u obće. Spomenike sa rezbama višekrat iztrošenimi mogao bi i sam izobražen čovjek kao nevriedne lasno zanemariti ili uništiti; a moguće, da se je uz svu pažnju nastavljena nadzornika i prije i kašnje ne malo takova ondje dogodilo, pošto se i prije radilo i danas radi sasvim u druge svrhe nego su znanstvene.

Što se pako kaže o priekorih *sa strane Viestnika*, odvrćamo, da uredništvo Viestnika nije ni sloveca dodalo onomu dopisu od svoje strane, a nije ni moglo, pošto mu stvar bjaše do nedavna sasvim nepoznata.

Mi se napokon neslažemo sa g. Bulićem u onom što veli glede razglasivanja viesti o izkapanjih starina prije nego se radnja dotjera do kraja, jer se to protivi običaju, koj svuda vlada, dapače u većih poduzećih i dnevnicima se postupno izdavaju. Tim se ne samo osigura prvenstvo odkrića onomu, koj se u poslu muči, nego, što je važnije, zapriečuje se, da se krive viesti o predmetu šire. A u našem slučaju imalo se tim veće ovako postupati, jer se ovdje nije radilo o premetanju starog kamena nego o uspomenah naših kraljeva, a to je tako golema novost po Hrvatima, da veće želiti ne može. A kad tamo vidili smo sav uspjeh dosadašnjih izkapanja priobćen mjesto u *Bullettino*, gdje mu pravo mjesto, u podlistku *Narodnoga lista*, i to od osobe, koja sama izpovieda, da je u poslu slabo upućena, pošto baca u sviet viesti, koje mu drugi u pero kažu. Tako i oni dragocieni nadpisi iz dobe naše samostalnosti, pravi biseri naše poviesti ako i kusići, došli su za prvi put na vidik stranom naduveni a stranom osakaćeni ili krivo shvaćeni. Mi smo jih u svoje vrieme primili u dobrom otisku od veledušja samoga g. Bulića, te nam srdce krvarilo i krvari, što jih tiskati nismo smjeli ni smjemo prije nego jih *Bullettino* na svietlo iznese (iz usrdja prama njemu), akoprem smo i od druge ruke iste otiske ovamo dobili. A *Bullettino* još i danas zateže.

Ovo odgovaramo na Bulletinove primjetbe, da stvar razjasnimo i na pravu stazu svrnemo, a navlastito da našega vrloga i čestitog dopisnika opravdamo poglavito pred samim g. Bulićem, komu čast i slava, jer u što se tiče *mara i ruda a osobiio dobre uprave* i na arkeol. polju jedva da mu nadješ premca.

A kad smo već ovdje, dodat ćemo i naše mnienje o novorodjenom arkeol. društvu u Kninu. Po nas u tom poslu nije se udarilo posvena pravim putem. Arkeol. društvo imalo se je ustrojiti u Spljetu za svu Dalmaciju, jer je Spljet njezino središte, jer je ondje naša glavna ruda arkeol. spomenika svake dobe, jer ima u tom gradu i na blizu više nego inudje strukovnih sila i njegovatelja arkeol. znanosti, i jer ondje izlazi jedini arkeol. organ u zemlji te se nalazi već sakupljeno silno arkeol. blago u državnom muzeju. U Kninu bilo je dosta postaviti odbor, da pazi na radnje, koje izvadja željeznička uprava na Kaptolu, i da vodi izkapanja, koja bi se obaviti imala u Biskupiji i drugamo u onom kotaru, akoprem bi dosadašnji uspjesi zahtjevali, da ondje, dok se radnje izvadjaju, bude stalno namješćena bar jedna strukovna sila. Predmeti, netom izkopani, imali bi se

i za veću sigurnost namah odpremati u Spljetski muzej na pohranu.<sup>1</sup> Ne svidja nam se ni ona u pravilniku, da u slučaju raspusta društva, njegova inovina ima pripasti občini Kninskoj. Prinosi se daju za izkapanje starina, te se imaju i onda na to rabiti, ako se društvo razidje. Tu nema nikako mjesta za občinu Kninsku, dočim je tu najprikladnije mjesto za Spljetski muzej. I prinosi za društvene članove po nas su nerazmjerno i visoko udareni. Trideset forinti na jedan put ili osam na godinu, to nestoji u razmjerju, a dosta je bilo opredjeliti i dva forinta na godinu, da bude više članova, i da sam narod učestvovati uzmogne. Nego ako se i htjelo veći prinos udariti, imalo se članove donekle naknaditi darom *Bullettina*, a to neznatnim troškom.

**Društvena zahvala Vis. Vladi.** — Kako smo javili u prošlom broju Vis. Vlada darovala je hrvat. arkeol. društvu 160 otisaka znans. kataloga arkeološkoga muzeja, koj se već počeo tiskati, da tim nadieli znans. društva, s kojima stoji u svezi putem zamiene, i svoje počastne i utemeljiteljne članove. Društvo u svojoj glavnoj skupšćini od 30. siečnja t. g. jednoglasno prihvati predlog, da se na toli znamenitom daru Vis. Vladi podnese zahvala, što je njegovo predsjedništvo ovih dana i učinilo.

**Društveno izvješće za prošlu godinu 1886** — iziđi će na svjetlo ako ne prije uz treći broj Viestnika. Ove će godine sadržavati i zahvalna pisma, što su našem društvu upravili njegovi inostrani počastni i dopišujući članovi.

**Egipatska sbirka našega muzeja** — već se uvažuje kao izvor za povećá proučavanja egiptologije. Slavno poznati egiptolog Dr. A. Wiedemann izdao je u *Recueil de travaux relatifs à la philologie et à l' archéologie égyptiennes et assyriennes, VIIIe année, p. 63 et suiv* razpravu pod naslovom: *Inscripfen aus der Saitischen Periode*. Od velike su važnosti ovi nadpisi, jer jako razsvietljaju onu dobu, koja je predhodila ptolemejsku, i koja je dosta dopriniela na usavršenje upravnoga sistema ptolemejskoga vladanja. Gosp. Wiedemann navadja samo 12 nadpisa, a ipak medju ovimi tri su iz sbirke egipatskih nadpisa našega muzeja. Ova tri dolaze pod br. 5. 6. i 11. Nadpise same navesti nemožemo radi pomanjkanja dotičnoga tipografičkoga gradiva. Povadit ćemo samo nekoliko ertica o njihovom obliku i sadržaju.

1 (5) — „Hockende Statue aus Syenit von sehr schöner Arbeit. die vordere Hälfte ist abgebrochen. Museum zu Agram. Die Inschriften finden sich in zwei Vertikalzeilen von rechts nach links auf dem Rückenfosten und zwei Horizontalzeilen aus der Basis . . . Welcher Gottesname an Anfange der ersten Zeile zu ergänzen ist, ist schwer zu entscheiden . . . Der übrige Text gewährt mit seinen Ortsangaben keinen Anhalt, da diese

<sup>1</sup>) O bezuvjetnoj svojini ovdje ne smje biti govora. Radi se o narodnih svetinjah, a narod bogme nešto vriedi, a da jih pusti na milost i nemilost ma koga. Ako ćemo tako, onda sve, što se ma gdje nadje, sve je bezuvjetna svojina. Ono pako tim veće nestoji, što će narod poglavito trošak namirivati.

Beamten ihre Priesterthümer häufig an ganz verschiedenen, weit von einander entfernten Orten besaßen, ohne dieselben thatsächlich zu verwalten... Der Inhaber der Statue selbst T'et-Ptah-auf-än war im Wesentlichen priester Beamter und scheint keine Staatsämter bekleidet zu haben.“

2. (6) — „Basis einer Granitstatue von schöner Arbeit. Museum in Agram. Die Inschriften sind schön ausgeführt und die Reste zeigen noch, dass sie einen Monumente sehr guten Styls angehörten... Die religiöse Formel an der Basis ist eine nicht gewöhnliche, wenn auch ihr Inhalt an anderen Stellen wiederkehrt und sich die Wünsche, dass die Person des Todes unter die Verklärten und Vollkommenen gelange, dass sein guter Name auf Erden ewiglich beständig bleibe u. s. f. auf den Todtenstellen und in ähnlichen Texten häufig ausgesprochen finde.“

3 (11) — Bemalte, oben abgerundete Holzstelle im Museum zu Agram. Oben geflügelte Sonnenscheibe. Darunter links der sperberköpfige Gott Ra mit der Sonnenscheibe, durch die sich die Vrüsschlange windet, auf dem Haupte, in den Händen Geißel und Stab... Der Gott Ra-Harmachis führt hier die Symbole des Osiris, und ist dadurch mit diesem in der saitischer Periode als Gott der Unterwelt und der Unsterblichkeit  $\alpha\alpha\tau' \xi\zeta\omicron\chi\chi\eta\nu$  betrachteten Wesen als gleichberechtigt behandelt. Die Stele stammt den Texten zufolge aus Oberägypten, während sonst Ra-Harmachis meist auf heliopolitanischen Stelen zu erscheinen pflegt. Der Name des Todten Kemalen ist auffallend und von unägyptischen Gepräge.

**Smrti.** — Osobitim sažaljenjem bilježimo te oplakujemo smrt — našega člana utemeljitelja *dra Andrije Ilića* Starogradjanina, biskupa Hvarškoga — našega počasnoga člana *prof. i dra Vilhelma Henzena* I. tajnika arkeol. zem. zavoda u Rimu — *vit. Karla Ant. Bakotića* škol. savjetnika kod Vis. Namjestništva u Zadru — *Dragutina Albrechtu* našega tiskara; — te naših vriednih pomagača i pravih članova *Miha Jerka Granića* i *Pera Bonifačića*.

*Miho J. Granić* Splječanin umrie dne 29 prosinca prošle godine u svom rodn m mjestu u 66 godini svoga života. Drug nam u školi već iz malih nogu, lati se hrvatskoga pera još onda, kad započe svičati u Zadru *Zora Dalmatinska* pod hrabrim vodstvom Kuzmanićevim. Bijaše on tada medj nami najrevniji gojitelj hrvatskoga jezika, kojim se pako služio mal ne izključivo kroz cieli život, a rodoljub tvrd kao klisura, da mu bjaše jedva para. Učen u obće dovoljno a kao župnik u Gornj. Muću pravi uzor, ono mućsko tlo, bogato na starine (Andretium), povede ga, da se i starinami zanima, te se je revno trudio na izkapanjih po onoj okolici, znatno pomnažajući sbirke i spljetskoga i našega muzeja, te je često o svom radu obavieščivao i spljetski *Bullettino di archeologia e storia dalmata* i naš Viestnik. Najznamenitiji plod njegovih iztraživanja bjaše otkriće najstarijega spomenika hrvatskoga s nadpisom iz Branimirove dobe, te rado prista na naše želje, da se za vieke čuva u nar. muzeju u Zagrebu kao najsjajniji njegov ukras.

*Pero Bonifačić* iz Bačke na Krku bjaše za više godina pomoćnikom u arkeol. odjelu našega nar. muzeja, dočim se u isto doba pripravljao na sveučilištu za profesuru prirodoslovne znanosti, odlikujući se kao što kroz



cieli tečaj svoje nauke u svakom pogledu. U muzeju navlastito revno je i viešto pomagao pri uređivanju sbirka, a znao je izvrstno i risati slike za Viestnik. I u iztraživanju starina bi upotrebljen od ravnatelja dobrim uspjehom. Razstavi se prošloga prosinca u rodnom mjestu, tek u 23 godini.

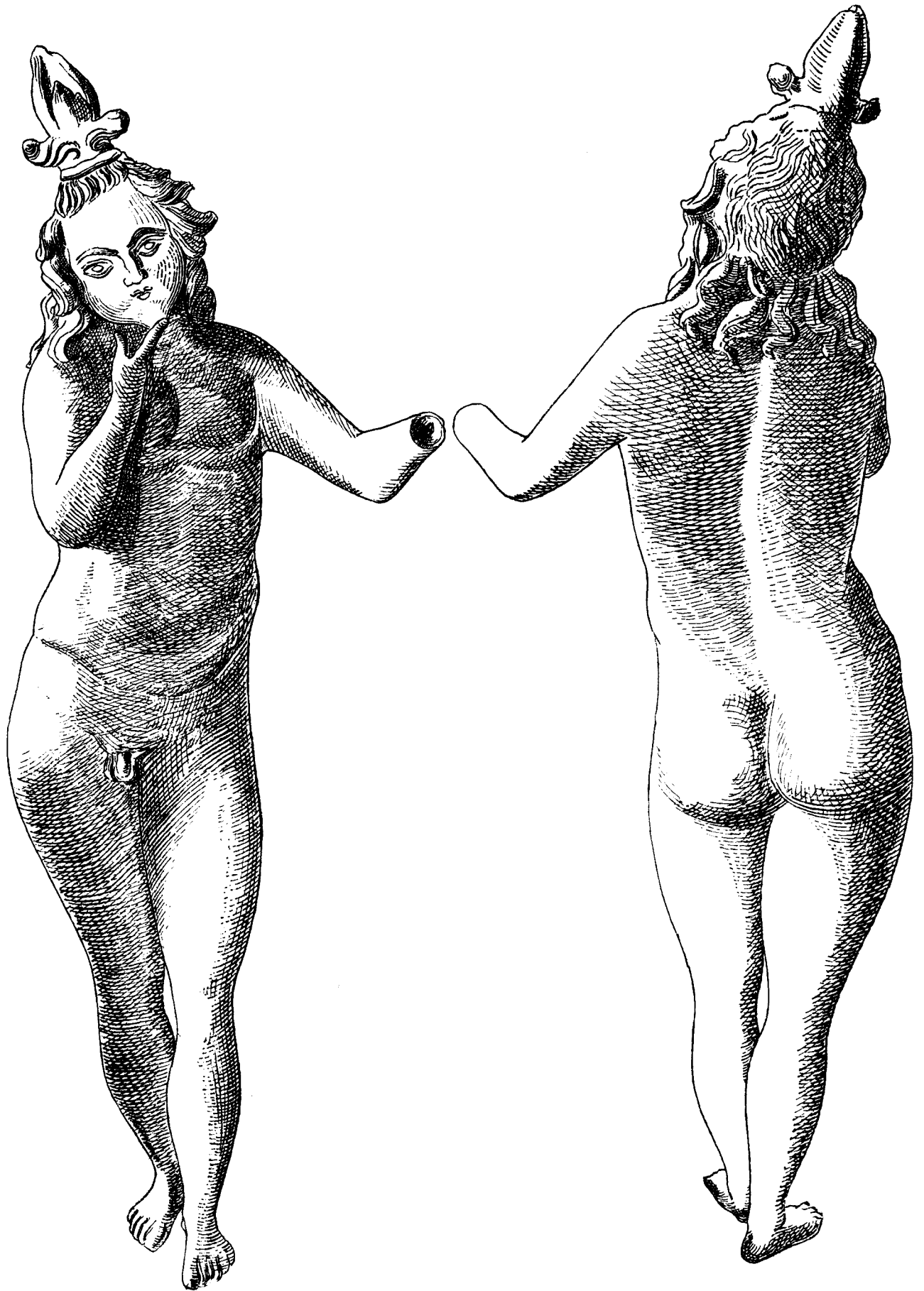
Viečna jim pamet.

**Prof. O. Sime Milinović.** — U što sa uzhitom pozdravljamo imenovanje ovoga vriednoga našega člana i suradnika za barskoga nadbiskupa, te mu iz dna srдца čestitamo, smijemo i tu nadu gojiti, da će on, koj se već do sada toli odlikovao i na arheologičkom polju, uz teško breme svoga novoga zvanja naći vremena, da svrne svoje bistre oči i na ondješnje neprocijenjene arheologičke rude, koje zemlja krije na tlu stare Dioklije, da i s te strane obogati svoju novu postojbinu i samu znanost. Na glasu su nje koji spomenici ondje slučajno našasti iz staro-kršćanske dobe, o kojih smo i mi svoju rekli.

**Bullettino di archeologia e storia Dalmata. Anno IX. 1886.**

**N. 8.** — 1. Iscrizioni inedite. — 2. Le gemme del museo di Spalato. — 3. Prinusak poznavanju starina rimske Liburnije. — 4. Guida pell' archivio antico di Macarsca. — 5. Note estratte da documenti originali a Sebenico. — 6. Serie dei reggitori di Spalato. — **N. 9.** — 1. Iscrizioni inedite. — 2. Ruder di un antico edificio a Lombarda sull' isola di Curzola. — 3. Epigrafe trovata sull' isola Morter. — 4. Le gemme del museo di Spalato. — 5. Prinusak poznavanju starina rimske Liburnije. — 6. Note estratte da documenti originali a Sebenico. — 7. Serie dei reggitori di Spalato. — **N. 10.** — 1. Iscrizioni inedite. — 2. Le Gemme del museo di Spalato. — 3. Note estratte da documenti originali a Sebenico. — 4. Il Podgorje. — 5. Serie dei reggitori di Spalato. — **N. 11.** — 1. Iscrizioni inedite — 2. Le Gemme del museo di Spalato. — 3. Un episodio poco noto della guerra di Candia. — 4. Il Podgorje. — 5. Serie dei reggitori di Spalato. — **N. 12.** — 1. Iscrizioni inedite. — 2. Osservazione sull' epigrafe a pag. 66. — 3. Le Gemme del museo di Spalato. — 4. Elenco di acquisti fatti dal museo di Spalato negli anni 1884—6. — 5. Un episodio poco noto della guerra di Candia. — Indice.

**Старинар. Година III. Бр. III.** — 1. Српске црквене старине на будим-пештанској изложби (наставак), од М. Валтровића. — 2. Дубочница, од Љ. Ковачевића. — 3. Печат митрополије врањинске, од архимандрита Н. Дучића. — 4. Примедбе на извештај о српским црквеним старинама на будим-пештанској земаљској изложби, од Илариона Руварца. — 5. Примедбе на чланак г. Вида Вулетић-Вукасовића „Средовјечни талијански басориљев са натписом у граду Корчули, (са сликама), од Фрање Радића. — 6. Разне вести, од Драгутина С. Милутиновића и М. В. — Са једном литографисаном таблицом. — Бр. IV. — 1. Српске црквене старине, итд. — 2. Крст на Отоку (Бадњи) вод града Корчуле (хисторичке биљешке), од Вида Вулетић-Вукасовића. — 3. Старине на острову Поречу и околини, од Мих. Ст. Ризнића. — 4. Разне вести, од Драг. С. Милутиновића и М. В.



# VIESTNIK

HRVATSKOGA

ARKEOLOGIČKOGA DRUŽTVA.

## Napis na sakristiji Krčke stolne crkve.

Krčkoj stolnoj crkvi za sakristiju rabi nekakova sgrada do nje od sjevera. dugasta i visoka, ter, ako sam dobro zapametio, svedena. Na iztočnom zidu te sgrade ter izvana na nekakovu kamenu napisano je latinski a slovi na gotsku osam redaka. I to sam ja nekada od 1861 do 1863 godine nekako pročitao, pak 1867 u svojoj Najstarijoj Poviesti na 125 strani pravimi slovi obznanio ovako:

ANO · D · MCCCXXXIII  
 HOC · TĒPLV̄ (*templum*) FĪEI (*fieri*) FECIT  
 LEOMADVS · CO (*comes*) · A · CANIFV  
 MATI · CV̄ SVA VXORE · BOGDA  
 NA · AD HONORE · SCI · (*sancti*) ŠPS · (*spiritus*) ET · SCI  
 NICOLAI · C · FRS (*fratres?*) · · · ATI · H · (*hic*)  
 SIBI SEPVLTV̄A (*sepulchrum*) ELIGE · (*eligere*) POS  
 SINT · † · MAGIST · MIKÆL · ET · N · M · (*me*) FEC ·

ter po tom napisu totu sam rekao, da je to bila crkva (»templum«), i da ju je 1333 godine sazidao »knez Leonardo«. Po tih i tih izpravah znao sam, da je bio na svietu 1279, 1288 i 1289 godine »knez Leonardo Krčki, Vinodolski i Modruški«, pak pomislilih, da je taj mogao još i 1333 godine biti živ, pak da je ono LEOMADVS = *Leonardus*, a CO = *comes*, knez.

No lani ja promisliv to, da nije nigdje »knezu Leonardu« spomena poslije 1300 godine (»Rad« knj. XVIII. 224 s.), predomisli se, da bi ono CO moglo biti nešto drugo, ter tim laglje, što za tom skraćenicom nije Vegle, nego drugakova rieč u genitivu. A i za ono C · FRS (*fratres*) u 6. r. posumnjah, da bi moglo biti drugačije. Pak se pomolih naučenjaku Franu Volariću, Krč-

komu kanoniku, da neka tim skraćenicam razvidi to i to. A on, da mi još bolje posluži, pritisun na vas taj napis prilična ter mokra papira koliko trebaše, pak osuši taj papir, pak mi ga liepo posla. A ja mu liepo zahvaljujem.

Pak na tom papiru prva skraćenica je: **CONDAM** a to je CONDAM namjesto *quondam* = pokojni. Tko je koliko toliko pročitao kakovihgod knjiga pisanih latinski srednjega vieka, zna, da su tada pisali *condam* namjesto *quondam*, kako su i *cotidie* namjesto *quotidie*; ako nije svaki pisac tako, jest mnogi. I baš pristoji »condam« onomu nekakovu imenu u genitivu jednine. Nekakovu, rekoh, jer je ovako napisano: **CAÑR̄+PVMAT†**: prvo je slovo po prilici C, a drugo i osmo jest očito A, a četvrto i zadnje I, a treće po prilici N, ako nije R, a peto F, a šesto U, a sedmo M, a deveto T, ter nad prvim A je znak da je rieč skraćena. Tako: CĀNIFUMATI, ili CARIFUMATI; a to su možda dva imena: *Cani Fumati*, ter prvo bi moglo biti: *Cannus* ili *Carolus*, a drugo *Fumatus*. »Mate de *Fumatis*« i »de *Fumadis*«, tako je 1420 i 1421 godine nekakov Zadranin zapisan u mletačkih pismih.<sup>1)</sup> No pridjevak »de *Fumatis*« prije je imao biti: *Fumatus* (= Kurelac? Kurelić, Kurilić?) U **LCOMĀDV̄S** kako je prva u trećem redu napisana, četvrto slovo M držim da je namjesto N, pak da je pravo: LEONARDVS.

A tako onu moju: . . . »crkvu . . . koju je bio sazidao knez Leonardo 1333 ljeta«, valja ovako izpraviti: c. k. j. b. s. Leonardo pokojnoga Kana (?) Fumata Knez Leonardo držim da je jur od davna bio umro.

A u 6. redku skraćenice na Volarićevu papiru ovako su po svoj prilici napisane: **ŌSQR̄RS·ŌĀGAT†·ñ** pak to može biti: OMNESQUE FRATRES CONGREGATI HIC, sudeć ne samo po tom što su malo da ne sva pisumena očita, nego i po drugih riečih za timi: **S†B†·SOPVLTVĀ†·GL†Ā POSSIRT** = SIBI SEPVLTVRAM ELIGERE POSSINT. Trećoj skraćenici prvo pisme je onakovo kakovo sam ja i drugdje vidio za *con*, a za tim su dva očita G, ter nad prvim je ovakov — znak. A četvrta skraćenica bi mogla biti i = *hanc*. No riečju »*fratres*« držim da ne valja misliti rodjenu braću toga Leonarda, nego nekakove pobratime,

<sup>1)</sup> Ljubić: Monumenta spectan. historiam Slavor. merid. knj. VIII. 60, .9.

pak da je bilo slobodno sahraniti u tom hramu sv. Duha i sv. Mihule svakoga takova pobratima. A tako sudim po onoj »*congregati*«, i još po tom što 1348 godine u Krku Cecilija »de Vulpe« zapisa po nekoliko svoga svakoj krčkoj crkvi i bratovšćini, ter i Svetomu duhu crkvi u gradu *romanat*, a bratovšćini te crkve pol romanata, ovako: „*Item (dimisit) Ecclesiae Sacti Spiritus de Casteletto unum romanatum. Item romanatum mediū: sodalitati dictae ecclesiae*“.) Crkva, koju je Leonardo Fumat sazidao na čast sv. Duha i sv. Mikuli, i crkva sv. Duh „*de Casteletto*“, držim da je to bila ista. Da sam u Krku, ili da sam bio više nego dvie godine i dva mjeseca! . . .

Slovo O je tu jedanaest puti, pak je, a to valja da za nakit, devet puti prepolovljeno od vrha do dna; a tako je i G, ter je ono i sa desne strane zatvoreno, ali ravnom crtom. A još i E je okomice prepolovljeno, i C, a popreko pak N i P, ter dvima crtama. A ovako je z za *et*. I još imam pripomenuti, da je M na dva načina udjelano. Bojim se, da tiskara neće imati onakovih slova, pak zato sam ovo pripomenuo. A još i to valja znati, da je na pričelu križ, a ja sam ga bio zanemario.

Sada vas napis bolje pročitan:

\* · Ā · R · O · Θ · ∞ ∞ ∞ · X X X + + +  
 h ∞ ∞ T Ā P L V̄ · e t θ + · e θ ∞ + ∞  
 L θ ∞ M Ā θ v s · ∞ ō θ Ā · ∞ Ā R + θ v  
 M A C + · ∞ V̄ S V Ā V X O R θ · B O G θ Ā  
 H Ā · θ θ O R O L Ē (sic) · S Ē + · S P̄ S · z · S Ū +  
 R + ∞ O L Ā + · O Š Q 3 θ R̄ S · 9 Ğ Ğ A C + · ĥ  
 S + B + S θ P V L C V Ā · θ L + Ğ θ θ o s  
 S + R C \* M A G + S Ć · ∞ + K θ L · S · R · ∞ · θ θ ∞ ·

) Tu oporuku će naša akademija do mala obznaniti, ako još nije.

Citaj: † Anno Domini MCCCXXXIII  
 hoc templum fieri fecit  
 Leonardus condam Caroli (?) Fu-  
 mati cum sua uxore Bogda-  
 na ad honorem sancti Spiritus et Sancti  
 Nicolai, omnesque fratres congregati hic  
 sibi sepulturam eligere pos-  
 sint. † Magistri Michael et N(icolaus?) m(e?) fecerunt  
 No nije posve očito K u imenu »Mikel«.  
 U Rimu na 4 travnja 1887.

Dr. Crnčić.

## Biljege na grobnih lampicah i vazah rimskih u osječkom muzeju.


U osječkom muzeju ima 30 zemljenih grobnih lampica rimskih, sto su sve — osim dvie — izkopane u Osieku. Bez biljege (Marke) ih ima 10; od onih, što imadu biljegu dole u danu, mogao sam pročitati 13. Premda znam, da su te biljege dobrim dielom svijetu već saopćene, ja ih ovdje još jednom bilježim, jer je tečajem vremena pridošlo novih, ne pobilježenih, pa za to ovaj prilog valjda ne će biti bez svake koristi.

Tri lampe imadu biljegu: **FORTIS** Ta je biljega na dvie lampice jeduaka, ovelikih i debelih slova; na trećoj su slova manja, a osobito liepo izražena. Jedna od prvih lampica je ornamentirana, a ne bih sumnjao, da baš većina biljega, što su tako zlo izražene, da ih ja nemogu pročitati, nisu drugo već spomenuta krupnija biljega **FORTIS**.

Na dvie lampice ima biljega: **L · NARI**, ali je jedna od njih nadjena u Aquincu. Isto tako dvi lampice nose biljegu: **OCTAVI**, a opet jedna od njih nije nadjena ovdje, premda nije nigdje zapisano, gdje se je našla.

Ova okolnost svakako potvrdnije poznatu činjenicu, da je trgovina rimskimi stvarmi uz Dunav bila dosta znatna, a osobita je morala biti izmjenjena trgovačka izmed Aquinca i Murse.

Po jedan put se nalaze ove biljege: **MIA**, **VICTORIA**, **IECIDI**, **V · · AN** (valjda vinan), **C · A · S**, a na jednoj ima na kraju nečitljive biljege slovo **I**, a pred njim još dio slova (valjda **S**).

Na jednoj lampici mjesto biljege u dancu je utisnuta slika  
 od tri stablika, i tla na kojem su posadjena.

Jedna je lampica (bez biljege) ovelika i ima lik, nekako sličan ananasu.

Još imamo i gornji dio kalupa za lampe. Ovaj je kalup zemljen, a lampa u njem uobličena, imala bi dužinu od 14.5 cm. Takove lampe do sad nismo našli. Zanimivo je to, da se je ovaj kalup bio prodao u Beč, gdje sam ga preklani našao, a grad ga je za muzej natrag prekupio. A koliko se toga odvuklo iz Osieka bez traga i glasa!

Još bih ovdje spomenuti mogao, da u našoj sbirci ima i jedna bronzena lampica, lika i veličine, kakove su zemljene; a ima i jedna bronzena ampula sa dva stenjaka; na mjestu trećega ima ručka, a od tri lančića, kojima se je vješala, sačuvana su još dva, i sponac, koji ih je gore držao.

U istom muzeju ima kakovih 70 cripova od crvenih zemljenih vaza rimskih. Tek jedna vaza te vrsti, ovdje nadjena, sa nježnimi propupnimi ornamentima, sačuvala se je malo ne čitava. Od ostalih cripova jedva da je tri put naći po dva komada od iste posude. Ornamenti na njih, ako i jesu različni, ipak odavaju puno srodnosti, tako da bih ja rekao, da su posude ove sve ponajčinjene na jednom mjestu, i to u Mursi.

Figure na njih su ribe, psi, genij, citaraš, Bako i Ariadna(?), triton neki s buzdovanom itd. Gornji zubi ornamentiranoga diela pojedinih vaza obično imaju jedan isti motiv.

I tuj sam našao biljega, u dance utisnutih, svega 8. Evo ih: **PAT · RI · CIMA, CRORISO, SIIXTI · M, M/RTIANSI, PAVLIM, CVL · · ·, CAPVJ · ·**, a osma biljega: **SEDATI · M**, nalazi se na cripu, nadjenu u Aquincu.

U Osieku.

Ferdo Miler.

## Rimski nadpis našast u Potirni na otoku Korčuli.

Naši vriedni dopisnici gg. Franjo Radić i Vid Vuletić Vuka-ović, putujući nedavno po otoku Korčuli, da ga svestrano iztraže, razgledaše u Blatu rimski nadpis izdan još god. 1878 od N. Ostojića Blačanina u knjizi *Compendio storico dell' isola di Curzola*

te sravnivši ga s Ostojićevim izdanjem, iznadjoše, da nije dobro priobćen bio; te su nam svoj prepis (sa otiskóm iz kamena) poslali, da ga na novo izdademo. Oni nisu znali, da je taj nadpis još god. 1873 bieli sviet ugledao u djelu *Corpus Incriptionum Latinarum III. n. 3066*. Mommsen ga dakle izdao bio po prepisu i opisu istoga Ostojića, ali uz svoj izpravak.

#### Mommsen.

*truditur:*

SIGNA VRS A · SIGN  
SYMPHORI · TEMR<sup>M</sup>V  
VENER<sup>I</sup> PELAGIAE · A  
SOLO · FECIT · ET · SIGNVV  
IPSIVS DE APOSVI  
SA · LCONVPNIOCI · NDOK MAIS

*restitue:*

SIGNA · VRS A · SIGN  
SYMPHORI · TEME<sup>M</sup>V  
VENER<sup>I</sup> PELAGIAE · A  
SOLO · FECIT · ET · SIGNVM  
IPSIVS · DEAE · POSVIT  
FALCONE · TE · CLARO · K · MAIS  
COS

#### Radić-Vukasović.

SIGNIA VRS A · SIGN  
SYMPHOR FTEMR<sup>M</sup>V  
VENER<sup>I</sup> PELAGIAE · A ·  
SOLO FECIT · ET · SIGNVM  
IPSIVS DEAE · POSVT  
SACL · CORNIFICIO SECUNDO K MAIJ

Mommsen čita: *Signia Vrsa Signi Symphori templum Veneri Pelagiae a solo fecit et signum ipsius deae posuit. Falcone et Claro cos. K. Mais.*

Gg. Radić i Vukasović čitaju: *Signia Ursa. Signi Symphor(iani) Fi(lia) Templum Veneri Pelagiae a Solo Fecit. Et. Signum Ipsius Deae Posu(it). Sac(e)llum). Cornificio Secundo K(alendas) Maji.*

Po Radiću i Vukasoviću »ploča je duga 41 cm., šir. 29 cm., a debela 3·5 cm.«.

Po otisku, koj nam stoji pred oči, nalazimo ovako:

SIGNIA VRS A · SIGN  
SYMPHORI · TEME<sup>M</sup>V  
VENER<sup>I</sup> PELAGIAE A ·  
SOLO FECIT · ET · SIGNVM  
IPSIVS DEAE · POSVT  
SAC · L CORNIFICIO SECUNDO K MAIS

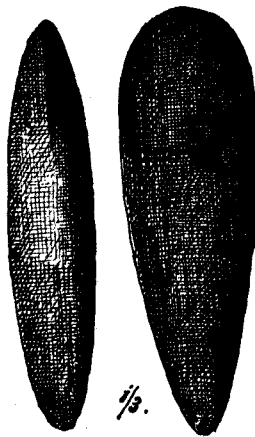


## Opazke.

- Redak 1. — Rječ *Signia* jasno izražena, a poslie nje nema piknje.
- „ 2. — *Symphori* je nedvojbeno, te je i piknja na koncu. Doli pri kraju slova P u rjeci *Templum* vide se, ako i nejasno tragovi slova L složena sa P, kako je Mommsen nagadjao.
- „ 3. — Venus veoma riedko dolazi pod imenom Pelagia. Ov. Fast.: „*a spumis est dea dicta maris*“.
- „ 4. — Poslie s o l o nema piknje. — *Signum*, scil. „*statua, effigies, simulacrum, imago vel fusilis, vel sculptilis, vel intexta*“. Forc.
- „ 5. — *Dcae* sasvim jasno. Zadnje slovo u rječi *posvt*, obilno je prekršteno i gori i doli, te može biti i T i I, ali je vjerojatnije da je T, a da je rezbar zaboravio staviti i povrh t ovako t.
- „ 6. — SAC je očito. Sliedi L poveće, te bez dvojbe oznaka Cornificije obitelji, a tako bi značilo *Lucio. Cornificio, Secundo*, to su imena konsula od godine, kada je templum posvećen bio (*sacratum, consacratum*). Ali tih imena nisno mogli naći u običnih popisih konsularskih. Jedino za god. 275 po Is dolazi kao consul suffectus neki „*Vettius Cornificius Gordianus*“, koj je svoju stolicu zasjeo prvoga srpnja.  
S. L.

## Nov predmet iz kamenitog doba u Dalmaciji.

Sa slikom.



Kod gosp. Frana Kalogjera u Blatu na otoku Korčuli nahodi se kamenita sjekira, znamenita sbog tvari, od koje sastoji, i sbog oblika svoga. Sjekira je težka 510·20 grama, dolazi dakle po težini druga nakon one najveće do sad našaste na našim stranama, što nadjena na otoku Krku, bje darovana nar. ark. muzeju u Za-

grehu.<sup>1)</sup> Duga je 151<sup>m/m</sup>, najveća širina joj je 56<sup>m/m</sup>, a najveća debljina 30<sup>m/m</sup>. Oblikom približuje se velikoj sjekiri zagr. muzeja, ali se od nje ipak razlikuje. I ova korčulanska sjekira svršuje s jedne strane klinasto, a put druge se razširuje i splošnjuje, te završuje polupakružnim ostrim bridom, ter je baš liepo ugladjena, ali joj je presjek posve pakružan, a ne oblučno-oštrljat (ovalo-aiguë), kao što su sjekire tipa A po Oskar Montelius-ovom razlikovanju,<sup>2)</sup> niti samo »pretežito obličast« kao što je na najvećoj zagrebačkoj. Njezin presjek stoji dakle između presjeka Monteliusova tipa A i presjeka zagrebačke sjekire, ali se više približuje presjeku tipa A, te je možemo još lašnje ubrojiti u tu vrst, nego li bi se mogla velika zagrebačka sjekira. Još je ta zlamenita razlika između zagrebačke i ove korčulanske sjekire, što su krajevi oštra brida zagrebačke strogo naznačeni uglovima, među kojima je najveća širina sjekire; dočim se na korčulanskoj oštri brid sviija pakružno i nezamjetno se gubi u pobočne obline sjekire, među kojima je najveća širina na prvoj četvrtini duljine s ote strane. — Kraj klinaste strane odavna je mrvu okrnjen. Od dvie plosnate strane jedna je liepo svedena, a druga je ponešto u sriedi manjkava, te gladjenje nije na njoj posve dočerano, da se nebi odviše otanjila. Ova je sjekira tamno-zelene boje sa žuto-zelenim pjegicama i razmjerno je tako težka, da ja cienim e je po svoj prilici od jadeita, premda bi i nju i druge naše kamenite predhistoričke predmete trebalo podvrći sitnozornoj i lučbe.oj analizi, da jim se strogo prosudi rudna narav. Samo nakon takvih analiza moći ćemo da uputimo izpitivanje o njihovom izvoru i da jih dovedemo u svezu sa ostalim po Evropi nadjenim predmetima iz kamenitog doba.

Ob ovoj sjekiri samo se toliko zna, da je nazad 20 i više godina nadjena na južnom obronku brežuljka S. Mihovila sa zapadne strane sela Blata.

Na otoku Korčuli rek bi da ima i drugih predhistoričkih kamenitih predmeta, ali jih je težko vidjeti, jer su u seljačkim kućama kao amanet čuvane pod imenom strilâ.

Naglasiti mi je ovom prigodom, kako se je u Dalmaciji do sada našlo predmeta iz kamenog doba najviše na otocima, a ima na njima i mnogo netaknutih predhistoričkih gomila, pa bi dobro

<sup>1)</sup> Vidi „Viestnik hrv. ark. dr.“ God. III. br. 1. str. 8.

<sup>2)</sup> Vidi isti broj Viestnika.

bilo, kad zeman dodje, da i u nas upute sustavna predhistorička izraživanja, da se takve gomile stanu protresivati najprije na otocima.

U Korčuli o Spasovu dne 1887.

Franjo Radić.

## Starobosanski nadpisi u Bosni i Hercegovini.

(Vidi str. 44).

### XIV.

Na južnoj strani:

- 1) АСЕ ЛЕЖИ БОГІША Д
- 2) РАГОЕ ІЛІЋ НА СВОИ ЗЕ (МЛИ)СИ БІЛІГ /
- 3) МНОЋ ЕТО НА ПОС(СТАВИ) СИН СРОДОМЪ
- 4) ОВЪ КАМЪ

Čita se: Ase leži Bogiša D

ragoe Ilić, na svoi ze(mli)si bilig /

Miloja eto ia pos(tavi) sin s rodom /

ov / kam /.

Ovaj je spomenik u selu *Puškorcu* (kod Bijele zemlje), u občini *Korajskoj*, u Kotaru *Bjelinskomu*, a u *donjo Tuzlanskomu* okružju, biva na brdu. Stećak je kao sanduk, biva ozgor stesan na šljeme poput kuće (t. j. svršuje se u trostran ležeći bridujak sa osnovicama nagnutiem unutra), a sa strana i krajeva je liepo okresan. Pri dnu je stećka, što na zemlji leži, vienac (t. j. podstavak), te je oko svega spomenika širok je podstavak m. 0,20, a tako, po prilici, i debeo. Stećak leži duljinom istočno u zapad, te je dug m. 1,90; visok m. 0,83; a širok m. 0,63.

Ovaj je spomenik od krupnoga pržinaša, biva od ovoga se kamena krešu brusovi jali *tocilji*. — *Bogiša* od Bogo (od Bogoslav), te se čita u XIV i XV vieku. — O tomu usp. Rječnik Hrv. ili Srp. jezika (Jug. Ak. Dio I. sv. 3. na str. 486, t. j. rieči *Bogiša* i *Bogišić*; a meni je dodati, da se čuje i dan današnji u Brsečinama (kod Dubrovnika) *Bogoje*, t. j. pok. dam *Matuško Bogoje* i na *Mrčevu* (kod Dubrovnika) prezime *Bogiša*.

*Dragoje* je kao *Drago*, te je to u Herceg-Bosni kao *Dragušni oblik*, t. j. Spasoje, Vasoje, Miloje itd. — Ovaj je nadpis iz bira vrloga mi prijatelja g. Tome Dragičevića.

## XV.

- 1) **Λ(СГ) В(Н)Λ(Н)ГЪ К(Λ)МЪ** . . . . .  
 2) **(С)ΛСНЪ** . . . . .

Čita se: Ase bilig / kam / . . . . .  
 Elenje . . . . .

U bosanskoj azbuci **В** se često zamjenjuje sa **Б**. U rieči *bilig*, usvezi je **Г** sa **б**, a u *kam*, **М** sa **б**.

Ovaj je utarak gotovo bez smisla; al' ga donášamo, nebili se našlo gdjeod ugradjeno i ostalo, te se s vremenom popunilo.

Evo što o njemu piše naš vrli suradnik g. T. Dragičević:

»Na dvijesti koraka (t. j. od opisanoga stečka pod br. XIV) sjeverno zapadno leži spomenik, te je jednom bio ogroman, al ga je, žalibože, neko razbio, pa mu samo sada ostaje duljina m. 2,40. Ono je malo pismena na čelu spomenika do zapada. »— Joštera ovako nadostavlja g. T. Dragičević: »Zapadno su koje dvadeset koraka, (t. j. od opisanoga stečka pod br. XIV) još dva spomenika istoga oblika (bez nadpisa), a sjeverno do trideset koraka ploča duga m. 1,80; šir. m. 0,70, a debela m. 0,20. Na njoj je formalno ukresana slika ljucka, biva podigla desnu ruku gori, a lievu prosto bacila upravo na lievo. — Još ti tu viri nekoliko malijeh ploča iz zemlje, a narod priča, da jih je bilo dosta, al da su jih Turci odnieli i upotrebili za svoje nadgrobno kamenje. — Još se priča o tome *mramorju* (spomenicima), da su tuda išli svatovi, pa se su-sreli i zavadili, te se izboli, a onda okamenili. —«

## XVI.

Na čelu do zapada:

- 1) . . . . . odbijeno.  
 2) **ВЪ ДНЪКЪ**

Do juga sa strane:

- . . . . . odbijeno.  
 1) **СМЕНННЪ · ГОСТНААНННЪ (ПОСТ) АРН**  
 2) **ШЕ : БНАНГЪ Г СИНОВЕ ПАЪВЪКО : Н ВАД**  
 3) **ММЪ · Н ВАДНАЦЪ · ТКО\*) ТЕ : СН : БНАН**  
 4) **ГЪ : ГЪБННН ПОГЪКН ГА БОГЪ**

\* U svezi je **Т** sa **Б**.

Čita se:

Na čelu do zapada:

1)

2) -V/ dijak/

Do juga sa strane:

(Pl)

1) emeniti Gostilanin/ (post)avi-

2) še: bilig/ tri sinove. Pa/v,ko: i Vlad-

3) mil/ i Vladinac/: tko će: si: bili-

4) g : gubiti pogubi ga Bog/.

— Na čelu je spomenika, po svoj prilici, bilo eto ovako:

*Seka Radosav (Dijak).*

Nezua se, žalibože, za pokojnikovo ime i prezime, al se to zna, da je bio *plemeniti Gostiljanin*, a taj ti je pridjevak od utoka *Gostilja* (usp. Vj. Klaić, Bosna. Podatci o zemljopisu i poviesti, na str. 47.). — Joštera se je osvrnuti na imena *Vladmil* i *Vadinac*, te jih je ubrojiti u riedko rabljena vlastita imena.

Osvrnuti se je i na ono **Г ЧНОРЕ**, te ga je uzeti kao nominativ plurala, jer bi u dualu bilo **СЪНЪ**. — Ovaj je spomenik (na brdu) u *Puškováčkomu* greblju, biva medju *Korajom* i *Puškovcem*, u občini Koraj-skoj, u kotaru Bjelinskomu, a u okružju D. Tuzlanskomu.

Spomenik je od pržinaša kamena, te je okresan ravno sa sva četiri kraja. Na istočnomu kraju mu je nekoliko kuka ovoga oblika **С**. Stećak je dug m. 1,80; širok m. 0,64; a visok m. 0,64. Sjeverno od ovoga trideset i šest koraka je stećak malo manji, al je oblika kako i *mramor* u *Puškovcu* kod Bijele zemlje. Bilo je dosta ovakijeh spomenika, al su bili porazbijani i uništeni. — I na ovomu liepomu prinosku baš velika hvala našem prijatelju g. F. Dragičeviću!

## XVII.

1) **ЗДЕ ЛЕЖИТЬ РАБЪ БОЖИ МИЛОВАНЪ**

2) **КАГЪ ЗРЮД**

Čita se: Zde ležit / rab / boži Milovan /

Vlg (? Vuk) 7184 (1676).

Ovaj je spomenik u *Kraini*, u Krupskomu Kotaru, a u selu **Krstu**.

Nadpis je na golemu krstu. Na krstu su znakovi, biva ukrašen je zvjezdama. — I ovaj je nadpis iz sbirke preosv. gosp. mitr. Save Kosanovića. Plata mu pred Bogom, a pohvala pred narodom!  
 Vid Vučetić-Vukasović.

## Predhistorijsko kamenito orudje iz narodnoga muzeja.

Sastavio dr. Mišo Kišpatić. (Rad. LXXVIII).

Neumornom brigom muzejalnoga ravnatelja, gosp. profesora S. Ljubića stekao je naš arheologijski muzej velik broj prijatelja u zemlji, pa je tako uz čedna svoja sredstva upravo u svojoj predhistorijskoj zbirci sakupio veliko obilje kamenita orudja, što ga po Hrvatskoj nadjoše. Kada se je prošle godine muzejalni ravnatelj dao na to, da priredi točan i znanstven katalog, obratio se je na mene, da mu opredielim materijal, od kojega je razno kamenito orudje, što ga muzej ima, napravljeno. Ja sam se tomu pozivu rado odazvao, tim više što sam želio znati, da li su prastanovnici današnje Hrvatske sami svoje kamenito orudje od domaćega materijala izradjivali ili su već gotovo orudje iz drugih zemalja dobivali. Za iztraživanje uzeo sam dakako samo orudje od kristaličnoga kamenja, pa kako sam od istoga morao praviti mikroskopske preparate, to mi je ravnateljstvo moglo dati samo onakvo orudje, koje, je bilo slomljeno i oštećeno, gdje su se dakle smjeli tanki komadići bez ikakve štete odlupiti. I bilo je to posve dovoljno, jer mi je vanjsko lice najvećega diela orudja jamčilo, da sam u slomljenih i za iztraživanje opredieljenih komadih imao zastupane malo ne sve vrsti kamenja, od kojega je i ostalo orudje pravljeno.

Sve kamenito orudje, što sam ga na iztraživanje imao, pravljeno je od četiri razne vrsti kamenja i to od *antigoritna serpentina*, *amfibolita*, *diabazu* i *sijenita*, pa ću ga ovde po redu opisati i navesti — u koliko se to dade — odakle dotični materijal potiče.

### A. Kamenito orudje od antigoritna serpentina.

#### 1. Mlat izkopan na Hiulki kod Novogsela blizu Vinkovaca.

Muzejalni katalog, kojemu su tek prvi arci dotiskani spominje ovaj mlat na strani 42. pod naslovom g), a naslikan se nalazi na tabli V. br. 1 i 1a. Dar je to protest. župnika g. Karla Stenzla.

Mlat je prelomljen upravo na polovici rupe, pa mu manjka stražnji dio. Prednja polovica tako je zašiljena, da joj je brid na vršku veoma uzak, a uz to je nešto odbit. One dvie strane, na koje rupa izlazi, jesu ravne, dočim su druge dvie strane nešto malo zaobljene. Duljina ovako odtrgnuta komada iznosi 11 cm. Pravilna rupa mjeri u promjeru  $2\frac{1}{4}$  cm. Širina pri rupi  $5\frac{3}{4}$  cm.; visina pri rupi  $3\frac{3}{4}$  cm., visina pri vršku  $2\frac{1}{2}$  cm. Težina celoga komada 265 gr.

Mlat je liepo izlašten, a materijal vrlo svježa lica. Površje mu je krasno izsarano i to maslinasto zeleno sa velikimi tamno zelenimi, gotovo crnimi ljugami. Na svježoj prelomini vide se sitne, maslinasto zelene lju-tice. Kamen se daje liepo laštiti i brusiti i brusiti. Čelikom se lako para. Ako strven prah u staklenoj cievi dovoljno ugrijemo, to se iz njega razvija obilje vodenih para.

Pod sitnozorom prikazuje nam se izbrusak posve biel i proziran i u tom bielom polju pri običnom svietlu nerazpoznajemo pojedine leđčane sastavne dielove. Jédino što se tu vidi, je crna željezna ruda, koja se je nanizala u duge povorke, tvoreć mjestimice mriežotine, koje samo iz daleka nalikuju na one, što ih poznamo iz olivinskih serpentina. Svako iole izvježbano oko upoznati će odmah razliku, koja tu postoji, pa već po samom tom viditi, da to nije običan, olivinski serpentin.

Uz bielu, prozirnú rudu, koja tvori glavnu sastavnu kamenu, vidi se tanke kožice po dužini izkalane, vlaknaste rude. Te kožice tvore obično samo tanku prevlaku, jer se pod njom medju unakrštenimi nikoli vidi druga ruda, koju prepoznajemo kao antigorit. Vidi se jasno, da je to samo ostatak prvotne rude, iz koje je antigorit postao. Prevlaka ta pokazuje u nešto malo dihiroizma, a u polarizovanom svjetlu vrlo oštre boje, osim ako nije ona pretanka ili već u velike raztrošena. U koliko se daje razabrati, potamnjuje ona pod vrlo malenim kutom, pa neima dvojbe, da je ta ruda, iz koje je serpentin postao, *amfibol*.

Bieli i prozirni dielovi izbruska pokazuju nam medju unakrštenimi nikoli onu istu sliku, što ju je opisao R. v. Drusehe u r.zpravi »Ueber Serpentine und serpentinähnliche Gesteine« (Tschermaks Mineral. und petr. Mitth. 1871. p. 1) pri kamenju, što ga je nazvao »serpentinähnliche Gesteine«. Serpentinu tu rudu opredielio je kasnije E. Hussak kao *antigorit* (Ueber einige alpine Serpentine, Tschermak, Min. petr. Mitth. 1882, p. 61.). Bielo, pro-

zirno polje razpada nam u polarizovanom svjetlu u pojedine listove, koji su sad širi sad uži i često po duljini izkalani. Listovi se ti vrlo često okomito jedan prama drugomu redaju, a gdješto leže i nepravilno porazbacani. Dok je preparat bio debeo, dotle su listovi pokazivali medju unakrštenimi nikoli oštre boje, dočim je u tankom preparatu postala boja siva. Listovi potamnjuju paralelno sa nikoli. Sva ta svojstva slažu se sa svojstvi *Husakova* antigorita.

Serpentin ovaj postao je iz amfibolna kamena. Augitnoj rudi neima tu ni traga.

Nalazište ovoga mlata je u blizini Vinkovaca, a neće nam biti teško naći kraj, odakle potiče nam materijal. Najbliže nalazište antigoritna serpentina susrićemo u samoj Hrvatskoj i to u Fruškoj gori. Drugo najbliže nalazište poznato nam je do sada u centralnih Alpah u okolici Windisch-Matreya, Heiligenbluta, Sprechensteina i Matreya na Brenneru. Alpinski antigoritni serpentine postali su poglavito od augitnoga kamenja, jer se u njih, kako je to Hussak u spomenutoj razpravi dokazao, nalaze uz listnati antigorit sitna zrnca salita, koji se je kemijskom metamorfozom pretvorio u serpentin. Vidili smo, da u kamenu, od kojega je naš mlat napravljen, neima salitu ni traga. Nu tim nebi još ništa dokazali, jer u istinu ima kod Schprechensteina blizu Sterzinga antigoritnih serpentina, koji su posve nalik na ovaj, od kojega je naš mlat napravljen. Ja sam te serpentine sa amfibolom spomenuo u svojoj razpravi: »Serpentini i serpentinu nalično kamenje«, koja je tiskana u 65. knjizi »Rada«. No da materijal našega mlata nepotiče odatle, nebi nam toliko govorila silna udaljenost centralnih Alpah, koliko velika blizina spomenutoga nalazišta u Fruškoj gori. U Fruškoj gori i to gotovo na samom južnom podnožju gore u Kamenitom potoku šire se ogromne mase antigoritna serpentina. Ja sam te serpentine u prije spomenutoj razpravi obširno opisao. Tko prolista moju razpravu, naći će medju antigoritnimi serpentinimi Kamenitoga potoka na prvom mjestu opisan kamen, koji se u svih potankostih slaže sa ovim, od kojega je opisani mlat napravljen. Tu nalazimo uz antigorit jedino još vlaknasti amfibol, ali nevidimo nigdje salita. Pa i vanjsko lice fruškogorskoga serpentina posve je nalik ovomu, tako da neima dvojbe, da materijal našega mlata potiče iz Fruške gore. Predhistorijski čovjek u svom jednostavnom životu stajao je mnogo bliže prirodi, pa ju je i bolje poznavao, nego ju pozna današnji čovjek. Njegovom bistrom oku nije moglo unaći ono prekrasno



kamenje, koje su mu potoci u dolove snažali. U ono vrijeme nije bilo velika prometa, pa je zato čovjek morao gledati, da u vlastitoj zemlji potraži potrebna sredstva, kojimi će svoje potrebe podmiriti. I da je u istinu čovjek u najbližoj svojoj okolini našao zgodno kamenje za pravljenje kamenita orudja, dokazuje nam ovaj mlat, a imati ćemo zgođe kasnije navesti još nekoliko sličnih primjera.

## 2. Mlat nađen u Sisku kod kolodvora.

Muzejalni katalog spominje ovaj mlat na st. 41. slovo b, a poklonio ga je Nikola Sukalić. Mlat je prelomljen upravo preko rupe i u tom stanju mjeri on 12 cm., a teži 376 grama. Okoljuju ga četiri ravne strane, koje se u postranih bridovih pravokutno sjeku, dočim se na vrhu sastaju u oštar brid kao u kakva dljeta. Rupa je dosta gladka i prikazuje se kao usječen čunj, te joj je promjer s jedne strane  $2\frac{1}{2}$ , a s druge 2 cm. Visina pri bridu mjeri 3, pri zadku  $4\frac{1}{4}$  cm., a širina pri rupi 4 cm. Površje cijelog mlata je vrlo liepo izgledjeno i ulašteno. Boje je tamno zelene sa jasnimi pjegami. Svježa prelomina se svietli maslinasto zelenom bojom, a iz nje proviruju sitne nakupine svietlucave željezne rude.

Ako promatramo izbrusak ovoga kamena pod sitnozorom, to ćemo viditi, da u velike nalikuje na onaj prijašnji. Prva glavna razlika, koja nam odmah za oči zapinje, je u strukturi. Antigoritni listovi su naime ovdje veoma sitni, te tvore vrlo gustu, izkrižanu mrežotinu. Željezna ruda je ovdje dosta riedka, te se ne povlači u dugih povorkah, nego joj se zrna drže uvijek na okupu. Amfibolnih listova ni vlakanaca ovdje ne ima, ali zato nalazimo ovdje drugu jednu rudu, iz koje se je antigorit razvio i to je najbitnija razlika. Uz veliko povećanje viditi ćemo naime na pojedinih mjestih sitna, prozirna i nepravilna zrna jedne rude, u kojoj ćemo lako upoznati *salit*. Zrna nam ta predočuju zadnji ostatak augitne rude, iz koje se je antigorit razvio.

Mikroskopska slika ovoga kamena jasno nam kaže, da i on potiče iz Fruške gore. U mojoj razpravi o fruškogorskih serpentinah (Rad, 65.) pokazao sam, da medj antigoritnimi serpentinu Fruške gore ima upravo ovakovih oblika, u kojih je sav antigorit postao jedino iz *salita*. Neimam dakle razloga podvojiti, da je i za ovaj mlat upotrebljen domaći materijal.

### 3. Mlat nadjen u Zagorju.

Mlat ovaj darovao je dr. Prelec iz Zlatara. On je prelomljen upravo preko rupe, a nadjen je samo malen zadak. Kamen je blijedo zelene boje sa tamnijimi prugami, koje se mrežasto kamenom povlače. Na svježoj prelomini je sivkasto zelene boje.

Pod sitnozorom pokazuje nam se izbrusak od ovoga mlata u običnom svjetlu kao bijelo polje, u kom plivaju cijeli nizovi crne željezne rude.

U samom bielom polju iztiču se mjestimice vrlo mnogobrojna bezbrojna i vrlo nepravilno izrezuckana zrnca jedne rude, koja tako oštro svjetlo lomi, da se tako rekuć dižu iz preparata i to tim više, što se bijelo polje, u kom ta zrna plivaju, u običnom svjetlu gotovo ni nevidi.

Medju unakrštenimi nikoli prikazuje nam se bijelo polje, dakle oni dielovi, koje dotle nismo ni vidili, kao agregat sitnih i dosta kratkih listova *antigorita*.

Bijela zrna, koja oštro svjetlo lome, pripadaju *salitu*, što se ovdje mnogo bolje vidi, nego u prijašnjem primjeru. Ima tu naime većih zrna sa prizmatičnom kalavošću, gdje se može mjeriti kut potamnjenja na  $33^{\circ}$ . U polarizovanom svjetlu pokazuju sva ta zrna dakako vrlo oštre boje. Nadalje vidi se ovdje vrlo jasno, kako se *salit* pretvara u *antigorit*. U njegova zrna ulaze naime na svijuh stranah novo stvoreni listovi *antigorita*, pa ima tu svih prelaza, kako se *salit* tim sve više komada i raspada, da napokon posve izčezne

I ovaj dakle kamen nerazlikuje se u ničem od *antigoritnoga* *serpentina*, što sam ga iz Fruške gore opisao, pa neima dvojbe, da mu materijal odatle i potiče.

Medju kamenitim orudjem od *antigoritna* *serpentina* odabrao sam upravo hotomice ova tri komada, da ih ovdje opišem, jer sam htio da napose iztaknem ova tri razna nalazišta. Ostalo orudje od *antigoritna* *serpentina*, što sam ga iztraživao, nepokazuje ništa nova, što nebi u prva tri primjera već spomenuo, pa bi zato bilo suviše, da dotična zapažanja ovdje spominjem. Dovoljno je, da iztaknem, da sve to kamenje potiče iz Fruške gore. No u muzejalnoj sbirci ima još velik broj drugoga orudja od *antigoritnoga* *serpentina*, koje nisam mogao za iztraživanje upotrebiti, jer je ono

cielo i tako liepo, da bi ga šteta bilo lomiti. A bilo bi to i posve suvišno Sve to orudje je po izvanjskom licu tako nalično onomu, što sam ga iztraživao, da posve mirno mogu uztvrditi, da i ono potiče iz Fruške gore, a po gotovo, što se je ono našlo u istih onih krajevih, u kojih nadjoše opisane prijašnje vrsti.

Ja ću ovdje u kratko da navedem pojedine vrsti serpentinska orudja i njihova nalazišta.

U muzejalnom katalogu spominju se u I. odsjeku medju neizgladjenimi predmeti na petom mjestu *jedarke*, *udarači* i *oblutci* kao prvo orudje za rezanje i trvenje kamenja, pa tu nalazimo već četiri komada od antigoritna serpentina. Imamo tu jedan oblutak koji je nadjen pri željezničkoj postaji u *Rumi*, dočim dva druga potiču sa *Hiulke* kod Novog sela blizu Vinkovaca, dakle sa istoga mjesta, gdje nadjoše i mlat, koji sam na prvom mjestu ove razprave opisao. Četvrti komad je udarač, nadjen u *Zagorju*.

Medju *sjekirama* od antigoritnoga serpentina nabraja muzejalni katalog 39 raznih komada. Jedna sjekira potiče od *Siska*, jedna od *sv. Šimuna*, jedna od *Kašine*, jednoj je ubilježeno nalazište samo „*Hrvatska*“, a svi ostali komadi nadjeni su na raznih mjestih u *Zagorju*.

Medju *mlatovi* ima muzej 13 komada od antigoritna serpentina Jedan je sa *Hiulke* kod *Novog sela*, jedan je nadjen u *Lonji Sv. Martina*, jedan kod *Sisku*, jedan kod *Kašine*, a svi ostali u *Zagorju*.

*Kludivaca na kotač* od antigoritna serpentina spominje katalog 5 komada, a svi su nadjeni u *Zagorju*,

*Batova* od antigoritna serpentina spominje katalog 4 komada. Jedan je nadjen u *Lonji* kod *sv. Martina*, a ostali u *Zagorju*.

Medju *raznimi predmeti* od antigoritna serpentina spominje katalog 3 komada. Jedan je nadjen kod *Sota* u *Sriemu*, drugi kod *Ručinovaca* uz *Savu*, a treći u *Zagorju*.

U svem posjeduje dakle naš muzej 68 komada kamenita orudja od antigoritna serpentina, što u Hrvatskoj do sada nadjoše. Najveći dio toga orudja potiče iz *Zagorja*. Uzrok je tomu nedvojbeno taj, što se u *Zagorju* pojedini ljudi velikom ljubavju bave sakupljanjem starina, pa što je muzej našao osobita prijatelja u dru. Prelcu iz *Zlatara*, koji je najviše orudja muzeju namaknuo i po-

klonio. Neima dvojbe, da će se vremenom i u Posavini i u Srijemu naći još obilje sličnoga orudja.

Sama nalazišta serpentinskoga orudja u velike su zanimiva još i tom, što nam ona pokazuju puteve najstarijega prometa u Hrvatskoj. Antigoritni serpentini, koji su prastari stanovnici današnje Hrvatske pobirali u Fruškoj gori, širio se je prometom po ravnom Srijemu, odatle je putovao uzduž Save, dospio do zagrebačke okolice, obišao i prešao Zagrebačku goru, te tako dospio u Zagorje. Sava je dakle bila onaj naravni put, kojim se promet širio, ona je spojila Zagorje sa istočnom Slavonijom. Viditi ćemo malo kasnije, da je istim tim putem kamenje iz Zagrebačke gore sa zagorske strane putovalo na iztok. U primitivnom životu tadanjega vremena imalo je kamenito orudje najveću vrijednost, pa je ono u trgovini i prometu zauzimalo prvo mjesto. I predhistorijski čovjek poznavao u celom svom živovanju njeku vrst luxusa, pa ga je on imao i u kamenitom orudju. Među svim kamenitim orudjem najljepše je ono od antigoritna serpentina. Ono se najljepše izgleda i izlašti, pa je prekrasne boje. No u čvrstoći i je-drini stoji ono daleko za mnogim drugim kamenitim orudjem. Za obične i teške poslove pravili su ljudi orudje od prostijega i čvršćega kamenja. Mi ćemo takvo orudje od diabaza, sijenita a i amfibolita kasnije još opisati. Orudje od serpentina bilo je po svojoj prilici imućnijim i uglednijim ljudem više za ures nego za teške poslove. Požuda za takvim orudjem bila je sigurno vrlo velika, pa se za to nećemo ni čuditi, da ga toliko u Zagorju nalazimo. Za teške poslove nalazio je čovjek vrlo lako u najbližoj okolici dovoljno čvrstoga kamenja, pa takvo orudje nije mnogo ni u promet dolazilo. U tih pojavah vidimo, da je glavno poticalo prometa već u predhistorijsko doba bilo ono isto, što je još i danas. Čovjek je bio uvijek iste naravi.

## B. Kamenito orudje od amfibolita.

### 1. Komad ploče, nadjen na Bedekovštini kod Komoru u Zagorju.

Kamenito ovo orudje vrlo je neobična oblika. Ploča je to s jedne strane zaobljena a s druge strane ravna. Na ravnoj strani teče po duljini i sredini plitak i zaobljen žlieb. Na svršetku ovoga žlieba na prelomljenom kraju nalazi se poprieko položena rupa.

Muzejalni ravnatelj misli, da bi to mogao biti odlomak od nekoga kalupa. Komad teži 183 grama. Katalog ga spominje na str. 49. broj 17. a nalazi se naslikan na tabli V. broj 22. Dar je to župnika Donata Sokača.

Kamen ove ploče je tamno zelene boje i u tom u velike nalikuje na amfibolno škriljavo kamenje Zagrebačke gore.

Već makroskopski vidimo na kamenu njeku vrst vlaknate i škriljave strukture. U izbrusku pod mikroskopom vidimo, da je glavna sastavina kamena *amfibol*. Amfibol je tu uvijek vlaknast i iglast i ne ima nikada čitavih okrajaka, nego je uvijek na vrhovih razkidan. Riedko da tu amfibol tvori deblje šibke. Boje je zelene. Pleobroizam mu je uvijek vrlo očit i sa zelenom i žučkastom zelenom bojom. Gdjekoji komadi pokazuju uz zelenu boju još i ponešto modrušastu, te nas tako sjećaju na glaukofan. U gdjekojih šibkah amfibola, koje pokazuju modrušastu boju, vidi se popriečna kalavost. Kut potamnjenja je kod svih ledaca uvijek vrlo malen. Sto se samoga amfibola tiče, to moram odmah ovdje spomenuti, da on posve nalikuje na one, koje nalazimo u amfibolnih škriljavcih Zagrebačke gore. I oni pokazuju vrlo često pri zakretanju doljnega nikola modrušastu boju, te se na njih vidi popriečna kalavost.

Amfibolne šibke leže u preparatu nepravilno porazbacane, pa gdje nisu na gusto, tu ostavljaju prosto nepravilna oka, koja su izpunjena bielom, prozirnom rudom. Sudeć po sivoj boji, što ju ta ruda medju unakrštenimi nikoli pokazuje, rekao bi, da je ta biela ruda *glinenac*, premda sraslaca kakvih nisam mogao nigdje naći. U zagrebačkih amfibolnih škriljavcih pojavljuje se *glinenac* dosta često.

Treća sastavina ovoga kamenja je *epidot*. On se tu pojavljuje u neizmjerne sitnih zrnih, te je razasut po svem izbrusku u velikoj množini. Boje je on blijedo žute. U amfibolnih škriljavcih Zagrebačke gore je epidot bitna i glavna sastavina. No u svih izbruscih, što ih ja posjedujem od zagrebačkih amfibolnih škriljavaca uvijek je epidot krupnijega zrna, a nigdje ga neima ovako sitna kao u ovom kamenu. Naravno je, da to nebi moglo govoriti za to, da ovaj kamen nepotiče iz Zagrebačke gore.

Napokon moram napomenuti još jednu rudu u ovom kamenu, koja ga najviše u oprieku dovodi sa zagrebačkim amfibolnim škriljavci. Po izbrusku leže naime na sve strane porazbacana ne-

pravilna zrna ili bolje rekuć guste gomilice crne i neprozirne rude, koju doslje nisam našao u amfibolnih škrljavacih Zagrebačke gore. Kristalično kamenje zagrebačke gore nije doslje nigdje mikroskopski iztraženo, a opisano je u nekih starijih razpravah, kojimi su prema tadanjem stanju znanosti kušali makroskopski ustanoviti narav pojedinoga kamenja. Te razprave ni nespominju amfibolnih škrljavaca, a sve što ja ovdje spominjem o tom kamenju, to znam samo po mojih vlastitih preparatih, koje sam si zadnjih godina napravio. Moja iztraživanja nisu još dovršena, no to mogu reći, da dosada ove crne rude nisam našao. Tim dakako još nije izključena mogućnost, da se nebi i takav oblik amfibolna škrljavca mogao naći. Samu mineralogičnu narav ove crne rude nisam mogao sigurno ustanoviti, Željezna ruda to po svoj prilici neće biti. Solna i dušična kiselina nije ju ni najmanje promienila, a ne vidi se tu ni traga kakvoj raztrošini, da bi mogli na željeznu rudu zaključiti. Lice, u kom se ta ruda prikazuje, upravo je onakvo, kakvo ga vidjamo pri ugljevitoj materiji. Kada sam malene komade tankoga preparata u velikoj jari žario, nisu se te crne čestice u boji ni najmanje promienile, premda bi to ipak mogao biti grafit.

Po svem ovom, što sam do sada o kamenu tom naveo, nije sigurno, da on potiče iz Zagrebačke gore. Za sada se to bar dokazati neda.

## 2. Mlat iz Zagorja.

Od ovoga mlata nadjen je samo prednji odlomak do polovice rupe. Sprieda svršuje on ravnom, okruglom površinom, dočim su mu postrane strane zaobljene i liepo izgledjene. Rupa je nakoso izdjelana, te je na jednoj strani širja nego na drugoj. Od rupe pa do vrška dug je 4 cm. Visina u rupi mjeri 3 $\frac{1}{2}$  cm., promjer na vršku 2 cm., širina na rupi 4 cm. Teži ovako 155 gr. Mlat se taj spominje u muzejalnom katalogu na strani 43. slovo *a*, a naslikan je na tabli V. br. 2. Za muzej ga je nabavio Levin Horvat.

Kamen ovoga mlata je tamno zelene boje, a u njem se po duljini vuku bijele pruge, koje su po prilici 1 $\frac{m}{m}$ . široke. Na okomitoj prelomini prikazuju se te pruge kao malene bijele pjege. Iz brusak prikazuje se u tom istom pjegavom licu

Pod mikroskopom razabiremo jasno bijele pjege i zelenu masu. *Bijele pjege* sastoje od malo ne posve bezbojnoga ili samo slabo ze-

lenoga listnatoga amfibola i od nepravilnoga zrnja bijeloga epidota. Zelena masa sastoji od sitnijih i krupnijih listova zelenu amfibola, a po tih listovih leže obilna, jajolika zrna bleda epidota. U tih zelenih ljagah proteže se između zelenoga amfibola ona ista bijela tvar (bezbojni amfibol i epidot), koja i zasebice tvori bijele pjege samo u mnogo manjoj množini.

Zeleni amfibol pokazuje očit dikroizam u jasno žutoj i modrušasto zelenoj boji. Kut potamnjenja nepresize  $22^\circ$ . U polarizovanom svjetlu pokazuje vrlo oštre boje. Oblici su posve nepravilni bez ikakvih obrisa, no nikad nisu iglasti, nego uvijek listnati i krpasti. Prizmatička kalavost nije uvijek razvijena i ne ide uvijek celom duljinom ledca.

Cielokupno lice ovoga kamena je takvo, da ono u velike nakupuje na ono, što ga pokazuju amfiboliti iz Fruške gore, koji se nalaze u neposrednoj blizini antigoritna serpentina. Točno u ovom obliku nisam doduše našao kamena u Fruškoj gori, no tu ima toliko raznovrstnih prelaza, da ni najmanje nedvojim, da materijal ovoga mlata iz Fruške gore potiče.

Medju kamenitim orudjem našega muzeja imade još dva komada, koja su napravljena od amfibolita, ali ih nisam mogao mikroskopski iztraživati, jer ih nisam smio lomiti. Jedno je neprobušena sjekira, koja je nadjena u Zugorju, te joj materijal po svoj prilici potiče iz Zagrebačke gore. Drugi komad je mlat, koji je izkopan kod Babske u Srijemu, a materijal mu valjda potiče iz Fruške gore.

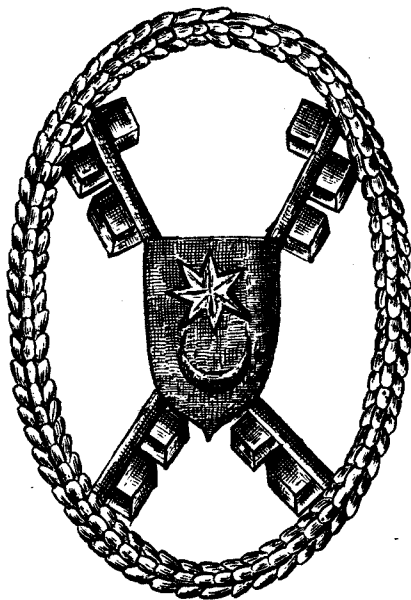
U muzealnoj sbirci nalaze se tri vrlo krasna komada, za koja se veli, da su napravljena od *nephrita*. Jedno je glodalo iz Samotovca, drugo je sjekira sa otoka Krka, a treće je dljeto iz Dalmacije. Meni je vrlo žao, da nisam smio od toga orudja napraviti mikroskopske preparate, da se opredieli točno mineralogijska narav toga kamena. Bilo bi to vrlo zanimivo poglavito radi toga, što novija iztraživanja sve više pokazuju, da se pod nephritom skriva cijela hrpa raznoga kamenja, koje moramo uvrstiti sad u augitno, sad u amfibolno kamenje, a vrlo često opet u antigoritne serpentine.

(Sliedi konac).

## Sredovječni nadpisi na Mljetu (Meleda).

1.

Ovo je po prilici grb-štit Bosne u Gospi na Mljetu:



**D : O : M**  
**REQVIESCIT FILIVS**  
**TOMASCI REGIS**  
**BOSNÆ**

Ovaj je nadpis u zidu s lijeve strane velikoga otara (u kapeli u niže) u Velikoj Gospi, biva u crkvi negdašnjega monastjera Oo. Benediktinaca u *Lagu Mljetskomu*. — Poviše groba je grb-štit u viencu. U štitu je, uniže, polumjesec uzgori; povrh polumjeseca je zvijezda, a oko su štita na četiri kraja tako rečeni bosanski ključii. Spomenik je prosto obrubljen, te je visok m. 1,13., širok m. 0,72, a okvir nadpisa je vis. m. 0,77, šir. m. 0,50. Ovaj je nadpis (od XV vieka) objelodanio nepravilno *M. Orbini* u povjesti: *Regno degli Slavi* na str. 370, pa ovako piše o sinu kralja Tomaša Kristića: »il cui figliuolo d'anni quattuordici in circa essendo an-



dato con la madre a visitare par voto la Madonna di Meleda, che si trova nella chiesa de' Padri dell' ordine di san Benedetto, immagine antichissima e ne' tempi andati in gran venerazione e specialmente da Bosnesi, fu ivi assalito da febre, che in pochi giorni lo condusse a morte; et fu sepolito nella detta chiesa, con un' epitafio, che diceva: **HIC IACET FILIVS TOMASCI REGIS BOSNAE.** Onde facilmente mi dispongo a credere, che costui sia stato figliuolo naturale del re Tomasc, et fratello di Stefano, il quale egli hebbe con Voiaccia sua concubina, et che poi gli successe nel regno.

## 2.

✱ I H Q · R E · Q V I.	<i>hic requi-</i>
E · S I T · D O · B R O.	<i>es(c)it. Dobro-</i>
M I R · C V M · O I · D O	<i>mir. cum. o(mn)i do-</i>
M O · S V H · H N N I	<i>mo. sua. : anni</i>
D N I · M · Q Q Q · O	<i>d(omi)ni. MCCC<sup>o</sup>.</i>
X · X · V · I · I · I · I · O	<i>XXVIII<sup>o</sup>.</i>

I ovaj je nadpis u crkvi (Velikoj Gospi) negdašnjega manastira Benediktinaca u *Lagu* na Mljetu. U zidu je spomenik s lieve strane velikog otara (kod Kapele, gdje je *biljcg* Bosanskomu kraljevicu), te je visok m. 0, 28., širok m. 0,31.

Vid Vuletić-Vukasović.

## Riedki spomenik sriedovječni našast u Zadru.

U sjednici, koju je dne 18 lipnja 1884 imalo narodno društvo starinara u Parisu (*V. Bulletin de la société nationale des antiquaires de France, 1884 str. 218*) prikaza gosp. Ed. Corroyer, kako se ondje piše: »le dessin d'une tête en vermeil, dont il montre l'original, demi-grandeur nature. Cette tête a été faite en deux coquilles, — face et partie postérieure, — repoussées au marteau et soudées ensuite latéralement., le oreilles ont été rapportées après coup en dissimulant une partie de la soudure. Les yeux, vides aujourd'hui, étaient autrefois en émail ainsi que le prouvent les menus fragments recueillis dans les cavités orbitaires.



La forme de ce chef ne permet pas de supposer qu'il a été disposé pour servir de reliquaire; il provient très probablement d'une de ces somptueuses châsses ou d'un de ces riches rétables en métaux précieux exécutés aux XI-e et XII-e siècles, dont on possède encore quelques exemples.

Ce monument a été trouvé l'année dernière en Dalmatie, près de Zara, sur le bords de l'Adriatique; cependant le style hiératique de la figure, le particularités du modelé rappellent beaucoup certaines sculptures provenant du cloître de Saint-Sernin, bâti vers 1140; ces sculptures sont conservées au Musée de Toulouse. Un des chapiteaux représente Salomé obtenant d'Hérode la tête de saint Jean-Baptiste; la ressemblance entre la figure du roi et celle qui nous occupe est frappante, aussi bien par le caractère plastique de l'ensemble que par la manière dont sont compris et rendus les détails de la barbe et des cheveux.

Par ces motifs, il est permis de supposer que le fragment soumis à l'examen de la Société est un spécimen de l'orfèvrerie fabriquée par des artistes formés aux belles écoles toulousaines si florissantes au milieu du XIII-e siècle.

Po svoj prilici ovaj spomenik pripadao je jednomu od onih franczkih viteza, koji su se g. 1202 za četvrte križarske vojne Mletčanom pridružili u osvojenju Zadra, te ondje zaglavili. Ovaj dakle toli vriedan i riedak spomenik našast je tek god. 1883 u Zadru, a ipak nije se ovdje našlo rodoljuba, da ga za nas spasi!


S. L.


## D o p i s i.

Petrovagra, dne 24 ožujka 1887. — Narodnomu muzeju u Zagrebu. Dne 4 ožujka o. g. našao je žitelj Stojan Baić kb. 40 iz Pečke nedaleko Topuskoga jedan lončić po prilici od jedne litre ovakovih novaca kod svoje kuće, kada je ogradu popravljao. Isti su novci bili 1 metar duboko u zemlju zakopati, i papir, kojim je lonac pokrit bio, jest još sasvim zdrav i neoštećen. Nalazitelj nije znao što s njima da uporavi, te jih je razsuo i dao djeci raznieti u misli, da to ništa nevriedi. Ovo sam nekoliko komada sakupiti mogao te tamo poslati, da se razvide, i uspomena o tom sačuva. Sa osobitim šovanjem



Josip Šubarić kr. lugar u Petrovoj gori<sup>1)</sup>

U Korčuli, dne 15 siječnja 1887.<sup>2)</sup> — Veleučeni gospodine uredniče! Kod Cavtata (*Epidaurum*) je put sjevera (daleko po sahatu hoda) *Gjur-gjeva* crkva, a izpred je do trinaest starobosanskih spomenika, te je spomenuti sljedeće :

1. Ploča. Na njoj je sljedeći krst , te i još jedan znak, al ga se ne može raspoznati

2. Ploča na njoj je dvostruki krst .

3. Ploča. Zarubljena je prosto *prutcima*. Uvrh ploče je polunjeseć odignut, te je okrenut niz doli, ispod njega je odignut vienac. a u viencu je odignuta četverolista ruža.

4. Ploča. Na njoj je kao mjesec odignut. — Na crkvi usjećen krst , a za crkvom je krst (razbijen) ovoga oblika = .

Ovo je mramorje dosta pokvareno, te se pozna, da je preko njega prolećelo dosta vremena. Da je u Hercegovini, jedva bi ga se i imeno-

<sup>1)</sup> Malo zatim dobilo je muzealno ravnateljstvo pismo od Pavla Belića seljaka iz Pečke kb. 60, kojim mu javi isto otkriće, priloživ pet komada od istoga otkrića i dva komadića od lonca, u kom su oni novci nadjeni bili. U što je dakle s jedne strane Baić smatrao one novce bez ikakove vriednosti te jih djeci razdavao kao igraške, drug mu Belić s druge na prvu viest o njihovom otkriću hoda po selu da jih traži, svrhom, da jih pošalje. kako sam piše: „*putem pošte u Zagreb, da se u muzeumu sačuva spomen tih starih novaca i hrbina od lonca, u kom su bili, i da kažu, kakovi su ti novci, i koliko jim godina*“. — Od 50 komada. što je nar. muzej dobio iz toga nalazka, naime 45 kom. od g. Josipa Šubarića a 5 od Belića, jedan groš pripada Antunu Veneriju mletačkomu duždu (1382—1400), 27 groša duždu Franju Foscariju (1423—57), a 1 dinar Antunu *de Gactunis* patriarhi Oglejskomu (1395—1402), 9 patriarhi Antunu II *Panciera de Portogaro* (1402—18), a 13 patriarhi Ludoviku II *di Tech* (1419—35). Pošto je ovo mali dio od odkrite hrpe, nemogu se ni ustanoviti doba, kada su novci zakopani bili, ali je sasvim vjerojatno, da se je to dogodilo tečajem druge četvrtine 15. stoljeća.

Uredništvo.

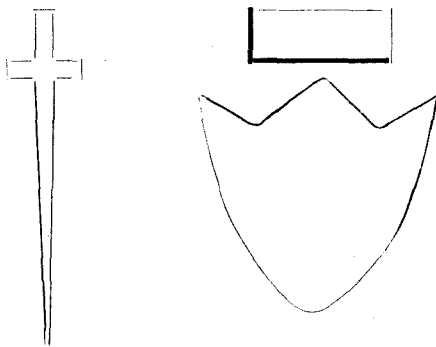
<sup>2)</sup> V. Viestnik 1887. str. 51.

valo, al' ovdje dosta zasjeca u našu povjest, biva to je *slovensko mramorje udareno na samome pragu slavnoga Epidaura*, gdje je svukuda rimskoga obilježja i nadpisa . . . — Na *Zvekovici* je (put sjevera), daleko sahat hoda od Cavtata, ukraj puta uzpravce ploča, a na njoj je s jedne i s druge strane ogroman krst ☩, te je ovo, po svoj prilici, *biljeg granice*.

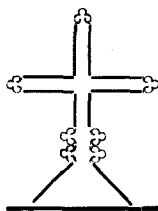
U *Uskoplju* je (k sjeveru), sahat hoda iz Cavtata, kod Petrove crkve jedanaest starobosanskih spomenika, biva:

1. Ploča. Na njoj je ukresana ruža.

2. Ploča. Sada je naslonjena uz crkvu. U vrhu joj je odvadjena ka četverokutna zdjela, izpod zdjele je uzdignut štit, a s lijeve mu je strane mač. Evo kako izgleda:



Prama crkvi je na pločici sljedeći krst poput lista djeteline:



Na *Brijegu* su kod *Morčića* dvije predhist. gomile, a tako jedna na *Bobovištima*.

Iz Cavtata do *Brotnica* je (k sjeveru) do pet sahata hoda. Kod samoga je sela crkvica *Sv. Luke*, a u ogradi joj je starobosanska nekropola. Opisaću spomenike sa dna nekropole, gdje se i sada kopaju *Brotničani*:

1. Ploča bez znakova. Na njoj je nadpis, biva ovo je spomenik *Mile Nikolića*.

2. Stećak zarubljen. Na podstavku je. Svršuje se u trostran ležeći bridnjak sa osnovicama nagnutiem unutra. Stećak je dug m. 1,33; visok

m. 1,34; debeo m. 0,47; visok s postavkom m. 1,62, a postavak je debeo m. 0,17. — Postavak je ukresan sa stečkom te nije navrnut, a kako je to obično na drugim mjestima.

*S donje je strane stećak razdjeljen s prugom na troje:*

α) Put desne je (u vrhu) kao zmaj s dvije noge. Otvorio je žvalo put bajoslovne životinje. To je životinja (dvostruka je repa) sakupila noge, te se trka, put desne, poput ovce ili koze. Ispod toga je ptica, raširenijeh krila, pa još niže u trećemu redu, kao vuk a prama njemu nahripio pas. Put desne se trka kao divokoza proti zmiји (zmaju), te zmiја hježi.

β) Kolo se kreće od desetero ženskih, a put desne<sup>1</sup>).

γ) Ovdje su tri životinje, biva dvije divokoze za jelenom put desne. Na nogama je (spomenika) polumjesec uzgori, a niže zvijezda u viencu, pa naniže čeljade (žensko), te drži na glavi, s obje ruke, kao košaru. U dnu je vitez na konju, okrenut put desne, te se igra *džilitunja*.

*S gornje je strane stećka:*

α) Kolo se kreće od devetero muških put desne.

β) Leti šest ptica, različite veličine, put desne.

γ) Kolo se kreće od devetero ženskih put desne.

δ) Dvije će divokoze put desne za jelenom.

Na glavi je spomenika krst poput djeteline (trifoljani), a uzanj su sa svake strane po dvije svijeće. Ispod krsta je nadpis, a pod nadpisom je vitez na konju, put desne, te u lijevoj drži uzdu, a u desnoj sokola. Na glavi mu nema kalpaka.

Ovijem se je zlamenitijem stečkom bavio vješto naš vrli prijatelj Luko Zore, te je baš po njemu udario onaj liepi zaključak: — „Zlamenita je kultura resila naše pradjedove, kad su dizali ovake grobove i spomenike svojim pokojnicima.“ — Članak je preštampan iz programa c. k. Gimnazija u Dubrovniku, te je naveden u *Slovincu* iste godine (V. Slov. god. IV. 1881, br. 22, na str. 450—457) s četiri slike, a pod naslovom: *Bosanski Grobovi*.

Spomenuti je stećak dosta vješto narisao g. Dinko Depolo, te se je g. prof. Luko Zore vladao, rek bi, po narisu, a spomenika kao, da nije vidio na mjestu, pa eto baš s toga nije mu lako bilo, a da do kraja točno pročita onaj pomučniji nadpis. Još mi je opaziti, da g. Dinko Depolo nije dovoljno shvatio u vrhu sliku na *donjemu liku* (v. Slov. na str. 457), a ostale je, pa neka su mučne, prilično u naravi dočerao. — Na nogama je spomenika, uz ostale znakove, *čeljade* (žensko), te drži na glavi, s obje ruke, kao košaru. Ono je moglo, po svoj prilici, značiti i *obilnost polja*, a rek bi, da se to odnosi na pokojnikovo *bogatstvo u baštini*. Prof. J. Gjelčić ovako napominje taj narodni običaj, a o slavi sv. Vlasi<sup>2</sup>): „Accrescevano il giubilo universale della festa lo sparare continuo

<sup>1</sup>) Put desne, t. j. kako se gleda na kamenu, al je u naravi protivno a to budi rečeno i o drugim predmetima na stećku.

<sup>2</sup>) V. Prof. G. Gelcich. — Dello Sviluppo Civile di Ragusa ecc. pag. 61.

delle artiglierie ed *alcune antichissime cerimonie*, con cui s' augurava un *ubertoso raccolto* in quell' anno, di cui erano *emblemata gerle* ricolme d'ogni grazia di Dio, portate *sulla testa* da giovanette lavoratrici nei pubblici forni, mentre intrecciavano una danza al suono di stromenti nazionali" Brotnice su u Konavlima, a blizu Dubrovnika, pa držim, da je ono baš narodni običaj, te je unešen u Dubrovnik s onijeh strana, pa svakako nijesam daleko od istine, ako kažem, da je ono zlamenje *obilnosti polju* onoga | okojnika.

Nadpis su na rečenome stečku pročitala dva vještaka, biva g. Luko Zore i slavni Gjuro Daničić, te je slavni pokojnik (Daničić) onda odma kazao, da prepisi neće biti sa svijem dobri, pa nije jamčio ni najmanje za čitanje, a vriedni je naš prijatelj gosp. Zore još onda poželio: „Ko zna s vremenom, da se ovo bolje ne razjasni!“ -- Ja sam nejačak i голуšav *fra cotanto senno*, pa neka mi se ovo odbije na veliku ljubav prama rodu i plemenu, te se eto usudjujem, da udarim ovako onaj slavni nadpis :

† СЕ ПИШЕ АН	Čita se: † Se piše An-
КО ШПѢШ	ko Utješ(e)
НОК ШНЗКБ I	nov unuk, i
ДРЪГ СА МО=	drug sa(d) Ljub-
ОЕ□ЦА СННО□А	oevca sinova-
ЦБ ПАСИТѢ	u sv. C i I.
Н ЛЪ=ОЕ□ЦБ	n Luboeve,

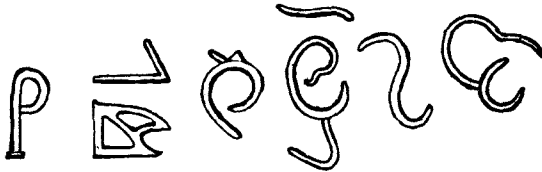
U čitanju, s latinicom, gledao sam da odbijem pogreške, što jih je ukresao kresač na kamenu, jali jih je nehotice, kaonuti nevješt, udario isti djak. Na kamenu je ШПѢШНОК, ali bi ono moglo lako biti bosansko □. U rieči ШНЗКБ ono je б udareno slabo, a vezniku je Н udarena samo prva čest, pa sam ga tako i naveo, kaonuti što sam ga tako nepravilno vidjao ukresana na nekoliko stečaka. U rieči je ДРЪГ ono Г samo ovišno u vrhu zatubljeno i sasvijem je blizu slova С u rieči СА(А), a slovo je А četverouglasto, pa rek bi da je А u svezi sa А. Takijeh se А, s naopaka. vidja i drugogdje (n. p. na Gorici kod Stoca) na stećcima. Ovgdje bi rieč ДРЪГ značila kao *štitonošu*. U rieči je ПАСИТѢ ono А snaopaka, a Ш je navedeno Т, te ga se tako često nevidja na stećcima. — Sasvijem nije jasno prezime, pa se baš točno nezna, jeli tu ukopan kakav junak *Ljubojević* od stare hercegovačke plemenite loze *Ljubojevića*. te su se poslije gotovo svi isturčili. Ovgdje je dva puta izjedeno po jedno Н. pa eto bi po tomu, a strogo. moglo biti prezime ne *Ljubojević*, nego *Lju ojerac*. Svakako su u Hercegovini (kako mi je kazao Hamzibeg Resulbegović, iz Trebinja) dva različita plemena, a to se razlikuju po kratku ili dugu izgovoru njihova prezimena = *Ljubojevići*.

Djak je po što po to nevješto napisao ovaj biljeg, a to se vidi po prezimenu, biva prvi je put udario МО . . . , a drugi put ЛЪ . . . . — Ovo sam gledao po tenanu, a nebi li se još kogod bolji navratio!

(Dalje sljedi.) V. Vuletić-Vukasović.

## Razne viesti.

Čudnovati nadpis na otoku Korčuli. —



Ovaj je nadpis ukresan u živcu kamenu na Prevoru kod Potirne blizu Blata. To se mjesto zove Kupinovica. Na Potirni se je i prije našlo rimskih starina, te se i dan danas nalazi. Ovaj mi je nadpis (u naravnoji veličini — dug  $64\frac{1}{2}$  cm., vis.  $22\frac{1}{2}$  u fac-similu dobio mnogo poš. kan. Dr. Petar Bačić-Posinak. Hvala mu! V. V. V.

**Odkriće srebr. celtičkih novaca kod Gjurgjevca.** — Prva vijest o tom otkriću došla nam od vrloga g. Slavka Horvatića kr. prislušnika u Gjurgjevcu. Isti nam naime pisao još 18 travnja: „Veleučeni gospodine! Prilažem jedan komad, da izvolite prosuditi, jeli od arheološkičke vrijednosti. Takovih je do 160 komada nadjeno. Svi su jedne vrsti, bez napisa. Nadjeno je u Kloštru blizu Gjurgjevca, na mjestu, kako mi jedan ovdašnji trgovac (Josip Nöthlig) kaže, gdje se je već više po arheologiju vrijednih stvari našlo, koje su odputovale u peštanski muzej. Isti trgovac, koji mi je to priobćio, pripravan je, ako priloženi komad što vredi, i osale prekupiti, pa bi našem muzeju u Zagrebu najbolje exemplare ustupio (najiskrenija mu hvala. Muzej). Pošto se sa seljakom, koji je to našao, pogadja i jedan židov (Braun), koji je i prije neke stvari u Peštu odpravio, molim da izvolite kretom pošte odgovoriti mi, bili bilo vredno bar nešto prekupiti“. Bilo bi suvišno da iztaknemo, koliko je hvale vredno ovo plemenito nastojanje g. H. o korist muzeja i nauke, jer se samo odaje. Ovakovi rodoljubi kod nas su danas žalibože veoma riedki!

Nepočašiv časa uputili sino g. H., neka prihvati predlog onog čestitoga trgovca; a u slučaju, da su novci već prošli u vlast židova, te bi kratio ovamo jih poslati na izvid i djelomični odstup uz nagradu, neka dade sve novce putem kotarske oblasti zapljeniti na temelju vladinih naredba dopisu priloženih. Židov međjutim znao navesti seljaka, da mu odstupi 226 kom. za 37 for. 50 nov. Pozvan, neka jih pokaže, odvrati, da jih više nema. Usled premetačine u njegovu stanu po kotar. oblasti (po g. Dragutinu Prikriku kot. pristavu, koj, stvar veoma riedka, umah shvati duh onih naredba), novci budu našasti i zapljenjeni (po g. H. 220 kom.).

Ali seljak neprođa sve novce židovu. Osim onih, što je razdao na znanee, bio si pridržao 120 komada. Dočuvši o pljenitbi Braunovoj. poboja se i za svoje, te jih ponudi g. Horvatiću na odkup za muzej, a ovaj jih rado odkupi uz primjernu nagradu.

Novci su svi celtički, srebrni, krupni (do 10 gr. težki), jednoga te isto a tipa, (lica) ali raznoga kova. U predku nepodpuna glava pod kapom

ili kacigom, trostrukim bisernim nizom ukrašenom; u zadku pako obični konj jureć lievo. Položeni su u zemlju po svoj prilici početkom trećeg stoljeća pr. Is., prije odlaska Celta u Grčku.

Našao jih u svom vinogradu na briegu Kostanju, koj se diže južno od Gjurgjevca blizu Šemovca, seljak Josip Pavec Gjurgjevčanin kbr. 515 u što je čistio bunar iza svoje kleti, ali ne u samu bunaru nego sa strane, pod površinom (kako nas obaviešuje pomenuti g. Horvatić, koj je i sam položaj izpitao) žute više pjeskovite zemlje jedva dobar pedalj.

Zapljenjeni novci po zakonu pripadaju državi, t. j. arkeol. muzeju. O tom, kad se stvar rješši, javiti ćemo.

**Don Stjepan Sorić.** — U članku „Pjesma o Soriću i Kumalijiću Alagi“ od Dra Fr. Račkoga u „Smotri“ str. 107 pripovjeda se smrt toga slavnoga junaka na dva načina, ali se neizpituje, koj je bio pravi. Mi ćemo ovu stvar razjasniti po službenih izvještajih, što je ondašnji obći providur u Dalmaciji L. Foscolo slao svojoj vladi u Mletih.

Već za obćeg providura Andrije Vendranina republika bojeći se rata, bjaše odaslala u Dalmaciju kao providure Lunarda Foscola i Nikolu Delcina u pomoć Vendraminu za uskorenje vojničkih priprava u ovoj zemlji. Njoliko mjeseca za tim Vendramin svršši svoje dvogodišnje službovanje, i bude mu izabran za nasljednika pomenuti Foscolo. Zadnja depeša Vendramina je od 27 studena 1645, a prva Foscola od 4 prosinca. U što Foscolo primi upravu, zametnu se rat i u Dalmaciji navalom Halila (Halibega) na Rasance, gdje samo 60 varošana slavno odbi i na bjeg prisili do 3000 Halilovih vojnika. „E così, zaključuje Foscolo tu obavjest u svojoj trećoj depeši na vladu od 9 prosinca, la guerra è rotta anco qui coll' attacco formale del sanjacco Halil“. Ali za zime sve je ipak mirovalo. Stoprv svibnja 1646 započe borba, te se dalje nastavi.

U sljedećih depešah Foscolo spominje višekrat dolazak turskih kršćana u mlet. područje, ali u malenih hrpah, do depeše od 12 lipnja 1647, u kojoj javi, da je nadošlo do 1000 ljudih sposobnih za boj sa svojimi obiteljji i sa 80.000 kom. marva, da je marva razprodana a obitelji prevozene na ostrove i Pag, a da su ljudi ostali na kopnu da se bore. Pošto u Foscolovih depešah do 2 rujna 1747 nema spomena o Soriću, sasvim je vjerojatno, da je i Sorić prvo stupio u mletačku oblast za pomenutoga povećega doseljenja iz Turske<sup>1)</sup>. U ovoj depeši, kojom Foscolo obaviešuje vladu o stanju stvari u Šibeniku, tada obsjednutu od Turaka, za prvi put piše o Soriću: „Giunti i Morlacchi, con prontezza accorsero al lato delle fattioni, in quelle s' internorno, et con animo coraggioso se ben all' uso del Paese non con tanta regola, s' opposero all' inimico, et combattendo, vi lasciarono alcuni le vite, come scrive l' eccellentissimo proveditor in

<sup>1)</sup> U ovoj depeši kaže Foscolo, da su medju tada nadošlimi iz Jesenice i Gorice, nekotji poglavice sastavili uredne čete; a kašnje u depeši od 31 srpnja 1647, t. j. malo dana poslie smrti Sorića, veli pako, da su Bukovčani izabrali za svoga vodju Iliju Smiljanina, a oni, koji su došli iz Gorice, brata popa Sorića (Matiju). Iz ovoga moglo bi se pomisliti, da je pop Sorić uprav nadošao bio u mletačku vlast iz Gorice u ono doba.



Provincia Contarini. Il capo principale loro è il prete Stefano Sorich, che ha dato saggio di valoroso, come altre volte. Spiacemi solo veder L'EE. VV. forse mal informate dell'attioni di queste genti". U depeši od 26 veljače 1648 iz Skradina javi istoj vladi, da je sakupio 6000 seljaka i Vlaha i 700 konjanika, i da su ovi osvojili Drniš. Dodaje, da je zatim odpravio Sorića sa 500 Vlaha prama Kninu, te da su ovi odbili sanžaka, veliko si pljeno osvojili, više sela sažgali, i ne malo podanika ovamo doveli. U onoj od 21 lipnja opisuje prvu Sorićevu provalu u Liku pram Udbini, te kako je na Udbinskom polju potukao 1500 Turaka, 70 ubio, mnogo jih zaslužnjio, Klapavice, Mračaj i Brun popalio, do 800 kuća u pepeo obratio, golemo si pljeno pribavio, i 70 obitelji ovamo doveo. U onoj pako od 14 srpnja obaviešćuje, da za druge navale u Liku, o kojoj su Turci već prije znali, bjahu naši iznenada zatečeni od Turaka; da su se Pose-darić i Smiljanić hlabro održali, ali Vlaha se preplašili i u bjeg udarili, te u tom da je Sorić bio ranjen, i da se morao predati. A već u depeši od sljedećega dana 15 srpnja Foscolo javi u Mletcih, da je Sorić bio smaknut. Dne pako 19 kolovoza pridoda, da je zlatni niz, opredjeljen za popa Sorića, predao svečano njegovu bratu (Matiji) uz naricanje vlaških poglavica, koji su tomu činu u velikom broju prisustvovali; te da je poslie te svečanosti sam sa predstojnici otišao u crkvu, gdje je nadbiskup služio misu za sve padše skupa sa Sorićem, uz obilnost gorućih svieća itd. i na veliku utjehu Vlaha, koji su i ovdje u velikom broju prisutni bili.

S. L.

**Slavenski nepoznati rukopis.** — U manastiru *Velike Gospe* na Otoku (Abadia) kod Korčule nalazi se prilična knjižnica, te je u njoj i nekoliko rukopisa od koje znamenitosti, biva latinskih i grčkih. Uz te se rukopise čuva i jedan slovinski od g. 1780, radi jezika važan za našu knjigu, a sadržaja theologično-kritičnoga. Dvie su to knjige na malom listu; prva od 281 strane, a druga od 179. Obe su prosto vezane. Naslov je ovako: „Odgovor — jednoj kgnighi — prisvjetloga i pripocstovanoga gospodina — Sava Petrovitz biskupa — od — Czarne Goree — ghdi u mallo od nekoliko drughjeh Fozjanskjeh zahodah, s' nakladkom na svarsu jednoga kratkoga razgovora varhu prjeesnoga kruha. — Postavnik Euclisto = Uzgojeni godine MDCCLXXX.

V. V. V.

**Staro-kršćansko zvonce.** — U sbirki starina porodice Samuelli-Kačićeve u Blatu na otoku Korčuli čuva se staro-kršćansko nezgrapno zvonce iz rimske dobe, a na njemu je sljedeći slabo urezani nadpis VICTOR (u okolo povraza) ANI (na držalu u vrhu). Čita se *Victor(i)ani*. Zvonce je od tući. Teži grama 321.60 Visok je 0.6 cm., promjer mu 0.10. Na zvoncu nije bilo klepetala, te je bio poput *tabula pulsans*. Našli su ga Kačićevi težaci nazad doba u polju blaćanskomu.

V. V. V.

**Don Mihovil Pavlinović.** — Skupa sa celim narodom i mi duboko oplakujemo smrt ovoga našega velikana, koga su i svećeničke i gradjanske krieposti resile do najvećeg stupnja. I naš muzej ima ne malo dokaza njegove darežljive ruke, a liepoga mu blaga pribavio za putovanja po Bosni i Hercegovini. Vječnja mu pamet!

**Arkeologičko izkapanje u Podgradju (Lisičić) blizu Benkovca.** — *Narodni List* od 11 lipnja t. g. donio nam preugodnu viest, da su se ark. izkapanja na Predgradjskim razvalinama započela 7 lipnja. O prvom uspjehu kaže isti list: „Na mjestu opredjeljenom za prvu *kušnju* otkrivena je pô metra pod zemljom površina okolo tri četvorna metra široka, patosana opekama. Nagadja se, da je to morala biti nekakva odaja; kopajuć malo dalje naišlo se je na debelo otesano kamenje položeno poprieko, koje je izgledalo kao kutnji prag. Dalnje izkopavanje pokazati će, kamo su se vrata otvarala. Nadati se je, da će se kopanjem na svietlo iznieti važnih spomenika naše prošlosti“. Mi smo u našem izvještaju (sa nacrtom, podnese u g. 1858 bečkomu cent. odboru za iztraživanje i sačuvanje starina, tiskanu u XXII knjizi Arkiva c. akademije znanosti u Beču podosta obširno opisali ondašnje stanje one gradine, te njenu važnost iztaknuli, navlastito gdje kažemo: „Gli è perciò, che queste muraglie colossali cingono un doviziosoissimo deposito di antichità sepoltovi dentro chi sa per qual incidente, forse per tremuoto, o per un' improvvisa innondazione di barbari, mancandoci ogni notizia storica in proposito. E quindi qualora si volesse a certo vantaggio della scienza impiegare una qualche somma pel *denudamento* di questo grandioso stabilimento in gran parte liburno, quivi meglio che in un qualunque altro sito almeno dell' impero nostro si giungerebbe di certo e con poca spesa a scoprire una città antica interamente e nello stato delle primitive sue forme, forse per nulla inferiore ad Ercolano e Pompei“. Držimo za stalno, da se je započelo raditi po dobro promozganoj osnovi, sa strane glavnih vrata, nerušec ništa a ostavljajuć na svom mjestu sve što spada na gradjevine, da nam se barem tu izkaže živa slika onoga starodavnoga grada u naravi. O kušnjah nesimje biti govora.

**Bullettino di archeologia e storia Dalmata. Anno X. 1887.**

**N. 1.** — 1. Ai lettori. — 2. Iscrizioni inedite. — Le gemme del museo di Spalato — 4. Predhistorički predmeti našasti u Ražancu. — 5. Starinarsko Kninsko Društvo — 6. Il Podgorje. — 7. Ducale veneta che si riferisce a Trebinje. — 8. Serie dei reggitori di Spalato. — **N. 2.** — 1. Iscrizioni inedite. — 2. Još nješto o predhistoričkim predmetim. — 3. Imotaki. — 4. Descrizione delle lucerne fittili. — 5. Le gemme del museo di Spalato. — 6. La Rascia e la Bosna. — 7. Il Dalmatico conte Zanović. — 8. Serie dei reggitori di Spalato. — **N. 3.** — 1. Iscrizioni inedite. — 2. Due sigilli di bronzo. — 3. Descrizione delle lucerne fittili. — 4. Le gemme del museo di Spalato. — 5. Mala mreža rimskih puta u Dalmaciji. — 6. La Rascia e la Bosna. — 7. Serie dei reggitori di Spalato.

**Старинар. Год. IV. Бр. I.** — 1. Српске црквене старине, од М. Валтровића. — 2. Два писма хилендарских калуђера манастиру Ораховци, од Вл. Красића. — 3. Останци римске населбине у селу Думбарди на отоку Корчули, од Фр. Радића. — 4. Римски натписи, од М. Валтровића. — 5. Биљешке о некијем старинама у граду Корчули, од Вада Вудегн-Вукасовића. — 6. Разне вести, од М. В.

**Izpravak.** — Na str. 40 u bilješci čitaj: te bi se moglo čitati **NAKOVH**, — biva na Pelješcu su dva sela *Viganj* i *Nakovan*, a ova se *plamenita zemlja* po svoj prilici zvala u pluralu = Nakovi. V. V. V.

# VIESTNIK

HRVATSKOGA

ARKEOLOGIČKOGA DRUŽTVA.

## Terramara u Hrvatskoj.

U IV. broju Viestnika od god. 1885 str. 97 obavijestili smo na kratko o otkriću Terramare (prehistoričke zgradjevine na pilovih), na imanju presv. g. Petra pl. Horvata u Budinšćini (Zagorje), te smo i spomenuli, da smo na pokusnom izkapanju otkrili ne samo sjaset hrbina od raznih posuda i drugih predmeta, nego ušli u trag i samim pilovom (koji su glavni dokaz za takovu zgradjevinu), naime okruglim osnovnim prazninam, gdje su oni zasadjeni ležali. Pridodali smo, da smo iz tih praznina rukom povadili odlomaka tih pilova već iztrnutih. Pošto onda nemogismo nastaviti naša iztraživanja radi nenadane bolesti, preporučismo gosp. Horvatu, neka započetnu raduju nastavi. Gosp. Horvatu srećno podje za rukom daljim izkapanjem posegnuti do donjih djelova samih pilova, koji su još dobro sačuvani bili, te je i nekoliko njih iz greza povadio. Stajali su jedan od drugoga razdaleko po prilici 0.90 cm., na prave četvorine. Od tih pilova tri bolje sačuvana poslao je on pako zem. muzeju u dar, da se ovdje čuvaju, a evo njihove slike (vidi stranu 98.).

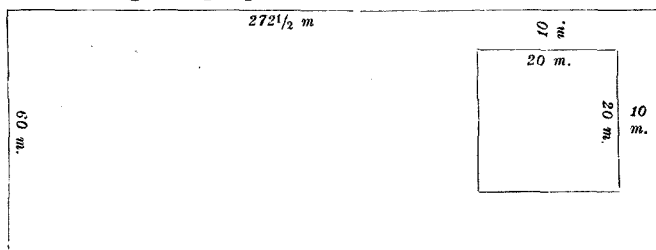
Svi su od hrastovine. Gornja njihova strana sva je pogorena, a u drugom komadu tako je donekle i po stranah. Doli su dakako zaoštreni, ali na debelo, i svršuju na trokutne plohe. Jedino treći najmanji teče četverokutno do hrta, gdje je malko ozledjen. Veći dug je 1.90 m., a u naokolo, gdje je deblji, 0.86 cm.; srednji je dug 1.35 m., u naokolo 0.82 cm.; a manji je dug 1.0 m., a u naokolo 0.65 cm.

Koliko je obsežala terramara sa koritom u prvo doba nedaje se sada točno ustanoviti, pošto cijeli prostor, gdje je ležala, rabio se od davna za ribnjak, te je moguće, da je korito bilo kašnje



prošireno, a terramara suzana. Prostor korita sastavljao je pravi četverokut, u kom dvie protivne strane bjahu duge  $272\frac{1}{2}$  m., a ostale dvie 60 m. Terramara pako od nas otkrita leži u jednom kutu toga četverokuta, daleko od obale s jedne i druge strane jedva 10 m. Ova je prava četvorina, te joj svaka strana 20 m. duga.

Sve sada izgleda po prilici ovako:



S. L.

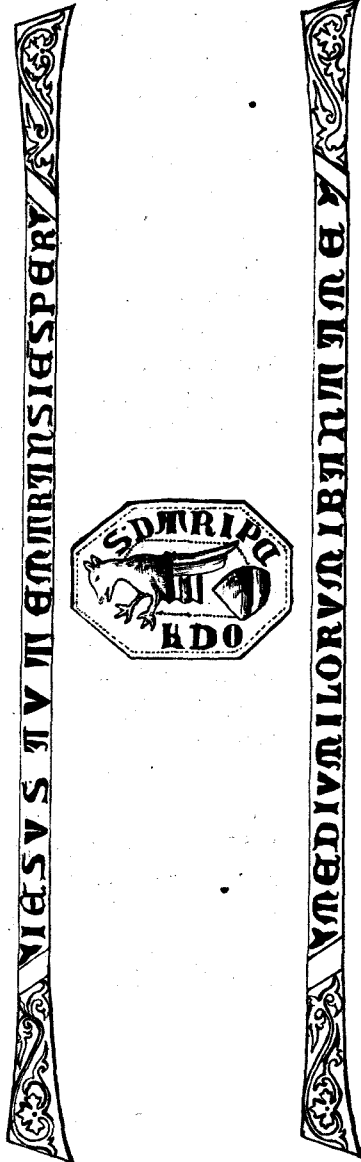
## Staro-bosanski pečat.

Prečastni gosp. Fidelis Höpperger, ravnatelj milosrdnica po Hrvatskoj, Slavoniji i Dalmaciji, Bosni i Hercegovini, izrnčio nam je na ocieniu jedan veoma viešto izradjen starobosanski pečat iz krupnog zlata. Našast je već davno njegdje u Bosni. Teži 19 gr., a promjer mu u praznini 1 cm. i 9 mm., te se jedva na mezimeu nataknuti daje. Pant je naokolo četverouglast, naime na četiri ravne strane. Nutarnja strana nema nikakova ukrasa; dočim protivna mu izvanjska liepo je ukrasi nakićena bila ali su ovi povećim dielom trljanjem izčeznuli. Gornja pako i donja strana imaju sljedeći biblički nadpis u gotskom pismu četrnaestoga stoljeća i sa ukrasi na okrajcih liepo sačuvanimi:

> IASVS AVTEM TRANSIENS PER <  
> MEDIVM ILORVM IBANT (sic) AME <

Glava mu sastoji od osmouglaste ploče. Po sriedi šljem, iz koga kao da izlazi kurjak do pola tjela, lievo okrenut, sa napetimi čampracami. Ovaj se dio prestave donekle slaže sa slikom na novcih Gjorgja II. Stracimirovića i Balše III. Zetskih gospodara (V. Opis jugosl. novaca str. 183-6. Tab. XIV. br. 2—10). Štit koj stoji izpod šljema lievo nagnut, razdjeljen je pantom na dvie nejednake strane nakoso. Naokolo ove ciele slike teče nadpis: *S(igillum) · D(omini) · TRIPQ-Q A H*.

Teško je pogoditi osobu, kojoj ovaj pečat pripada. Imena *Tryphon*, **ТРИФЕ**, **ТРИФОНЪ**, **ТРИПЬКО**, sve jedno, dolaze vele često u kotorskih spomenicih. Poznato je, da su Kotorani radi trgovine u tiesnomi odnošaju sta ali sa Bosnom; a znamo i to,



da je kralj bosanski Tvrtko I. za nekoliko godina i Kotorom vladao. Od Kotorana, koji su tada u kraljevom dvoru služili, iztaknuje se *dominus Triphon Buche (Buchia) de Caturo miles et prothovestiarus aulue regis Rusciue et Bosnae*. Ovako ga označuju dvie listine od 2 lipnja i od 1 kolovoza god. 1390. Prvom kralj Tvrtko obznanjuje Splječane, da je dao nalog *magnifico et potenti viro domino Triphoni nostrae aulue prothovestiaro* uesti jih u posjed opredjeljena jim područja. Drugom sam Tripko »*Nos Triphon Buche de Catharo aule regie miles et prothovestiarus* označuje granice njihova kotara (Listine IV. str. 281—3). U Pucićeveih spomenicih nalazi se poslanica Tvrtka I. na dubrovačku republiku, u kojoj kralj veli, da joj šalje **ПРОТОВИСТИАРА НАШЕГА ГОСПОДИНА ГРИФЕ** (knj. II. str. 32); a u drugoj dubrovačke republike na kraljicu bosansku Grubu od g. 1399 isti se označuje kao **ПРОТОВИСТИАР ТРИПКО**.

Vjerojatno je dakle, da je ovaj pečat pripadao Tripku Bući Kotoraninu, nadkomorniku bosanskomu za vladanja Tvrtka I i Grube (Jelene) Dabišine udove; te da ona dva zadnja slova na istom pečatu **Ц** i **Н** znače *comes aulae*, naime dvorski knez.

S. L.

## Skrovište ugarskih srebrnih novaca u Neudorfu kod Vinkovaca.

Dne 5 srpnja 1885 našao je Ivan Konrad mladiji, okapajući kukuruz u blizini Neudorfa, na mjestu, gdje je prije kratkog vremena još stajala šuma »crni gaj«, po prilici 30 cni. pod zemljom, jedno 20 komada srebrnih ugarskih denara iz XV. i početka XVI. vieka. Poslje njega su tražili na tom istom mjestu još i neki drugi žitelji Neudorfski, te su našli, kako vele, jedno 500 komada, od kojih da je bila po prilici jedna trećina izlomljena. Čim sam čuo za to skrovište, uputih se na lice mjesta, ali nisam pobliže ništa mogao saznati. Malo po malo kupih 378 komada tih novaca, a po tom što sam kašnje doznao, uztvrdio bih, da ih je nadjeno bar 1000 komada. Od novaca, koje sam ja kupio, jesu

od Matije Korvina (1458—1490) 106 komada

» Vladislava II. (1490—1516) 139 »

» Ljudevita II. (1516—1526) 92 »

» Ivana Zapolje (1527—1540) 20 »

sasvim izlizanih

20 komada. Osim toga

dva ugarska nesigurna i jedan denar od patrijarke Oglejskoga Antonija. Kako je potonji zabasao u to društvo neznam. — Novci su svi denari osim jednoga obola (majušnika), koji je valjda od Ljudevita II., a tako su krhki, da se, čim ih čovjek malo nepazljivije u ruke uzme, odmah izlome.

Najmladji su komadi od godine 1527, i to svi Zapoljini, a pogriješkom i dva Ljudevitova, koji je već 29. kolovoza 1526 na muhačkom polju zaglavio. Po svoj su prilici još iste te godine 1527, za borbe izmed pristaša Zapoljinih i Ferdinandovih zemlji povjereni, ili najkašnje 1529, kad je ono sultan Sulejman sa velikom vojskom pošao na Beč.

Vrsti imade jako mnogo, ali se razlikuju većinom samo u malenkostih, stoga opisujem samo glavne vrsti.

### Matija Korvin (1458—1490).

1.) + MATHIE · R · HVNGA (ili HVNGAR, ili VNGAR, ili HVNGARA (sic!) ili VNGARA (sic!) ili HVNGARI, ili VNGARI, ili HVGHRIA (sic!) ili HVNGARIA, ili VNGARIA. Štit sa grbovi zemalja krune sv. Stjepana. U sredini mali štit sa grbom Matijininim — gavranom.

· PHTRO (ili · PHTRON) — HVNGA (ili slično, kao gore). U polju, razdieljeno, ime kovnice, kao R—P, ili R—P, ili R— $\frac{V}{A}$ , ili M— $\frac{V}{A}$ , ili M— $\frac{V}{A}$ , ili R—X, ili R—V, ili  $\frac{C}{I}$ —T, ili B—S. Majka božja drži diete na desnom (ili još običnije na lievom) ramenu. — Od ovoga novca ima medju 33 komada toga skrovišta, koliko sam mogao opaziti, 22 vrsti, koje se samo u pojedinih slovih razlikuju.

2.) + M · MATHIE · R · VNGARI (ili VNGARIE) grb kao gore.

PATRON (ili PATRONA) — VNGARIE; u polju razdieljeno; R— $\frac{P}{\diamond}$  Majka božja sa djetetom na desnom ramenu (3 vrsti sa ukupno 41 komadom).

) MATHIE R HVGHRIA (sic!) grb kao gore.

PHTRO — VNGAR; u polju R — C. Majka božja sa djetetom na desnom ramenu (1 komad).

4.) + MONATH · MATHIE · R · VNG (ili VNGARI, ili VNGARIA). Grb kao gore.

PATRONA — VNGARIA (ili VNGARI), u polju R—A, ili R—C. Majka božja sa djetetom na desnom ramenu (4 različna komada.).

5.) Polomljenih i izlizanih: 27 komada.

### Vladislav II. (1499—1516).

6.) M · WLADISLAI · R · VNGARIA (ili E na kraju). Štit sa grbovi zemalja krune sv. Stjepana. U sredini mali štit sa českim (dvorepim) lavom.

PATRONA — VNGARI (ili VNGARIA, ili sa U na kraju).

U polju razdijeljeno R— $\begin{matrix} M \\ F \end{matrix}$ , ili R— $\begin{matrix} M \\ F \end{matrix}$ , ili R— $\begin{matrix} S \\ G \end{matrix}$ , ili R— $\begin{matrix} \text{Q} \\ \text{G} \end{matrix}$ . Majka božja sa djetetom na desnom ramenu. (5 vrsti sa ukupno 15 komada).

7.) M · WLADISLAI · R · VNGARIA (ili slično skraćeno. Slova su tu jako pomiešano izražena; tako se n. pr. nalazi uz M i M, G, E i E itd.). Štit sa grbovi zemalja krune sv. Stjepana. U sredini mali štit sa poljskim orlom.

PATRONA — VNGARIE (ili skraćeno). U polju razdijeljeno R—h ili R—H. Majka božja sa djetetom na desnom ramenu. (24 vrsti - 37 komada).

8.) WLADISLAI · R · VNGAR · 1503. Grb kao u broj 7. oPATRONO — oVNGARIO. U polju R—H. Slika kao obično. (1 komad).

9.) Denar od 1508. Znak kovnice R—H. Od sele dolaze mjesto točaka obično peteroliste rosete. (2 vrsti — 3 komada).

10.) Denar od 1505. Znak R—H. (2 v. — 3 kom.)

11.) Denar od 1506. Znak R—H. (2 v. — 7 kom.)

12.) Denar od 1507. Znak R—H. (2 v. — 2 kom.)

13.) Denar od 1508. Znakovi R—H i R—G. (3 v. — 5 kom.)

14.) Denar od 1509. Znak R—G. (3 v. — 5 kom.)

15.) Denar od 1510. Znak R—G. (2 v. — 7 kom.)

16.) Denar od 1511. Znak R—G. (2 v. — 5 kom.)

17.) Denar od 1512. Znakovi R— $\begin{matrix} A \\ J \end{matrix}$  i R—G. (3 v. — 6 kom.)

18.) Denar od 1513. Znak R—G. (2 v. — 4 kom.)

19.) Denar od 1518. Znak R—G. (1 v. — 2 kom.)

20.) Denar od 1515. Znak R—G. (2 v. — 4 kom.)



21.) Denar od 1516. Znak R—G. (3 v. — 5 kom.).

22.) Izlizanih i izlomljenih 26 komada.

### Ljudevit II. (1516—1526).

23.) LVDOVICVS \* R \* VNGARIE (ili skraćeno) \* 1516.  
\* Štit sa grbovi zemalja krune sv. Stjepana. U sredini mali štit sa poljskim orlom.

PATRONA \* — \* VNGARIE (ili skraćeno). U polju razdieljeno R—G. Majka božja s djetetom na desnom ramenu. (2 v. — 3 kom.).

24.) Denar od 1517. Znak R—G. (3 v. — 10 kom.).

25.) Denar od 1518. Znak R—G. (2 v. — 4 kom.).

26.) Denar od 1519. Znak R—G. (5 v. — 8 kom.).

27.) Denar od 1520. Znak R— $\Lambda$ . (3 v. — 4 kom.).

28.) Denar od 1521. Znak R ·  $\Lambda$ . (2 v. — 4 kom.).

29.) Denar od 1522. Znak A · B. (2 v. — 2 kom.).

30.) 1524. nad običnim grbom.

Bez napisa. Majka božja sa djetetom na desnom ramenu. U polju I—B. (1 kom.).

31.) Denar od 1525. Znakovi R—B i R— $\beta$ . (3 v. — 4 kom.).

32. LVDOVICVS · R · VNG · 1526. Grb kao gore.

PATRON — VNGAR<sup>I</sup>. U polju ništa. Majka božja sa djetetom na desnom ramenu. Dole mali štit sa nekakvim grbom (jelenovi rogovi?) (2 kom.).

33.) Denar od 1526. Znakovi R—B, R— $\bar{A}$ , R— $\beta$ ,  $\Lambda$ —V, B—A, C  $\Lambda$ , I—V ili A—V; dole kadkada A ili  $\beta$ -R. (9 v. — 26 kom.).

34.) Denar od 1527 (*sic!*). Znakovi I—R i I—R. (2 v. — 2 kom.).

35.) Izlizanih i izlomljenih 22 kom.

### Ivan Zapolja (1527—1540).

36.) IOHANNES \* R \* VNGARIE (ili skraćeno) \* 1527 \*  
\* Štit sa grbovi zemalja krune sv. Stjepana. U sredini mali štit sa Zapoljinim jednorožcem.

PATRONA \* — \* VNGARIE \* U polju I—T, R—T,  $\mathcal{P}$ —M. Dole kadkada peterotraka zviezda. Majka božja sa djetetom. (9 v. — 16 kom.).

37.) Okrnjenih 4 komada.

Možda od Matije je sljedeći denar:

38.) + MONITA — VNGARI. Obični grb, ali je nejasan onaj na manjem štitu u sredini. Dole još jedan mali štit sa nekim grbom.

PATRO — VNGA. U polju? Majka božja sa djetetom na desnom ramenu.

Valjda od Ljudevita II. je sljedeći jedini obol (majušnik) toga skrovišta:

39.) Obični grb kao u br. 23. između tri peterotrake zvijezde.

Majka božja, u pol tiela, sa djetetom na desnom ramenu, iznad polumjeseca. U polju R - G.

40.) Izlizanih i izlomljenih ugarskih, koji se nedadu opredieliti, 20 komada.

Na koncu evo i gore već spomenutoga oglejskoga novca, koji je slučajno zabasao u ove krajeve:

41.) + ΑΝΤΟΝΙΟΣ \* ΠΑ(triarch)Η. (Anton II. Pauciera 1402—1418. V. J. Schweitzer. Nummi Aquilejesi). Štit, razdijeljen na dva polja. U gornjem teku popriečno tri uzoredne, izlomljene pruge (?), u donjem sedmerotraka zvijezda.

\* ΗQV \* ΙΛΕ \* \* ΓΕΡ(sis.). Orao, razširenih krila i kreljuti, na lievo. (1 nešto okrnjeni komad.).

Jos. Brunšmid.

## Arkeologičke bilješke s putovanja po otoku Korčuli u mjesecu svibnju 1887 god.

I. *Predhistoričke gomile*. 1. U *Potirni* oko polja pet. 2. *Dučiloru Gomila*. Ogromna gomila kod Blata, sa zapadne strane, u Dugome Podu, kod crkve Sv. Mihovila. Ostoich<sup>1)</sup> pripovijeda po priči, da je pod njom zakopan mletački dužd Obelerio Autenorio iza bitke od god. 829, koja da je sljedila između toga bivšega dužda i Ivana Participatio, koji je u to doba vladao, dočim je Obelerio bio već umro god. 809.<sup>2)</sup> Priča je dakle bez temelja. 3. *Kopila*. Sat hoda u sjevero-zapad od Blata, sjeverno od jezera Blata, koji se ljeti presušuje, podiže se strm brieg *Kopila*, kojega Ostoich zove

<sup>1)</sup> Compendio storico dell' isola di Curzola str. 9—10.

<sup>2)</sup> Le relationi et descriptioni universali et particolari del mondo del Duca di Linda. Venetia MDDLXIV. — Combi & La Nou.

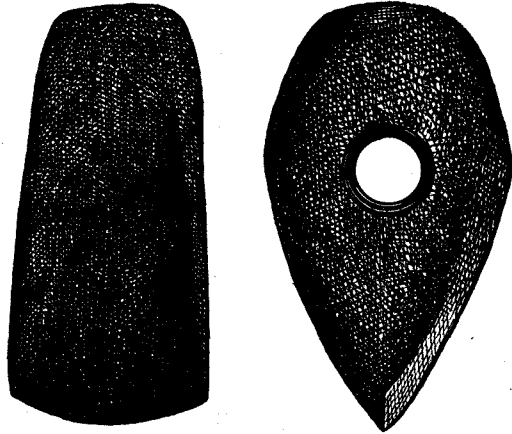
Stazišće<sup>1)</sup>. Vrh briega je grebenast. U svoj duljini grebena (90 m.) stoje razvaljeni ostanci predhistoričkog kamenitog nasipa u smjeru JZ—SI. U okolici ima dosta zemljanih cripova od velikih posuda. Pri JZ-nom kraju nasipa izdubljena je u živu vapnenjaku okomita valjasta jama sa 2·3 m. u promjeru. Unutra je ova zarasla gustim grmom, te joj je dno po svoj prilici zemljom nasuto. Seljaci je zovu tamnicom. Sa Kopile vidjeti je put J. Dučilovu Gomilu, a medju njima leži Blato, jezero koje pokriva 176 jutara zemlje.<sup>2)</sup> Oko njega je opet liepa ravnica. Okolica je posve sгодna za predhistoričku naselbinu. Protraživanjem zemlje po dnu jezera, kad se ovo ljeti presuši, po svoj prilici naišlo bi se na tragove stanovnika kuća na kolju. — 4. U *Velikoj Kapiji* u Podzahumlju kod Smokvice dvie. — 5. Na *maloj Kapiji* u baštini prama Smokvičkoj Gradini jedna. — 6. Na *Sustipanovoj Glavici* izmedju Sustipana i Bivčanjive (kod Smokvice blizu Prapatne) jedna. — 7. Malo dalje od te na *Draganj-Glavici* tri. Jedna se od njih zove Srednja Gomila. — 8. Oko *Kčarskog Polju* 4. — 9. Na *Mački* kod Kčare tri. — 10. Uz *Mučku* sjeverno od puta jedna, o kojoj je priča da su pod njom Kčarani zakopali umorena kneza. — 11. Na velom *Duhovu* kod Pupnate tri. — 12. Kod *Pupnate* prama groblju jedna. — 13. Na *Premera-Huniću* je Premera-Gomile (više Pupnate). — 14. Poviše *Žukovice* jedna. — 15. Više *Smokova* kod Pupnate jedna. — 16. Uz *Pupnatsko Polje* dvie. — 17. Uz put od *Pupnate* put *Žrnova* 8 m. daleko od puta jedna. — 18. Prama *S. Filipu* i *Jakovu* blizu puta kod *Žrnova* dvie, jedna do druge. — 19. Malo podalje *druge* dvie. — 20. U *Žrnovu* kod Podstrane jih je nekoliko. — 21. Nekoliko jih je kod Korčule oko *Donjega Blata*<sup>3)</sup>, najviše na Slanoj Glavici. — 22. Nekoliko jih je u *Lumbardi*.

<sup>1)</sup> Op. cit. str. 111.

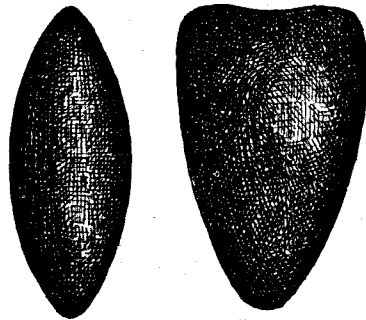
<sup>2)</sup> Dr. Franc. Carrara. *I. a. Da'mazia descritta*. — Zara — 1846. strana 41.

<sup>3)</sup> Kod Korčule blizu Donjega Blata kod mora je (prama Abadiji) mjesto *Na Mlinimu*. Tu je bilo predhist. branište (vallum), te se dobro poznaju oborine, a u duljini po prilici od m. 20. Branište je bilo sgrađeno od kamenja na krupno sgrušana, te je po prilici u svakomu kamenu dulj. m. 1, a vis. m. 0,50. — Ispred nasipa je gomila duga po prilici m. 17, a širina najviše oko m. 10. Na kraj braništa su još napeta do tri kamena, a visoka su sva tri po prilici m. 1,60. Sva su tri krupno sgrušana u okrug, te su oko gornjega kamena do m. 4 obilna, a visine m. 0,50. Naslonjena su na sgrušanu ploču poput praga, a ispod

II. *Predhistorički predmeti.* 1. *Sjekira* opisana u br. 3. ovog »Viestnika« nadjena je ne daleko od Dučilove gomile. — 2. *Čekić* od diabaza. Teži 533·8 grama; od tež. 2·934. Tvrdća 5·5. Dug je 11 cm.; u oštracu mu je najveća visina i to 46 mm. Rupa za držalo ima središte na 4 cm. od glave; premjer joj je sprieda veći i to 22 mm., a straga 18 mm. Prama rupi je najveća širina čekića i to 6 cm. U glavi je visina 28 mm.



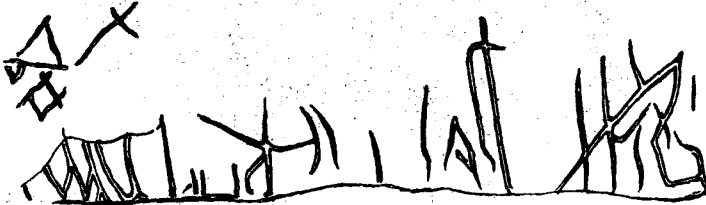
Boje je tamno-zelenkasto-sive; sastava mikrokristalinična. Površina je svakolika glatka, strane oštrca su uz to i osvjetlane. Površina glave je s lieve strane porabom izgledana i ponešto okrnjena. Čekić je bio dakle očito upotrijebljen. Nadjen je na vrletu Kamenjaka između Velikog Otoka i Vrnika s istočne strane otoka Korčule. Čekić je na taj vrletak svakako unešen predmet, jer ni na njemu ni u svoj mu okolini neima nikakove vrsti eruptivna kamenja, već sastoji sva od raznih nagutih slojeva vapnenjaka ponajviše zvoenskog porijekla. Najlašnje je, da bi taj predmet mogao bit donešen sa otoka Pelagoze, gdje ima hridina eruptivnog kamenja, ne samo, već je na njemu zaisto obstojala predhistorička naselbina, kako se doznaje po mnoštvu predhistoričkog kamenitog orudja, što no se je na njemu našlo prigodom polaganja prvog temelja pomorskog svjetionika. Mnogo tog orudja prenešeno je u Trst, mnogo ga je Višanin poduzetnik Topić razdielio raznim uglednim osobama, a mnogo ga je u zadnje doba poslao u Beč po naredbi pomorske vlade. — 3. *Klin* u kan. Don Andrije Alibranti u



njih su postavci od kamena. Naokolo je dosta prevaljena kamenja, al se samo vide iz mora spomenuta *tri kamena* i narod jih nazivlje *mlini*, te kaže da su na *pô puta* iz *Korčule do Lumbarde*.

Korčuli. Vele da je od sienita. Teži grama 189. Nadjen je u Lombardi pod *Mindulom* u predhistoričkoj gomili (kako kaže učitelj Gr. Depolo), a uza nj drugih 17 predmeta slična oblika, ali su jih seljaci izgubili.

III. *Starinski nadpisi u živcu kamenu*. 1. Po sata hoda od sela Smokvice put sjevero-zapada, na dva puškometa od briega *Smokvičke Gradine*, na sjevernom obronku malašna kamenita brežuljka, u *Gradinskom Privoru*, vire iz zemlje dvie žive hridi tako, da izmedju njih možeš jedva da sjediš skrštenieh nogu. Na sjevernoj strani južne hridi, koja je kao *stolac*, urezan je nadpis na slabo ngladjenoj izprekidanoj plohi. Paulini<sup>1)</sup> je po Kara-



maniću rekao, da su pismena fenicka. Ostoich<sup>2)</sup> veli, da se slaže s učenim Kaporom, da su naravski biljezi u kamenu, ili da su kako mu drago urezani od osobe, koja nije poznavala nikakove azbuke<sup>3)</sup>. — 2. Na putu izmedju Potirne i Sitnice hodeći put Blata u Kupinovici, baš na stancu kamenu, po kojemu se od vjekova gazi urezan je nadpis:

PAB ρε SAC (u svezi AB i AC).

Čita se: PAB(V)L(I) RE(S) SAC(RA).

Ima pomješanih grčkih slova kao u RES.

IV. *Grad — Smokvička Gradina*. U vrh čunjasta i strma briega *Gradine* visokog 400—500 m. nad uravnjem morskim leže ostanci

<sup>1)</sup> Rukopisno djelo. — *Istoria ecclesiastico-profana di Corzola*. Cap. XX.

<sup>2)</sup> *Compendio storico dell' isola di Curzola*. Zara 1878. Cap. XVI.

<sup>3)</sup> Ovo su bez dvojbe starogrčka slova, te jih ovako svadjamo:

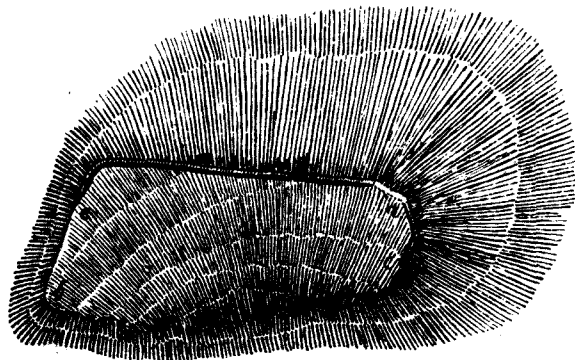
ΑΓ

Ω

ΝΙΟΙ · ΗΑΥΑΙΑ ΠΥΑΑΙΑ

U rieči ΑΓΩΝΙΟΙ u svezi je ΝΙ. U rieči ΗΑΥΑΙΑ u svezi je ΑΥΑ. U rieči ΠΥΑΑΙΑ u svezi je ΥΑΑΙΑ poput monograma, t. j. slovo je udareno u slovo. Ono je *zúlúiz* mješte *zúlúéiz*. Nadpis je veoma zlamenit, te je na nj svrnuti osobitu pažnju i željeti, da se na nj svrate i najučeniji krugovi kaonuti na dragocijeni *unicum* te vrsti na ovijem stranama.

prastare utvrde. Ravan vrh briega je malo nagnut (oko  $20^{\circ}$ ) sa JI put SZ, i sačinjava na polak naravskim hridinama a na polak zidoderinom okružen 47·5 m. dug, 21 m. širok prostor od kakvih 7 do 8 ara ploštine Brieg se vrlo strmo podiže sa južne i zapadne strane, te završuje s tih stranah sa uprav vrlatnim skoro



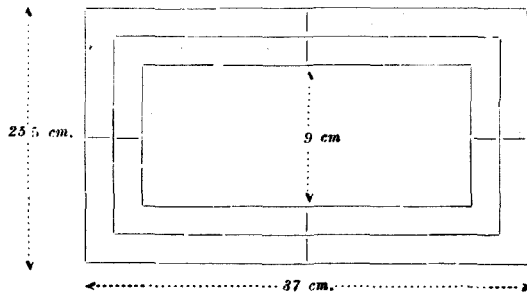
nepristupnim hridinama. Sa sjeverne i sjevero-iztočne strane spušta se obronak na široke stepene do ravnih i plodnih dolinica po dno briega, u kojima seljaci vazda nahode zemljenog posudja, te ga obično razlupaju. Samo s tih strana, kao lašnje pristupnih, grad je opasan zidom u ukupnoj duljini od 55 m.; debeo je 95 cm. i sastoji većinom od komada vapneučeva kamenja ulomljena na južnoj strani grada, dugih od 0·50 m. do 1·20 m., debelih od 30 cm. do 45 cm., a širokih od 50 cm. do 95 cm. Kamenje je nepravilno i spojeno je vapnenim mazom, ali su okomite strane zida ravne. Zid počimlje u *c* na samim hridinama, čini sjevero-zapadnu ćošku, pa se onda proteže pravo k I u duljini od 27 m. S vanjske strane je tu zid visok i do 2 m., dočim s nutrnje najviše do 30 cm., jer je nasut zemljom. U *a* je razkopano 5·5 m. zida; tako, da s te strane bude bio ulaz u tvrđu. Jugoiztočna i južna strana ograđena je okomitim razciepanim vrlatima, visokim od 6 m. do 8 m. O toj Gradini pisao je najprije Paulini<sup>1)</sup> u prošlome vieku, pa onda i Ostoich<sup>2)</sup>. Paulini rek bi, da je nije sam vidio, a Ostoich ju je pohodio i dosta tačno opisao.

V. *Potirna*. Tako se zove prostrana brežuljkasta okolica na jugozapadnom kraju otoka, sat i po hoda od Veleluke 1. Na sje-

<sup>1)</sup> Op. nit. Cap. XX. i Cap. III.

<sup>2)</sup> Op. cit. Cap. XVI.

vernoj strani Potirne na podnožju briega *Grevena* množstvo su grobova razkopali seljaci, te izprelamali ploče od pečene zemlje, od kojih su bili sastavljeni i od kojih leže tuda razsijani criepovi. Sličnih hrbina opazili smo u Lombardi i u *Luki* <sup>1)</sup> kod Račišća. U gosp. Nikole Samuelli-Kačića trgovca u Blatu vidjeli smo pak sačuvanu cijelu takovu ploču od rusorumene pečene zemlje. Duga je 60 cm., široka 46 cm., debela 2 cm. U duljini ima na obodnjoj strani okomito zavrtačene krajeve visoke 6 cm. Na sred ploče stoji urezanim crtama od 2 mm. širine a 1 mm. dubljine nacrtana igra *trija*, kakva se i dan danas običaje u ovim našim krajevima, naime ovako:



U istoga je gospodina plitka patella od iste vrsti zemlje: u promjeru ima 24.3 cm., a visoka je 4.2 cm. Ploča je bila čest grobnice razkopane u Luci Vrbovici kod Vešeluke, a u istoj je grobnici nadjena i patella uz mnoge druge posudice, što no su jih razlupali seljaci. Po tim pločama reklo bi se, da je u rimsko doba vas otok bio napučen istim naseljenicima. — 2. U *Mirju* u istoj Potirni, po sred ravnice u vinogradu Antuna Marinović-Šarenka iz Blata postoji uzidana i tvrdo opekama posvodjena iznutra obliepljena grobnica duga 1.3 m., široka 1 m. Svod joj viri nad površinom obradjena zemljišta, te ga je polovica prelomljeno; deo je 0.3 m. Orijentovan je iztok-zapad. Sa zapadne strane je otvoren. Debljina pobočnih zidica mu je 0.40 m. Blizu grobnice leži kamena ploča od gusta mjestna vapnenjaka, duga 1.37 m., široka 0.37 m., debela 0.22 m., slabo otesana. Na gornjoj strani udubljen je u ploči žlieb dug 50 m., dubok 5 cm. a 3 cm. širok, po kojemu

<sup>1)</sup> Vidi *Bullettino di Archeologia e Storia Dalmata* An X. Nro. 5. pag. 75.

bi rek da je ploča jednom bila gornji ili dolnji prag vrati za uvlačenje. Marinović, koji je davno otvorio grobnicu, kaže, da je ploča bila zavaljena na zapadnu stranu groba. U debljini ploče urezan je krug, a na njemu latinski križ. Grobnica je dakle staro-kršćanska. U blizini ima i druga ploča od istog kamena kao i prva: duga je 1 m, široka 36 cm., a debela 21 cm. — 3. Pri južnoj strani Mirja u Potirni u vinogradu istog Marinovića postoje ostanci zidina debelih 83 cm. i 53 cm., a visokih unutra nad tlom od 1 m. do 2 m. Zidovi obkoljuju dvie pačetvorne prostorije 6 m. iznutra široke. One su jedna uz drugu u smjeru I—Z. Zapadna je duga 12 m, a istočna 15 m. U tim prostorijama ima razkopanih velikih komada prosta mozaika od iste vrsti kako je onaj u Luki kod Račišća. Po dalje od tih prostorija na 200 koraka put zapada postoji druga mala prostorija u smjeru SI—JZ, široka 1 20 m., duga 2 m., sa zidom debelim 50 cm. Slična je na Kosovu u Lombardi. Ima i drugih takovih obzidanih prostorija, a seljaci jih nazivlju *kovnicima*. — 4. *Posude nadjene u Potirni*. Isti je Marinović rijeći na istoj baštini nazad doba našao produljenu kanopičnu amforu rukom izdjelanu kojoj je dno opalo i mrveu joj je okrnjeno, ušće, te ima dvie ručice. Visoka je 50 cm, premjer vrata je 7 cm.; izpod ručica premjer trbuha je 17 cm., a pri dnu 14 cm. Darovao ju je Vidu Vuletiću-Vukasoviću. Gosp. Frano Ostoić u Blatu čuva



8 posudica što no jih je seljak Burčina Čipulo Šeparović izkopao nazad 20 godina u Graču u Potirni. Posudice su četiri različite vrsti. Br. 4., 5 su od jasno-žute gline i rukom su izradjene. Br. 4.,



amfora sa ravnim dnom, ima tri okomite ručice. Br. 5. je sva izcertana vodoravnim urezanim crtama: imala je jednu okomitu ručicu, koja joj je opala. I mi smo u Potirni našli dva criepa sličnih posuda. Patella br. 1. i patera br. 3. su od rusorumenkaste zemlje sa svjetlom povlakom iste boje i napravljene su na lončarskom kolu. Patera br. 2., trbušasti lekythos br. 7. i patera sa podnožjem br. 8. povlačeni su liepom crnom patinom izvanka, a patere i iznutra. Patera broj 2. ima na dnu marku ΜΑΛΑ (MALA) nepravilnim slovima. Urna br. 6. jedina je urešena nepravilnim crnim doričnim kymathionom na rusorumeuu polju, na trbušnoj strani, izpod ručica. Gornja i dolnja čest urne povlačena je svjetlom crnom patinom.

VI. *Privatne šbirke.* 1. U gosp. Fraua Kalogjera u Blatu ima bogata sbirka grčkih, rimskih i bizantinskih, bakrenih, srebrnih i zlatnih novaca, medju kojima jih je sila zlatnih i srebrnih liepo uzdržanih. Ti su novci većim dielom skupljeni po otoku. U istoga je gospodina jedan kameniti dvočelni Janus izkopan u Solinu i jedna gvozdena alabarda. — 2. U gosp. Nikole Samuelli-Kačića osim spomenutih predmeta ima nekoliko bakrenih i srebrnih rimskih novaca. — 3. Gosp. Frano Ostoić uz spomenute posude i nadpisne ploče rimske iz Potirne ima takodjer 65 komada ponajviše bakrenih a i nekoliko srebrnih rimskih novaca i nekoliko drugih. — 4. U gosp. Kunjašića u Blatu nahodi se tamačno gomoljasto udebljana borova žila izkopana u Dračevici kod Smokvice. Kroz žilu provučena je zlatna žica valjasto zamotana u zavojice. S jedne strane visi komad 7 puta zavijen a na kraju mu obješene druge dvie posebne vitice. S protivne strane izhodi drugi kraj žice, koji sačinjava dva zavoja. Žica je debela 1½ milimetar. U istoga gospodina nahodi se dobro uzdržan bronzeni šestoperac.

Frano Radić i Vid Vuletić-Vukasović.

## Starobosanski nadpisi u Bosni i Hercegovini.

(Vidi str. 73).

### XVIII.

- 1) † СЕ ЛЕЖИ ДОБРИЛО ПРИБИЛОВИТЬ СИ
- 2) НОВЦЕМЪ ШЛУБЕТОМЪ

Čita se: † Se leži Dobrilo Pribilović sinovcem Šlubetom

Ovaj je stećak u *Staromu Stanomiu*, daleko od Trebinja (put zapada) četiri satiata hoda. Spomenik je uz samu riekü (ovglje blizu utiče pod zemlju) **Trebišnicu**,<sup>1)</sup> s lijeve strane prama palanci Hamzibega Resulbegovića. Stećak vap. u vrhu je ravan poput ploče, te je dug m. 1,74; širok m. 1.05; debeo m. 0,37. Slova su pravilna i krasna. S donje je strane spomenik urešen arhitektonički, al su stupovi samo naznačeni, biva neoskaču. Tu je osam stupova svezanijeh na lük, a povrñ njih je trinaest ruža šestoperaka (svaka u dotičnom viencu), te su skopčane s prugama. Nadpis je uvrh stećka. U dno spomenika nema simboličkijeh znakova, nego ruža. Na glavi je stećka čovjek u dolami, podbočen s desnom, a lievu ruku drži uzdignutu razito. Vidi se po položaju nogû da trči, pa rek bi kao da će koga zaustaviti. Stećak je povrñ junaka zarubljen *prutkom*, a povrñ ruba su tri ruže šestoperke, svaka u viencu. Nezna se što je s gornje strane stećka, kaonuti što je spomenik sada prevaljen. Za ime **ДОБРИА** usp. Rječ Hrv. ili Srp. jez. sv. 7. 3. drugoga dijela na str. 515, a za **ШАЉБЕПОМЪ** vidji u Vukovu Rječniku glagolj *šljubiti se*, te ga se može usporediti sa današnjijem prezimenom u Hercegovini (u *Kijev-Dolu*) *Lambeta*.

## XIX.

- |   |  |
|---|--|
| 1) <b>ИА · НИКОЛА · МАШИХО</b>          | Čita se: Ia Nikola · Matihō              |
| 2) <b>Є□ · РЕУЕНИ · БИАНК</b>           | ev · rečeni · Bilik                      |
| 3) <b>О · ПЛЕМЕНИ (ИИ u svezi) ОХМЪ</b> | o(d) · plemeni · Ohmu-                   |
| 4) <b>УЄ□НК · О□Ъ · ЦРК□Ъ</b>           | čevik · ovu · crkvu                      |
| 5) <b>ЏУИИИХ · ИА СЛА□Ъ</b>             | učinih · na slavu                        |
| 6) <b>ГА · БОГА · И · ИА . . .</b>      | g(ospod)a · Boga i · na... <sup>2)</sup> |

Ovaj je spomenik ugradjen u crkvu sv. Mandaljene<sup>3)</sup> (na

<sup>1)</sup> Ovako narod zove spomenutu riekü, a *Trebinjščinu* je (kako se čita u knjigama) pogrešno.

<sup>2)</sup> Usp. Slov. god. 1880 (III.) br. 22. na str. 438.

<sup>3)</sup> Ovgdje mi je uzgrede paziti, da je od davna i crkva Sv. Mandaljene, te je u posljednje doba popravljana. U crkvi je krasna voda, a na pucalu je štít s monogramom **М**. Izpred crkve je po tlima prebijena ploča (prag) te nam svjedoči o starini crkve (usp. Slov. god. 1882 (V) str. 382 — nad. 76.):

- (IA) IVAN (S)TIEPANOV IS BANICHIA KMETOVCH
- (ZG)RADICH (Z)ARQVV SVETE MARIE MANDALIENE
- (V B)ANICHIEH SAIEDNO S HEREDIM MARICHIA ·
- d) MEDANOVICHIA GODISCTA · M · DC

podnevnomu pročelju) u *Banićima* (kod *Slanoga*, u Dalmaciji), a bio je negda na crkvi *Sv. Andrije* u *Banićima*, te bi mogla biti posljednja riječ *Jandrije* uz dotičnu godinu. Utarak je dug m. 0,22, a visok m. 0,12. *Banići* su kao i *Grgurići* (kod *Slanoga*) leno plemića *Ohmućevića* ili *Grgurića*, te su jim u *Slanomu* (u fratarskoj crkvi) sjajne nadgrobnice slične nadgrobnomu spomeniku, iste porodice, u Dubrovniku, a u Dominikanskoj crkvi.

Ova se je slavna porodica preselila iz Bosne u Dalmaciju, biva sin vojvode *Hrelje Ohmućevića*<sup>1)</sup> porijeći se, u dni kralja Tvrtka, s nekijem velikašem i u boju ga ubije, zato bi usilovan pobjeći u primorje naime u Slano, gdje njegova svojta imadjaše dobara zajedno sa dobrima u *Popovu*, *Nevesinju* i gotovo u svoj oblasti *Sv. Save*. Tako se ova porodica nadje u Dubrovačkoj oblasti.

## XX.

- |                              |                             |
|------------------------------|-----------------------------|
| 1) (NA) TAKO(BOH)            | Čita se: (Na) tako(voi)     |
| 2) . . . (KA)KЪ HIACOBOH (ZE | . . . (Vl)k/ njasovoi (ze-) |
| 3) MAH HJEMENHT(OH)          | mli plemenit(oi)            |
| 4) HOCTABHHE KAM             | postaviše kam-              |
| 5) HГ CHH ПPHПHГ             | ig sni (t. j. sini) Pribig  |
| 6) H PAДЪH                   | i Radun.                    |

Ime se *Pripig*<sup>2)</sup> može usporediti sa drugijem *Pribilo*, a odtuda dolazi prezime *Pribišići*, te ga se čuje dan današnji u donjoj Hercegovini, a u selu *Gorogašama* (kod *Popova Polja*).

Ovaj mi je nadpis priobćio vrli prijatelj g. Tomo *Dragičević* iz *Zabrdja* (kod *Bjeline* u Bosni), te evo njegova izvješća: — »Spomenik je na brdu medju *Tobutom* i *Vukosavcima* blizu *Tobutskog* groblja, a tu je selo *Vukosavci*, biva u kotaru *zvorničkomu*, a u okružju *Donjo-Tuzlanskomu*. Ovaj je spomenik (od kamena je *pržinaša*) liepo otesat poput kućice na šljeme, a stesat mu je pri zemlji vienac, t. j. podanak. Stećak leži istočno zapadu, te je dug

Prag vap. dug m. 0,94, a visok m. 0,20. — Ovgdje se je ustaviti na stari lokativ u *Branićih*, te je opaziti, da se dan današnji samo čuje u *Banićima*. U nadpisu se spominje *Ivan Stjepanov Kmetović*, biva od *Kmeta*, a tu su bili *kmeti Banića*, t. j. *Ohmućevića*. Kažu mi, da se još nije iztražila spomenuta porodica *Kmetovića*.

<sup>1)</sup> Vidi sliku *Hrelje vit. Ohmućevića* u Slov. god. 1879 (god. II.) br. 21. na str. 331.

<sup>2)</sup> Na dvoru cara *Dušana* bio je *Pribac Grbljanović*, a to je otac cara *Lazara*.

m. 1,90; širok m. 1; a visok m. 1,20. Kod ovoga je *mramora* do trideset omanjijeh spomenika bez nadpisa ili kakvijeh osobitijeh znakova. Od rečenoga spomenika put juga je odaljen 160 koraka osamljen spomenik, a na njemu nečitljiv nadpis. Sa strana stećka udareni su ovi prosti motivi:



Spomenik je od krupnog žrvnjaša (od ovoga se kamena krešu žrvnji), te je dug m. 1,40; širok m. 0,50; a visok m. 0,70, pa ima i vienac (podanak). Daleko 150 koraka od spomenutoga stećka, put juga je na brdeljku sedam ploča, te su neukusno izradjene. Na jednoj je ploči nadpis, al ga se nemože čitati, jer je *okrunit*. S rečenijeh je ploča (put juga) za kakvijeh 2000 koraka devet *mramorova*, ali bez nadpisa i biljega.

## XXI.

- 1) (NA) ВЪУНАГО КРАЛА ВЛАД(ИСЛАВ)
- 2) А Г(РЕБЪ Д(АЕ) (АР)АУЪ А ПОРКИО
- 3) (ВА)СНАА(Ъ) Г(ЮРЪГЪ) . . . . .

Čita se: (Na) vječnago krala Vlad(islav)  
 a g(re)b d(ae) (ar)ač a porkiju<sup>1)</sup>  
 (va)sial (·) G(iurg .) . . . . .

Ovaj je nadpis na donjemu pragu (nadpis je dug m. 0,71, a širok m. 0,16) na porušenoj crkvi u selu Policama (blizu crkvine) kod Trebinja blizu rieke. Slova su u zaporcima izlizana (prag je od vapnenca), pa sam nadopunio nadpis po smislu i po razmaku slova. Naveden je prvi put u Slovincu (t. j. prve tri rieči) godine 1880 (V. Slovinac god. III. br. 12. str. 236), a to od veleuč. g. L. Zore po prepisu pok. V. Vrčevića. Po razmaku sam pismena nadopunio Г(ЮРЪГЪ), a taj je *Gjorgje* u istinu živio za dobi kralja Vladislava i bio je š njime u doticaju, te on o sebi veli: — КЕ Є ДААЪ КРААЪ ВЛАДИСЛАВЪ МЪНЪ И МОСН ЖЕНЪ А СВОЕН КЪУЕРИ (Mikl. 54). Veleuč. prof. Sime Ljubić (v. Opis Jugoslavenskih Novaca na str. 30) o tomu *Gjorgju* ovako piše: »Ovaj bi možda mogao biti onaj isti *Gjorgj* knez od Dioklije, sin

<sup>1)</sup> U rieči ПОРКИО je R latinsko.

Vlkanov, koji 22 trav. 1242 (Rad I. 131) sklopi ugovor s obćinom dubrovačkom.« Ovgdje se je osvrnuti na rječ *porciju* (porciju = portio, tributum), na arabsku rječ *arač* (*harač*) i na *vasial* mješte *vasal*. Spomenuta je crkvina duga m. 10,24; široka m. 4,54; a apsida je široka m. 6. Vrata su na crkvi vis. m. 1,55; široka m. 0,67. Povrh vrata je i s desne strane krst ovoga oblika:



S lijeve je strane krst u viencu:



Vid Vuletić Vukasović.

## Predhistorijsko kamenito orudje iz narodnoga muzeja.

(Konac).

### C. Kamenito orudje od diabaza.

#### 1. Sjekira iz Zagorja.

Sjekira ova je na tupoj strani upravo preko rupe prelomljena, te joj manjka zadak. I brid je ponješto odbit. Rupa je čunjasta, te ima promjer na jednoj strani 2 cm., a na drugoj  $1\frac{3}{4}$  cm. Preostali komad dug je  $10\frac{3}{4}$  cm.; visina na bridu i zadku iznosi  $3\frac{1}{3}$  a po sredi 4 cm., a širina na rupi 4 cm. Ovako teži 237 gr. U muzealnom katalogu nalazimo tu sjekiru spomenutu na str 37 sl. k. Dar je to dra. I. Prelea.

Površje samoga kamena je sitno izšarano, a šaru tu tvore sitni leđci glinenca, iz medju kojih se protežu mutno zelene ljage. Da je kamen već u velike raztrošen, svjedoči nam njegova sivkasta boja, koja prelazi u hrdjastu.

Pod mikroskopom vidimo na izbrusku, da je kamen čisto zrnate strukture. U izbrusku razpoznavamo kao sastavine: plagioklas, augit, amfibol i titanovo željezo, čemu se pridružuje u vrlo malenoj množini još i kremen, koji je tu kao što i amfibol sekundaran. Pojedini sastavni dielovi su osim titanova željeza vrlo raztrošeni. Neima dvojbe, da je kamen taj bio već onda raztrošen,

kada su ga za orudje priredili, jer su ljudi onda većim dielom kupili materijal za orudje po potocih, dakle uzimali valutice, koje je voda sniela.

*Augita* nalazimo u preparatu vrlo malo, jer se je najveći dio već pretvorio u amfibol. Gdje su mu se leđci još sačuvali, tu su se uvijek razpali u pojedina razlučena zrna. Zrna su ta jasno svietle boje. U polarizovanom svjetlu pokazuju ona vrlo oštre boje, a gdje se na zrnih vidi izražena kalavost, tu se daje mjeriti velik kut potamnjenja, koji dosiže do  $40^\circ$ .

Sav *amfibol*, što se u preparatu vidi, stoji genetički u savezu sa augitom. Na razkidanih zrnih augita se često vidi, kako se svako za sebe na obodu pretvara u vlaknasti amfibol. U preparatu ima više amfibolnih nakupina, u kojih nalazimo po koje zrnice augita. No gdje i toga neima, to se ipak svuda na amfibolu vidi njegova sekundarna narav. Sav taj amfibol je skroz vlaknast i razčihan, a pri tom nikada ne stvara cjelovite kristaloide, nego se svaka nakupina raspada u sitnije nakupine sa posebno položenimi vlakanci. Kako se cio leđac augita ne pretvara celokupno sa oboda u amfibol, nego se uvijek najprije razpadne u pojedina zrna, a onda se tek ta zrna pretvaraju u amfibol, to nam je struktura amfibola jasna.

Sve te vlaknaste nakupine odaju nam uvijek jasno mineralnu narav amfibola. Plehroizam im se pokazuje u zelenkasto žutoj i žuto smedjoj boji. Kut potamnjenja je uvijek malen.

*Plagioklas* je vrlo raztrošen, te pun zrnata, bieličasta muteža, no uza sav taj mutež ima u njem vrlo često svježih dielova, koji nam u polarizovanom svjetlu odaju njegovu polisintetičnu sraslačku narav. Sraslačke lamele potamujuju uz malen kut. Da li tu ima uz plagioklas još i ortoklasa, to se neda reći.

*Željezna ruda* je vrlo obilna, što se već prostim okom na izbrusku vidi, koji je sitnimi točkami crno izpjegan. Oblici željezne rude su onakvi, kako ih obično pri titanovu željezu vidimo. Oni su šibkasti, razrezuckani, te sa strane i po sredini izjedeni. Biele raztrošine oko ovih zrna neima. Diabazi Zagrebačke gore imadu, kako sam se iz mojih preparata osvjedočio, isto tako titanovo željezo, koje u mnogih slučajevih ostaje vrlo dugo svježe, pa se samo gdješto u leukoxen pretvara.

*Kremen* je u preparatu vrlo riedak. Oblik i položaj mu uvijek jasno posvjedočuje, da je on u kamenu sekundarne naravi.

Materijal ove sjekire *potiče nedvojbeno iz Zagrebačke gore*. Na sjevernom obronku Zagrebačke gore našao sam velikim prostorom silne pećine diabaza. I taj diabaz nalikuje po vanjskom licu i po svojih mikroskopskih sastavina posvema na ovaj, od kojega je opisana sjekira napravljena. Neima tu razlike nikoje druge do te, što sam ja za svoje iztraživanje odlomio svježiji materijal, te mu tako nije pretvorba tako daleko napredovala.

## 2. Sjekira iz Bedekovčine u Zagorju.

Sjekira ova prelomljena je pri rupi, pa se je našao samo prednji komad, koji ima širok i oštar brid. Strane joj se sastaju u pravom kutu. Komad taj mjeri u duljini 8 cm.; visina na bridu iznosi  $4\frac{1}{2}$  cm., a po sredi  $5\frac{1}{2}$  cm.; širina pri rupi je  $4\frac{1}{2}$  cm. Komad teži 433 gr. Nadjena je u Bedekovčini, u občini Maće, a muzeju darovao ju je dr. Prele. Muzejalni katalog ju spominje na strani 40 sl. g.

Sjekira je slabo ugladjena, a površje je kao u prijašnje sitno izšarano. Šaru tvore i tu sitni leđci glinenca, izmedju kojih se protežu druge zelenkaste sastavine. Sivkasta boja ovoga kamena je čistija nego u prijašnjega. Na svježoj prelomini proviruju iz tamno sive površine sitni bijeli, svietlucavi leđci glinenca.

Pod mikroskopom pokazuje nam ovaj kamen u preparatu iste one bitne sastavine, kao i prijašnji, samo vidimo, da je tok raztvorbe ovdje bio ponješto drugi.

*Augiti* su ovdje mnogo obilniji, premda su gotovo svi njegovi leđci u sitnija zrna razkidani. Kako je raztvorba augita zaostala, tako ima tu malo *amfibola*. Samo pretvaranje augita u amfibol moralo je tu ići vrlo polako, jer sekundarni amfiboli nisu tako vlaknasti, nego su više kompaktni i jedinstveni.

*Glinenc* je nasuprot u kamenu gotovo sasvim raztrošen, te su mu leđci tako izpunjeni bielom, kaolinu naličnom, tvarju, tako da u njih ima vrlo riedko svježih dielova, na kojih bi se mogla razabrati polisintetična, sraslačka narav.

*Titanovo željezo* je vrlo obilno, te se pokazuje u istih oblicih kao i u prijašnjem.

*Kremen* je i ovdje sekundaran, no ima ga puno više nego u prijašnjem.

Materijal ove sjekire potiče takodjer *nedvojbeno iz Zagrebačke gore*. Ja posjedujem poveći broj preparata od zagrebačkoga diabaza,

pa sam se osvjedočio, da je u raznih komadnih raztvorba dosta različita, pa da se u njih amfibol i kremen dosta često sekundarno pojavljuju.

U muzeju nalazi se od diabaza samo još jedno dljeto, koje je takodjer u *Zagorju* nadjeno. Liep ie to, velik i čitav komad, koji doduše nisam iztraživao, no on je po vanjskom lieu tako nalik na oba prijašnja komada, da i tu neima dvojbe, da mu materijal potiče iz Zagrebačke gore.

## D. Kamenito orudje od sijenita.

### 1. Mlat iz Sota u Srijemu.

Mlat ovaj prelomljen je na rupi, a nadjen je samo zaduji dio, koji svršuje ravno zatupljenim šiljem. Rupa mu je pravilna i mjeri u promjeru  $2\frac{1}{2}$  cm. Dug je od rupe do zadka  $4\frac{1}{2}$  cm.; visok je u rupi  $3\frac{1}{2}$  a na zadku  $2\frac{1}{2}$  cm.; širina na rupi mu je  $5\frac{3}{4}$  cm. Težak je ovako 218 gr. Muzeju poklonio ga je Mato Marinković, župnik u Sotu. Muzejalni katalog spominje ga na str. 43 slovo d.

Kamen ovoga mlata je vrlo liep. Boje je tamno-maslinasto-zelene, a iz toga zelenila proviruju ponješto bieličaste ljage. Na prelomini je tamno-zelen sa svietlucavimi bielimi ledci.

Pod mikroskopom očituje nam kamen čistu jednoličnu zrnatu strukturu. Pojedina zrna su srednje veličine. Mikroskopske sastavine su mu glinenac, amfibol i titanovo željezo.

*Glinenac* je sav stubast. On je vrlo raztrošen i izpunjen bielim, sitnim mutežom, no koji nam ipak ne može da sakrije optička svojstva rude. Malo ne sav glinenac je *ortoklas*, jer nam se obično prikazuje kao jedinci ili dvojci. *Plagioklas* je tu dosta riedak, a to nam opredjeljuje kamen kao sijenit.

*Amfibol* se pri slabom povećanju prikazuje u dosta kompaktnih ledcih, koji dobivaju svoj oblik prema prostoru, što ga je ostavio glinenac. U te prividne ledce ulaze dosta često sa strane glineneci, te ih tako razrezuju. Boja amfibola nije smedja, nego je zelena. Medju unakrštenimi nikoli vidimo i pri slabom povećanju, da ledci amfibola nisu jedinstveni, jer ne potamnjuju jednolično. Pri većem povećanju vidimo, da amfibolni kristaloidi sastoje od neizmjerne finih vlakanaca, koja obično ne leže paralelno. Sve nam to jasno



govori, da su se u njem njeke promiense dogoditi morale. Pomislili bi odmah, da je taj amfibol postao metamorfozom iz augita, no u preparatu ne ima augitu nigdje ni traga. Kada bi ipak tako bilo, o čem sam podpuno uvjeren, onda bi to bio *augitni sijenit*.

*Titanovo željezo* je u kamenu obilno razvijeno, no vrlo se je slabo iztrošilo, jer oko njega vidimo dosta riedko poznate biele raztrošine.

Materijal ovoga mlata, koji je u *Sriemu* nadjen, potiče nedvojbeno iz *Zagrebačke gore*. U Zagrebačkoj gori našao sam sijenitnoga kameuja u znatnoj množini, i to kamenje se u ničem ne razlikuje od ovoga. Poglavitno je tu narav amfibola istovjetna. Ja se nadam, da ću jednom dospiti do toga, da opišem eruptivno kamenje Zagrebačke gore, te ću onda genezom razjasniti narav samoga amfibola. Ja se ne mogu upuštati ovdje dublje u opisivanje zagrebačkoga sijenita, nego se moram ograničiti samo na to, da kažem, da neima dvojbe, da kamen ovoga mlata potiče iz *Zagrebačke gore*. Ovaj mlat služi nam ujedno za dokaz, da je prometom nesamo antigoritni serpentini dolazio iz *Sriema* pod *Zagrebačku goru*, nego da se je i odatle prometom nosilo kameuito orudje natrag u *Sriem*. To nam podpuno utvrđuje, da je u ono vrijeme u istini postojao savez između *Sriema* i *Zagorja*. Mi ćemo odmah viditi, da je u *Zagorju* i zagrebačkoj okolini bilo dosta kamenita orudja od sijenita.

## 2. Bat iz Zagorja.

Od ovoga širokoga i teškoga bata nadjen je samo doljni dio bez rupe. Kamen samoga bata je sivkaste boje, te se vide na njem dvie vrste pjega. Jedne pjege su sitnije i zelenkaste boje, dočim su druge puno veće i biele boje. Cielo lice pokazuje, da je kamen u velike raztrošen. Muzejalni katalog ne navodi ovaj bat.

Pod mikroskopom vidimo u izbrusku, da je kamen tako raztrošen, da mu se sastavine jedva razpoznaju. No uza sve to vidi se ipak, da je kamen bio krupnozrn.

Sastavine kamena su glinenac, amfibol i kremen.

Ledci *glinenca* prikazuju nam se kao bieli, mutni i raztrošeni stupovi. Samo na gdjekojih se još vidi, da su to bili ortoklasi. Uz ortoklas nalazimo tu i nešto malo plagioklasa, kojemu su se ledci bolje sačuvali, kao što to i u drugom kamenju biva.

*Amfibolni* kristaloidi prikazuju nam se kao nakupine sitnih listova, na kojih se očito vide sva svojstva amfibola. U samih listovih nalazimo vrlo sitna zrna *epidota*. Sve to jasno govori, da su se u amfibolu znatne promjene dogodile.

*Kremen* je u kamenu sav sekundaran. On izpunjuje izjedene dielove kamena, te tvori tu malene nakupine sitnih zrna. U samom kremenu nalazimo sitne i gličaste ledce amfibola, koji se je pri raztvorbi kamena stvorio, te se zajedno sa kremenom složio.

*Željezna ruda* je do malenih ostataka sasvim izčežla.

Sijeniti *Zagrebačke gore* tako su nalik ovomu kamenu, da ne ima dvojbe, da i on *potiče iz Zagrebačke gore*.

### 3. *Sjekira iz Zagorja.*

*Sjekira* ova prelomljena je upravo pri rupi, a nadjen je samo stražnji komad, koji je na okolo zaokružen. Muzejalni katalog ga spominje na strani 41 slovo p. Muzeju darovao ga je dr. Prelec. Komad je težak 287 grama.

Površje kamena je hrdjasto-smedje boje. Svježja prelomina je mutno-zelena sa sitnima bjeličastimi pjegama.

Pod mikroskopom prikazuje nam se kamen tako raztrošen, da se u izbrusku razpoznaju samo veliki ledci glinenca. Upravo je neobično, kada čovjek vidi, kako je raztvorba sve ostale sastavine sasvim uništila, pa da se je ipak glinenac i toliko sačuvao. Glinenci su doduše puni muteža, no ipak se dadu gotovo uvijek po optičkih svojstvih opredieliti kao *ortoklasi*. *Plagioklasi* su tu vrlo riedki.

*Feromagnezijski* sastojak je posve raztrošen i kao takav izčežnuo. Njegovo mjesto zauzima nerazriešiva bieličasta i zelena raztrošina, u kojoj razabiremo jedino sitne listove viriditične rude.

U cielom preparatu našao sam jedan ledac *apatita*.

Napokon mora se ovdje još spomenuti: *vapnenac*, koji je dakako sekundaran, te se samo u riedkih i malenih zrnatih nakupinah pojavljuje.

Neima dvojbe, da materijal i ove sjekire *potiče iz Zagrebačke gore*.

U muzeju nalazimo još tri sjekire, koje su napravljene od sijenita, pa sve tri potiču iz okoline *Zagrebačke gore*. Već vanjsko

lice ovih sjekira dokazuje jasno, da i njihov materijal potiče iz Zagrebačke gore.

Rezultati mojega iztraživanja bili su sljedeći:

1. Svemu kamenitomu orudju, koje je pravljeno od serpentina, diabaza i sijenita, potiče materijal iz Hrvatske.
2. Za serpentinsko orudje, koje nalazimo u Zagorju, Posavini i Sriemu, uzet je materijal iz Fruške gore.
3. Za orudje od diabaza, koje nadjoše u Zagorju, uzet je materijal iz Zagrebačke gore.
4. Orudje od sijenita nalazi se u Sriemu i Zagorju, a materijal mu potiče iz Zagrebačke gore.
5. Orudje od amfibolita nadjeno je u Zagorju i Sriemu, a materijal bi mu mogao poticati stranom iz Zagrebačke stranom iz Fruške gore, premda se to neda sigurno tvrditi.
6. Prometom prenašalo se je kamenito orudje iz Sriema preko Posavine u Zagorje i obratno iz Zagorja u Sريم.

## D o p i s i.

U Korčuli, dne 15 siječnja 1887.<sup>1)</sup> — 3. Ploča Na njoj je u vrhu ruža. — Sada se pada nju kopaju.

4. Stećak. U vrhu je ravan. Sada je izvaljen.
5. Stećak u vrhu ravan poput ploče. U vrhu mu je polumjesec okrenut niz doli, a izpod polumjeseca je zvijezda sa pet zdraka.
6. Stećak poput ploče. Na njemu je podbočena žena.
7. Stećak poput ploče. Na njemu je ogromna zvijezda sa šest zdraka.
8. Stećak. Na njemu je udubljen krst +.
9. Stećak Ugrađen je u medju.
10. Stećak. Isto je ugrađen u medju.

11—17. Šest je stećaka ugrađeno u donju ogradu nekropole, te je na prvomu stećku u vrhu vienac, a tako i na drugomu.

Na crkvi je zvonik, te je izrađen po starobosanskomu motivu, biva na vrhu su mu tri ruže, a kamen je do dna nakićen trouglastijem *ustrišćim*, te sliče *araldičkijem rombima*.

Na crkvi je ugrađena, kao obično, kropionica, a na njoj je ukresan krst +.

Ovdje je u ogradi izpred crkve, dakako izpod golemijeh hrastova, do dvadeset stećaka.

<sup>1)</sup> V. Viestnik 1887. str. 92.

Malo časaka je ponaprieda, na podnožju brda *Osojnika*, mjesto *Voznik*, te se tu i dan danas pozna kamenolomina za starobosansko mramorje. Tu su četiri stećka još neprenešena, te vrijedi, a da bude opisan barem sljedeći, a neka je bio obataljen. Stećak je u vrhu ravan. S donje strane iskresan arhitektonički sa šest reda stupova. Na glavi je stećka vitez na konju, te drži na ruci sokola. S gornje strane kolo od desetoro ženskih glava. — Rek bi, da je ovaj spomenik bio naredjen za onoga junaka *Ljuboevca*, te je ukopan izpod opisanoga stećka kod Sv. Luke, pa majstor nije avarisao, a da ga ukreše kako treba, da zadovolji pokojnikove rođjake. — Moglo bi biti, da je to kakav majstor kresao po onomu stećku u greblju kod sv. Luke, a za drugoga pokojnika. Svakako je i to opaziti, da je obataljeni stećak u *Vozniku* urešen arhitektonički, a takijeh nisam vidjao na onijem stranama.

Kod sela je *Stravče* predhistorička gomila.

U *Dubi* je (sahat hoda put istoka iz *Stravče*) starobosansko greblje, te je tu do dvadeset ploča, ali bez obilježja, a samo je znakova na jednoj cigloj ploči (poput je stećka), biva na njoj je baš krasan oskočen štit, a za štitom dug mač, te je položen s desne put lijeve.


Tu je crkva Sv. Roka, al je svakako ponačinjana, biva skroman je kipiće svetomu prekužniku parcu udaren istom svršetkom prošloga vieka, a to nam kaže izpod njega nadpis: s ROCCO 1780.

U selu je suhozidina, te narod priča, da je tu bila pravoslavna crkva, pa da je pod njom zakopano golemo blago.

U *Grajindolu* (sahat i po put zapada iz *Stravče*) kod *Kolića* je kuće (*Jagnjilo*) nešto malo starobosanskih spomenika (do desetak na broju), al su sasvijem prosto ukresani, a spomenut mi je sljedeće:

1. Ploča. Na njoj je majstorsko obilježje  $\wedge$ , te i drugih majstorskih crtarija, al je sve primitivno.

2. Grobnica razbijena. Nad njom je ploča, a na ploči je udubljen

krst ovoga oblika: 

Posred groblja je razvaljena suhozidina, a u njoj starobosanska ploča bez ikakvih znakova. — U tomu je greblju otvorena predhistorička gomila, te je usred nje nekoliko grebova. U jednomu su grebu (šir m. 0,25, a duljine mu nijesam mogao, da izmjerim) sve kosti istrunule, a predmetima nije bilo ni traga.

Poviše *Lokanja* je na brdu ogromna predhistorička gomila, a jedna je takodjer na briegu kod *Jagnjila*. Na *Baboj* su kod *Stravča* (put sjevera k Trebinju, daleko po sahata od *Stravča*) dvije predhistoričke gomile, a dalje, po sata hoda, je jedna na *Veljenu Dolu*.

U *Dugijem* je *Stranama* (dobar sahat hoda od *Stravča*) takodjer predhistorička gomila.

God. 1881. počeo sam, da spominjem naše spomenike, al sam onda, žalibože, mislio, da to nijesu naše starine, kaonuti što sam jih onda sasvijem malo vidio, pa sam se uputio za tuđjom glavom, jer se još onda u obće mislilo, da su sloviuci našli rečene spomenike na današnjemu zem-

ljištu u Herceg-Bosni, Dalmaciji itd. U Trstenomu je kod Dubrovnika bilo stećaka, al su dan danas porazbijani, pa jim se eto jedva jedvice pozna obilježje, gdje su bili. — (God. 1881 opisao sam te ostatke u našem „Viestniku“<sup>1)</sup>), a samo po debelu, te sam se sasviem površno obazrio na starobosanski spomenik pod br. 8., a taj svakako u velike zasjeca, osobito u našu araldiku, pa je to u njemu zlamenita, da je u štitiu točno udareno *araldičko obilježje*, što nije podpuno jasno piscima naše araldike. Evo opisa rečenoga stećka: Sprieda je narešen ogromnijem granama djeteline. Na plohi je stećka velik štit, a za štitom zamašan mač. U štitiu je (što je riedko) mithička životinja, okrenuta uzgori, te je zavrčala rep, rastvorila gubicu i izplazila jezik. Izgleda u obće poput konja. Oko životinje je, poviše repa, trolist djeteline, a tako poviše glave i izpod vrata. Pod prednijem joj je nogama i ispod trbuha kao jabuka, a tako i u zavrčaju repa. S desne je strane stećka ovelik jelen, okrenut put desne, a prama njemu čuči strielac, te mu je odapeo jednu strielu u grudi, a drugu u grlo. U vrh stećka je bilo kolo od tri čeljadeta, biva ženske su s lieve, a ostalo se nepozna. S lieve je strane stećka jelen, te bježi put desne. U dnu je trolist djeteline, a ostalo se nepozna.

Dakako, da je *Trsteno* naseljeno od davnina, te je to od pamtievika *plemenita baština vlastele Ovčarevića*, a poznato nam je iz Dubrovačke povjesti, da su *Ovčarevići* (današnji *Gozze*) sašli iz Herceg-Bosne, te su upisani između prvijeh u dubrovačku vlastelu. Kaže se, da je začetnik spomenute porodice *Vuk Ovčarević*, a to bi bilo negdje oko desetoga stoljeća . . . Kako je, da je, al je svakako onaj *biljeg* (stećak) postavljen *plemenitu čovjeku*, pa eto ja držim, da je od *koljena Ovčarevića*, jer je *Trsteno* plemenita zemlja te porodice, a nije nam poznato jeli kakav drugi plemić iz Herceg-Bosne u najstarija doba bio okućen u Trstenomu, pa nam je s toga zaključiti, da ovaj stećak pripada porodici *Ovčarevića*.

Ovgdje mi je opaziti, da je matica u Trstenomu sgradjena odavnina, te se to samo spominje o *Sv. Vidu*: „*ex antiquioribus, extitit a. 1458.*“ Dakako, da će je biti sgradili spomenuti *Ovčarevići*, pa je poslije prenačinjana uz viekove, a to se pozna po sljedećemu utarku:

MARC · u svezi MA  
LVCH  
(B)ACH

Ovaj je utarak prosto obrubljen (po prilici dug m. 0,10; visok m. 0,12) ugradjen (u visoko) u pročelje crkve sa zapadne strane. Rek bi po njemu, da je u *Trstenomu* u prastara doba obstojala crkva posvećena *Sv. Marku, Luci, Baku i Sergiju*. To nam je poznato iz povjesti, da se je *Pačimir Belo* ustavio, uzgrede dolazeći iz Rima, u Dubrovnik, te je, uz ostale stvari, sgradio u slovinskomu gradu crkvu posvećenu *Sv. Sergiju i Baku* (parcima Belove porodice), pa eto rek bi, da je u Dubrovniku uvedeno stovanje tih mučenika, a i brdo se *Srgj*

<sup>1)</sup> V. „Viestnik“ g. 1882 (IV—I.) na str. 26.

(povrh grada) prozvalo po crkvi posvećenoj rečenijem svecima. Po ovomu je zaključiti, da je u Trstenomu bila crkva posvećena *Sv. Marku, Luci, Baku i Srgiju*, kaonuti što je ovo utarak, pa je okrunjeno bez dvojbe još nekoliko besjeda, a možda i godina. — Da sam Vam preporučem!

Vaš osobiti štovatelj: Vid Vuletić-Vukasović.

Rieka 25 svibnja 1887. — *Napisi i listine*. Ovogodišnji „majales“ dobro mi je došao, da pohodim Grobnik i susjedna mjesta, gdje me nije bilo otkad sam svršio gimnazijske nauke. Mišljah: Utile dulci! Pa doista pored drugih pabiraka napaljetkovao sam i neke stare listine i napise, koje evo na javu iznosim. Dne 1. svibnja bio je na Grobniku crkveni god. To me je s jedne strane veselilo, jer sam mogao tako najljepše motriti narodne običaje, nošnju itd., nego sam s druge strane na takav dan bio zapriječen druge stvari ispitivati. Najprije sam razgledao Frankapansko-Zrinjski grad, koji je posjedovala neko vrijeme magjarska velikaška porodica Batthyany-â, a sada je vlasništvo kneginje Thurn-Taxice. G. 1848 odvezli su — po pripovijedanju — odavle ciele vozove spomenika, koji se sada bez sumnje čuvaju negdje u Magjarskoj.

Grad je (Grobničani kažu „kaštel“) sa svijem zapušten. U dvorištu, koje je po prilici četverokutno, ima u sredini zdenac, na kom se još razabiru stari grbovi. Na jednom stupu ispod otvorenog hodnika stoji mala ploča sa slijedećim napisom: 1442.1664.

Prva godina valja da znači godinu sagradjenja, a druga možda godinu obnavljanja.

U gradu ne stanuje niko, izuzevši neke ženskinje prizemno; jer se sve raspada. Na prozorima nema vratnica, a podovi su i stube sprhli te će biti do mala nemoguće popeti se na prvi kat. I krov je ruševan. Od kapelice, koja je bila prizemno, opažaju se samo tragovi. Kad čovjek prolazi tina pustim prostorijama, gdje su negda Fran apani i Zrinjski razvijali svoj sjaj i veličanstvo, obuzme ga neka sjeta te mora kliknuti sa Šenoam: „pjesme, priče, bajke!“ Da je taj grad zapušten, šteta je i za to, što mu je divan položaj, odakle ti puca pred očima čuveno grobničko polje i čarobni kvarnerski zaljev.

Sa pročelja crkve ispisah glagolski napis, koji kaže, da je zvonik započet g. 1572. Sadašnji župnik dao je napis uzidati u pročelje crkve. Ne pripodajem napisa, jer ga je već Kukuljević natiskao (Monumenta I str. 271).

Župne knjige grobničke počinju s početkom XVIII. vijeka, a pisane su latinski. Plovanija je grobnička izgorjela, kako tradicija hoće, pa i sve knjige i listine.

Jedinu starinu, što mi je pokazao čestiti župnik g. M. Juretić, jest komadić papira, potičući od g. 1770., na kom še veli, da je *copia*. Na vrhu dolaze glagolska slova **h09**, a po tom je napisano latinski:

„*Parochia, quantum humana traditione constare posse dignoscitur, fundata est sub Bella rege IV., diruta circa annum 1498 civitate Modrusiensi, in Collegiata erecta. Murata est a Comitibus Subich ut constat ex eorum Insigni ante aram St. Aptorum Petri et Pauli. Habet*

*certa terrena sibi pia fidelium liberalitate legata, super quibus gravatur Hypotheca" ecc.*

Upućen od g. župnika, da ima kod seljaka plemića Frana Frankulina neki glagolski napis, podjoh onamo s načelnikom g. B. Kostrenčićem. Kuća je jednokatna i sama za sebe, kakav  $\frac{1}{4}$  sata izvan Grobnika na putu, koji vodi u Rijeku. Povrh vrata stoji samo godina 1660., kada je valja ta kuća sagradjena. Ploča s napisom bila je u kući, nego da ju je — reče Frankulin — odnio Sabljak u Zagreb. To će biti zaslužni M. Sabljak, koji je Kukuljeviću dao i onaj prije spomenuti napis. Da bi Sabljak odnio bio ploču u Zagreb, moramo sumnjati, jer to ne bijaše nikaka vanredna starina. Sabljak je prijepis napisa predao g. župniku Juratiću, pa ja ga evo ovdje — ne nalazeći ga kod Kukuljevića — pripočujem onako, kako ga je sâm Sabljak zabilježio.

„Napis na Kamenu, bivši od prije u Kapelici sv. Trojstva, a sada u kući plemenitoga Frankulina u Grobniku :

D. O. (M.) Najboljemu višněmu Bogu  
 Na slavu presvetoga tro(istva)  
 i blažene divice Marie (i na č.)  
 ast i spomenutje naša(stja)  
 častnoga driva svetog(a kri-  
 ža gđna : našega Is(u) h(ris)ta (i) čini  
 učiniti ovu kapelicu za se i z-  
 a svojih sadanih i napridak bu-  
 dućih plemeniti knez *Ferenc*  
*Frankulin* vato vrime bud(u)  
 ši *Porkulab* u Grobniku pr(e)s-  
 vitloga g(ospo)d(i)na g(ospodi)na Petra Zrin-  
 skoga i t. d. i doveršiju leta (16)49<sup>1)</sup>  
 dan 12. Avgusta miseca na v-  
 ečne stvari spomenutje i t. d.“

Napis je bio bez sumnje glagolski.

Spomenuti Frankulin ima i listinu od Petra Zrinskoga, nego ju čuva krčmar Lovro Hlača u Grobniku, gdje ju ja prepisah. Evo je :

„Mi Gozpodin Petar Vikouichni Groffh od Zrinia Rimsske Czesarone a Nimske, Ugarzke i Cheske krallieue Zuitlosti Vichnik, Komornik, u poliu uarhu lako-konikou General Shumbegzkkih Vzkokou sztanouitih konikou Karlouachke a Zluinzke y Uelomirichke tuerdgy Ueliky kapitan. Daiemo na znanie uzim y uzakomu koimze doztthoy, y kadibi potriba ou nas szlobodni y ottuoreni lizth pokazatti y nimze podaprit. Kako Mj prostimaussy y procziniussy Virnu, a u Uirnoztt ztalmu zlusbu zlude nas-sega Plemenitoga i Uiteskoga kneza Francisca Francolina, koiom szej Nam uazdar paschil izkazjual i izkazat terszil od pocham onoga urimema kakoie na nas glaz iz Latinzke zemlie knam dossal, pod namize naztanil i Nas za zuoga Gospodina obral, pache ios i u napridakze od niega uzake

<sup>1)</sup> Po strani s olovkom : „a në 1659“.

uirne, doztoine, zpodobne i zahualne (:kako namze i obiche:) zlusbe nadiemo, i rad thogha hotyuchy Mi niega pod krilo nasse milozti uzett, i uechemu Uffanie dat, à u uffaniu okripit, uzamsj na Naz tarhuze Nasse rodbine i oztanka, koihbize ouo doli popizano dughouanie tikalo, ili kim godir puthem i nachinom tikat i doztoiat moglo, kako godir i u napridak valuiemo dobrouolyno uze ono Imanie i Pecche za kruh, koie iezt u darsaniu Grada nassega Grobnika z nassom uolyom i consensun doszad pokupoval, naulaztito hisu i Pecche koiuie szam zazidal u Gradu Nassem Grobniku i prednim z Vertlom ukupe na gruntu kojega zmomu Mj dali, kako nato nas lizth zuidoichi i iz Nasse dobre uolie darovalj. Item drugu hisu, stoie od Zandricha, tulikoier u Grobniku buduchu. Item Uinograde, iednoga od Matthia Czolnara u gruntu Gradimouoy, drugi falat vinograda pod Ztermczem od Gericha, treti falat u Dragi od Pilipicha, cheterti falat pod Goreche od Szandrovacz, peti falat u Illouiku od Vdoue Martina Zandricha, seztti u Babinu od Mershanich kupil i zadobil, y one orattie zemlie pod Ozrniem y Grobischa, uze to u darshaniu Grada nassegha Grobnika u Vinodolu od koih uzih tih Uinogradou ni uisasse prihodka islo ka Gradu Nassemu Grobniku r . . . eno mu (rechenomu?) uzako litto do szada nego Vina szpud iedan i pol, a od zemally psenicze sztar iedan a od uzega pinez libar szedam uze to rechenomu Franciscu Frankolinu . . . niegouomu oztanku polagh niegouih kupounih liztov iz izuerssene gospozcke milosche nasse ztanov, ch(?)y iznoua dazmo, darouazmo, prikazazmo, i valouazmo ozlobodiz(mo) . . . plemenita uchinizmo, i zmed oztalih izluchizmo a odauzih y uzakih podankov haracheu y tlake, kako y . . . szulia uele i male shiume ka Gradu nassemu rechenomu priztoiechi . . . im godir jmenouanah i nazvanih imenom zlobodna i zlobodne uchinizmo, kako ti daruiemo, prikazuie mo, ozlobadgiamo, zlobodna y zlobodue chinimo po iakohti ovogha lizta . . . olian dati, prodati, darouati, prominiti, zam y zamj vsiuati. a i za Dossu tulikoier oztavit, zamo kada to zecheno Imanye izrukke Francolina i niegova oztanka doide to Imanie, da dohodky opet za Grad Nas Grobnik zapadu i dopazti jmaiu. A to daze dalje ozlobodgienie iztolmachi, takoga zauziin niegouim oztankom szmed puka iznimliemo da odszad u napridak u uszih prisaztnih vrimeh uzuzi oblaztt zapouid, moch, i szud, od Nassih Kapitanou, Gubernatorou i inih uzih officialou Nassih, u koiem godir titulu buduchih tako uzezmo da jmenovana ke Francolina y uaz niegou oztana nichirju tusbu ni Instantju szudit ne mogu pod Poenu zto zlatih dukat Nam a niemu ilj nim po szebj za trude y sztroske kako prauicza zpozna cidovat imajuchy, izuan szamo Nasse Commissie, douolienia y ukup nato poglavite liudy odluchenia pache jos pod nichirju zapouid nigo szamo Nassu y Nassega oztanka on y niegov oztanak . . . bitj y Mye poduersene nechemo inatj y uze to timj Conditionj tuerdimu na Vike po jakoztj ouogha lizta. Koga ruké Nasse podpizanyem y pechati zapechatheniem podtuerdgiena za vechu assecuratiu dazmojm. Pizan u Gradu Nassem Ozlyu drugo nadezte Januara, u Litu petdeset tretom varhu Tizuesia I Sezth Zttho.

Comes Petrus à Zrin m. p.

Listina je od pergamene, a na okolo su (prilično grubo) bojadisani ornamenta. Na vrhu ima grb bez krune sa tri polja: u gornjem je zvi-



jezda, a s lijeve i s desne strane slovo *F*; u srednjem zvijezda, a u donjem ruka. Listina ima viseći otisak pečata od crvenog voska u škakulji s napisom, koji nijesam mogao zbog nestašice vremena ni da pročitam (same kratice) ni da prepisem.

Slijedećeg me je dana poveo vrijedni jelenjski župnik, g. Franjo Canjuga, u Ratulje — selo seljačkih plemića, gdje da ima starih pisama. Kod Toma plem. Maršanića nadjoh dvije latinske listine, ni stare ni važne. Jedno je prijepis darovnice cara Leopolda od 14. kolovoza 1672., kojom daje Matu Maršaniću neke povlastice: pečenje kruha itd., a u njoj se izrično spominju povlastice, što ih je Zrinski dao Frankulinu; drugo je izvorna listina od 20. travnja 1675., kojom car Leopoldo podijeljuje Matu Maršaniću plemstvo. Spomenuti Tomo Maršanić ima i jednu listinu hrvatsku od kneza Petra Zrinskoga, nego se nalazi kod nekoga od njegovih rodjaka u selu Grohovu, kamo nijesam mogao poći. I to je moje starinarko papirčenje iz Grobnika i Jelenja.

Prof. Ivan Milčetić.

## Razne viesti.

**Glasoviti arkeolog preuz. g. Dr. Ludolf Stephani** — tajni savjetnik, pravi član car. akademije znanosti, nadčuvar car. Eremitage-a u Petrogradu, i počastni član hrv. arkeol. Društva, umro je 11 lipnja (30 svibnja) u Pawlowsku u 72 godini svoga života. Zasluge Stephanijeve na polju navlastito grčke arkeologije, neizmjerne su. U tom bjaše prvak među prvaci. Laka mu zemljica!

**Pierres sépulcrales Dalmates par M. L'Abbé Pierre Kaer. Lyon 1887.** — Ovu razpravu o *dalmatinskih* stećcih našega hrvata P. Kaera izdalo je antropologičko društvo u Lyonu. O njoj, u koliko mi je poznato, rekao je nekoliko nezgrapnih i neiztinitih rječih dobro poznati nam Dr. M. Hoernes (*Mittheil. d. Anthrop. Gesell. in Wien. XVII. Bd. 70.*), a s toga što Kaer odriešito odbija smješnu njegovu nauku o naših stećcih. Za Hoernesom poveo se Vid Vuletić Vukasović u Smotri (*Svez. VI. str. 374*) ocienom, koju naš Viestnik odbi.

Hoernes bjedi ga naime, da mu jedva poznato ono malo gradiva, što se po Dalmaciji nalazi; da nepoznaje ono daleko bogatije, što leži u nutarnjosti zemlje (u Bosni i Hercegovini); što je on prvi u znatnom broju narisao i opisao, da nije si dao truda upoznati se dotičnim gradivom iz izvornih izvještaja, zadovoljivši se s ono malo viesti hrvatskih novina, gdje je i to našao, da njegove radnje o predmetu (*hic Rodus*) po sudu Viestnika hrv. ark. društva neviiede opaza, i da radnja g. L. Zore jest jedina, koja se izpravnim tumačenjem simboličkih predstava odlikuje.

Kaer izvješćuje samo o stećcih neretvanskih, i to u oklici Brista, Pasicine i Slivna, koji su mu pred oči ležali. To mu zadaća, te ju i vješto obradio. Mnogi su prije Hoernes a opisali i proučili stećke po Bosni i Hercegovini, što je i iz same Hoernesove razprave naučiti mogao. Kaeru je pako dobro poznato sve, što se takova nalazi ne samo po Dalmaciji dali i po Bosni, Hercegovini i Crnojgori, dapače još i dalje (str. 10. 11 itd.); dočim je Hoernesu ono ogromno a i najvažnije blago, koje leži po Dal-

maciji, sasvim nepoznato. Kaer poznavao je dobro novija izvještaja o stečćih (str. 19), a ta su mal ne sva Hoernesova, ali jih rabio nije, i veoma dobro, jer je našao dakako u ovom Viestniku, da g. Hoernes, nepoznavajući ni našega jezika ni naše poviesti, nije ni mogao o onih spomenicah napisati ma šta vriedna uvažanja. Radićeva pako razprava (u *Mittheil. Bd. XIV. [66]*) otkrila je do živa goloću i površnost Hoernesova piskaranja.

Monografija Kaerova tako je izvrsna i podpuna, da nadmašuje dapače svako očekivanje. Dieli se u četiri strane. U prvoj opisuje i slika razne vrsti od njega proučenih stečćaka i grobova, nad kojimi oni leže. U drugoj kaže, što se je do sada o njih pisalo, i mislilo. U trećoj govori o stečćih u Bristu i Pasicini; a u četvrtoj ob onih u Slivnu, prilazuć svuda veoma dobro pogodjene slike. Znamenito je pako što pripovieda o mogili, koja leži do crkve u Bristu. Veli on, da su ondješnji stanovnici tu nedavno od te mogile odvalili za četiri metra zemlje u svrhu da prošire svoje groblje, te da su tom prigodom otkrili tri reda stečćaka naslaganih jedan nad drugim prostorkom od 1'60 do 1'30 m. Ovo bi nam dokazalo, da su stečći daleko stariji nego što se u obće misli. Naši stečći su jamačno razne dobe, ali medju njimi ima ne malo još i takovih, koji potiću najmanje, ako nisu još daleko stariji, iz zametka srednjega vieka.

Opetujemo još jednom, što smo o ovih čudnovatih spomenicah više put kazali. Stečći, koji imaju cirilske nadpise, ili su novija ponačimba po starijih, ili su oni nadpisi na starih udareni. Stari stečćak nema nikakova nadpisa. Takovi su svi po Dalmaciji, naime gdje su katolici živili. Nadpisi su svi za pravoslavnike. Na vrelu Cetine bilo je prije do 500 stečćaka, a sred njih se dizala starodavna katolička crkva sv. Spasa, kojoj se nezna zametka, a srušena bi XV stoljeća po Turcih. Stečći su rabljeni kao gradivo kad se zidala; oni su dakle od nje mnogo stariji. Svi su bez nadpisa (V. Viestnik 1883. str. 102; 1884 str. 97). Nigdje pako o njih spomena kroz celo srednje doba!

**Archivio Storico per Trieste, l' Istria e il Trentino, diretto da S. Morpurgo ed A. Zenatti. Vol. III. Rome 1884—86.** — Medj raznimi većinom viešto izradjenimi razpravami, koje su tiskane u drugom stoprv priobćenom dielu treće knjige ovoga dnevnika (str. 161 do 336) nalazi se i nekoliko sastavaka, koji se tiču naše zemlje. Na strani 224—31. I. Del Lungo, priobćujuć jednu poslanicu sl. Tomasea, italijansko narićeje u Dalmaciji i u Istri nazivlje punim pravom *barbaro*, a i to kaže, da su njihovi stanovnici mal ne svi Slaveni. — Na str. 273—81. A. Solerti za prvi put na svietlo daje dve poslanice slav. Frane Patricija Cresanina (1529.—1597.), u prvoj od kojih sam Patricij na dugo opisuje svoj život. Na str. 298—302 C. Campori opisuje život svećenika Marina Bolizze Kotoranina (oko 1603 — 27 stud. 1643), i nabraja njegove književne radnje.

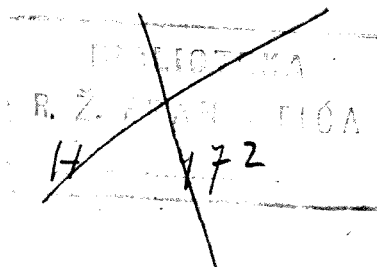
**Izpravak.** — Na str. 86 u nadpisu izpušćen je drugi redak, naime HIC; a na strani 87 u nadpisu u 4 redku izpušćene su piknje SV · A, i AN · NI, te poslie svakoga C.

# VIESTNIK

HRVATSKOGA

ARKEOLOGIČKOGA DRUŽTVA

GODINA IX.



U ZAGREBU.

TISKARSKI I LITOGRAFIJSKI ZAVOD C. ALBRECHTA.

1887.

7073  

---

1952



# S a d r ž a j

## Viestnika hrvatskoga arkeologičkoga društva. Godina IX. 1887.

	Strana
Broj I. — 1. Oris dosadašnjega uspjeha u iztraživanju spomenika iz kamene dobe u Dalmaciji, i nov prinosa. — Tab. I. — S. Ljubić . . .	1—4
2. Nešto o slogu u gradjevinah i ornatih starih Hrvata. — Tab. II. — Fr. Stip. Zlatović . . . . .	4—9
3. Starobosanski nadpisi u Bosni i Hercegovini. — Vid Vuletić V. . . . .	9—14
4. Dva nova miljokaza iz okolice Sirmiuma. — S. Ljubić . . . . .	14—19
5. Kritika. Dr. B. Dudik i D. Frano prof. Bulić o freskama iz života Sv. Apostola Ćirila i Metoda u podzemnoj bazilici sv. Klimenta u Rimu. — Fr Radić . . . .	19—23
✓6. Dopisi. — Matija Kolak iz Otočca. — Vid Vuletić V. iz Korčule . . . . .	23—28
7. Razne vesti. — S. L. — <i>a.</i> Dar Vis. Vlade hrv. ark. društvu. — <i>b.</i> Kamena teža predhistorička iz Samarice i groblje od žara u Tišćanih. — <i>c.</i> Nalazak predmeta iz bronzene dobe u Cigleniku. — <i>d.</i> Predhist. mogila iznad Ozlja. — <i>e.</i> Odkriće zlatnih novaca blizu Maloga Poganca. — <i>f.</i> Odkriće srebrnih novaca iz novijeg doba kod Ivanca. — <i>g.</i> Pečat s otoka Hvara. V. V. V. — <i>h.</i> Sredovječni pečat grada Korčule. V. V. V. — <i>i.</i> Inscriptiones que in c. r. museo archeologico salonitano Spalati asservantur. Descripsit	

prof. Fr. Bulić director eiusdem musei. Spalati 1886. — <i>k.</i> Breviario ad uso della chiesa di Spalato già Salonitana Venezia 1886. — <i>l.</i> La necropoli di s. Lucia presso Tolmino del Dr. Carlo Marchesetti. Trieste 1886. — <i>m.</i> Verzeichniss der Gegenstände aus der Schatzkammer der Agramer Metropolitan-Kirche, welche im Versteigerungswege verkauft werden . . . . .	28—32
Broj II. — 1. Harpocrates. — Tab. III. — S. Ljubić	33—36
2. Staro-kršćanski nadpis sa otočića Vrnika. — Fr. Radić . . . . .	37—38
3. Staro-bosanski nadpisi u Bosni i Hercegovini. — Vid Vuletić V. . . . .	39—44
4. Rimski novci carski nar. muzeja u Zagrebu, kojih nema u Cohenu, ili se u čem od njegovih razlikuju. — S. Ljubić . .	44—46
5. Kritika. Dr. B. Dudik i D. Fr. prof. Bulić o freskama iz života Sv. Apostola Ćirila i Metoda u podzemnoj bazilici sv. Klimenta u Rimu. — Fr. Radić . . . .	46—50
6. Dopisi. — Vid Vuletić V. iz Korčule. — Prof. G. Fleischer iz Belovara. — Dr. Nikola Gržetić iz Arada. — V. Lapaine iz Zemuna. — O. Petar Kr. Bačić iz Sinja	51—60
7. Razne viesti. — S. L. — <i>a.</i> Izkapanje u Kninu. — <i>b.</i> Društvena zahvala Vis. Vladi. — <i>c.</i> Društveno izvješće za proš. god. 1886. — <i>d.</i> Egipatska sbirka našega muzeja. — <i>e.</i> Smrti. — <i>f.</i> Prof. O. Sime Milinović. — <i>g.</i> Bullettino di archeologia e Storia Dalmata. — <i>h.</i> Старинар . . . . .	60—64
Broj III. — 1. Nadpis na sakristiji Krčke stolue crkve. — Dr. Črnčić . . . . .	65—68
2. Biljege na grobnih lampicah i vazah rimskih u osječkom muzeju. — Ferdo Miller	68—69
3. Rimski nadpis našast u Potirni na otoku Korčuli. — S. Ljubić . . . . .	69—71

	Strana
4. Nov predmet iz kamenitog doba u Dalmaciji. Sa slikom. — Frano Radić . . .	71—73
5. Starobosanski nadpisi u Bosni i Hercegovini. — Vid Vuletić V. . . . .	73—76
6. Predhistoričko kamenito orudje iz narodnoga muzeja. — Dr. Miso Kišpatić . . .	76—86
7. Sredovječni nadpisi na Mljetu. Sa slikom. — V. Vuletić V. . . . .	86—87
8. Riedki spomenik sriedovječni našast u Zadru. Sa slikom. — S. Ljubić . . . . .	87—88
9. Dopisi. — Josip Šubarić iz Petrovogore. — V. Vuletić V. iz Korčule . . . . .	89—92
10. Razne viesti. — S. L. — <i>a.</i> Čudnovati nadpis na otoku Korčuli. V. V. V. — <i>b.</i> Odkriće srebr. celtičkih novaca kod Gjur-gjevca. — <i>c.</i> Don Stjepan Sorić. — <i>d.</i> Slavenski nepoznati rukopis. V. V. V. — <i>e.</i> Staro-kršćansko zvonce. V. V. V. — <i>f.</i> Don Mihovil Pavlinović. — <i>g.</i> Arkeologičko izkapanje u Podgradju blizu Benkovca. — <i>h.</i> Bullettino di archeologia e storia dalmata. — <i>i.</i> Старинар. — <i>k.</i> Izpravak . . . . .	93—96
<b>Broj IV. — 1. Terramara u Hrvatskoj. Sa slikom. — S. Ljubić . . . . .</b>	<b>97—98</b>
2. Starobosanski pečat. Sa slikom. — S. Ljubić . . . . .	99—100
3. Skrovište ugarskih srebrnih novaca u Neudorfu kod Vinkovaca. — Jos. Brunšmid	100—104
4. Arkeologičke bilježke s putovanja po otoku Korčuli u mjesecu svibnju 1887 god. Šest slika u tekstu. — Fr. Radić i Vid Vuletić V. . . . .	104—111
5. Starobosanski nadpisi u Bosni i Hercegovini. — Vid Vuletić V. . . . .	111—115
6. Predhistoričko kamenito orudje iz nar. muzeja. — Dr. Mišo Kišpatić . . . . .	115—121
7. Dopisi. — Vid Vuletić V. iz Korčule. —	

- Prof. Ivan Milčetić iz Rieke . . . . . 121—127
8. Razne vesti. — S. L. — *a.* Glasoviti arkeolog preuz. g. Dr. Rudolf Stephani. — *b.* Pierres sépulcrales Dalmates par M. L' Abbé Pierre Kaer. Lyon 1887. — *c.* Archivio Storico per Trieste, l' Istria e il Trentino. Vol. VIII. Roma 1884—86. — *d.* Izpravak.

## Imena dopisnika u časopisu „Viestniku“ za god. 1887.

Brunšmid Josip prof. u Vinkovcih.  
 Črnčić Dr. Ivan nadpop kod sv. Jerka u Rimu.  
 Fleischer G. prof. u Belovaru.  
 Gržetić Dr. Nikola voj. nadlječnik u Aradu.  
 Kišpatić Dr. Mišo sveuč. docent i prof. na realki u Zagrebu.  
 Lapaine V. inžinir u Zemunu.  
 Ljubić S. ravnatelj nar. arkeol. muzeja u Zagrebu.  
 Milčetić Ivan prof. na Rieci.  
 Miler Ferdo prof. u Osieku.  
 Radić Franjo učitelj u Korčuli.  
 Vuletić-Vukasović Vid učitelj u Korčuli.  
 Zlatović Fra Stjepan u Šibeniku.



# IZVJEŠĆE

## hrvatskoga arkeologičkoga društva

za

godinu 1886.

### ZAPISNIK

#### XI. glavne skupštine hrv. ark. društva.

Devetu glavnu skupštinu hrvatskoga arkeologičkoga društva, održavanu dne 30. siječnja 1887. u 11 sati prije podne u narodnom arkeoložkom muzeju u prisutnosti mnogobrojnih članova društva, otvorio je predsjednik gospodin Ivan Kukuljević-Sakcinski sljedećim govorom:

Slavna skupštino!

Prem da se naše društvo nemože pohvaliti ni velikim brojem članova, niti podporom bud zemlje, bud pojedinih rodoljubnih imućnika, to moram ipak izjaviti da, hvala budi pojedinim trudnikom, napreduje podobro.

Ako i u skromnom krugu svoga djelovanja, unapredilo je društvo u raznih krajevih iztraživanje starina svake vrsti. Izkapanje predhistoričkih arkeologičkih predmeta, kojimi se znanost tekar od nekoliko desetak godina zanimati počela, donielo je trudom ovoga društva i u našoj domovini liepih plodova, te bogata zbirka predhistoričkih predmeta u našem narodnom muzeju može svakoga osviedočiti, koliko sakrivena blaga ove vrsti moglo bi se kod nas još sakupiti, da se svestranije većom pomnjom i većimi sredstvi iztraživaju starine u raznih krajevih naše zemlje. Tu bi trebalo, da mladji

inteligentni svijet, osobito koj boravi na selu, prione većom ljubavi i većim marom oko iztraživanja krasne naše zemlje hrvatske, koja im sve daje, što im traži život. Starci mogu samo poticati, kadikad i osobno pripomagati, ali za okretan i uspješan rad, nedotiče moralna sila i dobra volja, već se tu zahtjeva i tjelesna snaga i mladljahna gibkost i svježost.

Pri ocienjivanju izkopanih kod nas starina, osobito žara-pepelnica, vrčeva, zdela i zdelica i t. d. od velike bi potrebe bilo znanstveno sravnjivanje sa starinarskim predmeti iste vrsti u inih navlastito slavenskih zemalja. Učenjaci pronašli su u najnovije doba, da mnoge starine zapadnih Slavena priliče malo da ne sasvim medenim i glinenim izkopinam trojanskim i maloazijskim. Neima sumnje da bi se kod nas još veća sličnost našla, pošto u našega naroda ima još danas sačuvanih forma posudja i t. d., koje naliče onim od najstarijih naroda. Poznato je takodjer, da su predkršćanski Slaveni, mrtva tjelesa ili trupla sažigali i u pepelnicah i žarah sahranjivali, na što bi valjalo u nas obzir uzimati svagda, kad se gdje god grobišta sa žarami ili garištem nadju, da ne pripišemo ono možebit tudjim pranarodom, što pripada našem.

Veliku radost može svaki Hrvat poćutiti kad sazna, da nam je nakon tolikoga gubitka umjetnih i pismenih naših spomenika, prastaro zemljište hrvatsko kod Knina u Dalmaciji stalo odkrivati arkv kamenitih pismenih spomenika iz vremena naših narodnih vladara. Do sada izkopani su u fragmentih nadpisi s krasnim arhitektoničkim ornamentima, koji nose imena naših vladara Držislava, Pribine i Krešimira ili Trpimira, kao što je bogato na starinama zemljište kod Muća, dalo nam jur prije spomenik Branimira kneza, što ga čuva naš muzej. U Splitu čuva se od davna spomenik od vremena Tomislava kralja, a nadajmo se, da će do skora, kod izkapanja starokršćanke bazilike u Solinu revni tamošnji rodoljubi na svietlo iznieti i grobnice naših kraljeva, kao što će i nastavak izkapanja kod Knina možebiti znatno razjasniti koju tamnu periodu stare naše povjesti, pošto se je u samom Kninu nastojanjem tamošnje kotarske oblasti posebno arheološko društvo sastavilo.

U istoj susjednoj našoj Bosni i Hercegovini počima se uspješno širiti plemenit nagon za iztraživanjem starina. Čestiti rodoljubi, kojim prednjači naš neumorni Vuletić-Vukasović, objelodanili su već do sada znatne rezultate svoga znanstvenoga truda i mara. Mi im čestitamo najsrdačnije, što su se tolikom ljubavi i požrtvo-

vanjem toga napornoga posla prihvatili, a radujemo se, da ih i neki inostrani učenjaci krepko podpomažu u iztraživanju starina.

Napokon smatram za ugodnu dužnost svesrdno zahvaliti se ne samo revnim suradnikom našega Viestnika, nego i svim povjerenikom i članovom podupirajućim, koji se trude oko našega društva, jer od njih jedino zavisi obstanak i napredak društva.

Na dnevnom redu je čitanje izvješća g tajnika i blagajnika.

Iza predsjednikovog govora pročitao je tajnik gosp. dr. Iva n Bojničić Kninski sljedeće izvješće:

#### Slavna skupštino!

Na domaku već devete godine obstanka ovoga društva imao bi Vas, veleštovana gospodo, izviestiti o radu i napredku ovoga društva, nu pošto je cijelo djelovanje društva opisano u društvenom časopisu „Viestniku“, navesti ću Vam u kratko samo njekeje podatke, iz kojih ćete razabrati sadanje stanje ovoga društva.

Naše društvo broji danas 35 počasnih, 32 utemeljitelja, 10 dopisujućih inostranih, i 222 pravih, dakle ukupno 299 članova i 79 povjerenika.

Kao novi utemeljitelj pristupio je društvu prečastni gosp. dr. I. Žerjavić, župnik u Mariji Bistrici.

Umrli su tekom prošle godine sljedeći članovi: Ljudevit pl. Hrvoić, vladin savjetnik u Zagrebu; dr. Matija Ivić, odvjetnik u Zemunu; Radoslav Šegerc, c. kr. pukovnik u Badenu, te konačno M J. Granić, župnik u Gor. Muću u Dalmaciji.

Od društvenog organa „Viestnika hrv. ark. društva“, kojega gosp. podpredsjednik uredjuje, izašlo je prošle godine četiri svezka osme godine s obilnim znanstvenim gradivom i mnogobrojnim slikami. Opisivanjem domaćih starina u „Viestniku“ upućuje se ne samo domaći, nego i vanjski učeni svijet o vanrednoj važnosti i bogatstvu domovine naše na arkeologičkom polju. „Viestniku“ imademo zahvaliti, ako se ljubav za starine sve više i više kod nas budi i širi. „Viestniku“ dolaze vrlo često važni i zanimivi dopisi i obavisti o nadjenih starinah, te je njemu zahvaliti, ako se ove starine za nas spasavaju i na svetlo iznašaju.

Blagodat, koju arkeologički odjel nar. muzeja osjeća od pripomoći društva, velika je, neprocienljiva. Ovim putem došlo je muzeju

mного dragocienih predmeta, kojimi je popunio svoje sbirke; ali glavni dobitak za njega sastoji se u skupocienih strukovnih knjigah, koje u zanjenu za naš „Viestnik“ dobiva. Arkeologičko je naime društvo stajalo sa 123 inostranih evropskih i izvanevropskih znanstvenih društva i zavoda u savezu, od kojih je u zamjenu za „Viestnik“ primilo mnogobrojnih znamenitih znanstvenih knjiga i časopisa, koji se sada čuvaju u nar. arkeologičkom muzeju, gdje su svakomu članu našega društva na porabu. Društva, s kojima istom godine 1886. stupismo u savez, jesu sljedeća: Aachener Geschichtsverein u Aachen u; Société d'histoire et d'archéologie u Genevi u Švicarskoj; Galicko-ruskaja Matica u Lavovu; narodni muzej u Rio de Janeiru u Brasiliji; carsko prirodoslovno društvo u Moskvi; carsko ministarstvo narodne prosviete u Petrogradu; k. k. Hofmuseen u Beču i konačno naravoslovno društvo u Zagrebu.

Visoka kr. zem. Vlada, odjel za bogoštovje i nastavu, blagoizvoljela je odrediti, da se tiska obširni znanstveni katalog nar. arkeologičkog muzeja. Od ovog kataloga doštampano je već dvanaest araka, te će ga uslied veledušne dozvole vis. kr. zemaljske Vlade od 16. rujna 1886 br. 5738, i učena društva i zavodi, s kojima u savezu stojimo, i članovi utemeljitelji dobivati bezplatno.

Što se tiče novčanaga stanja društva, o tome će gospodin društveni blagajnik svoje izvješće podnieti, a meni nepreostaje drugo, nego umoliti gospodu članove, da i nadalje ostanu ovomu društvu vjerni i skloni! —

Izvješće tajnika uzelo se na znanje, te je zatim blagajnik gosp. Gjuro Stj. Deželić čitao obširno izvješće o novčanom stanju društva, iz kojega vadimo samo sljedeće:

Godine:	1884		1885		1886	
Zaklada za izdavanje pisanih spomenika iz g. 1848—1849	358	24	373	17	388	98
Zaklada za spomenik na grobničkom polju . . . . .	1500	39	1566	12	1636	88
Utemeljiteljna glavnica . . .	393	24	420	64	499	68
Imovina društva . . . . .	4352	81	4282	73	4195	47
Ukupno ,	6604	68	6642	66	6721	01

Godine 1886. bio je prihod društva . . .	962 for. 34 nč.
razhod „ . . .	918 „ 66 „
Ostatak u gotovom . . .	43 for. 68 nč.

Izvjješće blagajnika uzima se na znanje, te pošto su revizori računa izjavili, da su račune za prošlu godinu u redu pronašli, podieli se blagajniku absolutorij za prošlu godinu.

Revizorom računa za ovu godinu izabrana su gospoda Gjuro Crnadak, Vatroslav Šimić i Ilija Guteša.

Na mjesto odbornika gosp. miernika N. Kollara, koj se je iz Zagreba preselio, izabran je odbornikom aklamacijom gosp. Ljudevit Ivkanec, viećnik kr. banskoga stola. U ostalom ostane sadašnji odbor nepromijenjen.

Pošto je visoka kr. zem. Vlada, odjel za bogoštovje i nastavu, blagoizvoljela društvu darovati 160 iztisaka znanstvenoga kataloga nar. arkeol. muzeja, odluči ova glavna skupština jednoglasno, da se Visokoj Vladi na tom veledušnom daru izrazi najtoplija zahvalnost arkeologičkoga društva.

Time je glavna skupština zaključena.

Zapisnik vodio dr. Bojničić.

# Imenik

## članova hrvatskoga arkeologiškoga društva.

### Upravljajući odbor :

**Predsjednik.** — **Ivan Kukuljević Sakcinski**, vel. župan u miru, komandeur ruskoga reda sv. Vladimira, predsjednik zem. škol. vieća i Matice hrvatske, počastni član jugosl. Akademije znanosti i umjetnosti, Matice Slovačke i arkeol. društva „Siscia“, član krakovskoga, moskovskoga i kazanskoga sveučilišta; dopisujući član carske ruske akademije znanosti u Petrogradu, polske u Krakovu, danske u Kodanju, magjarske u Budimpešti, taljanske dei Quiriti u Rimu, društva srbske slovesnosti u Biogradu, bugarskoga u Sofiji, c. kr. geološkoga u Beču, geogr. portugalskoga u Lisabonu, arkeologiškog u Moskvi, historičkoga u Cjelovcu, akad. čtenarstva u Pragu, sora sv. Jeronima u Rimu, c. kr. odbora za iztraživanje i sačuvanje starina u Beču, i t. d. te začastni građjanin gradova Zagreba i Osjeka i povelj. trgovišta Krapine.

**Podpredsjednik.** — **Prof. Sime Ljubić**, ravnatelj nar. zem. muzeja u Zagrebu, komandeur crnogorskoga reda Danila I., vitez vojnoga reda italijanske krune, posjednik vel. zlatne medalje austrijske za znanost, član sveučilišnoga vieća u Odesi, pravi član jugosl. akademije znanosti i umjetnosti, carskoga društva za poviest i starine u Odesi, starinarskoga društva u Beču; dopisujući član arkeol. zavoda nem. u Rimu, arkeol. društva u Moskvi, srbskoga učenog društva u Biogradu, c. kr. odbora za iztraživanje i sačuvanje starina u Beču, kr. odbora za domaću poviest u Mletcih i t. d.

**Tajnik i knjižničar.** — **Bojničić Kninski Dr. Ivan.**

**Blagajnik.** — **Deželić Gjuro Stjepan**, gradski viećnik.

### Odbornici:

Ivkancec Ljudevit, prisjednik banskoga stola.  
Kern Dr. Hinko, liečnik kr. zdravstv. savjetnik.  
Lopašić Radoslav, tajnik vis. kr zem Vlade.  
Kerans Josip, carin. nadprijamnik.  
Vrbanić Mijo, vlad. šumar. nadzornik.

### Članovi hrvatskoga arkeologičkoga društva.

#### Članovi počastni u inozemstvu:

*Imenovani 2. travnja 1881.*

1. Benndorf Dr. Otto, sveuč. profesor klasičke arkeologije u Beču.
2. Bertrand Aleksander, ravnatelj muzeja narodnih starina u St Germain-en-Laye u Parizu.
3. Brugsch Dr. Henrik Paša, sveučil. profesor u Berlinu.
4. Glavinić Miho, školski vladin savjetnik u Zadru.
5. Hampel Dr. I, ravnatelj arkeol. odjela nar. muzeja u Budimpešti.
6. Helfert barun Jos. Alek, tajni savjetnik, drž. podtajnik i predsjednik odbora za iztraživanje i sačuvanje starina u Beču.
7. † Henzen Dr. Vilhelm, profesor i prvi tajnik arkeol. nem. zavoda u Rimu.
8. Hildebrand prof. Dr. Hans, starinar švedske države, ravnatelj kr. histor. muzeja i numis. kabineta, i tajnik doživotni kr. akademije nauka u Stokholmu.
9. Jiriček Josip, bivši c. kr. ministar za bogoštovje i nastavu, predsjednik c. kr. društva znanosti u Pragu.
10. Kenner Dr. Franjo, ravnatelj dvorske sbirke starina i numis. kabineta u Beču.
11. Kunik Arist. Aristović, knjižničar c. akademije nauka u Petrogradu.
12. Mijatović Čedomil, kr. srbski ministar u Biogradu.
13. Mommsen Dr. Teodor, profesor na sveučilištu u Berlinu.
14. Pigorini Ljudevit, ravnatelj predhist. muzeja i sveuč. profesor u Rimu.
15. Rossi Dr. Ivan Krst., profesor i arkeolog u Rimu.
16. Romer Dr. Florian, opat i kanonik u Vel. Varadinu.
17. Tomašek Dr. Iv. Ad., profesor povjesti na sveučilištu u Beču.
18. Schliemann Dr. Henrik, arkeolog u Atheni.

19. † Uvarov grof Aleksij Sergjević, predsjednik arkeol. društva u Moskvi.
20. Wurmbrand grof Gundekar, stajerski zem. kapetan u Gradcu.

*Imenovani 29. travnja 1883:*

21. Conze Dr. Alek., ravnatelj kiparske sbirke c. muzeja u Berlinu.
22. Grot Jakov Karlović, akademik u Petrogradu.

*Imenovan 16. ožujka 1884:*

23. Lamanski Vladimir Jovanović, sveučil. profesor u Petrogradu.

*Imenovani 2. travnja 1885:*

24. Bellucci Dr. Josip, sveučil. profesor u Perugia
25. Burton Rikard I., englezki konzul u Trstu.
26. Chantre Ernest. podravnatelj drž. muzeja u Lyonu.
27. Hirschfeld Dr. Otto, sveuč. profesor u Berlinu.
28. Jagić Dr. Vatroslav, sveuč. profesor u Petrogradu.
29. Kondakov H., sveučil. profesor u Odesi.
30. Miklošić vit. Dr. Franjo, sveučil. profesor u Beču.
31. Much Dr. Matija, sveučil. profesor u Beču.
32. Novaković Stojan, kr. srbski ministar u Biogradu.
33. Stephani Ludolf Jeduardović, čuvar u c. Ermitaži i sveuč. profesor u Petrogradu.
34. Undset Inguald, čuvar sveučil. muzeja u Christianiji.
35. Uspenski Feodor, sveučil. profesor u Odesi.

**Članovi dopisujući u inozemstvu:**

1. † Chierici prof. Gaetan, ravnatelj muzeja u Reggio dell'Emilia, od 16 ožujka 1884.
2. Cons Dr. Henrik, sveučil. profesor i tajnik gen. geogr. društva sjev. Francezke u Douai, od 16 ožujka. 1884.
3. Helbig Wolfgang, tajnik arkeol. nem. zavoda u Rimu, od 2 travnja 1882.
4. Evans Artur, I., ravnatelj ark. muzeja Ashmolean kod sveučilišta u Oxfordu, od 16. ožujka 1884.
5. Friedel Ernest, čuvar grads. muzeja u Berlinu, od 29. travnja 1883.
6. Leger Ljudevit, profesor na zavodu iztočnih jezika u Parizu, od 29 travnja 1883.



7. Müller Dr. Sophus, čuvar nar. muzeja u Kopenhagenu, od 26 travnja 1885.
8. Szombathy Josip, tajnik antropolog. društva u Beču, od 26 travnja 1885.
9. Valtrović Mihailo, ravnatelj nar. muzeja u Biogradu, od 26 travnja 1885.
10. Woldrich Dr. Ivan Nep., profesor u Beču, od 26. travnja 1885.

### Članovi utemeljitelji,

*koji su položili svotu od najmanje 50 forinti.*

1. Antolković pl. Josip, umirov. vlad. ravnatelj, sada u Beču.
2. Bedeković Komorski pl Koloman, kr. hrvatski ministar u Budimpešti.
3. Bogović Mirko, umir. ministarski savjetnik u Zagrebu.
4. Brunšmid Josip, gimnaz. profesor u Vinkovcih.
5. Čeh Dr. Dragutin, car. savjetnik ruski u Križevcih.
6. Cernadak Gjuro, gradski podnačelnik u Zagrebu.
7. † Depoli Jakov, poštarski nadzornik u Zagrebu.
8. Deželić Gjuro, gradski viećnik u Zagrebu.
9. † Ilić Andrija, biskup u Hvaru.
10. Janković grof Julio, veleposjednik u Budimpešti.
11. Knjižnica biskup. sjemeništa u Djakovu.
12. Knjižnica duhovne mladeži u Zagrebu.
13. Knjižnica okružna učiteljska u Mitrovici.
14. Knjižnica obitelji Vitežić u Vrbniku.
15. Kolar Nikola, arhitekt u Belovaru.
16. † Kovačević Josip, kanonik i ravnatelj sirotišta u Požegi.
17. Kukuljević Sakcinski pl. Ivan, umir. vel. župan u Zagrebu.
18. Kušević Svetozar, umir. vel. župan u Blacku.
19. Ljubić Sime, ravnatelj nar. zem. muzeja u Zagrebu.
20. Lukić Božo, župnik u Trnavi kod Djakova.
21. Mažuranić Ante, umir. gimn. ravnatelj u Zagrebu.
22. Mihalović Josip, stožernik nadbiskup u Zagrebu.
23. Ožegović barun Metel, umir. dvorski savjetnik u Beču.
24. Pleše Ferdo, kanonik i župnik u Fužini.
25. † Pulić Dr. Gjuro, umir. gimn. ravnatelj u Rimu.
26. Slamnik Ljudevit, umir. gimn. ravnatelj na Rieci.
27. Smičiklas Tade, sveučil. profesor u Zagrebu.

28. Stražimir Dragutin, župnik kod sv. Jakova na Zelini.  
 29. Strosmajer Gjuro, tajni savjetnik, biskup u Djakovu.  
 30. Šestak Ivan, ravnatelj bolnice u Osieku.  
 31. Vučetić Stjepan, kanonik arhidjakon u Zagrebu.  
 32. Žrjavić Dr. Juraj, župnik u M. Bistrici.

### Članovi pravi

P. n. gg :

- |  |  |
|--|--|
| Alačević Dujam, c. k. prijammik u Zadru.                     | Čitaonica na odna u Požegi.                              |
| Altman Josip, mjernik u Zagrebu.                             | » slavjanska u Spljetu.                                  |
| Balaš Mijo škol. odbornik i veletrža u Karlovcu.             | Čitaoničko društvo „Dvorana“ u Varaždinu.                |
| Baloković Lovro, župnik u Bizovcu.                           | Čučković Dr. Uroš prisjednik ban. stola u Zagrebu.       |
| Barčić Erasmo, odvjetnik na Rieci                            | Čepola Pavao, odvjetnik u Varaždinu.                     |
| Batišić Jakov, ljekarnik u Bakru                             | Daubachy pl. Stjepan, veleposjednik u Zagrebu.           |
| Bauer Gjorgj. prof. na realci u Zagrebu.                     | Dautović Mijo, predstojnik kr. zem vlade u Zagrebu.      |
| Bedeković Kamilo, nadinžinir u Zagrebu.                      | Despinić pl. Dr. Petar. sudb. viećnik u Pešti            |
| Benaković Josip. posjednik u Župa ju.                        | Deutsch Albert, knjižar u Zagrebu.                       |
| Benković Ivan, grad. viećnik u Zagrebu                       | Didolić Dragutin, veleposjednik u Selcih na Braču.       |
| Beruta Josip, župnik u Koprivnici.                           | Dollhopf pl. Gustav, vladin odjelni savjetnik u Zagrebu. |
| Bišćan Martin. sudb. pristav u Sluuju.                       | Dorčić Petar, župnik u Baški.                            |
| Bojanić O. Andjeo, u Bolu na Braču.                          | Dosen U. D., u Koprivnici.                               |
| Botteri Dr. Ivan, odvjetnik u Starom-Gradu.                  | Dragičević Tomo, stražmeš ar u Zabrdju.                  |
| Brčić Antun, predsjednik priz. suda u Zadru.                 | Eisenhut Ljudevit, mjernik u Karlovcu.                   |
| Bresztynczky Dr. A., sveučil. profes. u Zagrebu.             | Erben Franjo, inžinir u Petrinji.                        |
| Brayer Mirko, veletržac u Križevcih.                         | Evans I. Art., muzealni ravnatelj u Oxfordu.             |
| Brusina Spiro, sveučil. profesor i muz. ravnatelj u Zagrebu. | Fabiani Dr. Radoslav, gradski kapetan u Senju.           |
| Budisavljević Bude, veliki župan u Belovaru.                 | Ferlan Ivan, veletržac u Senju                           |
| Budmani Pero, ginn. prof u Zagrebu.                          | Fiamin Ivan, arcidjakon i žup. na Rieci.                 |
| Bulat Dr. Gaj. I., odvjetnik i gradski načelnik u Spljetu.   | Folnegović Franjo, nar. zastupnik u Zagrebu.             |
| Bunjik Koloman šumar u Trnjanih.                             | Fosco Ant. Josip, biskup u Šibeniku.                     |
| Buratti Dr. Ivan grof, veleposjednik u Zagrebu.              | Franić Nikola, trgovački ravnatelj u Tiflisu.            |
| Buzolić Stepan, ravnatelj učil u Zadru.                      | Franić Josip, kotarski predstojnik u Osieku.             |
| Čepelić Miho, bisk. tajnik u Djakovu.                        |  |
| Crnetić Janko, grad. oficial u Zagrebu                       |  |
| Cvjetković M., financ. savjet. u Zagrebu.                    |  |
| Čitaonica gradjanska u Belovaru.                             |  |

Fris Andrija, kanonik u Rimu.  
 Gabrić Petar, župnik u Zloselih  
 Gašparić Franjo, biskup u Zagrebu.  
 Gimnazija realna u Belovaru

- » velika u Gospiću.
- » velika u Karlovcih.
- » velika u Osieku.
- » velika u Požegi.
- » velika u Varaždinu.
- » velika u Vinkovcih.

Glaser Josip, profesor u Petrinji.  
 Gogolja Drag., šted. čin. u Zagrebu.  
 Golub Vjekoslav, škol. nadzor. u Zagrebu.  
 Gorjanović Dr. Dragutin, muzealni pri-  
 stav u Zagrebu.

Grahor Janko, arhitekt u Zagrebu.  
 Granić M. J., župnik u gornjem Muću.  
 Gržetić Dr. Niko, pukovni nadlječnik u  
 Aradu.

Gruber Dane, gimn. prof. u Požegi.  
 Gutal Matija, župnik u Beraku.  
 Guteša Ilija, trgovac u Zagrebu  
 Halper pl. Mirko, vladin savjetnik u  
 Zagrebu.

Halper pl. Vladimir, vlastelin u Zajezdi.  
 Herkov Rajmund, financ. nadsavjetnik u  
 Zagrebu.

Horvat Levin, pristav kotar. ureda u  
 Varaždinu.

Horvat Nikola, arcidjakon i kanonik u  
 Zagrebu.

Hudovski A., grad. viećnik u Zagrebu.  
 Iveković Dr. Fr., kanonik u Zagrebu.  
 Iskanec Ljudevit, viećnik bansk stola  
 u Zagrebu.

Jagunić Josip, gimn. prof. u Rakovcu.  
 Jakčin Andrija, odvjetnik u Zagrebu.  
 Jarc Franjo, župnik u Mirni.  
 Jurinac Ad. Eugen, gimn. profesor u  
 Varaždinu.

Jurković Ivan, vladin savjet u Zagrebu  
 Jurković pl. Dr. Nikola, vladin tajnik u  
 Zagrebu.

Kamber Dr. Pavao, odvjet. u Spljetu.  
 Kank O. Robert, samostanski predstoj-  
 nik u Iloku.

Kappus Drag., grad. mjernik u Zemunu.  
 Karaman Dr. Srećko, odvjet. u Spljetu.  
 Karić Pavao, umir. podpukovnik u Te-  
 mišvaru.

Keraus Ivan, carinarski nadprijamnik u  
 Zagrebu.

Kern Dr. Hinko, liečnik u Zagrebu.  
 Kiš pl. Dragutin, vlastelin u Saulovcu.  
 Kišpatić Dr. M., univers. docent i prof.  
 na realki u Zagrebu.

Komora trgovačka u Zagrebu.  
 Kondrat Ferdo, inžinir u Zagrebu.  
 Kostrenčić Ivan, sveučil. knjižničar u  
 Zagrebu.

Košćec Franjo, župnik u Sestinah.  
 Krajčević pl. Aleksander, liekar u Vu-  
 kovaru.

Krajnc V. J., c. kr. mjernički major u  
 Košicah.

Kržan Dr. Antun, kanonik u Zagrebu.  
 Kučera Oto, gimn. profesor u Vinkovcih.  
 Kuralt Franjo, tajnik gospodar društva  
 u Zagrebu.

Kus Miroslav, zem. blagajnik u Zagrebu.  
 Lampe Franjo, župnik u Orahovici  
 Lapaine Valetin, inžinir u Petrinji.

Leber Pajo, podarcidjakon i župnik u  
 Glini

Lehpamer Josip, kanonik u Varaždinu.  
 Ljubaš O. Filip, župnik u Banjaluki  
 Lobmajer Dr. A., liečnik i profesor u  
 Zagrebu.

Lobmajer August, župnik u Erdeviku.  
 Lopašić Radoslav, vladin tajnik u Za-  
 grebu.

Mašek Ivan, inžinir u Jaski.  
 Maixner Dr. Franjo, sveučil. profesor u  
 Zagrebu

Makanec Dr. Julio, okružni liečnik u  
 Sarajevu.

Mallin Teodor, gradski tajnik u Zagrebu.  
 Marušić Mato, gimn. kateketa na Rieci.  
 Mašić A., profesor na vel. realki u Ze-  
 munu.

Mašić Ivan, štedionički činovnik u Za-  
 grebu.

- Matz Mavro, vladin tajnik u Zagrebu.  
 Maurović M. nadinžinir u Zagrebu.  
 Mavračić Stjepan, župnik u dolnjem Mi-  
 holjcu.  
 Mazura Dr. Sime, odvjetnik u Zagrebu.  
 Mažuranić Dr. Vladoje, vladin savjetnik  
 u Zagrebu.  
 Mikić Mijo, kanonik u Zagrebu.  
 Mikoević Ladislav, vladin savjetnik u  
 Zagrebu.  
 Milčetić Ivan, gimn. profesor na Rieci.  
 Miler Adolf, mediciner u Beču.  
 Miler Ferdo, gimnaz. profesor u Osieku.  
 Miler Pajo, opat i župnik u Mitrovici  
 Milić pl. Rikard, umirov. satnik u Glini.  
 Milinović O. Šimun, nadbiskup u Baru.  
 Mitrović vit Spiro, podpukovnik u Lju-  
 bljani.  
 Modec Ljudevit, ravnatelj preparandije  
 u Zagrebu  
 Modrušan Janko, veletržac u Karlovcu.  
 Monti Dr. Lovro, odvjetnik u Kninu.  
 Možinski Adolf, vladin tajnik u Zagrebu  
 Mrazović Dr. Mato, odvjetnik u Zagrebu.  
 Muha Antun, učitelj u Rumi.  
 Muhić Dr. Pavao, umir. vlad. predstoj-  
 nik u Zagrebu.  
 Mužina Miho, župnik u Beli na Cresu  
 Narodni Dom u Bakru.  
 Nemeć Julio, duhov. pomoćnik u Mariji  
 Bistrici.  
 Nikolašević Marijan, vlastel činovnik u  
 Pogoraču.  
 Obćina gradska u Starom Gradu  
 Obćina gradska u Šibeniku.  
 Okrugić Ilija, opat i župnik u Petrova-  
 radinu  
 Oršić Matija, nadpop u Cresu.  
 Osbold Pavao, učitelj na Šušaku.  
 Palunko Vinko, gimn. kateketa u Du-  
 brovniku.  
 Pavec Ivan, škol. nadzornik u Zagrebu.  
 Pavić Armin, sveučil. prof. u Zagrebu.  
 Pavišić pl. Dr. Alviž, prelat, umir. vla-  
 din savjetnik u Trstu.  
 Pečornik Nikola, jurista u Beču.  
 Perpić Nedeljko, c. k. satnik u Kutersihu.  
 Petračić Franjo, sveučil. prof. u Zagrebu.  
 Pilar Dr. Gjuro, sveuč. prof. i muzealni  
 ravnatelj u Zagrebu.  
 Pilepić Dr. Franjo, odvjetnik na Rieci.  
 Pliverić Ivan, nadbisk. tajnik u Zagrebu  
 Polić Ante, veletržac na Rieci.  
 Posilović Dr. Juraj, biskup u Senju.  
 Preradović pl. Dušan, pomorski nadpo-  
 ručnik u Beču.  
 Prister Jerolim, veleposjednik i veletržac  
 u Zagrebu.  
 Rabar Ivan, gimn. prof. u Osieku.  
 Rački Dr. Franjo, arcidjakon kan. i pred-  
 sjednik jugosl. akadem. u Zagrebu  
 Radetić Ivan, gimn. prof. u Senju.  
 Radić Frane, učitelj na gradj. školi u  
 Korčuli  
 Rakovac Dr. L., liječnik i vladin tajnik  
 u Zagrebu.  
 Realka velika u Osieku.  
 Realka velika u Rakovcu.  
 Rohaček Dr. Ivan, ravnatelj bolnice u  
 Stenjevcu.  
 Rubetić Cvjetko, kateketa na realki u  
 Zagrebu.  
 Sbor mladeži sjemeništa u Senju.  
 Seć Franjo, inžinir u Zagrebu.  
 Schauf Adalbert, odvjetnik u Zagrebu.  
 Simić Vatroslav, umir. financ. ravnatelj  
 u Zagrebu.  
 Sladović A., financ. ravnatelj u Osieku.  
 Smetiško Mijo, kanonik u Zagrebu.  
 Sokač pl. Žiga umir. blagajn oficial u  
 Zagrebu.  
 Spinčić Vjekoslav, gimn. prof. u Kopr. u  
 Steklasa Ivan, gimn. prof. u Rakovcu.  
 Stipčić Zdravko, kot. predstoj. u Stubici.  
 Sto os Nikola, župnik u Rakovcu-Vrbovcu.  
 Streit Gjuro, kanonik u Djakovu.  
 Šamšalović Aleksander, župnik u Irigu.  
 Šavor Josip, podarcidjakon i župnik u  
 V. Bukovcu  
 Šćrbak Ivan, odvjetnik u Koprivnici.  
 Šenoa Julio, šted. činovnik u Zagrebu.  
 Šimunčić Gjorgj, župnik u Gradcu.

Šintić Josip, c. k. kapetan u Inspruku.  
 Šišić Jakov, odsječni savjetnik vladin u  
 Zagrebu.

Špiček Stjep. grad. zastup. u Zagrebu.

Šram Dr. pl. Ljud., odvjet. u Zagrebu.

Šrepel Milan, gimn. prof. u Zagrebu.

Švinderman B., kanonik u Zagrebu.

Tallian Eduard, arcidjakon kanonik u  
 Zagrebu.

Tkalčić Ivan, akad. knjižničar i preben-  
 dar u Zagrebu.

Tkalčić M., šted. činovnik u Zagrebu.

Tordinac Gjuro, velepredstavnik u Dja-  
 kovu.

Tubić Stjepan, sudb. pristav u Požegi.

Türk pl. Franjo, veleposjednik u Karlovcu.

Učilište u Petrinji.

Učiteljska knjižnica u Otočcu.

Učiteljska knjižnica u Ogulinu.

V kanović Armin, umir. ban. namjestnik  
 u Zagrebu.

Vidrić Dr. L., odvjetnik u Zagrebu.

Vihodil Vlastimil, ravnatelj gospod. za-  
 voda u Križevcu.

Windisch-Grätz prejasni knez Ernest, pu-  
 pukovnik u Stratenegu.

Vitezić Dr. Dinko, odvjetnik u Krku.

Voršak Engelbert, dek. i žup. u Djakovu.

Vranycany-Dobrinović barun Šimun, na  
 Rieci.

Vrčanić Mijo, šumar. vlad. nadzornik u  
 Zagrebu.

Vujević O. Stjepan, samost. predstojnik  
 u Brodu.

Vuković Adolf, ravnatelj brzozav. ureda  
 u Zagrebu.

Žaček Dr. Josip, liečnik u Beški.

Zagoda Adolf, gimn. prof. u Varaždinu.

Zahar Dr. Ivan, odvjetnik u Zagrebu.

Zlatović O. Stjepan, u Šibeniku.

Zoričić Milan, predstojnik statist. ureda  
 u Zagrebu.

Zubac O. Aug., bisk. tajnik u Mostaru.

Zuffal Franjo, inžinir u Petrinji.

### Povjerenici :

*nar. zemalj. muzeja i hrvat. arheološkoga društva.*

Arad. — Dr. Niko Gržetić, nadliečnik.

Bakar. — Batistić Jakov, liekarnik.

Banja Luka. — Ljubas O. Filip, župnik.

Baška. — Dorčić etar, župnik.

Beška. — Začek Dr. Josip, liečnik.

Bela na Cresu. — Mužina Miho, župnik.

Beč. — Antolković Jos., um. vl. ravnat.

Belovar. — Fleischer Gustav, gim. prof.  
 Kolar Nikola, inžinir.

Bjelina. — Dragičević Tomo, strasmešt.

Bistrica (Maria). — Kirin Jos., učitelj.

Bizovac. — Baloković Lovro, župnik.

Bol na Braču. — Bojanić O. Andjeo.

Brod na Savi. — Vujević O. Stjepan.  
 gvardian.

Budimpešta. — Despinić pl. Dr. P.,  
 sudb. viečnik.

Bukovac Vel. — Šavor Josip, podarcidj.  
 i župnik.

Cerević. — Bogetić Antun, župnik.

Ciglenik. — Bobinac Jakov, učitelj.

Cres. — Oršić Matija, nadpop.

Djakovo. — Cepelić Miho, bisk. tajnik.

Dubrovnik. — Palunko Vinko, gim. kat.

Erdevik. — Lobmajer August, župnik.

Glina. — Milić pl. Rikard, um. satnik.

Gorica Vel. — Jagić Dragutin, kotarski  
 predstojnik.

Gospić. — Pavelić Jakov, učitelj.

Gradac. — Šimunčić Gjuro, župnik.

Ilok. — Kank O. Robert, gva. dian.

Irik. — Šamsalović Aleksandro, župnik.

Jaska. — Mašek Ivan, inžinir.

Karlovac. — Balaš Mijo, veletržac.

Knin. — Monti Dr. Lovro, odvjetnik.

Kopar. — Spinčić Vjek., gimn. prof.

Koprivnica. — Beruta Josip, župnik.

Korčula. — Vid Vuletić-Vukasović, učit.

- Križevac. — Breyer Mirko, veletržac  
 Miholjac Dol. — Mavračić Stjep., župnik.  
 Mirna. — Jarc Franjo, župnik.  
 Mitrovica grad. — Miler Pajo, opat i župnik.  
 Mitrovačka okolica. — Jung Ignj., učit.  
 Mostar. — Zubac O. Augustin, biskupski tajnik.  
 Ogulin. — Učiteljska knjižnica  
 Orahovica. — Lampe Franjo, župnik.  
 Osiek. — Miler Ferdo, gimn. prof.  
 Osik. — Devčić Ivan, učitelj.  
 Otočac. — Kolak Matija, učitelj.  
 Petrinja. — Glaser Josip, profesor.  
 Petrovaradin. — Okrugić Ilija., opat i župnik  
 Pogorač. — Nikolašević M., vlast. činov  
 Požega. — Gruber Dane, gimn. prof.  
 Rakovac. — Jagunić Joso, gimn. prof.  
 Rakovac-Vrbovac. — Stooš Nik., župnik.  
 Rieka. — Polić Ante, veletržac.  
 Rim. — Črnčić Dr. Ivan, nadpop.  
 Ruma. — Muha Ante, učitelj.  
 Senj. — Radetić Ivan, gimn. profesor;  
 Fabiani Dr. Radosl. grad kapetan  
 Sinj. — Bačić O. Petar, gimn. prof.
- Sisak. — Milčić Mavro, javni bilježnik.  
 Slivno. — Kaer Petar, učitelj.  
 Solin. — Bigoni Julio, starinar u Spljetu.  
 Spljet. — Šimonić Ante, ravnatelj sudb ureda.  
 -tari grad. — Ljubić Ivan, ljekar.  
 Stubica. — Stipčić Zdravko, kotarski predstojnik.  
 Šibenik. — Zlatović O. Stjepan  
 Šušak. — Osbold Pavao, učitelj.  
 Temišvar. — Karić Pavao, podpukovnik u miru.  
 Tiflis. — Frančić Nikola, veletržac  
 Trnjani. — Bunjik Koloman, šumar.  
 Trst. — Uredništvo „Naše Sloge“  
 Valpovo. — Lončarić Martin, obč. bilj.  
 Varaždin. — Jurinac Ad. E., gimn. prof.  
 Vinkovci. — Brunšmid Josip, gimn. profesor.  
 Vukovar. — Krajević pl. Alek., ljekarnik.  
 Zadar. — Uredništvo „Narodn. Lista“;  
 Alačević Dujam, c. k. prijammik.  
 Zajezda. — Halper Vlad., vlastelin.  
 Zemun. — Kappus Drag., grad. inžinir.  
 Zlatar. — Prelec Dr. Josip, liečnik  
 Županje. — Benaković I., posjednik.

*Opazka.* — Povjerenici hrv. arkeol. društva kao povjerenici u isto doba nar. zem. Muzeja, s ravnateljstvom nar. zem. Muzeja, dopisuju s'uzbeno putem listovne pošte bezplatno, usljed Vis. kr. Ministra za trgovinu od 26. srpnja 1871. br. 8623. — Njihovo je zvanje: a) sakupljati članove za hrv. arkeol. društvo; b) pobirati darove starinskih predmeta za nar. zem. Muzej; c) izvješćivati društvo ili Muzej o svakom obretu starina u njihovom području, predlagati nabave istih te sami jih nabavljati do iznosa od 5 for. u ime i na račun Muzeja.

*Primaju na poklon „Viestnik hrv. ark. društva“.*

- Carska kr. dvorska knjižnica u Beču.  
 Njeg. Preuzvišenost Ban Hrvatski  
 » » Barun Josip Filipović,  
 zem. zapovjednik u Pragu.  
 Vis. Ministarstvo prosviete u Sofiji.  
 Svi počastni članovi našega društva.  
 Jugosl. Akademija znanosti u Zagrebu  
 Matica Srbska u Novom Sadu.  
 Hrv. akad. društvo „Zvonimir“ u Beču.  
 Društvo „Hrvatska“ u Gradcu.
- Arkeol. društvo „Siscia“ u Sisku.  
 Ravnateljstvo vel. gimnazije na Cetinju.  
 Istarski bogoslovi u Gorici.  
 Knjižnica Franjevačka u Fojnici.  
 Presv. Jos. Alačević, kao suradnik Arkeol. Bulletina u Spljetu.  
 Ante Simonić, kao urednik „Prava“.  
 Dragutin Jagić, kot. predstojnik u Vel. Gorici.  
 Društvo „Hrvatska Lira“ u Zagrebu.

*Primaju „Viestnik“ su dužnosti izvješćivanja i sabiranja  
starina i članova :*

Bigoni Julio, u Spljetu.	Kirin Josip, učitelj u Mariji Bistrici.
Bobinac Jakov, učitelj u Cigleniku.	Kolak Matija, učitelj u Otočcu.
Bogetić Antun, u Cereviću	Pavelić Jakov, učitelj u Gospiću
Devčić J., učitelj u Osiku.	Roca Pavao učitelj u Stankovcuh.
Jung Ignjat, učitelj u Mitrovici.	Šuveljak M., učitelj u Svibovcu.
Kaer Petar, učitelj u Slivnu.	Vuletić-Vukasooić Vid, učit u Korčuli.

**Učena društva i zavodi ,**

*koji su arkeol. društvu god. 1886. svoje knjige u zamjenu  
poslali ili još do sada nisu.*

1. Aachen Aachener Geschichtsverein. — Zeitschrift 1886. 8. Bd.
2. Athenae. Ἀρχαιολογικὴ ἐταιρεία. — Ἐφημερίς. 1886
3. „ Kais. deutsches archaeologisches Institut. — Mittheilungen. Bd. X. 4. Hft. 1885.
4. Barcelona. Associació Catalanista d' Excursions científicas. — L' Excursionista. Any. VIII. IX. 1885, 1886.
5. Beograd. Srpsko arkeološko društvo. — Странар. Година III. Бр I - IV. 1886
6. Beograd. Srpsko učeno društvo. — Glasnik. Knj. 64. 1885.
7. Berlin. Archaeologisches Institut des deutschen Reiches. — Archaeologische Zeitung. 1885.
8. „ Kön. preussische Akademie der Wissenschaften. — Sitzungsberichte. 1885. XL—LII. — 1886. I—LIII.
9. „ Numismatische Gesellschaft. — Verhandlungen. 1882.
10. Bern. Historischer Verein des Cantons Bern. — Archiv. XI. Bd. 1883.
11. Boston. American Academy of Arts and Sciences. — Proceedings of the Acad. Vol. XIII. 1886.
12. Bresslau (Vratislava). Verein für Geschichte und Alterthumskunde Schlesiens. — Zeitschrift. Bd. XX. 1886.
13. Brün (Brno). Histor. statist. Section der k. k. mährisch-schles. Gesellschaft zur Beförderung der Ackerbaues etc. —

- Schriften. XXVI. Bd. 1884. — Catalog der Bibliothek 1885.
14. Bruxelles. Académie d' Archéologie de Belgique. — Posljedni put poslala god. 1882.
  15. Bucarest. Accademia Romana — Hurmuzaki, Documente. Vol V. par. II. 1886, Supl. I. vol. I. 1886; — Analele. Ser. II tom VII - VIII. 1886.; — Hurmuzaki, Fragmente z Gesch. d. Rumän. V. 1886 — M. Costin, Opere. T. I 1886.
  16. Budapest Magyar tudományos akadémia. Ungar Revue 1885. — Történelmi értekezések. XI — XII. köt — Péch, Bányamivelődés. I. 1884. — Mon. comitialia Transsylv. X. 1884. — Mon. Hung. historica. 54. — Monumenta Andegavensia. IV. 1884. Tejérpataky, Számadáskönyvek. 1885 — Mon. comitialia Hung. IX 1885 — Szilágyi, Linzi béke. 1885. — Thaly, Bercsényi. I. 1885. — Majláth, Szőnyi béke. 1885. — Nyáry. Heraldika. 1886. — Archaeolog. közlemények. XIV. 1886.
  17. Budapest. Magyar orsz. régészeti és embertani társulat. — Archaeologiai értesítő. VI. köt. 1886.
  18. Budapest. Magyar történelmi társulat. — Századok. 1886
  19. Budišin. Mačica serbska — Od 1883. ništa.
  20. Buenos-Aires. Sociedad Científica Argentina. — Anales. Tomo. XX—XXII. 1885. 1886.
  21. Calcutta. Asiatic Society of Bengal. — Journal of the Soc. Vol. 55. I 1886.
  22. Cherbourg Société nationale académique. — Memories. 1879
  23. Christiania. Kongelige Frederiks Universitet.
  24. Christiania. Foreningen til Norske Fortidsmindesmerkers Bevaring — Aarsberetning 1885.
  25. Constantinopolis (Carigrad). Ἑλληνικὸς φιλολόγικος Σύλλογος. — Συγγράμμα περιοδικόν. 1884. — Ἀρχαιολογικὴ ἐπιτροπὴ. 1884.
  26. Davenport (U. S. A.). Academy of natural sciences. — Putnam, Elephant Pipes. 1885.
  27. Donaueschingen. Verein für Geschichte und Naturgeschichte der Baar. — Schriften V. Hft. 1885.
  28. Dorpat. Gelehrte ethnische Gesellschaft. — Sitzungsberichte. 1885.



29. Dresden. Kön. sächsischer Alterthumsverein — Neues Archiv. Bd. VII. 1886.
30. Firenze. Società di Antropologia, Etnologia e Psicologia. — Archivio per l' Antrop. Vol. XVI. 1886.
31. Freiberg in S. Alterthumsverein. — Mittheilungen. 22. Hft 1885.
32. Genève. Société d' histoire et d' archæologie. — Mémoires et documents. I. ser. tom. I. 1887. — Mémoires et documents. II. ser. tom. II. 1886.
33. Görlitz. Oberlausitzische Gesellschaft der Wissenschaften. — Neues Lausitzisches Magazin. Bd. 62. 1886.
34. Graz. Historischer Verein für Steiermark. — Mittheilungen. XXXIV. Hft. 1886. — Beiträge zur Kunde der steir. Geschichtsquellen. 21. Jahrg. 1886.
35. Graz. Naturwissenschaftlicher Verein für Steiermark. — Mittheilungen. Jahrg. 1885.
36. Halle. Thüring. sächs. Verein f. Erforschung der vaterländ. Alterthümer. — Od god. 1883. ništa.
37. Helsingfors. Finska Vetenskaps Societeten. — Oefversigt af F. V. S. Förhandlingar. XXVII. 1884—85. — Bidrag etc. Hft 43. 1886. — Explorations des Regions Polaires. 1882 — 84. — Observations de l' institut météorologique. I. — II. 1882. 1883.
38. Hermanstadt. Verein für siebenbürgische Landeskunde. — Archiv. Bd. 20. 1886. — Jahresbericht für 1884—85.
39. Innsbruk. Ferdinandeum für Tirol und Vorarlberg. — Zeitschrift. 29. u. 30. Hft. 1885—1886. — Führer durch d. Landesmuseum. 1886. — Katalog der Gemälde-Sammlung. 1886.
40. Jena. Verein f thüringische Geschichte u. Alterthumskunde. — Zeitschrift. V. Bd. 1886.
41. Kazan. Императ. Казанскій Университетъ. — Od 1883. ništa.
42. Kiel. Gesellschaft für schleswig-holstein-lauenburgische Geschichte. — Zeitschrift. Bd. XVI. 1886.
43. Kiel. Schleswig-holsteinisches Museum vaterländischer Alterthümer. — Berichte. XXXVIII. 1885.
44. Kijev. Церковно археологическо общество — Извѣстія за 1885.
45. Kjøbenhavn (Kopenhaga). Det kongelige nordiske Oldskrift-Selskab. — Arbøger. 1886. 1—4 Heft. — Mémoires 1886.

46. Klagenfurt (Cjelovac). Geschichtsverein in Kärnthen. — Od god 1883. ništa.
47. Königsberg. Alterthumsgesellschaft Prussia. — Sitzungsberichte. 1884—1885.; 1885—1886.
48. Krakov. Akademija znanosti. — Zbiór wiadomości do antropol. Krajowej i t. d. Tom. IV—X. 1880—1886. — Sprawa wykopalisk umikowskich. 1885. — Ossowski, Prusy królewskie 1—3. 1885.
49. Landshut. Historischer Verein für Niederbayern. — Verhandlungen. Bd XXIV. Hft. 1—2. 1886.
50. Leipzig. Kön. sächsische Gesellschaft der Wissenschaften. — Berichte über die Verhandlungen 1886.
51. „ Verein für Geschichte Leipzigs. — Od god. 1883. ništa.
52. „ Lausitzer Predigergesellschaft. — Mittheilungen. 12 Hft. 1885—1886.
53. Linz. Museum Francisco-Carolinum. — Vierundvierzigster Bericht. 1886.
54. London. Anthropological Institut of Great Britain and Ireland. — Journal. Vol. XV. Nr. III IV. 1886. — Journal. Vol. XVI. Nr. I -II. 1886. — Nr. III. 1887.
55. Luxembourg. L' institut Royal Grand-Ducal. — Publications. 36. 1883.
56. Lwów (Lwow). Zakład nar. imienia Ossolinskich. — Sprawozdanie. 1885 i 1886.
57. „ Towarzystwo archeologiczne krajowe. — Przegląd. Zesz 3. 1884.
58. „ Чалицко-русская Матрица. — Литерат. Сборникъ. 1886. Vip. I i II.
59. Madrid. Real Academia de la Historia. — Boletin. T. VI. 1—3. 1885.
60. Meissen. Verein für Geschichte der Stadt. — Mittheilungen. I. Bd. 5. Hft. 1886.
61. Montpellier. Académie des Sciences et Lettres. — Memoires. Tom. VII. fasc. II. III. 1884. 1886.
62. Montreal. Geolog. and Natural History Survey of Canada. — Rapport des opérations. 1882—1884.
63. Moskva. Московское археологическое общество. — Древности. Томъ. XI. 1886.

- 64. Moskva. Société imp. des naturalistes — Bulletin Année 1885. Nr. 1—4. 1886 Nr. 1—3.
- 65. „ Имп. общество естествознаня. — Извѣстя. Томъ. XLV. 1—3. 1884.
- 66. München. Kön. bairische Akademie der Wissenschaften. — Sitzungsberichte. 1885. IV. Hft. — 1886. I.—III. Hft.
- 67. „ Geschichtsverein für und von Oberbayern — Oberbayerisches Archiv. Bd. 43. 1886. — Jahresbericht. 46 u. 47. 1886.
- 68. Münster. Verein für Geschichte und Alterthumskunde Westphalens. — Zeitschrift f. vaterländ. Gesch. Bd. 44. 1886.
- 69. Napoli. Reale Accademia di Archeologia, Lettere e Belle Arti. — Od god. 1883. ništa.
- 70. Nürnberg. Germanisches Nationalmuseum. — Anzeiger Bd. I. Heft. I. 1884. — Mittheilungen. Bd. I. Hft. I. 1884.
- 71. Odessa. Импер. общество Исторій и Древности. — Записки. Томъ 14. 1886.
- 72. „ Импер. новороссійскій Университетъ. — Записки. Томъ 44. 1886.
- 73. Orléans. Société Archéologique et Historique de l'Orléanais. — Bulletin. Nr. 124—128. 1886. — Mémoires. T. XX. 1885.
- 74. Osiek. Slavonsko gospodarsko društvo. — Gospodar. 1886.
- 75. Paris. Société nationale des antiquaires de France. — Mémoires de la société nationale. Cinquième série, Tome troisième 1882. Tome quatrième, 1883.
- 76. Paris. Société française de numismatique et d'archéologie. — Annuaire 1887. Janvier — Février.
- 77. Parma. Bulletino di paletnologia italiana. — Serie II. — Tomo II. Anno XII. 1886.
- 78. Petersburg (Petrograd). Императорская археологическая коммиссія. — Отчет за 1881. годъ. Съ атласомъ
- 79. Petersburg. Министерство народнаго просвѣщеня. — Журналъ 1886. Nr. 1—12.
- 80. Petersburg. Импер. Университетъ. — Od god. 1883. ništa.
- 81. Petersburg. Импер. археологическое общество Труды А. Оленина. II — III. 1882.
- 82. Petersburg. Императорская Академія Наукъ. — Записки Томъ. 51—53. 1885. 1886.

83. Petersburg. Славянско благотворителное общество. — Извѣстия. 1886. Nr. 1—12.
84. Prag. Kön. böhm. Gesellschaft der Wissenschaften. — Generalregister 1784—1884. — Kalsusek, Děje kr. č. společnosti náuk. Sešit 1—2. 1885.
85. „ Museum království Českého. — Památky D. XIII. s. 4 do 6. 1886.
86. Regensburg. Historischer Verein für Oberpfalz und Regensburg. — Verhandlungen. 32 Bd. 1886.
87. Riga. Gesellschaft für Gesch. u. Alterthumskunde der Ostseeprovinzen Russlands. — Mittheilungen. Bd. XIII. 1884. Jubelfeier der Gesellsch. 1885. — Sitzungsberichte. 1886.
88. Rio de Janeiro. Museu Nacional. — Archivos. Volume VI. 1885.
89. Roma. Reale Accademia dei Lincei. — Atti. Serie quarta. Vol II. 1886. — Vol. III. 1887. fasc. 1—3.
90. Roma. Imperiale Instituto archeologico Germanico. — Mittheilungen. Heft I—IV. 1886.
91. Salzburg. Städt. Museum Carolino-Augusteum. — Jahresbericht. 1884.
92. Schwerin. Verein für meklemburgische Geschichte und Alterthumskunde. — Jahrbücher. Jahrg. 51. 1886.
93. Spljet. Muzej. — Bulletino di archeol. e storia dalmata. Anno IX. 1886.
94. Sriedec. Blgarskoto knižovno družestvo. — Periodičesko spisanie. Kn. XVI.—XX. 1886.— Blgarska biblioteka. Br. II. 1885.
95. Stettin. Gesellschaft für pommersche Geschichte u. Alterthümer — Baltische Studien. Jahrg. 1885.
96. Stockholm. Kong. Vitterhets, Historie och Antiquitets Akademiens. — Manadsblad. 1885.
97. Stockholm. La société des antiquaires de Suède (Svenska Fornminnesföreningen). — Od god. 1882. ništa.
98. Stuttgart. Württembergischer Alterthumsverein. — Vierteljahrshette. 1885.
99. Sydney. Royal Society of New-South-Wales. — Journal. Vol. XIX. 1885.
100. Tiflis. Импер. археолог комиссія. — Od god. 1883. ništa.
101. Tokyo. Imperial University (Taikoku Daigaku) of Japan — The calendar for the year 1886—1887.

102. Torino. Reale accademia delle scienze. — Atti Vol. XXI. disp. 1—7. 1886. — Vol. XXII. disp. 1—3. 1887.
103. „ Società di Archeologia e belle arti. — Atti. Vol. IV. fasc. V. 1885.
104. Trieste. Società Adriatica di scienze naturali. — Bullettino. Vol. IX. 1886.
105. „ Museo civico di antichità. — Atti del museo civico di antichità. Nr. 1. 1886.
106. Ulm. Verein für Kunst- und Alterthum in Ulm und Oberschwaben. — Od god. 1883. ništa.
107. Venezia. Ateneo Veneto. — Serie X. vol. I nro. 4—6; — ser XI. vol. I, II. 1886.
108. Washington Anthropological Society. — Transactions. Vol. III. 1885.
109. Washington. Smithsonian Institution — Annual Report. 1883. i 1884 — Annual Report of the Bureaux of Ethnology. III. sv. 1884.
110. Wien. Alterthumsverein. — Monatsblatt. 1886.
111. „ Anthropologische Gesellschaft. — Mittheilungen. Band XV 1885.
112. „ Archaeologisch-epigraphisches Seminar der k k Universität. — Mittheilungen. Jahrg. X. 1886. 2 Hft.
113. „ K. k. Centralcommission für Erforschung und Erhaltung der Kunst- u. hist. Denkmale. — Mittheilungen. Bd. XI. 4 Hft. 1885 — XII. 1—3 Hft. 1886
114. „ K. k. geographische Gesellschaft. — Mittheilungen. XXVIII. Bd. 1885.
115. „ K. k. geologische Reichsanstalt. — Verhandlungen. 1886. 1—18. Hft.
116. „ Numismatische Gesellschaft — Jahresbericht. 1885. — Monatsblatt, 1886.
117. „ K. k. naturwissenschaftl. Hofmuseen. — Annalen. Bd I. Nr. 1. 1886
118. Zagreb. Hrv. slavonsko šumarsko društvo. — Šumarski list 1886 Isti u njemačkom prevodu.
119. Zagreb. Klub inžinira i arkitekta. — Viesti. 1886.
120. Zagreb. Naravoslovno društvo. Glasnik God. I. 1—6. 1886.
121. Zagreb. Društvo za umjetnost i umjetni obrt Glasnik. God. II. br 1—2. 1886

122. Zürich. Allgemeine geschichtsforschende Gesellschaft der Schweiz.  
— Jahrbuch f. schweiz. Gesch. XI. Bd. 1886.

### Novine.

1. Cetinje — Glas Crnogorca.
2. Mostar. — Glas Hercegovca.
3. Spljet. — Narod.
4. Trst. — Naša Sloga.
5. Novisad. — Stražilovo.
6. Sarajevo. — Glasnik bosanskih i hercegovčkih Franjevaca.
7. Zadar: — Narodni list — Hrvatska. — Iskra. — Zora, učionički časopis. — Gospodarski poučnik.
8. Zagreb. — Hrvatska. — Smotra.

## ODGOVORI

### počastnih i dopisujućih članova izvan Hrvatske

poslanih

*hrv. arkeološkomu društvu prigodom njihova imenovanja za člana.*

#### 1.

Perugia, 6. maggio 1886. Chiarissimo Sig. prof. Simeone Ljubić.

Ricevei a suo tempo il diploma di membro onorario di codesta Società archeologica, e mentre La prego di aggradire i miei ringraziamenti sinceri, perché reputo che la prima proposta per tal nomina sia da Lei partita, la intendo a volersi rendere interprete di miei sentimenti di grato animo verso i Signori componenti della Società suddetta, per l'onore che mi vollero fatto, eleggendomi a membro di onore di codesta rispettabile Società archeologica.

Aggradisca in questa circostanza l'espressione della maggiore stima e considerazione

*Giuseppe Bellucci.*

#### 2.

Wien. 15. VI. 1885.

Hochgeehrter Herr College!

Ich sage Ihnen meinen verbindlichsten Dank für die freundliche Zuschrift vom 31. v M., in der Sie mich von einer Auszeichnung in Kenntniss setzten,

die mir bisher unbekannt geblieben war. Ich bitte Sie dem geehrten Vereine, der so gütig war, mich zum Ehrenmitgliede zu wählen, den Ausdruck meiner ergebensten Dankbarkeit übermitteln zu wollen und ihn zu versichern, dass ich mich aufrichtig freue, mein Bestreben, die österreichischen Aufgaben der Archäologie zu fördern, so wohlwollend anerkannt zu sehen.

Hochachtungsvollst ergebenst

Otto Benndorf.

## 3.

Charlottenburg, 30. Juli 1885.

Ew. Hochwohlgeboren!

Ihr schmeichelhaftes Schreiben nebst angeschlossenem Diplom, laut welchem mir die Auszeichnung eines Ehrenmitgliedes des kroatischen archäologischen Vereines zugesprochen wird, habe ich gestern hierselbst richtig empfangen und beeile mich den Empfang desselben hiermit zu bestätigen. Die Ehre, die mir zu Theil geworden ist, weiss ich um so höher zu schätzen und bin um so dankbarer dafür, als meine Studien einem fernen Winkel im Palaste des menschlichen Wissens angehören und nur selten mit dem Lichtscheine der Anerkennung, — selbst in meinem eigenen Vaterlande — beleuchtet werden. Indem ich Ew. Hochwohlgeboren es offen bekenne, wie sehr mir aus dem angedeuteten Grunde alles so überaus Schmeichelhafte in Ihrem geehrten Schreiben wohlgethan, bitte ich Sie zum Schlusse um die Gunst, der Dollmetscher meines aufrichtigsten Dankes und meiner verehrungsvollsten Gefühle bei dem Präsidium des kroatischen archäologischen Vereines sein zu wollen.

In vorzüglichster Hochachtung Ew. Hochwohlgeboren ganz ergebenster

Prof. Dr. H. Brugsch.

Se. Hochwohlgeboren Herrn Prof. Simeon Ljubić in Agram.

## 4.

British Consulate. Trieste 29 marzo 1886.

Caro Amico Ljubić!

Tornato a Trieste il 23, trovai con grande piacere la di Lei lettera accompagnante il diploma di membro onorario della società archeologica del Triregno. La mi permetta di assicurarLa, che sono oltremod. grato dell' onore fattomi, e che riconosco di doverlo soltanto alla sua amicizia e gentilezza

• Ho passato l' inverno a Tangeri nel Marocco, e trovai che il clima di colà mi fece assai bene. Sono qui per un po di tempo prima di rendermi a Londra onde terminare la pubblicazione delle Notizie Antiche.

E quando avremo occasione di rivederci? ReiterandoLe i miei ringraziamenti, sono sempre

amicissimo

Richard F. Burton.

## 5.

Lyon, 20. Juillet 1885.

Monsieur le président!

Des circonstances indépendantes de ma volonté m' ont empêché de vous remercier plutôt de l' honneur considérable, que la société archeologique Croate a bien voulu me faire en me nommant parmi ses membres honoraire.

Je vous prie de bien vouloir être mon interprète au pres de cette savante compagnie pour lui faire agréer l' expression de ma gratitude.

Veillez agréer, monsieur le président, l' assurance de mes sentiments les plus dévoués.

*Ernest Chantre.*

6.

Rhegii in Aemilia 4. Nonas Augusti 1885.  
Illyricae Societatis Archaeologicae

Ad Praesulem praestantissimum  
Praestantissime Praesul!

Quod me inter suos honorabilis ista Societas adlegare censuerit grato animo a litteris patentibus accepi. et tibi caeterisque Sodalibus quas debeo gratias ex corde refero. Si quid in me sit meriti, prout benignitati vestrae visum est, id in bonum Societatis offero, et quae meum erga vos obsequium opere probandi obveniat occasio, eam laetus excipiam.

Jam gaudeo vobisque gratulor de vestra ad studia archaeologica provehenda sollicitudine ac validitate, nec a nobis alienum est, quod istius regionis historiae profuerit. quum peninsula extans inter Pontum et Adriaticum, ut primum a meridie, nunc etiam a septentrione vetustissimae praebeat indicia adfinitatis cum hac quae ab Adriatico ad Mediterraneum protenditur, et sic humanitas cum sole processerit ad eam, quae tertia et ultima veteribus cognita in oceanico littore finem terrae signabat

Tibi, praeclarissime Praesul, singulisque Sociis observantissimo animo salutem dico.

*Cajetanus Chierici.*

7.

Douai, le 2 août 1885.

Monsieur le Président!

J' ai l' honneur de vous accuser réception de la lettre, par laquelle vous m' informes que la Société archéologique croate de Zagreb m' a décerné le titre de membre correspondant et le diplôme qui l' accompagne.

Veuille être auprès de votre savante compagnie l' interprète de toute ma gratitude pour la si flatteuse distinction qui elle m' a conférée. Je puiserai dans les suffrages un nouvel encouragement à poursuivre l' étude de l' histoire de votre pays et cette confraternité scientifique ne fera qu' accroître ma bien vive et bien sincère sympathie pour votre nation.

Veilles agréer, Monsieur le Président, l' assurance de ma considération la plus distinguée,

*Dr. Henri Cons, Professeur à la Faculté des Lettres a Douai,  
secrétaire général del Union géographique du Nord  
de la France.*

M. le Président de la Société archéologique croate, Zagreb.



8.

Berlin, 18. August 1885.

Verehrter Herr!

Von einer Reise zurückkehrend finde ich Ihre gütige Zuschrift vom 31. Mai und das zugehörige Diplom vor. Beides mir hochehrföhrlich als ein Zeichen der Anerkennung und Erinnerung von Seiten Ihres um unsere Studien mehr und mehr verdienten Vereines. Wenn auch jetzt seit meinem Austritte aus dem österreichischen Staatsdienste der nahen Theilnahme an Ihren Bestrebungen ferner gerückt, bewahre ich doch das Andenken daran, dass ich einmal näher stehen durfte, als ein besonders werthvolles. Ich bitte den Verein meinen ganz ergebensten Dank geneigtest entgegen zu nehmen. In Verehrung

*J. Conze.*

9.

Oxford, 29 luglio 1885.

Illustrissimo Signor Professore!

Reduce da una nuova esplorazione dei Paesi Illirici, m' ha aggradevolmente sorpreso la ricevuta del diploma della Società Croata di archeologia, nominandomi membro corrispondente della stessa. Mi fa doppiamente piacere questa prova di stima da parte loro per cagione dell' amore, che ho sempre nutrito verso la nazione Croata, e per il gran rispetto che sento verso una società, che ha fatto più che nessuna altra per la scienza archeologica negli paesi illirici.

In qualità dunque di vice-presidente Vi prego, Signor Professore, di transmettere da parte mia i miei più sinceri ringraziamenti alla Società. Con profonda stima

*Arturo Evans,*

direttore del Museo archeologico (Ashmolean Museum)  
dell' università di Oxford.

10.

Wien, 20. Juli 1885.

Geehrter Herr!

Mit meiner gerade in der letzten Zeit übermässig gehäuften Beschäftigung bitte ich es zu entschuldigen, wenn ich auf die geehrte Zuschrift de dato Agram 31. Mai d. J. Nro. 101 erst heute antworte.

Durch die von der General-Versammlung des löbl. kroatischen archaeologischen Vereines mir zutheil gewordene Wahl zum Ehrenmitgliede, fühle ich mich in hohem Grade ausgezeichnet und bitte dafür meinen geziemenden Dank entgegen nehmen zu wollen.

Indem ich ersuche, diese meine Dankesäusserung an gehörigem Orte zur geneigten Kenntnissnahme gelangen zu lassen, beehre ich mich hochachtungsvoll zu zeichnen Euer Wohlgeborenen ergebenster

*Helfert.*

11.

Imp. Instituto Archeologico Germanico Nr. 674.

Roma li 12 giugno 1885.

Chiarissimo Signore!

Mi sento altamente onorato per la nomina a membro onorario della Società archeologica croata, comunicatami con la gentilissima Sua del 19 maggio.

La prego di farsi interprete presso la Società stessa dei miei sentimenti di sincera graditudine, mentre con la più distinta stima mi confermo

Devotissimo Suo

W. Henzen.

12.

Charlottenburg, 15. Juni 1885.

Ew. Hochwohlgeboren!

Gestatten Sie mir, Ihnen, hochgeehrter Herr und Ihren hochgeschätzten Herren Kollegen meinen wärmsten Dank für die Ehre auszusprechen, die Sie mir durch die Ernennung zum Ehrenmitglied Ihres archaeologischen Vereines erwiesen haben und die ich ihrem vollen Werthe nach zu würdigen weiss. Sind mir doch die Publicationen Ihres Vereines seit einer Reihe von Jahren werth und vertraut und ward mir doch im vergangenen Sommer die Freude zu theil, Ihre Stadt und die Schätze Ihres Museums kennen zu lernen und Dank der so liberalen Verwaltung desselben, benützen zu dürfen.

Wenn ich jetzt durch meine Berufung auf die Berliner Universität Ihnen örtlich ferner gerückt bin, so hege ich doch die feste Überzeugung, dass die Bande der gemeinsamen wissenschaftlichen Interessen dadurch keine Lockerung erfahren, im Gegentheil meine Arbeiten mich Ihrem Vereine in Zukunft noch enger verbinden werden.

Möge es mir vergönnt sein, auf diese Weise Ihnen, hochgeehrte Herren, meinen herzlichen Dank und mein lebhaftes Interesse an dem Wachsen und Blühen Ihres so erfolgreich wirkenden Vereines bethätigen zu können. In ausgezeichneter Hochachtung Ew. Hochwohlgeboren dankbar ergebener

Dr. Otto Hirschfeld,

Professor an d. Universität Berlin.

13.

U Beču 25 augusta 1886.

Velemožni gospodine!

Gotovo godinu dana kasnije, nego li je Vaše pismo od 28. maja 1885, primio sam ja onaj paket, u kojem je bilo nekoliko diploma od hrvatskoga arheologičkoga društva, medju njima jedan i za mene. Pošiljka bješe zametnuta u kancelariji akademije nauka, te sam istom u oči mojega odlazka iz Peterburga, koncem junija ove godine, ušao slučajno stvari u trag. Odmah razaslao sam diplome onoj gospodi, kojima bjehu namjenjene, a za moju dužan sam da se Vama kao predsjedniku društva i preko Vas čitavomu zboru najtoplije zahvalim za ukazanu mi čast. Nijesam imao zalibože prilike, da ikakvom uslugom zaslu-

žim Vaše odlikovanje, ali toliko se nadam, da ste uvjereni, kako je meni svaki napredak domovine drag, a tako i Vašega društva, koje pod Vašim umnim i neumornim predsjedništvom toli liepo napreduje.

Molim Vas, Velemožni Gospodine, primite izražaj mojega dubokoga poštovanja, kojim se podpisujem

Vaš pokorni sluga

Prof. i akademik *Dr. V. Jagić,*

Velemožnomu gospodinu profesoru i direktoru Simi Ljubiću,  
podpredsjedniku hrv. arkeol. društva u Zagrebu.

14.

V Praze, po návratu z pobytu venkovského dne 15. zaří 1885.

Vysoce Vážený Pane!

Konec měsíce července t. r překvapen sem byl zásilkou diplomu, kterým mně oznámeno, že jmenován jsem čestným členem horvatského archeologického Društva. Překvapení v pravdě bylo mně velice milé. Sledovalt sem ode dávna činnost Vaši i mohu Vám jen štěstí přátí ku krásným výsledkum, kterými se slavné Društvo prokázati může. Udělení mně čestného členství jest tedy významenáním, jehož vysoce sobě vážím, nejen pro záslužnost vědeckou Društva vůbec, ale zároveň pro úpřimnou úctu k mužum, kteří správu jeho vedou.

Račtež přijmoutí osvědčení mých díků a věrné ochoty, s kterou se bohda vynasnažím, abych účelům Društva podle nejlepší své možnosti byl nápomocen.

Vašnostin cele oddaný citel

*Jos. Jireček,*

c. kr. minister m. sl., předseda kr.  
České Společnosti nauk.

15.

Dabam Vindobonae 15 Junii 1885. Viro doctissimo Simeoni Ljubić salutem!

Quas tu mihi, egregie Domine, dabas litteras, magnā me affecerunt laetitiam. Tam parum ignoro, quantum et honoris et decoris insit dignitati ab inclyte Societate Archaeologica Croata in me collatae, ut verear, ne nimis ab ea relinquuntur merita mea tenuissima, quibus alludere es dignatus. Tamen gratissimo accipio animo donum datum et reverentiā ductus erga illustres viros quibus adscriptus sum, et perpendens non tam mihi quam disciplinae, cui me dicavi, tale ornamentum esse decretum.

Rogo te, Domine, meā vice ut inclyte societati gratias quam maximas agere et mea indicare velis vota, suscepta de ejus flore et concordia, de bono eventū laboris, de salute sociorum!

*Fr. Kenner*

16.

Одесса, 20, Октября 1885.

Милостивый Государь  
высокоуважаемый господин академикъ и  
профессоръ Сине Любичъ.

Получивъ при письмѣ Вашемъ дипломъ отъ славнаго Хорватскаго Археологическаго Дружества, на столь лестное для меня званіе его почетнаго члена, симъ имѣю честь покорнѣйше просить Васъ, высокоуважаемый господинъ профессоръ, какъ передать господину Предсѣдателю и ученому Дружеству мою глубокую признательность за мое избраніе и готовность служить научнымъ задачамъ Дружества, такъ равно и принять отъ меня изъявленія моей благодарности и истиннаго уваженія и преданности, съ коими имѣю честь быть Вашъ покорнѣйшій слуга

Н. Кондаковъ.

17.

С. Петербургъ, 10. Октября 1886.

Милостивый Государь.

Поздній мой ирѣздъ изъ провинціи въ Петербургъ былъ причиною что я не отвѣчалъ своевременно на Ваше любезное письмо.

Покорнѣйше прошу Васъ, высокоуважаемый коллега, передать отъ меня Загребскому Археологическому Обществу мою глубочайшую благодарность за высокую и столь мало, къ сожалѣнію, заслуженную мною честь, мнѣ оказанную избраніемъ меня въ Почетные Члены Общества, котораго задачамъ я отъ души сочувствую, прекрасными трудами восхищающъ и дорожу, какъ Славянинъ и какъ любитель древности и историческаго знанія.

На дняхъ я посылаю на Ваше имя, дорогой и высокоуважаемый сочленъ, три экземпляра моей книги »Secrets d'Etat de Venise.« Благоволите принять одинъ экземпляръ себѣ на память, остальные два передать одинъ высокоуважаемому И. Кукулевичу, вмѣстѣ съ моимъ глубочайшимъ поклономъ, другой въ бібліотеку Общества.

Еще разъ свидѣтельствую Г. Предсѣдателю Вамъ и членам Общества мою искреннюю признательность за высокій почетъ мнѣ оказанный. Примите увѣреніе въ глубочайшемъ моемъ уваженіи и преданности

В. Ламанскій.

18.

Paris, 28 Juillet, 1885.

Monsieur et cher confrère,

Je m'empresse de vous adresser réception du diplôme de membre Correspondant de la Société archéologique, que vous avez bien voulu m'adresser. Je vous prie de transmettre tous mes remerciement à la Société, dont je lis avec intérêt le Vjestnik, et de croire à tout mon dévouement

L. Leger.

Professeur au Collège de France.

## 19.

U Beču 3. kolovoza 1885.

Veleštovani Gospodine!

Primate Vi i čitavo Društvo moju najveću hvalu na časti meni prikazanoj. S najvećim štovanjem  
Vaš pokorni sluga

*Miklošić*

## 20.

Kopenhagen, 27. Juli 1885.

Unter 20. Juli haben Sie mir gütigst mitgetheilt, dass der kroatische archaeologische Verein in der Sitzung vom 20. April d. J. mich zu seinem correspondirenden Mitgliede ernannt hat. Indem ich Ihnen, Herr Professor, als Vicepräsidenten des Vereines für die grosse Ehre danke, die man mir durch diese Ernennung bezeugt hat, bitte ich Sie auch, dem Herrn Präsidenten und der hochgeehrten Gesellschaft meinen besten Dank auszusprechen. Nichts könnte mir lieber sein, als Mitglied eines Vereines zu werden, dessen verdienstvolle Thätigkeit ich mit dem grössten Interesse verfolgt habe, dessen reiche Sammlungen ich kenne und durch dessen vortreffliche Schriften auch meine Studien wesentlich gefördert wurden. Mit grösster Hochachtung ergebenst

*Sophus Müller, in. p.*

Herrn Professor Simeon Ljubić, Vicepräsident des kroat. archaeol. Vereines.

## 21.

Ober-Oesterreich, Marienau am Mondsee, 26. Juli 1885.

Euer Hochwürden! Hochgeehrter Herr Präsident!

Durch das gestern in meine Hände gelangte Diplom und durch Ihr freundliches Schreiben, bin ich in ausserordentlichem Masse überrascht worden. da ich weder meine Verdienste um die archaeologische Wissenschaft im allgemeinen so hoch schätze, um einer solchen Auszeichnung würdig zu sein, noch viel weniger für Ihren geehrten Verein etwas zu thun in der Lage war. Ich muss also die nächste Veranlassung zu der mir bewiesenen Ehrenbezeugung Ihrem persönlichen Wohlwollen zuschreiben und fühle mich daher verpflichtet, Ihnen, hochgeehrter Herr, zuerst dafür zu danken; ich bitte jedoch, zugleich auch Ihrem, durch seine wissenschaftlichen Bestrebungen in kurzer Zeit zu Ansehen gelangtem Vereine meinen aufrichtigen Dank mit der Versicherung zu vermitteln, dass mich die freundliche Anerkennung durch Fachgenossen mehr freut, als jede anderweitige Auszeichnung. Lebhaft beklage ich es, dass ich der kroatischen Sprache nicht mächtig bin, um die archaeologischen Arbeiten der Forscher Ihres Vaterlandes mit jener Genauigkeit zu studieren, die Sie verdienen. Die Länder der Südslaven, namentlich Kroatien, Bosnien und Serbien, bilden das Verbindungsglied zwischen der griechisch-orientalischen und der abendländi-

schen Kultur, und wir erwarten von den Funden in Ihren Heimatländern die Lösung manches archaeologischen Rätsels; mit der gleichen Zuversicht erwarten wir aber auch, dass die kroatischen Forscher die von der Vergangenheit hinterlassenen Schätze heben und erklären werden, wozu Sie in Ihrem Vereine den verdienstvollen Anfang bereits gemacht haben. Schon vor mehreren Jahren hat mir mein Neffe Dr F. Wähler, welcher zum Behufe des Studiums der Erdbeben-Erscheinungen einige Zeit in Kroatien weilte, nicht genug Rühmenswertes von den kroatischen Gelehrten und insbesondere vom kroatischen Clerus erzählen können und der erfolgreichen Unterstützung und allseitigen freundlichen Aufnahme, deren er sich als Deutscher und Fremder zu erfreuen hatte, mit lebhaftem Danke gedacht. Wo solches Interesse für wissenschaftliche Forschungen herrscht, dürfen wir auch mit Recht bedeutende Leistungen erwarten und uns der Hoffnung hingeben, dass gerade die kroatischen Gelehrten manche Lücken in unseren gemeinsamen Forschungs-Ergebnissen ausfüllen werden.

Genehmigen Sie, hochverehrter Herr, den Ausdruck meines Dankes und meiner vorzüglichen Hochachtung, womit ich bin Euer Hochwürden ergebener

Dr. M. Much, m p.

22.

Roma, 20 giugno 1885.

Illustre Signore!

Sono oltremodo grato a codesta spettabile Società Archeologica per essersi compiaciuta di conferirmi il titolo di Membro Onorario e ringrazio vivamente V. S. Illustrissima pel modo cortese, col quale ha voluto darmene partecipazione. Mi duole che i miei meriti sieno di troppo inferiori all'importanza dell'onore ricevuto, perchè mi resta poca speranza di fare qualche cosa a vantaggio della società Archeologica. Prego però Lei e gli onorevoli suoi colleghi a comandarmi ad ogni occasione. No l'onore di dirmi

Di V S Devotissimo

L. Pigorini

Illustre prof. Simeone Ljubić, Vice-presidente della società archeologica croata.

23.

Roma 2 luglio 1885.

Chiarissimo Signore.

Domando mille scuse del lungo ritardo nel rispondere all'onorevolissima Sua dei 19 maggio: un ingombro di carte nel mio scrittoio e la occupazione grave del secondo tomo delle *Iscrizioni Christiane* l'hanno fatta perdere di vista, per qualche settimana.

Non stimi perciò, che io poco pregi l'onore fattomi da cotesta illustre Società archeologica croata, ed il nobile e adorno diploma, di che ha voluto decorarmi. Ne rendo somme grazie alla società ed alla S. V. Chiarissima, che degnamente la presiede, e la prego d'essere interprete dei miei sensi rispettosi e delle mie scuse presso i Suoi dotti colleghi nel prossimo convegno accademico.

Presenti i miei ossequii al chiarissimo Reggitore supremo della società sig. Ivano Kukuljević, e adempia in mio nome tutte le altre parti convenienti per attestare la piena e riverente gratitudine del

Devotissimo, Obbligatissimo Servitore e Collega

*Giovanni Battista de Rossi.*

Al chiarissimo Sign. Cav. Prof. Simeone Ljubić, direttore del R. Nat. Museo di Zagabria.

24.

Roma 6 ottobre 1885. Stimatissimo ed Illustre Signore e Collega.

Tornato da lunga assenza estiva, ho esaminato con sommo gradimento e profitto il ricco materiale epigrafico raccolto come in un tesoro nella bellissima rivista Slava dalla S. V. diretta. La conosco già in parte, e ne conoscevo quasi tutto il materiale epigrafico per mezzo delle pubblicazioni di Vienna. Ma il ricorrere alla prima fonte mi è stato assai utile, ed in alcuni casi necessario: parlo dei testi antichi, perchè l'ignoranza della lingua non m'ha permesso di profittare anche delle notizie ed illustrazioni scritte in Slavo.

Se tornerò sull'argomento del cimitero di s. Sinerote, non mancherò di renderle il debito onore: ed in ogni modo cercherò l'occasione opportuna di citare la Sua dotta rivista e di parlare dei meriti della S. V. verso le antichità cristiane di Sirmio. Ma in quanto a ciò che ho scritto nel Bulletin ultimo 1884—1885 passato, non trovo nulla a ritrattare, avendo io detto soltanto con molta riserva, che tornerò sull'argomento, del quale il s. ab. Hytrek avea dato relazione ai cultori etc. ciò era vero. Del merito della scoperta Sua e di altri io non ho profferito verbo.

La prego di gradire un esemplare della memoria sulle fonti del martirologio Hieronymianum pubblicata in unione con me dal collega di studii ab. Duchesne. Quel martirologio ha tanta relazione colle memorie sacre dell'Illirico, che spero la sua edizione sarà gradita dai dotti Slavofili, e protetta dall'Illustr. Monsignor Strossmayer. onore e vanto della sede di Sirmio. Ma non potrò metter mano alla desiderata edizione prima d'avere terminato il volume delle Inscriptiones Christianae, che è sotto i torchi da molto tempo. A ciò ora sono intento attivamente.

Gradisca i più vivi ed ossequiosi ringraziamenti e la distintissima stima del Suo devotissimo Obbligatissimo Servitore

*G. Ba. de Rossi.*

*Na posjetnici dodavalo se:*

Prego il ch. Sign. cav. prof. Ljubić di presertare all' illustre società archeologica croata i vivissimi ringraziamenti dello scrivente per il prezioso tomo della Sua pubblicazione periodica.

25.

Athen, 27. Oktober 1885.

Hochverehrter Herr Professor!

Heute bei meiner Rückkunft nach Athon finde ich Ihr geschätztes Schreiben vom 17. Mai l. J. nebst Diplom vor, woraus ich ersehe, dass mich die Generalversammlung des kroatischen archaeologischen Vereines zu Agram zum Ehren-Mitgliede erwählt hat.

Ich freue mich sehr, dass meine Arbeiten so hohe Anerkennung bei Ihnen finden und sage Ihnen für die mir erwiesene Ehre meinen tiefsten Dank. Ihr Diplom erhält den Ehrenplatz in meiner Bibliothek und soll es mein stetes Bestreben sein, mich desselben würdig zu zeigen.

Ich empfehle mich Ihnen mit vorzüglicher Hochachtung ergebenst

*H Schliemann.*

26.

St. Pétersbourg le 31. Août 1886.

Monsieur le Professeur Simon Ljubie!

C' est avec tant de joie que j' ai reçu Votre lettre, d. d. 18. Mai 1885. et le diplôme me confirmant comme membre honoraire de la société archéologique croate — tous les deux arrivés entre mes mains il n' y a que peu de semaines. — Permettez, Monsieur le président, que je Vous repète. combien cette haute distinction de la part de Votre société me soit flatteuse et combien j' en suis reconnaissant.

C' est à Vous, Monsieur le président, et à Votre savante société que je m' adresse en Vous priant d' accepter la faible expression de mes remerciements les plus vifs pour cette marque d' estime tant pleine d' honneur pour moi.

Agrééz, Monsieur, je Vous prie, l' expression de ma plus haute considération, avec laquelle j' ai l' honneur d' être

Votre très-dévoué

*Stephani.*

27.

Wien, am 4 Oktober 1885.

An das hochverehrte Präsidium des kroat archaeol. Vereines

in

Agram,

Die am 26. April d. J. abgehaltene General-Versammlung Ihres hochansehnlichen Vereines hat mir die Ehre erwiesen, mich zum correspondirenden Mitgliede zu ernennen.

Indem ich mich hiermit beehre, dem kroat. archaeologischen Vereine für die mir zu Theil gewordene Auszeichnung meinen ergebensten Dank auszusprechen, erlaube ich mir zu bemerken, dass ich in derselben vor Allem ein neues Zeichen der Freundschaft und Collegialität erblicke, welche zwischen dem kroatischen archaeologischen Vereine und der anthropologischen Gesellschaft in Wien seit einer Reihe von Jahren besteht und deren Fortdauer ich im Interesse unserer Wissenschaft auf's sehnlichste wünsche.

*J. Szombathy, m. p.*

Secretär d. Anthropolog. Gesellschaft.



28.

Christiania, 15 giugno 1885.

Illustrissimo Signore!

Ho avuto il gran piacere di ricevere la di Lei gradita lettera, nella quale Ella mi fa la comunicazione della mia nomina a membro onorario della società archeologica croata, e mi manda il diploma

M' affretto di scrivere per ringraziar La e pregar La di esprimere a quella stimatissima società le mie grazie le più sincere per il grande onore conferitomi, il quale apprezzo in sommo grado.

Con le espressioni della stima disintissima

Devotissimo Suo  
*Inguald Undset.*

29.

U Biogradu 8./20. kolovoza 1885

Visokoslavnom Hrvatskom Arkeologičkom  
Druztvu u Zagrebu.

Na velikom odlikovanju, kojim me je počastvovalo Visokoslavno hrvatsko arkeologičko Druztvo, izabravši me za svoga dopisujućeg člana, čast mi je ovim izjaviti svoju najtopliju blagodarnost.

Isto odlikovanje nikako nemogu smatrati kao zaslugu za dosadanje moje radove na polju arkeologije, no kao odličan podtcaj, da bi se našao boljem i osnovnijem radu, i da bi takò bivao sve dostojnijim velike, blagonaklono, učinjene mi počasti.

Podarena mi diploma na članstvo biće mi stvarna opomena na ovu lepu obavezu prema Visokoslavnom Druztvu, kojega sam, sa predebokim poštovanjem zahvalni i ponizni

*Mihailo Valtrović.*

30.

Одесса 15 окт. 1885.

Милостивый Государь

Хорватское Археологическое Общество оказало мнѣ высокую честь избраніемъ въ свои почетные члены. Вниманіе почтеннаго общества шимъ боле мнѣ честно, что ученые труды членовъ его всегда возбуждали во мнѣ чувства глубокаго уваженія. Не откажите, Милостивый Государь-восразите Хорватскому Археологическому Обществу мою душевную благо, дарность за оказанную мнѣ честь.

Пользую случаемъ засвидетельствовать Вамъ мое глубокое уваженіе и преданность

Вашъ покорнейшій слуга

Федоръ Успенскій.

31.

Ankenstein bei Pettau. 26./VII. 1885.

Euer Hochwolgeboren!

Mit aufrichtiger Freude habe ich gestern die mich erfreuende Ernennung zum Ehrenmitgliede des archaeologischen Vereines erhalten und stelle Ihnen, meinem verehrten Collegen, meinen wärmsten Dank aus. Der Verein hat auch

in letzter Zeit viel geleistet, und trachte ich, so viel es mir bei Unkenntniss der kroatischen Sprache möglich ist, mich in Kenntniss Ihrer Forschungsergebnisse zu erhalten.

Die anthropologische Gesellschaft veranstaltet Mitte August eine Versammlung in Kärnten. Vielleicht habe ich das Vergnügen, Sie dort zu sehen. Es zeichnet mit dem Ausdruck ausgezeichnetster Hochachtung ergehenst

G Graf Wurmbrand, m. p.

32.

Velký Zdikov, 12./8. 1885.

Slovutný pane místopředsedo!

S velectěným dopisem Nr. 112 jsem obdržel diplom za „dopisujícího člena“ Vašeho slavného Hrvatsko arkeologickeho družstva u Zagrebu

Jest to čest velká pro mne, jelikož jen málo zásluh mám o bádání archaologické - předhistorické. Teši mne tudíž jmenování Vaše za Vašeho člena velmi, a dovoluji si mé srdečné díky vyjádřiti.

Vědecký pokrok a bádání Vašeho družstva budu vždy pilně a přátelsky sledovati. S největší ucton Vašnostem přátelsky oddaný

prof. dr. Jan N. Woldřich z Vídně.

33.

Hrv. Arkeologičko Družtvo dobilo je god. 1886 i sljedeću obavijest:

*Regia Academia Litterarum Historiae Antiquitatis Holmiensis S. D. G.*

Société archéologique croate, Zagreb.

Revocatura A. D. XII Idus Apriles memoriam coetus sui ante centum annos instaurati Regia Academia Litterarum Historiae Antiquitatis Holmiensis nihil sibi prius agendum putavit, quam ut vos ceterosque omnes, quibuscum iucundum et salutare litterarum commercium institutum habet, peracti sibi seculi faceret certiores. Quod si dulcis atque grata esse debet memoria laboris per tantum temporis spatium perducti, tamen necesse est non leviter tangat animum futuri cura, cogitantem quam immensus sit ille campus, in quo studia nostra versantur. Quod reputantem tamen consolatur illa cogitatio. cum coniunctas multum valere vires, tum communem esse nobis laborem cum tot tamque claris academiis collegiis sodalitiis, quorum assidua opera iam tantum profectum, ut flagrantiore in dies studio et maiore cura antiquitatis monumenta investigentur conserventur examinentur Datum Holmiae

*Es. Tejnér.*

*Hans Hildebrand.*

Odgovorilo je naše družtvo:

Regiae litterarum, historiae, antiquitatis Academiae Holmiensi Societas archaeologica Zagrabiensis S. P. D

Litteris Vestris, quibus nos certiores fecistis, Academiam Vestram litterarum historiae antiquitatis celeberrimam mense Aprili sane rara centennii solemnia celebraturam esse, summa laetitia affecti, facere non possumus, quin sincerissime Vobis gratulemur, optima quaeque ac faustissima Vobis precantes, ut, qualis adhuc Vobis tam feliciter successit scientiarum propagatio, talis in posterum quoque laude in dies crescente nobilitet gentem Vestram clarissimam.

Datum Zagrabiae pridie Cal. Aprilis 1886.

Societatis archaeologicae praeses.

# VIESTNIK

## HRVATSKOGA

### ARKEOLOGIČKOGA DRUŽTVA.

GODINA IX. — BR. 1.

#### SADRŽAJ.

1. Oris dosadašnjega uspjeha u istraživanju spomenika iz kamene dobe u Dalmaciji, i nov prinos. — Tab. I. (*Prospetto del successo finora ottenuto nella ricerca dei monumenti dell'epoca della pietra in Dalmazia, e nuovo contributo. Tav. I.*) — S. Ljubić. — Str. 1—4.
2. Nešto o slogu u gradjevinah i ornatih starih Hrvata. — Tab. II. (*Qualche cosa intorno lo stile adoperato nelle fabbriche e ornamenti dagli antichi Croati. Tav. II.*) — Fr. Stip. Zlatović. — Str. 4—9.
3. Starobosanski nadpisi u Bosni i Hercegovini. (*Inscrizioni antiche bossinesi in Bossina e in Hercegovina.* — Vid Vuletić Vukasović. — Str. 9—14.
4. Dva nova miljokaza iz okolice Sirmiuma. (*Due nuove colonne miliari del contado di Sirmio.*) — Str. 14—19.
5. Kritika. Dr. B. Dudik i D. Frano prof. Bulić o freskama iz života Sv. Apostola Ćirila i Metoda u pódzemnoj bazilici sv. Klimenta u Rimu. (*Critica Dr. B. Dudik e Prof. Fr. Bulić intorno i freschi tratti dalla vita di s. Cirillo e Metodio nella basilica di s. Clemente a Roma.*) — Fr. Radić. — Str. 19—23.
6. Dopisi. (*Corrispondenze.*) — Matija Kolak iz Otočca. — Vid Vuletić V. iz Korčule. — Str. 23—28.
7. Razne viesti. (*Notizie varie.*) — Str. 28—32.

U Zagrebu 1 siečnja 1887.

#### Obznane uredništva.

Viestnik za sada izlaziti će svaku tri mjeseca. — Godišnja predplata stoji 4 for. a. vr. za sve austrijsko-ugarske zemlje; a za inozemstvo 8 maraka ili 10 franaka.

Spisi, pošiljke i godišnji prinesci imaju se od sada odpravljati pod naslovom: Hrvatskoma arkeologičkomu društvu u Zagrebu (u zemalj. muzeju).

Naručbe na predbrojku Vjestnika prima i knjižara L. Hartmana u Zagrebu.

## Novi povjerenici hrv. arkeol. društva i nar. zem. muzeja.

Bobinac Jakov učitelj u Cigleniku (Oriovac).

### Č l a n o v i

koji su položili prinos za god. 1885. (V. uvojak *Viestnika* g. 1884  
br. 4; g. 1885 br. 1—4; g. 1886 br. 1—4).

*Bišćan* Martin sudb. pristav u Slunju.  
*Lampe* Franjo, župnik u Orahovici.  
*Lobmajer* Augustin, župnik u Erdeviku.  
*Mitrović* vit. Spiro, pukovnik u Ljubljani  
*Šamsalović* Aleksander, župnik u Irigu.  
*Šavor* J., podarcidjakon i župnik u Vel. Bukovcu.

### Č l a n o v i

koji su položili prinos za god. 1886. (V. uvojak *Viestnika* god. 1885  
br. 4; i god. 1886 br. 1—4.).

*Batinić* O. Mijo, malobraćanin u Fojnici.  
*Benaković* Josip, posjednik u Županju.  
*Bišćan* Martin, sudb. pristav. u Slunju.  
*Brusina* Špiro, sveuč. prof. i muz. ravn. u Zagrebu.  
*Buratti* conte Ivan, veleposjednik u Zagrebu.  
*Dukat* Dragutin, podžup. perovodja u Varaždinu.  
*Friš* Andrija, kanonik u Rimu.  
*Gimnazija* Vel. u Karlovcih.  
*Gruber* Dane gimn. profesor u Požegi.  
*Kamber* Dr. P., odvjetnik u Spljetu.  
*Kauk* O. Robert, čuvar u Iloku.  
*Lampe* Franjo, župnik u Orahovici.  
*Lobmajer* Augustin, župnik u Erdeviku.  
*Lopašić* Radoslav, vlad. tajnik u Zagrebu.  
*Mitrović* vit. Spiro, pukovnik u Ljubljani.  
*Miler* Adolf, mediciner u Beču.  
*Obćina* u Šibeniku.  
*Bubetić* Cvjetko, kateketa na realci u Zagrebu.  
*Šamsalović* Aleksander, župnik u Irigu.  
*Šavor* Josip, podarcidjakon i župnik u Vel. Bukovcu.  
*Tallian* Ed., arcidjakon i kanonik u Zagrebu.  
*Učiteljska* knjižnica u Ogulinu.

### Č l a n o v i.

koji su položili prinos za godinu 1887.

*Kamber* Dr. P., odvjetnik u Spljetu.  
*Miler* Adolf, mediciner u Beču.  
*Preradović* pl. Dušan, pomorski nadporučnik u Beču.

## Članovi

koji su izstupili iz hrv. arkeol. društva.

Arnold Dr. F., javni bilježnik u Zagrebu.

### Darovi sa zahvalnosti primljeni od arkeološkog odjela nar. zem. muzeja.

- P. n. gosp. *Rošić Tine*, posjednik u Varaždinu — sr. novac Uroša I srbs. kralja našast kod Celja u Štajerskoj, kad se ondje gradila južna željeznica.
- " *Bobinač Jakov*, učitelj u Cigleniku (Oriovac) — dvie krasne narukvice i otku iz bronzena doba.
- P. n. gdja. *Zelinka Albertina*, supruga kr. šumarnika — bronzenu medalju, koju dobi suprug na bečkoj izložbi g 1873 za šume.
- " *Sunac Karolina*, posjednica u Zagrebu — tanjur od kositra sa riliefi čašu od kosti sa slikami, zapis od slonove kosti, teka s kipovi i cirilskimi nadpisi, 7 medalja i jedan rimski bakreni novac.
- P. n. gosp. *Papić Franjo*, župnik u Samarici — kamenu težu jajastu sa željeznom ušicom.
- " *Pulzer Maksimilijan*, trgovac u Zagrebu — 2 sreb. rimska novca.
- " *Matašić Ana*, rođj. Brlić iz Broda — bodež i sablju iz novijeg doba.
- " *Iveković Dr. Franjo*, kanonik u Zagrebu, — bronzeni pečat grada Zagreba nadjen u bosanskoj Hrvatskoj.
- " *Semečić Julio*, providnik kod presv. biskupa Pavlešića u Zagrebu — sr. novac Lisimakov izkopan u Hrvatskoj.

*Opaska.* U zadnjem broju prošle godine rečeno je, da je prof. Jurinač darovao muzeju otku iz bronzene doba. dočim ju je darovala posredovanjem g. prof. Jurinea dobro poznata domorodkinja gospođa Kristina Ferić.

---

Našim povjerenikom što toplije preporučamo, neka se po svom zvanju pobrinu sakupljati nove članove i arkeološke predmete za sbirke nar. arkeol. muzeja, da nam se ove sve dičnije pred učenim svietom izkažu, i sve bolje prošlost ove naše zemlje razsvietle. Ne riedko se u nas događaju otkrića starih novaca i drugih predmeta, i sve odlazi u inozemstvo bez znanja nar. zem. muzeja i uzprkos naredbam o tom izdanim od naše Vis. Hrv. Zem. Vlade na sve političke oblasti do same občine. Molimo dakle iste povjerenike a i sve članove i rodoljube u obće, da nas uz prvu viest o tih otkrićih odmah i brzojavno obavieste.

---

## K n j i g e

hrv. arkeol. društva na prodaji kod Hartmanove knjižare u Zagrebu i u  
pisarni samoga društva uz veoma obaljenu cieniu.

Arkiv. Knjiga II. Razdjel I. i II. . . . .	2 for.	— nč.
„ „ IV. i V. svaka po . . . . .	— „	80 „
„ „ VI. do XII. svaka po . . . . .	— „	50 „
Codex Diplomaticus, knjiga I. i II. svaka po . . . . .	1 „	— „
Bibliografija hrvatska . . . . .	— „	50 „
Bibliografija della Dalmazia . . . . .	1 „	— „

~~~~~

Kod iste Hartmanove knjižare i u pisarni nar. muzeja mogu se dobiti i  
sliedeće radnje prof. S. Ljubića:

Opis jugoslav. novaca. U Zagrebu 1875. vel. 4. sa 20 tabla, za 8 i 12 for.  
Ob odnošajih Dubrovačke sa Mletačkom republikom. Tri obširne razprave  
iz *Rada* — za 4 for.

Skrovište rim. zl. novaca iz Zemuna. U Zagrebu 1876. sa tabl. — za 50 n.  
Popis predmeta predhist. u zem. muzeju. U Zagrebu 1876. sa 4 table —  
za 1 for.

O VII. zasjedanju antropol. i arkeolog. sastanka u Pešti. U Zagrebu 1877.  
— za 50 nč.

Razvod Istarski. U Zagrebu 1874 — za 1 for.

Viestnik nar. zem. muzeja. U Zagrebu 1870. sa 2 table — za 1<sup>n</sup> for.  
„ „ 1876. sa više tabla — za 2 for.

~~~~~

**Pučkim učiteljem.** — Opazuje se, da medju članovi našega društva malo je učitelja pučkih škola. Upravljajući odbor uvieren, da su uprav pučki učitelji u stanju najbolje pomoći društvenim svrhama, nudi jim svoj *Viestnik* badava uz to samo, da uredničtvu Viestnika pošalju točno i što obširnije izvješće o starinah u svojoj okolici, i da ga nadalje revno obavieščuju o svakom obretu arkeolog. predmeta, o kom bi ma što doznali. U slučaju pako, da nebi imali o čem izvješćivati, mogli bi namerivati svoj prinos sa starinskimi predmeti, koje bi po vrijednosti odkupio arkeol. odjel nar. muzeja, a tim bi postali i članovi društva.

Štov. **povjerenikom**, nar. muzeja i hrv. arkeol. društva, te svim našim članovom, i svim drugim rodoljubom i ljubiteljem domaćih starina, i narodnoga napredka što toplije preporučamo, neka budno paze na svaki prekršaj naredba Vis. zem. Vlade i Vis. zem. krajiške oblasti, koje smo izdali na uvojkju Viestnika predpr. god. o sačuvanju starina, te za svaki slučaj neka umah obavieste ravnateljstvo arkeol. odjela nar. muzeja ili upravu hrv. arkeol. društva za dalnje postupanje u stvari. One naredbe kadre su odlučno pomoći i domaćoj nauci i nar. arkeol. muzeju, samo ako jih dotične oblasti budu zdušno vršile.

# VIESTNIK

## HRVATSKOGA

### ARKEOLOGIČKOGA DRUŽTVA.

GODINA IX. — BR. 2.

#### SADRŽAJ.

1. Harpocrates. — Tab. III. (*Harpocrate. — Tav. III.*). — S. Ljubić. — Str. 33—36.
2. Staro-kršćanski nadpis sa otočića Vrnika (*antica iscrizione christiana dall' isoletta di Vernik*). — Frano Radić. — Str. 37—38.
3. Starobosanski nadpisi u Bosni i Hercegovini. (*Iscrizioni antiche bossinesi in Bossina e in Hercegovina.*) — Vid Vuletić Vukasović. — Str. 39—44.
4. Rimski novci carski nar. muzeja u Zagrebu, kojih nema u Cohenu, ili se u čem od njegovih razlikuju (*Monete romane imperiali del museo nazionale di Zagabria, che Cohen non ha, o dalle sue si distinguono.*) — S. L. — Str. 44—46.
5. Kritika. — Dr. B. Dudik i D. Frano prof. Bulić o freskama iz života Sv. Apostola Ćirila i Metoda u podzemnoj bazilici sv. Klimenta u Rimu. (*Kritika Dr. B. Dudik e Prof. Fr. Bulić intorno i freschi tratti dalla vita di s. Cirillo e Metodio nell' a basilica di s. Clemente a Roma.*) — Fr. Radić. — Str. 46—50.
6. Dopisi. (*Corrispondenze.*) — Vid Vuletić Vukasović iz Korčule. — Prof. G. Fleischer iz Belovara. — Dr. Nikola Gržetić iz Arada. — V. Lapaine iz Zemuna. — O. Petar Krst. Bačić iz Sinja. — Str. 51—60
7. Razne viesti. (*Notizie varie.*) — Str. 60—64.

U Zagrebu 1 travnja 1887.

#### Obznane uredništva.

Viestnik za sada izlaziti će svaku tri mjeseca. — Godišnja predplata stoji 4 for. a. vr. za sve austrijsko-ugarske zemlje; a za inozemstvo 8 maraka ili 10 franaka.

Spisi, pošiljke i godišnji prinoseci imaju se od sada odpravljati pod naslovom: Hrvatskomu arkeološkomu društvu u Zagrebu (u zemalj. muzeju).

Naručbe na predbrojku Viestnika prima i knjižara L. Hartmana u Zagrebu.

## Članovi

koji su položili prinos za god. 1886. (V. uvojak *Viestnika* br. 1.)

- Brčić A.**, predsjed. priziv. suda u Zadru.  
**Cepelić Dr. Miho**, bis. taj. u Djakovu  
**Čitaonica** narodna u Požegi.  
**Gimnazija** realna u Belovaru.  
**Maizner Dr. F.**, sveuč. prof. u Zagrebu.  
**Šimunčić Gjorgj**, župnik u Gradcu i za godinu 1886.  
**Steklara Ivan**, gimn. prof. u Rakovcu i za godinu 1886.  
**Streit Gjuro**, kanonik u Djakovu.  
**Tordinac Juraj**, velepredstavnik kapt. u Djakovu.  
**Voršak Dr. Engelb.** kanonik u Djakovu i za godinu 1886.  
**Žaček Dr. Josip**, liečnik u Beški.  
**Zagoda Adolf**, gimn. prof. u Varaždinu.  
**Zubac O. Aug.**, bisk. tajnik u Mostaru.  
**Zuffal Franjo** inžinir u Petrinji.

## Članovi

koji su dalje položili prinos za god. 1887. (V. uvojak *Viestnika* br. 1.)

- Alačević Dujam**, c. kr. prijam. u Zadru i za godinu 1888.  
**Altman Josip**, mjernik u Zagrebu.  
**Babić Gabro**, kanonik u Djakovu.  
**Balaš Mijo**, školski odbornik i veletržac u Karlovcu.  
**Batišić Jakov**, ljekarnik u Bakru.  
**Baloković Lovro**, župnik u Bizovcu.  
**Bauer Gjorj**, prof. na realni u Zagrebu.  
**Bedeković Kamilo**, nadinž. u Zagrebu.  
**Benković I.**, grads. viećnik u Zagrebu.  
**Beruta Josip**, župnik u Koprivnici i za godinu 1888.  
**Bojanić O. Andjeo**, na Bolu na Braču.  
**Botteri Ivan Dr.**, odvjet. u St. Gradu.  
**Breyer Emerik**, veletržac u Križevcih.  
**Bresstyensky Dr. A.**, sveuč. profesor u Zagrebu.  
**Budmani Pero**, gimn. prof. u Zagrebu.  
**Cepelić Dr. Miho**, bis. taj. u Djakovu.  
**Crnetić Janko**, gradski ofic. u Zagrebu.  
**Cvjetković M.**, fin. savjet. u Zagrebu.  
**Čitaonica** u Belovaru.  
**Čitaonica** narodna u Požegi.  
**Čitaonica** Slavjanska u Spljetu.  
**Čitaoničko** društvo „Dvorana“ u Varaždinu.  
**Čučković Dr. Uroš**, viećnik bans. stola u Zagrebu.  
**Dautović Miko**, predstoj. vlad. odjela u Zagrebu.  
**Deutsch Albert**, knjizar u Zagrebu.  
**Dollhopf Gustav**, vladin odjel. savjet. u Zagrebu.  
**Dortić Petar**, župnik u Baški.  
**Dragičević T.**, stražmeštar u Zabrdju.  
**Eisenhut Ljudevit**, mjernik u Karlovcu.  
**Erben Franjo**, inžinir u Petrinji.  
**Gašparić Franjo** biskup u Zagrebu.  
**Gimnazija** velika u Osijeku.  
**Gimnazija** velika u Požegi.  
**Gimnazija** velika u Varaždinu.  
**Gimnazija** velika u Vinkovcih.  
**Gogolja D.**, štedion. činov. u Zagrebu.  
**Golub Vjek.**, škol. nadz. u Zagrebu.  
**Gorjanović Dr. Drag.** muzeal. pristav u Zagrebu.  
**Grahor Janko**, arhitekt u Zagrebu.  
**Gržetić Dr. Niko** pukov. nadljećnik u Aradu.  
**Guteša Ilija**, veletržac u Zagrebu.  
**Halper pl. M.**, vlad. savjet. u Zagrebu.  
**Halper pl. Vl.**, vlastelin u Zajezdi.  
**Herkov Rajmund**, financ. nadsavjetnik u Zagrebu.  
**Horvat Nikola**, arciđj. kan. u Zagrebu.  
**Hudovski A.**, gr. viećnik u Zagrebu.  
**Iveković Dr. Fr.**, kanonik u Zagrebu.  
**Iokanec Ljudevit**, viećnik bans. stola u Zagrebu.  
**Jagunić I.**, gimn. prof. u Rakovcu.  
**Jakčin Andrija**, odvjetnik u Zagrebu.  
**Jarc Franjo**, župnik u Mirni.  
**Jurinac A. E.**, gimn. prof. u Varaždinu.  
**Jurković Ivan**, vlad. savjet. u Zagrebu.  
**Jurković pl. Dr. Nikola**, vladin tajnik u Zagrebu.  
**Karić P.**, umirov. podpukovnik u Temišvaru.  
**Keraus I.**, carinski nadprijamnik u Zagrebu.  
**Krn Dr. Hinko**, liečnik u Zagrebu.  
**Kišpatic Dr. M.**, sveuč. docent i prof. na realni u Zagrebu.  
**Komora** trgovačka u Zagrebu.  
**Kondrat Ferdo**, inžinir u Zagrebu.



**Kostrenčić I.**, sveučilištni knjižničar u Zagrebu.  
**Kranjec V. I.**, mjern. major u Kožicah.  
**Križan Antun**, kanonik u Zagrebu.  
**Kuralt F.**, tajnik gospodar. društva u Zagrebu.  
**Kus M.**, drž. blagajnik u Zagrebu.  
**Lapaine Valentin**, inžinir u Petrinji.  
**Leber Pajo**, župnik u Glini.  
**Lehpamer I.**, kanonik u Varaždinu.  
**Ljubaš O.** Filip, župnik u Banjaluki.  
**Lobmajer Dr. A.**, liječnik i profesor u Zagrebu.  
**Lopašić Radoslav** vlad. taj. u Zagrebu.  
**Maizner Dr. Franjo**, sveuč. profesor u Zagrebu.  
**Malin Teodor**, gr. tajnik u Zagrebu.  
**Masić Ivan**, šted. činov. u Zagrebu.  
**Matz Mavro**, vladin tajnik u Zagrebu.  
**Maurović M.**, nadinžinir u Zagrebu.  
**Mavračić Stj.**, žup. u donj. Miholjcu.  
**Mazura Dr. Sime**, odvjet. u Zagrebu.  
**Mažuranić Vlad.**, vladin savjetnik u Zagrebu.  
**Mikić M.**, kanonik u Zagrebu.  
**Mikočević L.**, vladin viećnik u Zagrebu.  
**Milić pl. Rikard**, narodni zastupnik i satnik u Glini.  
**Modrušan I.** veletržac u Karlovcu.  
**Monti Dr. L.**, odvjetnik u Kninu.  
**Mošinski Ad.**, vladin tajnik u Zagrebu.  
**Mrasović Dr. Matija**, odvjet. u Zagrebu.  
**Muhić Dr. P.**, umir. vlad. predstojnik u Zagrebu.  
**Narodni Dom** u Bakru.  
**Okrugić Ilija**, opat i župnik u Petrovaradinu.  
**Oršić Matija**, nadpop u Cresu.  
**Pavec I.**, školski nadzor. u Zagrebu.  
**Perpić Nedeljko**, c. kr. satnik u Kutersihu.  
**Petračić Franjo**, sveučilištni profesor u Zagrebu.  
**Pilar Dr. Gjuro**, sveučilištni profesor u Zarebu.  
**Pliverić I.**, nadbis. tajnik u Zagrebu.  
**Posilović Dr. Juraj**, biskup u Senju.  
**Prišter Jerolim**, veleposjed. i veletržac u Zagrebu.  
**Rački Dr. Fr.**, arciđjakon i predsjednik jugosl. akademije u Zagrebu.  
**Rakovac Dr. L.**, vlad. tajnik u Zagrebu.  
**Realka velika** u Osijeku.  
**Realka velika** u Rakovcu.  
**Rubetić Cvjetko**, kateketa na realki u Zagrebu.  
**Sbor mladeži** sjemeništa u Senju.  
**Shauf Adalbert**, odvjet. u Zagrebu.  
**Smetiško Mijo**, kanonik u Zagrebu.  
**Sokač pl. Ziga**, umirov. blag. oficial u Zagrebu.  
**Spinić Vjek.**, gimn. prof. u Kopr. u Zagrebu.  
**Streit Gjuro**, kanonik u Djakovu.  
**Šerbak Ivan**, odvjetnik u Koprivnici.  
**Šenoa Ivan**, šted. činov. u Zagrebu.  
**Šimunčić Gjorgj**, župnik u Gradcu.  
**Štintić Josip**, c. kr. kapetan u Innsbrucku.  
**Šišić Jakov**, odsječ. savjet. u Zagrebu.  
**Špiček Stj.**, grads. zastup. u Zagrebu.  
**Šram Dr. pl. L.**, odvjet. u Zagrebu.  
**Šrepić M.**, gimn. prof. u Zagrebu.  
**Švinderman B.**, kanonik u Zagrebu.  
**Tallian Eduard**, arcidj. u Zagrebu.  
**Tkalčić Ivan**, akad. knjižničar i preben. u Zagrebu.  
**Tkalčić M.**, šted. činovnik u Zagrebu.  
**Tordinac J.**, velepredstav. u Djakovu.  
**Türk pl. Franjo**, veleposj. u Karlovcu.  
**Učilište** u Petrinji.  
**Učiteljska knjižnica** u Ogulinu.  
**Ukanović Ar.**, ban. namjestnik u Zagrebu.  
**Vidrić Dr. L.**, odvjetnik u Zagrebu.  
**Vitezić Dr. D.**, odvjetnik u Krku.  
**Voršak Dr. Engelb.**, kanon. u Djakovu.  
**Vrbanić Mijo**, šumar. vlad. nadzornik u Zagrebu.  
**Vujević O. Stjepan**, samos. predstojnik u Brodu.  
**Vuković Adolf**, ravnatelj brz. ureda u Zagrebu.  
**Zahar Dr. Ivan**, odvjetnik u Zagrebu.  
**Zoričić Milan**, predstojnik statis. ureda u Zagrebu.  
**Zubac O. Aug.**, bis. tajnik u Mostaru.  
**Zuffal Franjo**, inžinir u Petrinji.

## K n j i g e

hrv. arkeol. društva na prodaji kod Hartmanove knjižare u Zagrebu i u  
pisarni samoga društva uz veoma obaljenu cieniu.

Arkiv. Knjiga II. Razdjel I. i II. . . . .	2 for. — nč.
" " IV. i V. svaka po . . . . .	— " 80 "
" " VI. do XII. svaka po . . . . .	— " 50 "
Codex Diplomaticus, knjiga I. i II. svaka po . . . . .	1 " — "
Bibliografija hrvatska . . . . .	— " 50 "
Bibliografija della Dalmazia . . . . .	1 " — "

~~~~~

Kod iste Hartmanove knjižare i u pisarni nar. muzeja mogu se dobiti i  
sliedeće radnje prof. S. Ljubića :

Opis jugoslav. novaca. U Zagrebu 1875. vel. 4. sa 20 tabla, za 8 i 12 for.  
Ob odnošajih Dubrovačke sa Mletačkom republikom. Tri obširne razprave  
iz *Rada* — za 4 for.

Skrovište rim. zl. novaca iz Zemuna. U Zagrebu 1876. sa tabl. — za 50 n.  
Popis predmeta predhist. u zem. muzeju. U Zagrebu 1876. sa 4 table —  
za 1 for.

O VII. zasjedanju antropol. i arkeolog. sastanka u Pešti. U Zagrebu 1877.  
— za 50 nč.

Razvod Istarski. U Zagrebu 1874 — za 1 for.

Viestnik nar. zem. muzeja. U Zagrebu 1870. sa 2 table — za 1 for.

" " 1876. sa više tabla — za 2 for.

~~~~~

**Pučkim učiteljem.** — Opazuje se, da medju članovi našega društva malo je učitelja pučkih škola. Upravljajući odbor uvieren, da su uprav pučki učitelji u stanju najbolje pomoći društvenim svrhama, nudi jim svoj *Viestnik* badava uz to samo, da uredničtvu Viestnika pošalju točno i što obširnije izvješće o starinah u svojoj okolici, i da ga nadalje revno obavieščuju o svakom obretu arkeolog. predmeta, o kom bi ma što doznali. U slučaju pako, da nebi imali o čem izvieščivati, mogli bi namerivati svoj prinos sa starinskimi predmeti, koje bi po vriednosti odkupio arkeol. odjel nar. muzeja, a tim bi postali i članovi društva.

Štov. povjerenikom, nar. muzeja i hrv. arkeol. društva, te svim našim članovom, i svim drugim rodoljubom i ljubiteljem domaćih starina i narodnoga napredka što toplije preporučamo, neka budno paze na svaki prekršaj naredba Vis. zem. Vlade i Vis. zem. krajiške oblasti, koje smo izdali na uvajku Viestnika predpr. god. o sačuvanju starina, te za svaki slučaj neka umah obavieste ravnateljstvo arkeol. odjela nar. muzeja ili upravu hrv. arkeol. društva za dalnje postupanje u stvari. One naredbe kadre su odlučno pomoći i domaćoj nauci i nar. arkeol. muzeju, samo ako jih dotične oblasti budu zdušno vršile.

# VIESTNIK

HRVATSKOGA

## ARKEOLOGIČKOGA DRUŽTVA.

GODINA IX. — BR. 3.

### SADRŽAJ.

1. Nadpis na sakristiji Krčke stolne crkve (*Iscrizione sulla sacristia della chiesa di Veglia*). — Dr. Črnčić — Str. 65—68.
2. Biljege na grobnih lampicah i vazah rimskih u osječkom muzeju. (*Bolli sopra lumi sepolcrali e vasi romani nel museo di Essek*). — Ferdo Müller. — Str. 68—69.
3. Rimski nadpis našast u Potirni na otoku Korčuli. (*Iscrizione romana ritrovata a Potirna sull'isola Curzola*). — S. L. — Str. 69—71.
4. Nov predmet iz kamenitog doba u Dalmaciji. — Sa slikom. (*Un nuovo oggetto dell'epoca della pietra ritrovato in Dalmazia*). — Con figura). Frano Radić. — Str. 71—73.
5. Starobosanski nadpisi u Bosni i Hercegovini. (*Iscrizioni antiche bossinesi in Bossina e in Hercegovina*). — V. V. Vukasović. — Str. 73—76.
6. Predhistorijsko kamenito orudje iz narodnoga muzeja. (*Istrumenti preistorici di pietra del museo nazionale*). — Dr. Mišo Kišpatić — Str. 76—86.
7. Sredovječni nadpisi na Mljetu. — Sa slikom. (*Iscrizioni medievali sull'isola Meleda — Con figura*) — V. V. Vukasović — Str. 86—87.
8. Riedki spomenik sredovječni našast u Zadru. — Sa slikom. (*Raro monumento medievale ritrovato a Zara — Con figura*) — S. L. — Str. 87—88.
9. Dopisi. (*Corrispondenze*). — 1. Josip Šubarić iz Petrove Gore. — 2. Vid Vuletić Vukasović iz Korčule — Str. 89—92.
10. Razne vijesti. (*Notizie varie*). — S. L. i V. V. V. — Str. 93—96.

U Zagrebu 1 srpnja 1897.

### Obznane uredništva.

Viestnik za sada izlaziti će svaku tri mjeseca. — Godišnja predplata stoji 4 for. a. vr. za sve austrijsko-ugarske zemlje; a za inozemstvo 8 maraka ili 10 franaka.

Spisi, pošiljke i gedišnji prinesci imaju se od sada odpravljati pod naslovom: Hrvatskomu arkeologičkomu društvu u Zagrebu (u zemaljsk. muzeju).

Naručbe na predbrojku Viestnika prima i knjižara L. Hartmana u Zagrebu.

## Novi povjerenici hrv. arkeol. društva i nar. zem. muzeja.

*Breyer Mirko*, veletržac u Križevcih.  
*Dramičević Tomo*, oruž. stražmeštar u Zabrdju.  
*Fris Andrija*, kanonik u Rimu.

### Č l a n o v i

*koji su položili prinos za god. 1886. (V. uvojak Viestnika br. 2)*

*Bunjik Koloman*, šumar u Gardčinu, i za god. 1885.  
*Čegetek Franjo*, sudb. viećnik u Zagrebu.

### Č l a n o v i

*koji su dulje položili prinos za god. 1887. (V. uvojak Viestnika br. 2)*

*Čegetek Franjo*, sudb. viećnik u Zagrebu.  
*Filološki slovenski Seminar* pri universitetu u Beču.  
*Gabrić pop Petar*, župnik u Zloselih-Tiesno.  
*Milinović O. Sime*, nadbiskup u Baru  
*Parisić pl. Dr. Aloiz*, prelat, umir. vlad. savjetnik u Gorici

Članovi, koji još nisu svoj prinos za godinu 1887, ili za prošle godine položili, neka se požure poslati ga poštarskom doznakom.

Oni članovi, koji žele imati svoju diplomu, neka to jave čim prije, te će jim se poslati poštom uz pouzeće od 60 nov.

Imamo otisaka od „Viestnika“ za sve prošle godine, te se nabaviti mogu uz običnu cieniu. Pojedini brojevi daju se za 1. for.

Našim povjerenikom što toplije preporučamo, neka se pobrinu sakupljati nove članove i arkeološke predmete za sbirke narod. arkeol. muzeja, da nam se ove sve dičnije pred učenim svijetom izkažu, i sve bolje prošlost ove naše zemlje razsvietle. Ne riedko se u nas događaju odkrića starih novaca i drugih predmeta, i sve odlazi u inozemstvo (navlastito po židovih u selih) bez znanja nar. zem. muzeja i uzprkos naredbam o tom izdanim od naše Vis. Hrv. Zem. Vlade na sve političke oblasti u zemlji, koje su dužne umal posriedovati, da se sve na kupu sačuva do vladine izjave, što se žalibože zanemaruje. Tomu

nam dokaz znamenito i ogromno otkriće rimskih novaca najvećeg modula iz prvoga i drugoga stoljeća po Isukarstu, koje se je prošlih dana dogodilo u Prugovcu kod Gjurgjevca, koje se je razteplelo a da nitko se ni makao nije!

Čemu naredbe? — Molimo dakle naše povjerenike a i sve članove i rodoljube u obće, da nas uz prvu viest o ma kakovom otkriću starih predmeta, odmah i brzojavno obavijeste.

### Darovi sa zahvalnosti primljeni od arkeološkog odjela nar. zem. muzeja.

- P. n. gosp. *Brayer Mirko*, veletržac u Križevcih — sr. novac Sigismunda III. Poljskoga
- „ *Bogetić Antun*, župnik u Cereviću — dvie rimske zapinjače, 29 bakr. rimskih novaca, jedan sr. slavonski, jedan magjarski i jedan nemački.
- „ *Bojnić dr. Ivan*, muz. pristav — predhist. bodež kosteni, 41 bakr. rimski novac, dvie bočice i dva malena tanjura iz stakla, jedan mali tanjur zemljeni, svjetiljka sa FORTIS, 10 zemljenih krugića, jednu mazaljku, kostenu bodaću, štupaljčicu, dva bojadisana zrnca, sve iz rimske dobe, te dvie srbske teke i dvie bakr. spomenice.
- „ *Leber Pajo*, župnik i arhid. u Glini — dva sr. novija novca.
- „ *Mavračić Stjepan*, župnik u Dolnjem Miholjcu — jedan srebrni (Antoninus) rimski novac i šest bakrenih, te 4 novija i spomenicu Lava XIII (1881)
- „ *Bešlić Stjepan*, župnik u Novoj Gradiški — jednu predhist. kost, i šest nov. novaca
- „ *Horvat Petar*, vlastelin u Budinščini — tri kolca iz gradjevine na pilovih ondje odkrite.
- „ *Horvat Levin*, vlad. pristav — puce i zaklopac iz predhist. nalazka u Topličici, i 3 bakr. rimska novca iz Vinice.
- „ *Braun*, trgovac u Gjurgjvcu — dva rimska bakr. novca.
- „ *Pavleковиć Gjuro*, iz Prugovca — sedam rimskih bakr. novaca.
- „ *Dr. Bona*, liečnik u Jaski — izvorni patent dubrovački za pomorskoga kapetana na koži
- „ *Weiss Skender*, posjednik i gostioničar u Varaždinu — okameni predpotopni zub morskoga psa, našast u Magjarevu u njegovom vrtu kod željezničkog nasipa.
- „ *Šikić Nikola*, kr. poštari u Drenovcih kod Vinkovaca — jedan rimski sr. novac (Aurelius).
- „ *Babić Gabro*, arhid. i kanonik u Djakovu — dva srebrna novca rimska.
- „ *Steidle Franjo*, gradski viećnik u Sisku — sr. novac rimski (Ael. Commodus), i orudje za utvrđenje rublja od pečenice iz rimske dobe.
- Slavno arkeol. društvo „Siscia“* u Sisku — putem svoga predsjednika Milčića i tajnika Kereškenja liepu sbirku starina tečajem godine sakupljenih, koje će se kasnije polanko na svietlo dati.

## Knjige

hrv. arkeol. društva na prodaji kod Hartmanove knjižare u Zagrebu i u pisarni samoga društva uz veoma obaljenu cieniu.

Arkiv. Knjiga II. Razdjel I. i II. . . . .	2 for. — nč.
" " IV. i V. svaka po . . . . .	— " 80 "
" " VI. do XII. svaka po . . . . .	— " 50 "
Codex Diplomaticus, knjiga I. i II. svaka po . . . . .	1 " — "
Bibliografija hrvatska . . . . .	— " 50 "
Bibliografija della Dalmazia . . . . .	1 " — "

Kod iste Hartmanove knjižare i u pisarni nar. muzeja mogu se dobiti i sljedeće radnje prof. S. Ljubića:

Opis jugoslav. novaca. U Zagrebu 1875. vel. 4. sa 20 tabla, za 8 i 12 for. Ob одношajih Dubrovačke sa Mletačkom republikom. Tri obširne razprave iz *Rada* — za 4 for.

Skrovište rim. zl. novaca iz Zemuna. U Zagrebu 1876. sa tabl. — za 50 n. Popis predmeta predhist. u zem. muzeju. U Zagrebu 1876. sa 4 table — za 1 for.

O VII. zasjedanju antropol. i arkeolog. sastanka u Pešti. U Zagrebu 1877. — za 50 nč.

Razvod Istarski. U Zagrebu 1874 — za 1 for.

Viestnik nar. zem. muzeja. U Zagrebu 1870. sa 2 table — za 1 for.

" " 1876. sa više tabla — za 2 for.

**Pučkim učiteljem.** — Opazuje se, da medju članovi našega društva malo je učitelja pučkih škola. Upravljaјуći odbor uvieren, da su uprav pučki učitelji u stanju najbolje pomoći društvenim svrham, nudi jim svoj *Viestnik* bačava uz to samo, da uredničtvu *Viestnika* pošalju točno i što obširnije izvješće o starinama u svojoj okolici, i da ga nadalje revno obaviešćuju o svakom obretu arkeolog. predmeta, o kom bi ma što doznali. U slučaju pako, da nebi imali o čem izvješćivati, mogli bi namerivati svoj prinos sa starinskimi predmeti, koje bi po vrijednosti odkupio arkeol. odjel nar. muzeja, a tim bi postali i članovi društva.

**Štov. povjerenikom,** nar. muzeja i hrv. arkeol. društva, te svim našim članovom, i svim drugim rodoljubom i ljubiteljem domaćih starina i narodnoga napredka što toplije preporučamo, neka budno paze na svaki prekršaj naredba Vis. zem. Vlade i Vis. zem. krajiške oblasti, koje simp izdali na uvojuku *Viestnika* predpr. god. o sačuvanju starina, te za svaki slučaj neka umah obavieste ravnateljstvo arkeol. odjela nar. muzeja ili upravu hrv. arkeol. društva za dalnje postupanje u stvari. One naredbe kadre su odlučno pomoći i domaćoj nauči i nar. arkeol. muzeju, samo ako jih dotične oblasti budu zdušno vršile.

# VIESTNIK

## HRVATSKOGA

### ARKEOLOGIČKOGA DRUŽTVA.

GODINA IX. — BR. 4.

#### SADRŽAJ.

1. Terramara u Hrvatskoj. — Nacrt u tekstu. (*Terramara in Croazia — Disegno nel testo*). — S. L. — Str. 97—98.
2. Starobosanski pečat. — Nacrt u tekstu. (*Sigillo antico bossinese. — Disegno nel testo*). — S. L. — Str. 99—100.
3. Skrovište ugarskih srebrnih novaca u Neudorfu kod Vinkovaca. (*Ripostiglio di monete ungheresi d'argento in Villanuova presso Vinkovce*). — Jos Brunšmid. — Str. 100—104.
4. Arkeološke bilješke s putovanja po otoku Korčuli u mjesecu svibnju 1887. god. — Šest nacrtu u tekstu. (*Note arkeologiche redatte durante il viaggio per l'isola Curzola in maggio 1887. — Sei disegni nel testo*). — Frano Radić i Vid Vuletić Vukasović. — Str. 104—111.
5. Starobosanski nadpisi u Bosni i u Hercegovini (Nastavak). (*Iscrizioni antiche bossinesi in Bossina e in Herzegovina*). — Vid Vuletić Vukasović. — Str. 111—115.
6. Predhistoričko kamenito orudje iz narodnoga muzeja (Konac). (*Istrumenti preistorici di pietra del museo nazionale. Fine*). — Dr. Mišo Kišpatić. — Str. 115—121.
7. Dopisi. (*Corrispondenze*). — 1. Vid Vuletić Vukasović iz Korčule. — 2. Prof. Ivan Milčetić iz Rieke. — Str. 121—127.
8. Razne vijesti. (*Notizie varie*). — Str. 127—128.

U Zagrebu 1 listopada 1887.

#### Obznane uredništva.

Viestnik za sada izlaziti će svaku tri mjeseca. — Godišnja predplata stoji 4 for. a. vr. za sve austrijsko-ugarske zemlje; a za inozemstvo 8 maraka ili 10 franaka.

Spisi, pošiljke i godišnji prinesci imaju se od sada odpravljati pod naslovom: Hrvatskomu arkeološkomu društvu u Zagrebu (u zemalj. muzeju).

Naručbe na predbrojku Viestnika prima i knjižara L. Hartmana u Zagrebu.

## Novi povjerenici hrv. arkeol. društva i nar. zem. muzeja.

Matija Žagrović, učitelj u Prozoru.

### Članovi

koji su dalje položili prinos za god. 1887. (V. uvodjak *Viestnika* br. 3)

*Bišćan* Martin, upravitelj kotar. suda u Slunju.

*Milčetić* Ivan, gim. profesor na Rieci.

*Mušinu* Miho, župnik u Beli na Cresu.

*Narodni dom* u Bakru.

*Petrović* Ivan Nep., posjednik u Varaždinu i za 1886.

*Radetić* Ivan, gim. profesor u Senju.

*Veljačić* Petar, kr. kapetan u Varaždinu.

## Darovi sa zahvalnosti primljeni od arkeološkog odjela nar. zem. muzeja.

- P. n. gosp. preuzv biskup Josip *Strossmayer* u Djakovu — tri dragociena rimska mramorna kipa i rimski nadpis na ploči
- „ preč O. Stjepan *Vujević*, samos. predstojnik u Brodu, dao je na svoj trošak ukrcati pomenuta 4 spomenika na Šipušov parobrod.
- „ Nikola *Šipuš*, veletržac i veleposjednik u Sisku, dao je prevesti na svom parobrodu pomenuta 4 spomenika bezplatno iz Broda u Sisak, te do željezničke postaje.
- „ preč Josip *Voršak*, kanonik u Djakovu — veoma rjedki vel. bronz cara Tiberija.
- „ Emerik *Brayer* veletržac u Križevcih — 4 sr. novca rimska iz republikanske dobe, od kojih dva našasta kod Križevaca a dva iz Banjaluke.
- „ Fra Stjepan *Zlatović* iz Šibenika — dvie sreb. naručvice iz srednje dobe, jedan sr. (L. Sept. Severus) i 8 bakr. rimskih novaca; sve našasto u Konjevratih nedaleko Šibenika
- „ Eman. *Braun*, trgovac u Gjurjčevcu — tri bakr. rimska novca našasta u Prugovcu i 30 sr. celtičkih.
- Vis. Vlada *sadržužnih država* u Ameriki — Raports from the consuls of the United States 5 svezaka od 1887.
- P. n. gosp. Pavao *Boca*, učitelj u Stankovcih — rimsku svietiljku sa FORTIS doli, a s gornje strane sa dvie mrtvačke glave, našastu u okolici Posedarja.
- „ Gabro *Babić*, kanonik arcid. u Djakovu — 2 sr. i 2. bakr. rimska novca.
- „ Slavko *Horvatić*, kr. prislusnik u Gjurjčevcu — 1 srebr. i 2 bakr. rimska novca, a veoma se trudio na korist nar. muzeja.
- Vis. Zemaļj. Odbor u Zadru — Saborski Dnevnik.
- P. n. gosp. Giorgje *Sviličić*, učitelj u Sanskommostu — sr. grošić dubrovački.



## Vis. Kr. Zem. Vlada

*milostivo blagoizvolila je na korist nar. zem. muzeja izdati slijedeće  
dve naredbe:*

### 1.

Br. 6009. Ravnateljstvu arkeološkoga odjela narodnoga muzeja u Zagrebu.

U rješenje izvješća od 26. listopada 1885 br. 151 priobćuje se tomu ravnateljstvu slijedeće:

Po §. 7 zakona od 17. svibnja 1875 o porabi tiska ima se od svakoga prodaji namijenjena tiskopisa jedan eksemplar predati knjižnici zem. muzeja. Taj eksemplar ima odpraviti obrtnički nakladnik, koji je na tiskopisu naznačen, a ako obrtnički nakladnik nije naznačen, ili je naznačen krivo, ili je tiskopis nakladjen iz inozemstva, onda ima dužnostni eksemplar zem. muzeju štampar odpraviti. Zanimari li nakladnik ili štampar tu dužnost, ima se radi tiskovnoga prekršaja kazniti globom do 50 for., a uz to je ipak dužan odpraviti dužnostni eksemplar.

Za tiskovne prekršaje nadležni su po §. 1 i 2 zakona od 17. svibnja 1875 o kaznenom postupku u poslovih tiskovnih kotarski sudovi, nalazeći se u mjestu, gdje sudbeni stol sjedište ima.

Ako dakle nakladnik odnosno štampar dužnostni eksemplar zem. muzeju ne preda, onda ne preostaje drugo, nego da ravnateljstvo muzeja od slučaja do slučaja učini prijavu državnomu odvjetništvu kod onoga sudbenoga stola, u kojega okolišu je tiskopis tiskan, ili ako nije poznato, gdje je tiskan, državnomu odvjetništvu kod onoga sudbenoga stola, u kojega obsegu je tiskopis razdan i razširen.

U Zagrebu 13. srpnja 1887.

Za bana Dr. Spevec v. r.

### 2.

Br. 7957 ex 1886. Priobćuje se ravnateljstvu arkeol. odjela narodnoga muzeja u Zagrebu odnosno na izvješće od 1. kolovoza 1886. br. 100 znanja radi.

U Zagrebu 26. srpnja 1887.

Za bana Dr. Spevec.

Br. 7957 ex 1886. Kr. županijskoj oblasti u Gospiću.

U rješenju izvješća obzobjavsega kotar. ureda u Otočcu od 13. lipnja 1886 br. 7603, u predmetu predzetoga izkapanja starina na briegu Vitlu kod Prozora imat će kr. županijska oblast uputiti kr. kotar. oblast, neka shodne mjere poprmi, da u buduće nitko drugi osim ravnateljstva arkeološkoga odjela narodnoga muzeja u Zagrebu ili osoba po istom ravnateljstvu ovlaštena na briegu Vitlu i naokolo toga briega nekopa, te da se svi starinski predmeti, koji bi se na onom nu ma kojim načinom ipak našli, odmah kotarskoj oblasti ili ondješnjemu muzealnomu povjereniku predađu, a ravnateljstvo spomenutoga odjela muzeja dopitati i poslati će dotičnikom istim putem primjerenu odštetu ili nagradu.

U Zagrebu 26. srpnja 1887.

Muzealni povjerenik u Prozoru jest g. *Matija Zagrović*, ondješnji učitelj, komu zadaća primati predmete, voditi izkapanja, i paziti, da se ova Vis. naredba adušno i točno vrši

Članovi, koji još nisu svoj prinos za godinu 1887, ili za prošle godine položili, neka se požure poslati ga poštarskom doznakom. — Oni, koji žele imati svoju diplomu, neka se prijave najdulje do konca tek. godine, te će ju dobiti uz pouzeće od 60 nov.

## Knjige

hrv. arkeol. društva na prodaji kod Hartmanove knjižare u Zagrebu i u pisarni samoga društva uz veoma obaljenu cieniu.

Arkiv. Knjiga II. Razdjel I. i II. . . . .	2 for. — nč.
„ „ IV. i V. svaka po . . . . .	— „ 80 „
„ „ VI. do XII. svaka po . . . . .	— „ 50 „
Codex Diplomaticus, knjiga I. i II. svaka po . . . . .	1 „ — „
Bibliografija hrvatska . . . . .	— „ 50 „
Bibliografija della Dalmazia . . . . .	1 „ — „

Kod iste Hartmanove knjižare i u pisarni nar. muzeja mogu se dobiti i sljedeće radnje prof. S. Ljubića:

Opis jugoslav. novaca. U Zagrebu 1875. vel. 4. sa 20 tabla, za 8 i 12 for. Ob odnošajih Dubrovačke sa Mletačkom republikom. Tri obširne rasprave iz *Rada* — za 4 for.

Skrovište rim. zl. novaca iz Zemuna. U Zagrebu 1876. sa tabl. — za 50 n. Popis predmeta predhist. u zem. muzeju. U Zagrebu 1876. sa 4 table — za 1 for.

O VII. zasjedanju antropol. i arkeolog. sastanka u Pešti. U Zagrebu 1877. — za 50 nč.

Razvod Istarski. U Zagrebu 1874 — za 1 for.

Viestnik nar. zem. muzeja. U Zagrebu 1870. sa 2 table — za 1 for.

„ „ 1876. sa više tabla — za 2 for.

**Pučkim učiteljem.** — Opazuje se, da medju članovi našega društva malo je učitelja pučkih škola. Upravljajući odbor uvieren, da su uprav pučki učitelji u stanju najbolje pomoći društvenim svrham, nudi jim svoj *Viestnik* badava uz to samo, da uredničtvu *Viestnika* pošalju točno i što obširnije izvješće o stariinah u svojoj okolici, i da ga nadalje revno obavieščuju o svakom obretu arkeolog. predmeta, o kom bi ma što doznalij U slučaju pako, da nebi imali o čem izviesćivati, mogli bi namerivati svo. prinos sa starinskimi predmeti, koje bi po vriednosti odkupio arkeol. odje nar. muzeja, a tim bi postali i članovi društva.

**Štov. povjerenikom,** nar. muzeja i hrv. arkeol. društva, te svim našim članovom, i svim drugim rodoljubom i ljubiteljem domaćih starina i narodnoga napredka što toplije preporučamo, neka budno paze na svaki prekršaj naredba Vis. zem. Vlade i Vis. zem. krajiške oblasti, koje smo izdali na uvojuku *Viestnika* predpr. god. o sačuvanju starina, te za svaki slučaj neka umah obavieste ravnateljstvo arkeol. odjela nar. muzeja ili uprayu hrv. arkeol. društva za dalnje postupanje u stvari. One naredbe, kadre su odlučno pomoći i domaćoj nauci i nar. arkeol. muzeju, samo ako jih dotične oblasti budu zdušno vršile.



## Knjige

hrv. arkeol. društva na prodaji kod Hartmanove knjižare u Zagrebu i u pisarni samoga društva uz veoma obaljenu cieniu.

Arktiv. Knjiga II. Razdjel I. i II. . . . .	2 for. — nč.
" " IV. i V. svaka po . . . . .	— " 80 "
" " VI. do XII. svaka po . . . . .	— " 50 "
Codex Diplomaticus, knjiga I. i II. svaka po . . . . .	1 " — "
Bibliografija hrvatska . . . . .	— " 50 "
Bibliografija della Dalmazia . . . . .	1 " — "

~~~~~

Kod iste Hartmanove knjižare i u pisarni nar. muzeja mogu se dobiti i sljedeće radnje prof. S. Ljubića :

Opis jugoslav. novaca. U Zagrebu 1875. vel. 4. sa 20 tabla, za 8 i 12 for.  
 Ob odnošajih Dubrovačke sa Mletačkom republikom. Tri obširne razprave iz *Rada* — za 4 for.

Skrovište rim. zl. novaca iz Zemuna. U Zagrebu 1876. sa tabl. — za 50 n.  
 Popis predmeta predhist. u zem. muzeju. U Zagrebu 1876. sa 4 table — za 1 for.

O VII. zasjedanju antropol. i arkeolog. sastanka u Pešti. U Zagrebu 1877. — za 50 nč.

Razvod Istarski. U Zagrebu 1874 — za 1 for.

Viestnik nar. zem. muzeja. U Zagrebu 1870. sa 2 table — za 1<sup>o</sup> for.  
 " " 1876. sa više tabla — za 2 for.

~~~~~

**Pučkim učiteljem.** — Opazuje se, da medju članovi našega društva malo je učitelja pučkih škola. Upravljajući odbor uvieren, da su uprav pučki učitelji u stanju najbolje pomoći društvenim svrhama, nudi jim svoj *Viestnik* badava uz to samo, da uredničtvu Viestnika pošalju točno i što obširnije izvješće o starinah u svojoj okolici, i da ga nadalje revno obaviešćuju o svakom obretu arkeolog. predmeta, o kom bi ma što doznali. U slučaju pako, da nebi imali o čem izvješćivati, mogli bi namerivati svoj prinos sa starinskimi predmeti, koje bi po vriednosti odkupio arkeol. odjel nar. muzeja, a tim bi postali i članovi društva.

Štov. **povjerenikom**, nar. muzeja i hrv. arkeol. društva, te svim našim članovom, i svim drugim rodoljubom i ljubiteljem domaćih starina i narodnoga napredka što toplije preporučamo, neka budno paze na svaki prekršaj naredba Vis. zem. Vlade i Vis. zem. krajiške oblasti, koje smo izdali na uvojkju Viestnika predpr. god. o sačuvanju starina, te za svaki slučaj neka umah obavieste ravnateljstvo arkeol. odjela nar. muzeja ili upravu hrv. arkeol. društva za dalnje postupanje u stvari. One naredbe kadre su odlučno pomoći i domaćoj nauci i nar. arkeol. muzeju, samo ako jih dotične oblasti budu zdušno vršile.



## Novi povjerenici hrv. arkeol. društva i nar. zem. muzeja.

*Bobinac* Jakov učitelj u Cigleniku (Oriovac).

### Članovi

koji su položili prinos za god. 1885. (V. uvojak *Viestnika* g. 1884 br. 4; g. 1885 br. 1—4; g. 1886 br. 1—4).

*Bišćan* Martin sudb. pristav u Slunju.  
*Lampe* Franjo, župnik u Orahovici.  
*Lobmajer* Augustin, župnik u Erdeviku.  
*Mitrović* vit. Spiro, pukovnik u Ljubljani  
*Šamšalović* Aleksander, župnik u Irigu.  
*Šavor* J., podarcidjakon i župnik u Vel. Bukovcu.

### Članovi

koji su položili prinos za god. 1886. (V. uvojak *Viestnika* god. 1885 br. 4; i god. 1886 br. 1—4.).

*Batinić* O. Mijo, malobraćanin u Fojnici.  
*Benaković* Josip, posjednik u Županju.  
*Bišćan* Martin, sudb. pristav. u Slunju.  
*Brusina* Spiro, sveuč. prof. i muz. ravn u Zagrebu.  
*Buratti* conte Ivan, veleposjednik u Zagrebu.  
*Dukat* Dragutin, podžup. perovodja u Varaždinu.  
*Friš* Andrija, kanonik u Rimu.  
*Gimnazija* Vel. u Karlovcih.  
*Gruber* Dane gimn. profesor u Požegi.  
*Kamber* Dr. P., odvjetnik u Spljetu.  
*Kauk* O. Robert, čuvar u Hoku.  
*Lampe* Franjo, župnik u Orahovici.  
*Lobmajer* Augustin, župnik u Erdeviku.  
*Lopašić* Radoslav, vlad. tajnik u Zagrebu.  
*Mitrović* vit. Spiro, pukovnik u Ljubljani.  
*Miler* Adolf, mediciner u Beču.  
*Obćina* u Šibeniku.  
*Rubetić* Cvjetko, kateketa na realci u Zagrebu.  
*Šamšalović* Aleksander, župnik u Irigu.  
*Savor* Josip, podarcidjakon i župnik u Vel. Bukovcu.  
*Tallian* Ed., arcidjakon i kanonik u Zagrebu.  
*Učiteljska* knjižnica u Ogulinu.

### Članovi

koji su položili prinos za godinu 1887.

*Kamber* Dr. P., odvjetnik u Spljetu.  
*Miler* Adolf, mediciner u Beču.  
*Preradović* pl. Dušan, pomorski nadporučnik u Beču.

### Članovi

koji su izstupili iz hrv. arkeol. društva.

Arnold Dr. F., javni bilježnik u Zagrebu.

## Darovi sa zahvalnosti primljeni od arkeološkog odjela nar. zem. muzeja.

- P. n. gosp. *Rožić* Tine, posjednik u Varaždinu — sr. novac Uroša I srbs. kralja našast kod Celja u Štajerskoj, kad se ondje gradila južna željeznica.  
" *Bobinac* Jakov, učitelj u Cigleniku (Oriovac) — dvie krasne narukvice i otku iz bronzena doba.  
P. n. gdja. *Zelinka* Albertina, supruga kr. šumarnika — bronzenu medalju, koju dobi suprug na bečkoj izložbi g. 1873 za šume.  
" *Sunac* Karolina, posjednica u Zagrebu — tanjur od kositra sa reliefi čašu od kosti sa slikami, zapis od slonove kosti teka s kipovi i cirilskimi nadpisi, 7 medalja i jedan rimski bakreni novac.  
P. n. gosp. *Papić* Franjo, župnik u Samarici — kamenu težu jajastu sa žljeznom ušicom.  
" *Pulzer* Maksimiljan, trgovac u Zagrebu — 2 sreb. rimska novca.  
" *Matašić* Ana, rođj. Brlić iz Broda — bodež i sablju iz novijeg doba.  
" *Iveković* Dr. Franjo, kanonik u Zagrebu, — bronzeni pečat grada Zagreba nadjen u bosanskoj Hrvatskoj.  
" *Semelić* Julio, providnik kod presv. biskupa Pavlešića u Zagrebu — sr. novac Lisimakov izkopan u Hrvatskoj.

*Opazka.* U zadnjem broju prošle godine rečeno je, da je prof. Jurinac darovao muzeju otku iz bronzene dobe. dočim ju je darovala posredovanjem g. prof. Jurinca dobro poznata domorodkinja gospođa Kristina Ferić.

Našim povjerenikom što toplije preporučamo, neka se po svom zvanju pobrinu sakupljati nove članove i arkeološke predmete za sбирke nar. arkeol. muzeja, da nam se ove sve dičnije pred učenim svijetom izkažu, i sve bolje prošlost ove naše zemlje razsvietle. Ne riedko se u nas događaju odkrića starih novaca i drugih predmeta, i sve odlazi u inozemstvo bez znanja nar. zem. muzeja i uzprkos naredbam o tom izdanim od naše Vis. Hrv. Zem. Vlade na sve političke oblasti do same obćine. Molimo dakle iste povjerenike a i sve članove i rodoljube u obće, da nas uz prvu viest o tih odkrićih odmah i brzojavno obavieste.



# VIESTNIK

## HRVATSKOGA

### ARKEOLOGIČKOGA DRUŽTVA.

GODINA IX. — BR. 1.

#### SADRŽAJ.

1. Oris dosadašnjega uspjeha u iztraživanju spomenika iz kamene dobe u Dalmaciji, i nov prinos. — Tab. I. (*Prospetto del successo finora ottenuto nella ricerca dei monumenti dell'epoca della pietra in Dalmazia, e nuovo contributo. Tav. I.*) — S. Ljubić. — Str. 1—4.
2. Nešto o slogu u gradjevinah i ornatih starih Hrvata. — Tab. II. (*Qualche cosa intorno lo stile adoperato nelle fabbriche e ornamenti dagli antichi Croati. Tav. II.*) — Fr. Stip. Zlatović. — Str. 4—9.
3. Starobosanski nadpisi u Bosni i Hercegovini. (*Inscrizioni antiche bossinesi in Bossina e in Hercegovina.* — Vid Vuletić Vukasović. — Str. 9—14.
4. Dva nova miljokaza iz okolice Sirmiuma. (*Due nuove colonne miliari del contado di Sirmio.*) — Str. 14—19.
5. Kritika. Dr. B. Dudik i D. Frano prof. Bulić o freskama iz života Sv. Apostola Ćirila i Metoda u podzemnoj bazilici sv. Klimenta u Rimu. (*Critica. Dr. B. Dudik e Prof. Fr. Bulić intorno i freschi tratti dalla vita di s. Cirillo e Metodio nella basilica di s. Clemente a Roma.*) — Fr. Radić. — Str. 19—23.
6. Dopisi. (*Corrispondenze.*) — Matija Kolak iz Otočca. — Vid Vuletić V. iz Korčule. — Str. 23—28.
7. Razne vesti. (*Notizie varie.*) — Str. 28—32.

U Zagrebu 1 siečnja 1887.

#### Obznane uredništva.

Viestnik za sada izlaziti će svaku tri mjeseca. — Godišnja predplata stoji 4 for. a. vr. za sve austrijsko-ugarske zemlje; a za inozemstvo 8 maraka ili 10 franaka.

Spisi, pošiljke i godišnji prinoseci imaju se od sada odpravljati pod naslovom: Hrvatskomu arkeologičkomu društvu u Zagrebu (u zemalj. muzeju).

Naručbe na predbrojk u Viestnika prima i knjižara L. Hartmana u Zagrebu.



## Članovi

koji su položili prinos za god. 1886. (V. uvojak *Viestnika* br. 1.)

- Brčić* A., predsjed. priziv. suda u Zadru.  
*Cepelić* Dr. Miho, bis. taj. u Djakovu.  
*Čitaonica* narodna u Požegi.  
*Gimnazija* realna u Belovaru.  
*Maicner* Dr. F., sveuč. prof. u Zagrebu.  
*Šimunčić* Gjorgj, župnik u Gradcu i za godinu 1885.  
*Steklaša* Ivan, gimn. prof. u Rakovcu i za godinu 1885.
- Streit* Gjuro, kanonik u Djakovu.  
*Tordinac* Juraj, velepredstavnik kapt. u Djakovu.  
*Voršak* Dr. Engelb. kanonik u Djakovu i za godinu 1885.  
*Začek* Dr. Josip, liečnik u Beški.  
*Zagoda* Adolf, gimn. prof. u Varaždinu.  
*Zubac* O. Aug, bisk. tajnik u Mostaru.  
*Zuffal* Franjo inžinir u Petrinji.

## Članovi

koji su dalje položili prinos za god. 1887. (V. uvojak *Viestnika* br. 1)

- Alačević* Dujam, c. kr. prijam. u Zadru i za godinu 1888.  
*Altman* Josip, mjernik u Zagrebu.  
*Babić* Gabro, kanonik u Djakovu.  
*Balaš* Mijo, školski odbornik i veletržac u Karlovcu.  
*Batistić* Jakov, ljekarnik u Bakru.  
*Baloković* Lovro, župnik u Bizovcu.  
*Bauer* Gjorj, prof. na realki u Zagrebu.  
*Bedeković* Kamilo, nadinž. u Zagrebu.  
*Benković* I., grads. viećnik u Zagrebu.  
*Beruta* Josip, župnik u Koprivnici i za godinu 1888.  
*Bojanić* O. Andjeo, na Bolu na Braču.  
*Botteri* Ivan Dr., odvjet. u St. Gradu.  
*Breyer* Emerik, veletržac u Križevcih.  
*Bresztyenszky* Dr. A., sveuč. profesor u Zagrebu.  
*Budmani* Pero, gimn. prof. u Zagrebu.  
*Cepelić* Dr. Miho, bis. taj. u Djakovu.  
*Crnetić* Janko, gradski ofic. u Zagrebu.  
*Cvjetković* M., fin. savjet. u Zagrebu.  
*Čitaonica* u Belovaru.  
*Čitaonica* narodna u Požegi.  
*Čitaonica* Slavjanska u Spljetu.  
*Čitaoničko* društvo „Dvorana“ u Varaždinu.  
*Čučković* Dr. Uroš, viećnik bans. stola u Zagrebu.  
*Dautović* Miko, predstoj. vlad. odjela u Zagrebu.  
*Deutsch* Albert, knjižar u Zagrebu.  
*Dollhopf* Gustav, vladin odjel. savjet. u Zagrebu.  
*Dorčić* Petar, župnik u Baški.  
*Dragičević* T., stražmeštar u Zabrdju.  
*Eisenhut* Ljudevit, mjernik u Karlovcu.  
*Erben* Franjo, inžinir u Petrinji.
- Gašparić* Franjo biskup u Zagrebu.  
*Gimnazija* velika u Osieku.  
*Gimnazija* velika u Požegi.  
*Gimnazija* velika u Varaždinu.  
*Gimnazija* velika u Vinkovcih.  
*Gogolja* D., štedion. činov. u Zagrebu.  
*Golub* Vjek., škol. nadz. u Zagrebu.  
*Gorjanović* Dr. Drag. muzeal. pristav u Zagrebu.  
*Grahor* Janko, arhitekt u Zagrebu.  
*Gržetić* Dr. Niko pukov. nadlječnik u Aradu.  
*Guteša* Ilija, veletržac u Zagrebu.  
*Halper* pl. M., vlad. savjet. u Zagrebu.  
*Halper* pl. Vl., vlastelin u Zajezdi.  
*Herkov* Rajmund, financ. nadsavjetnik u Zagrebu.  
*Horvat* Nikola, arcidj. kan. u Zagrebu.  
*Hudovski* A., gr. viećnik u Zagrebu.  
*Iveković* Dr. Fr., kanonik u Zagrebu.  
*Ivkanec* Ljudevit, viećnik bans. stola u Zagrebu.  
*Jagunić* I., gimn. prof. u Rakovcu.  
*Jakčin* Andrija, odvjetnik u Zagrebu.  
*Jarc* Franjo, župnik u Mirni.  
*Jurinac* A. E., gimn. prof. u Varaždinu.  
*Jurković* Ivan, vlad. savjet. u Zagrebu.  
*Jurković* pl. Dr. Nikola, vladin tajnik u Zagrebu.  
*Karić* P., umirov. podpukovnik u Temišvaru.  
*Keraus* I., carinski nadprijamnik u Zagrebu.  
*Krn* Dr. Hinko, liečnik u Zagrebu.  
*Kišpatić* Dr. M., sveuč. docent i prof. na realki u Zagrebu.  
*Komora* trgovačka u Zagrebu.  
*Kondrat* Ferdo, inžinir u Zagrebu.



# VIESTNIK

HRVATSKOGA

## ARKEOLOGIČKOGA DRUŽTVA.

GODINA IX. — BR. 2.

### SADRŽAJ.

1. Harpocrates. — Tab. III. (*Harpocrate. — Tav. III.*). — S. Ljubić. — Str. 33—36.
2. Staro-kršćanski nadpis sa otočića Vrnika (*antica iscrizione cristiana dall'isoletta di Vernik*). — Frano Radić. — Str. 37—38.
3. Starobosanski nadpisi u Bosni i Hercegovini. (*Iscrizioni antiche bossinesi in Bossina e in Hercegovina.*) — Vid Vuletić Vukasović. — Str. 39—44.
4. Rimski novci carski nar. muzeja u Zagrebu, kojih nema u Cohenu, ili se u čem od njegovih razlikuju (*Monete romane imperiali del museo nazionale di Zagabria, che Cohen non ha, o dalle sue si distinguono.*) — S. L. — Str. 44—46.
5. Kritika. — Dr. B. Dudik i D. Frano prof. Bulić o freskama iz života Sv. Apostola Ćirila i Metoda u podzemnoj bazilici sv. Klimenta u Rimu. (*Critica Dr. B. Dudik e Prof. Fr. Bulić intorno i freschi tratti dalla vita di s. Cirillo e Metodio nell'a basilica di s. Clemente a Roma.*) — Fr. Radić. — Str. 46—50.
6. Dopisi. (*Corrispondenze.*) — Vid Vuletić Vukasović iz Korčule. — Prof. G. Fleischer iz Belovara. — Dr. Nikola Gržetić iz Arada. — V. Lapaine iz Zemuna. — O. Petar Krst. Bačić iz Sinja. — Str. 51—60.
7. Razne viesti. (*Notizie varie.*) — Str. 60—64.

U Zagrebu 1 travnja 1887.

### Obznane uredništva.

Viestnik za sada izlaziti će svaku tri mjeseca. — Godišnja predplata stoji 4 for. a. vr. za sve austrijsko-ugarske zemlje; a za inozemstvo 8 maraka ili 10 franaka.

Spisi, pošiljke i godišnji prinesci imaju se od sada odpravljati pod naslovom: Hrvatskomu arkeologičkomu društvu u Zagrebu (u zemalj. muzeju).

Naručbe na predbrojku Viestnika prima i knjižara L. Hartmana u Zagrebu.



XVI.

(V. Glasnik zemaljskog muzeja u Bosni i Hercegovini. 1891. str. 92).

Za ime **ХЕРАКЪ** (u Blatskom dolu) usporediti je **РАДОСА□ ХЕ-РАКОВИТЬ** natpis na Boljunima (V. opaske itd. Viestnik 1891. broj 4), te po svemu rek bi, da je pragjed Herakovića s Derana u Blatskom dolu.

XVII.

(V. Viestnik 1890. str. 119.)

Nadpis je objelodanjen sa *fac-similom* u „Glasniku zemaljskog muzeja u Bosni i Hercegovini“ god. 1891. knj. I. str. 94.

Po rečenomu *fac-similu* i po prepisu g. Petra Sarjanovića, učitelja, bio bi natpis u *Burmazima* (u Hercegovini): **АСЕ АСЖИ ТЪРЕНЪ ПЪ-КШНТЬ**, jer su *Vukšići* poznato pleme t. j. u „Рјечник“ Gj. Daničića (I. str. 140) ovako piše: **ВЛЪКЪШНТЬ**, 1439 **РАДАШНИЪ ВРСТЪАНИЪ ВЪКШНЪ** poslanik velikoga vojvode bōsanskoga Radoslava Pavlovića k Dubrovčanima. M. 397. 399., a *Pukšićima*, tobože od **ПЛЪКЪ** exercitus, plebs itd.; ni traga u starinama, osim *Pušića* u zadnje doba u Dubrovačkomu. Drugi je dio natpisa, rek bi, prenesen rečenomu g. Petru Sarjanoviću s drugoga djela stećka na Boljunima podignuta *Bogavcu Bolunoviću*.

XVIII.

(V. Glasnik zemaljskog muzeja u Bosni i Hercegovini 1891. I str. 94. 9.)

Po *fac-similu* je ovako pročitati natpis:

<b>АСЕ К</b>	t. j. Ase k
<b>РСТЬ</b>	rst
<b>МНАЪ</b>	Milu
<b>ТА РАД</b> Položeno P uz A, a D, poput A s naopaka	ta Rad-
<b>О□АНИ</b>	ovani
<b>Ъ</b>	é <sup>1)</sup>

U Glasniku g. dopisnik čita *Mrarovačića*, ali tomu ni traga u starinama, pa držim ni u sadašnjosti. **МНАЪТЬ** je obično, n. pr. **МНАЪТЬ ПРИНСАМНТЬ** (Рјечник itd. II. str. 68.) a **РАДОВАНИТЬ**, vlastelin velikoga kneza Humskog Andrije i sina mu Radosava župana: **БЕРЬКО РАДОВАНИТЬ** 1249—54. 34. 45. — Dubrovčanin **МНАША РАДОВАНИТЬ** 1411. P. 105. 106. (Pj. III. 10). Ovo je u prošlosti, a u sadašnjosti poznata je, uz ostale istoimene, porodica Radovanovića na o. Lastovu.

(U prošlomu broju pod XIV ovako je popraviti: **АСЕЖИ**).

(Slijedi.)

Vid Vuletić-Vukasović.

<sup>1)</sup> II je u prezimenu *Radovanić* jednako N u imenu Gjuren, u navedenome nadpisu pod br. XVII.



## Članovi

koji su položili prinos za god. 1891.:

Brčić Antun, predsj. priz. suda u Zadru.	Steklaša, prof. u Zagrebu, i za g. 1889. i 1890.
Fris Andrija, kanonik u Rimu.	Šamsalović Al., župnik u Irigu.
Lehpamer Josip, kanonik u Varaždinu.	Zoričić Milan, predstojnik stat. ureda u Zagrebu.
Lopašić Rados, vlad. tajnik u Zagrebu.	
Rubetić Cvjetko, realni kateketa u Zagr.	

## Opaske na starobosanske nadpise dosada objelodanjene u Viestniku i t. d.

XV.

(V. Viestnik 1887. str. 12. IV)

Natpis je objelodanjen sa fac-similom u „Glasniku zemaljskog muzeja u Bosni i Hercegovini“ god. 1891. knj. I, str. 93. Po rečenomu fac-similu i po prepisu Pr. O. Hristifora Mihajlovića i učitelja g. Petra Sarjanovića, ovako je utvrditi čitanje:

1) † АСЕ ЛЕЖИ ВЛАТКО БРАНЬКОВИЋЪ 2) СТАНОРОВА □А Н РЕЧЕ СНИНОМЪ Г ГОДЪ МЕ ДА 3) НЬ ПОСТА □ИТЕ К □АМНЪ 4) ДОДЕ.

Čita se uz dopunjenje razgodaka: 1) † Ase leži Vlatko Branković 2) Stanorova. I reče sinom, 8) godje me, dan, postavite k Vlatku dode.

Ovako se može protumačiti: Ovgdje leži Vlatko Branković (sa) Stanorova. I reče (on) trojici (od svojih) sinova. „Milo mi (je), dan (napokonji — ultima dies) k Vlatku dogje, postavite (mi odar mrtački)“. *Tanorovo* nema nikakva naslona u *korijenima* Gj. Daničića, a za Stanorovo usp. Korijeni itd. na str. 270 pod *stan* itd. biva sa *Stanorova*; za ГОДЪ usp. „Рјечникъ Т. Даничића itd. I, str. 214. t. j. ГОДЪ s glagolom БИТИ, a i bez njega, placere.

U Viestniku je pogrešno navedeno: Stanorova „i seče sinom G(rubac) i ovdje medan postaviše k Vlatku dode“, a tako je još gori ispravak g. dopisnika u Glasniku „s Tanorova i reče sinom G(os)pod B(og) medan postavi te k Vlatku dode“, jer je u titulama, kad se nabrajaju zemlje od kojih je ko gospodar, pa se nekažu sve, et caetera: И ВСЕ. М. 377. 429. 448.“ (Рјечникъ itd. I, str. 112); ali nikada Н РЕЧЕ. Navedeni primjer prerijedak je u listinama, jer se obično pisalo И К ТОМЪ, n. pr. ПРЪ-СВѢТАН ГИЪ СТЕФАНЪ ОСТОА КРАМЪ БОСИЪ И К ТОМЪ (Епарно Твртковнъ str. 131, 119, 240, 241, 245 itd.). Na ploči nema nigda tomu primjera. Rijetke su pokratice na starobosanskim stećcima, pa, kad bi se i hoćelo, da je Gospod Bog u pokratici, to bi bilo, po svoj prilici, pravilno: ГДЪ БГЪ, jer je to obična pokratice u obredovnijem knjigama. ДОДЕ ДАНЪ ili obratno, po mome je mnenju, obična fraza, jer se i dan današnji kaže: došao mu je dan ili još bolje napokonji dan. Postaviti je *ponere* t. j. ТЪНО ІГО ПОСТАВИХОМЪ СРѢДЪ ЦРЪКВЕ. ба. 12. (Рјечникъ i t. d. II, str. 382.).



## Novi povjerenici hrv. arkeol. društva i nar. zem. muzeja.

*Breyer Mirko*, veletržac u Križevcih.

*Dragičević Tomo*, oruž. stražmeštar u Zabrdju.

*Friš Andrija*, kanonik u Rimu.

### Č l a n o v i

*koji su položili prinos za god. 1886. (V. uvojak Viestnika br. 2)*

*Bunjik Koloman*, šumar u Garčinu i za god. 1885.

*Čegetek Franjo*, sudb. viećnik u Zagrebu.

### Č l a n o v i

*koji su dalje položili prinos za god. 1887. (V. uvojak Viestnika br. 2)*

*Čegetek Franjo*, sudb. viećnik u Zagrebu.

*Filološki slovenski Seminar* pri universitetu u Beču.

*Gabrić* pop Petar, župnik u Zloselih-Tiesno.

*Milinović O. Sime*, nadbiskup u Baru

*Parisić* pl. Dr. Aloiz, prelat. umir. vlad. savjetnik u Gorici

Članovi, koji još nisu svoj prinos za godinu 1887, ili za prošle godine položili, neka se požure poslati ga poštarskom doznakom.

Oni članovi, koji žele imati svoju diplomu, neka to jave čim prije, te će jim se poslati poštom uz pouzeće od 60 nov.

Imamo otisaka od „Viestnika“ za sve prošle godine, te se nabaviti mogu uz običnu cieniu. Pojedini brojevi daju se za 1 for.

Našim povjerenikom što toplije preporučamo, neka se pobrinu sakupljati nove članove i arkeologičke predmete za sbirke narod. arkeol. muzeja, da nam se ove sve dičnije pred učenim svetom izkažu, i sve bolje prošlost ove naše zemlje razsvietle. Ne riedko se u nas dogadjaju otkrića starih novaca i drugih predmeta, i sve odlazi u inozemstvo (navlastito po židovih u selih) bez znanja nar. zem. muzeja i uzprkos naredbam o tom izdanim od naše Vis. Hrv. Zem. Vlade na sve političke oblasti u zemlji, koje su dužne umah posriedovati, da se sve na kupu sačuva do vladine izjave, što se žalibože zanemaruje. Tomu



# VIESTNIK

## HRVATSKOGA

### ARKEOLOGIČKOGA DRUŽTVA.

GODINA IX. — BR. 3.

#### SADRŽAJ.

1. Nadpis na sakristiji Krčke stolne crkve (*Iscrizione sulla sacristia della chiesa di Veglia*). — Dr. Črnčić — Str. 65—68.
2. Biljege na grobnih lampicah i vazah rimskih u osječkom muzeju. (*Bolli sopra lumi sepolcrali e vasi romani nel museo di Essele*). — Ferdo Müller. — Str. 68—69.
3. Rimski nadpis našast u Potirni na otoku Korčuli. (*Iscrizione romana ritrovata a Potirna sull' isola Curzola*). — S. L. — Str. 69—71.
4. Nov predmet iz kamenitog doba u Dalmaciji. — Sa slikom. (*Un nuovo oggetto dell' epoca della pietra ritrovato in Dalmazia*). — Con figura. Frano Radić. — Str. 71—73.
5. Starobosanski nadpisi u Bosni i Hercegovini. (*Iscrizioni antiche bossinesi in Bossina e in Hercegovina*). — V. V. Vukasović. — Str. 73—76.
6. Predhistorijsko kamenito orudje iz narodnoga muzeja. (*Istrumenti preistorici di pietra del museo nazionale*). — Dr. Mišo Kišpatić — Str. 76—86.
7. Sredovječni nadpisi na Mljetu. — Sa slikom. (*Iscrizioni medievali sull' isola Meleda* — Con figura) — V. V. Vukasović — Str. 86—87.
8. Riedki spomenik sriedovječni našast u Zadru. — Sa slikom. (*Raro monumento medievale ritrovato a Zara*). — Con figura) — S. L. — Str. 87—88.
9. Dopisi. (*Corrispondenze*). — 1. Josip Šubarić iz Petrovogore. — 2. Vid Vuletić Vukasović iz Korčule — Str. 89—92.
10. Razne viesti. (*Notizie varie*). — S. L. i V. V. V. — Str. 93—96.

U Zagrebu 1 srpnja 1887.

#### Obznane uredništva.

Viestnik za sada izlaziti će svaku tri mjeseca. — Godišnja predplata stoji 4 for. a. vr. za sve austrijsko-ugarske zemlje; a za inozemstvo 8 maraka ili 10 franaka.

Spisi, pošiljke i godišnji prinesci imaju se od sada odpravljati pod naslovom: Hrvatskomu arkeologičkomu društvu u Zagrebu (u zemalj. muzeju).

Naručbe na predbrojku Viestnika prima i knjižara L. Hartmana u Zagrebu.



## Novi povjerenici hrv. arkeol. društva i nar. zem. muzeja.

Matija Žagrović, učitelj u Prozoru.

### Č l a n o v i

koji su dalje položili prinos za god. 1887. (V. uvojak *Viestnika* br. 3)

*Bišćan* Martin, upravitelj kotar. suda u Slunju.  
*Milčetić* Ivan, gim. profesor na Rieci.  
*Mužinu* Miho, župnik u Beli na Cresu.  
*Narodni dom* u Bakru.  
*Petrović* Ivan Nep., posjednik u Varaždinu i za 1886.  
*Radetić* Ivan, gim. profesor u Senju.  
*Veljačić* Petar, kr. kapetan u Varaždinu.

## Darovi sa zahvalnosti primljeni od arkeološkog odjela nar. zem. muzeja.

- P. n. gosp. preuzv biskup Josip *Strosmajer* u Djakovu — tri dragociena rimska mramorna kipa i rimski nadpis na ploči
- ” preč O. Stjepan *Vujević*, samos. predstojnik u Brodu, dao je na svoj trošak ukrcati pomenuta 4 spomenika na Šipušov parobrod.
- ” Nikola *Šipuš*, veletržac i veleposjednik u Sisku, dao je prevesti na svom parobrodu pomenuta 4 spomenika bezplatno iz Broda u Sisak, te do željezničke postaje.
- ” preč Josip *Voršak*, kanonik u Djakovu — veoma rjedki vel. bronz cara Tiberija.
- ” Emerik *Brayer* veletržac u Križevcih — 4 sr. novca rimska iz republikanske dobe, od kojih dva našasta kod Križevaca a dva iz Banjaluke.
- ” Fra Stjepan *Zlatović* iz Šibenika — dvie srebr. naruhvice iz srednje dobe, jedan sr. (L. Sept. Severus) i 8 bakr. rimskih novaca; sve našasto u Konjevratih nedaleko Šibenika
- ” Eman. *Braun*, trgovac u Gjurgjevcu — tri bakr. rimska novca našasta u Prugovcu i 30 sr. celtičkih.
- Vis. Vlada* *sadržužnih država* u Ameriki — Raports from the consuls of the United States. 5 svezaka od 1887.
- P. n. gosp. Pavao *Boca*, učitelj u Stankovcih — rimsku svietiljku sa FORTIS doli, a s gornje strane sa dvie mrtvačke glave, našastu u okolici Posedarja.
- ” preč. Gabro *Babić*, kanonik arcid. u Djakovu — 2 sr. i 2. bakr. rimska novca.
- ” Slavko *Horvatić*, kr. prislušnik u Gjurgjevcu — 1 srebr. i 2 bakr. rimska novca, a veoma se trudio na korist nar. muzeja.
- Vis. Zemalj. Odbor* u Zadru — Saborski Dnevnik.
- P. n. gosp. Giorgje *Svilić*, učitelj u Sanskommostu — sr. grošić dubrovački.



# VIESTNIK

HRVATSKOGA  
ARKEOLOGIČKOGA DRUŽTVA.

GODINA IX. — BR. 4.

## SADRŽAJ.

1. Terramara u Hrvatskoj. — Nacrt u tekstu. (*Terramara in Croazia — Disegno nel testo*). — S. L. — Str. 97—98.
2. Starobosanski pečat. — Nacrt u tekstu. (*Sigillo antico bossinese. — Disegno nel testo*). — S. L. — Str. 99—100.
3. Skrovište ugarskih srebrnih novaca u Neudorfu kod Vinkovaca. (*Ripostiglio di monete ungresi d'argento in Villanuova presso Vinkovce*). — Jos Brunšmid. — Str. 100—104.
4. Arkeološki bilježke s putovanja po otoku Korčuli u mjesecu svibnju 1887. god. — Šest nacrt u tekstu. (*Note arkeologiche redatte durante il viaggio per l'isola Curzola in maggio 1887. — Sei disegni nel testo*). — Frano Radić i Vid Vuletić Vukasović. — Str. 104—111.
5. Starobosanski nadpisi u Bosni i u Hercegovini (Nastavak). (*Iscrizioni antiche bossinesi in Bossina e in Herzegovina*). — Vid Vuletić Vukasović. — Str. 111—115.
6. Predhistoričko kamenito orudje iz narodnoga muzeja (Konac). (*Istrumenti preistorici di pietra del museo nazionale. Fine*). — Dr. Mišo Kišpatić. — Str. 115—121.
7. Dopisi. (*Corrispondenze*). — 1. Vid Vuletić Vukasović iz Korčule. — 2. Prof. Ivan Milčetić iz Rieke. — Str. 121—127.
8. Razne viesti. (*Notizie varie*). — Str. 127—128.

U Zagrebu 1 listopada 1887.

## Obznane uredništva.

Viestnik za sada izlaziti će svaku tri mjeseca. — Godišnja predplata stoji 4 for. a. vr. za sve austrijsko-ugarske zemlje; a za inozemstvo 8 maraka ili 10 franaka.

Spisi, pošiljke i godišnji prinesci imaju se od sada odpravljati pod naslovom: Hrvatskomu arkeološkomu društvu u Zagrebu (u zemalj. muzeju).

Naručbe na predbrojku Viestnika prima i knjižara L. Hartmana u Zagrebu.